

เศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น

Introduction to Macroeconomics

SUT 4nd Edition

ขวัญกมล ดอนขวา

Kwunkamol Donkwa

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

บทที่

1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์.....	1
1.1	ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์.....	1
1.2	ปัญหาทางด้านเศรษฐศาสตร์.....	2
1.3	ปัจจัยพื้นฐานทางด้านเศรษฐศาสตร์.....	4
1.4	เศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	5
1.5	วิธีการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์.....	6
1.6	บทนำของเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	7
1.7	การพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	8
1.8	ผลผลิตที่แท้จริง และผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตได้.....	9
1.9	วิธีวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์มหภาค.....	11
1.10	ตัวแปรในเชิงเศรษฐกิจมหภาค.....	11
1.11	แบบจำลองและสมการเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	12
1.12	การวิเคราะห์เชิงสถิติ เชิงสถิติเปรียบเทียบ และเชิงพลวัต.....	17
1.13	ประโยชน์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค.....	18
1.14	สรุป.....	19
1.15	คำถามเพื่อการทบทวน.....	20
2	รายได้ประชาชาติ.....	22
2.1	บทนำ.....	22
2.2	ความหมาย และความสำคัญของรายได้ประชาชาติ.....	23
2.3	วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติ.....	30
2.4	โครงสร้างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ.....	33
2.5	การคำนวณรายได้ประชาชาติ ตามราคาตลาดและราคาคงที่.....	38
2.6	รายได้ประชาชาติระหว่างมีและไม่มีการค้าระหว่างประเทศ.....	42
2.7	ปัญหาในการคำนวณรายได้ประชาชาติ.....	47
2.8	สรุป.....	49
2.9	คำถามเพื่อการทบทวน.....	50
3	องค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติ.....	51
3.1	บทนำ.....	51
3.2	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค.....	51

3.3	ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน.....	64
3.4	ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล.....	76
3.5	การส่งออกและการนำเข้า.....	79
3.6	สรุป.....	84
3.7	คำถามเพื่อการทบทวน.....	85
4	แบบจำลอง IS-LM และอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ.....	86
4.1	บทนำ.....	86
4.2	แบบจำลอง IS-LM.....	87
4.3	การสร้างเส้นอุปสงค์ในระบบเศรษฐกิจจากแบบจำลอง IS-LM.....	90
4.4	ความหมาย และองค์ประกอบอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ.....	92
4.5	ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสุทธิ.....	95
4.6	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวม.....	96
4.7	การใช้ประโยชน์จากอุปสงค์รวม.....	103
4.8	สรุป.....	104
4.9	คำถามเพื่อการทบทวน.....	105
5	อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ.....	106
5.1	บทนำ.....	106
5.2	ความหมาย และประเภทของอุปทานรวม.....	107
5.3	เส้นอุปทานรวมตามแนวคิดของเคนท์.....	107
5.4	เส้นอุปทานรวมตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก.....	109
5.5	เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจหลังจากเคนท์กับคลาสสิก.....	111
5.6	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวม.....	115
5.7	สรุป.....	118
5.8	คำถามเพื่อการทบทวน.....	120
6	การคลังและนโยบายการคลัง.....	121
6.1	บทนำ.....	121
6.2	การคลังรัฐบาล.....	122
6.3	ภาษีอากร.....	127
6.4	การงบประมาณ.....	132
6.5	หนี้สาธารณะ.....	141
6.6	นโยบายการคลัง และการนำไปใช้ประโยชน์.....	143
6.7	ประเภทและเครื่องมือนโยบายการคลัง.....	144
6.8	สรุป.....	146

6.9 คำถามเพื่อการทบทวน.....	147
7 การเงินและนโยบายการเงิน.....	148
7.1 บทนำ.....	148
7.2 ตลาดการเงิน.....	148
7.3 อุปสงค์และอุปทานของเงินในตลาดเงิน.....	152
7.4 อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ.....	158
7.5 มูลค่าของเงิน และทฤษฎีปริมาณเงิน.....	159
7.6 สถาบันการเงิน.....	160
7.7 นโยบายการเงิน และการนำไปใช้ประโยชน์.....	163
7.8 ประเภทนโยบายการเงิน.....	166
7.9 สรุป.....	167
7.10 คำถามเพื่อการทบทวน.....	168
8 เงินเฟ้อ และการว่างงาน.....	169
8.1 บทนำ.....	169
8.2 ความหมายและสาเหตุของการเกิดภาวะเงินเฟ้อ.....	169
8.3 ผลกระทบของภาวะเงินเฟ้อที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ.....	174
8.4 ภาวะเงินเฟ้อของประเทศไทย.....	176
8.5 การว่างงาน และประเภทของการว่างงาน.....	177
8.6 ผลกระทบของปัญหาการว่างงาน.....	179
8.7 การแก้ไขปัญหาการว่างงาน.....	181
8.8 ความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อกับการว่างงาน.....	182
8.10 สรุป.....	183
8.11 คำถามเพื่อการทบทวน.....	184
9 ความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	185
9.1 บทนำ.....	185
9.2 ความหมายของความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ.....	186
9.3 การวัดความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ.....	187
9.4 ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	189
9.5 การพัฒนาเศรษฐกิจ.....	193
9.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทย.....	197
9.7 สรุป.....	217
9.8 คำถามเพื่อการทบทวน.....	218

10 การค้าและการเงินระหว่างประเทศ.....	219
10.1 บทนำ.....	219
10.2 ความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ.....	220
10.3 ความแตกต่างระหว่างการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายใน ประเทศ.....	222
10.4 ระบบการเงินระหว่างประเทศ.....	223
10.5 อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ.....	225
10.6 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ.....	230
10.7 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ.....	239
10.8 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ.....	240
10.9 ดุลการชำระเงินในความหมายทางเศรษฐศาสตร์.....	244
10.10 ดุลการชำระเงินของประเทศไทย.....	245
10.11 การแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน.....	247
10.12 สรุป.....	250
10.13 คำถามเพื่อการทบทวน.....	251
เอกสารอ้างอิง.....	253
คำศัพท์ที่สำคัญ.....	257
ดัชนี.....	275
ประวัติผู้เขียน.....	282

สารบัญญัตินาม

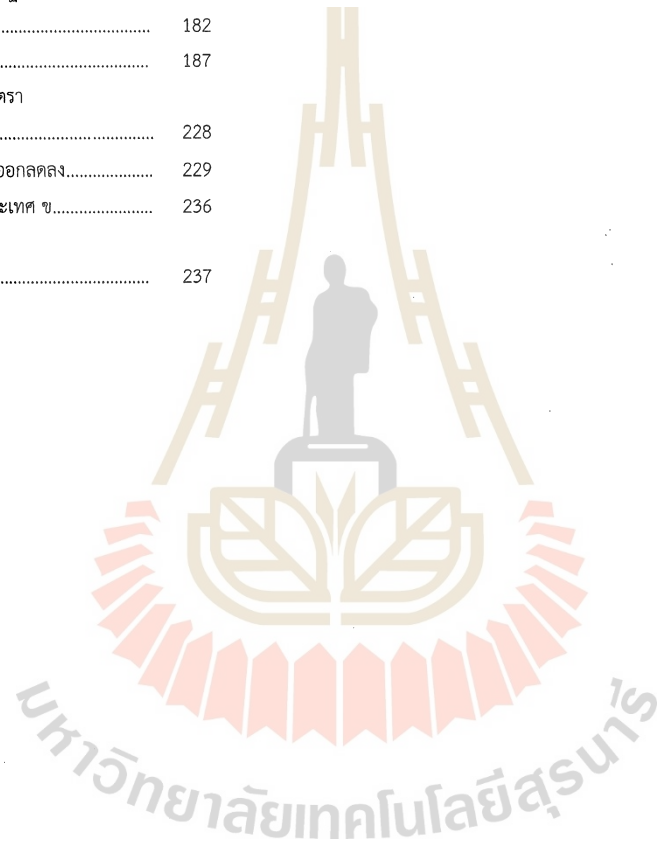
ตารางที่		
2.1	ความสัมพันธ์ระหว่าง GNP NNP NI PI และ DPI ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	29
2.2	ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ของประเทศไทย ณ ราคาตลาด.....	35
2.3	ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ของประเทศไทย ณ ราคาคงที่ ปี 2545.....	36
2.4	การคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด.....	39
2.5	การหาค่าดัชนีราคาในช่วงปี พ.ศ. 2536-2550 โดยปี พ.ศ. 2545 เป็นปีฐาน.....	40
3.1	ระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล การบริโภค และการออม.....	54
3.2	ความสัมพันธ์ระหว่าง APC APS MPC และ MPS.....	57
6.1	งบประมาณรายจ่ายปี 2556-2557 จำแนกตามลักษณะงาน.....	123
6.2	งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามกระทรวงปี 2556-2557 จำแนกตามหน่วยงาน.....	124
6.3	ประมาณการรายได้ จำแนกตามประเภทของรายได้ ปีงบประมาณ 2557.....	126
6.4	เปรียบเทียบประมาณการรายได้ จำแนกตามประเภทของรายได้ ปี 2555-2557.....	126
6.5	อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.....	132
6.6	หนี้ภายในประเทศคงค้าง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2556.....	141
6.7	หนี้ต่างประเทศคงค้าง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2556.....	142
8.1	อัตราเงินเพื่อที่คำนวณจากดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป (ปี 2554=100).....	176
9.1	ระดับและอัตรารวมจำเรียดิจิทัลของเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2551-2555.....	189
10.1	การผลิตข้าวกับยางพาราของประเทศไทยและมาเลเซียเทียบ ต่อคนงานหนึ่งคนต่อสัปดาห์.....	231
10.2	จำนวนแรงงานใน 1 ปี ที่ใช้ในการผลิต.....	232
10.3	การผลิตของคนงานหนึ่งคนในหนึ่งสัปดาห์.....	233
10.4	ดุลการชำระเงินของประเทศไทย.....	246

สารบัญญัตินาม

รูปภาพที่

1.1	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้กับผลิตภัณฑ์ ประชาชาติเบื้องต้นที่เป็นจริง.....	10
2.1	รายได้ประชาชาติ กรณีไม่มีการค้ากับต่างประเทศ.....	44
2.2	รายได้ประชาชาติกรณีมีการค้ากับต่างประเทศ.....	46
3.1	ความสัมพันธ์ของการบริโภคและการออม.....	55
3.2	ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคกับรายได้.....	61
3.3	ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน.....	67
3.4	ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้.....	68
3.5	เส้นอุปสงค์การลงทุน.....	75
3.6	เส้นรายจ่ายของรัฐบาลที่เป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ.....	78
4.1	ที่มาของเส้น IS ซึ่งแสดงดุลยภาพในตลาดผลผลิต.....	88
4.2	ที่มาของเส้น LM ในตลาดเงินตรา.....	89
4.3	แสดงที่มาของการสร้างเส้นอุปสงค์รวม.....	91
4.4	เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ.....	92
4.5	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าใช้จ่าย ของครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง.....	97
4.6	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจาก อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง.....	99
4.7	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจาก ค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลง.....	100
4.8	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจาก มูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลง.....	102
5.1	เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของเคนท์.....	108
5.2	เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก....	110
5.3	อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ 3 ช่วง ของเคนท์ ช่วงกลาง (ยุคหลังเคนท์และคลาสสิก) และกลุ่มคลาสสิก.....	113
5.4	การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเมื่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงใน 3 ประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ.....	114
5.5	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจ.....	117
7.1	อุปสงค์ของเงินกับอัตราดอกเบี้ย.....	156

7.2	อุปทานของเงินกับอัตราดอกเบี้ย.....	157
7.3	ดุลยภาพในตลาดการเงินตรา.....	158
8.1	ภาวะเงินเพื่อที่เกิดจากอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น.....	171
8.2	ภาวะเงินเพื่อที่เกิดจากต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น.....	172
8.3	ภาวะเงินเพื่อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ.....	173
8.4	ความสัมพันธ์ระหว่างเงินเพื่อการว่างงาน.....	182
9.1	เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต.....	187
10.1	อุปสงค์ อุปทาน อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ และปริมาณเงินตรา ต่างประเทศในตลาดเงินตราต่างประเทศ.....	228
10.2	การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานลดลงเนื่องจากมีมูลค่าการส่งออกลดลง.....	229
10.3	เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก และประเทศ ข.....	236
10.4	เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตเมื่อมีค่าเสียโอกาส หรือต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น.....	237

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์

(Introduction to Economics)

1.1 ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์

(The Meaning of Economics)

เศรษฐศาสตร์ คือ วิชาที่ศึกษาถึงทางเลือกของสังคมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ หรือปัจจัยการผลิตที่หาได้ยาก และมีอยู่อย่างจำกัด นำไปผลิตสินค้าและบริการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด

จากความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นต้องใช้กลไกการจัดสรรเกี่ยวกับการใช้แรงงาน ที่ดิน เงินทุน อุปกรณ์ต่างๆ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อไปผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของการดำรงชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นจึงสามารถจำแนกประเด็นสำคัญจากความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ได้เป็น 2 ส่วน คือ ทรัพยากรธรรมชาติหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด และความต้องการของมนุษย์ในสังคมมีอยู่อย่างไม่จำกัด โดยที่ประเด็นทั้งสองส่วนไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ก็คือ วิชาที่ศึกษาถึงแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อผลิตสินค้าและบริการตอบสนองต่อความต้องการอันมีอยู่อย่างไม่จำกัดนั่นเอง (Hyman, 1992)

สำหรับความขาดแคลนในทางเศรษฐศาสตร์นั้นเกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่จะอุปโภค และบริโภคมากกว่าปริมาณที่มีอยู่จริงที่สามารถผลิตได้หรือให้บริการได้ในสังคมโดยเฉพาะในปัจจุบัน พื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความต้องการที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ในกรุงเทพมหานคร มีที่ดินซึ่งเป็น

2 | ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์

ทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการที่อยู่อาศัยของประชาชนมีมากกว่า ดังนั้น การจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยของคนในกรุงเทพมหานคร จึงต้องเปลี่ยนรูปแบบเป็นอาคารห้องชุด หรือแฟลต เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น

1.2 ปัญหาทางด้านเศรษฐศาสตร์

(The Problems of Economics)

แนวความคิดเรื่องความขาดแคลน (Scarcity) มีความสำคัญต่อความเข้าใจการทำงานของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากความขาดแคลนเป็นสาเหตุทำให้ความสามารถในการผลิตในสินค้าและบริการมีจำกัด ในขณะที่มีความต้องการสินค้าชนิดนั้น มีอยู่อย่างไม่จำกัด จึงเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐศาสตร์ขึ้นในระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ซึ่งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1.2.1 จะผลิตอะไร (What?)

ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ไม่สามารถผลิตสินค้าหรือให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ทุกอย่าง เพราะทรัพยากรมีจำกัด และการใช้ทรัพยากรไปเพื่อผลิตสินค้า หรือบริการชนิดหนึ่งก็ไม่สามารถนำไปใช้ผลิตสินค้าและบริการชนิดอื่นได้อีก ดังนั้นการผลิตสินค้าหรือให้บริการอย่างไร ก็ต้องพิจารณาถึงคนในสังคมว่าต้องการบริโภคหรือใช้สินค้าชนิดใด สินค้าที่ผลิตต้องเป็นสินค้าที่มีความต้องการ และมูลค่าสูง นั่นคือดูว่าราคาหรือบริการดังกล่าวมีราคาเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักจำเป็นต้องออกไปทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่มีเวลาพักผ่อนโดยการไปชมภาพยนตร์ ณ โรงฉายภาพยนตร์โดยทั่วไป ทำให้ผู้ผลิตนำเสนอสินค้า ซีดีภาพยนตร์ และเครื่องเล่นวีซีดี (VCD) เข้าสู่ตลาด เป็นต้น

1.2.2 จะผลิตอย่างไร (How?)

เมื่อระบบเศรษฐกิจสามารถเลือกได้แล้วว่าจะผลิตสินค้าหรือให้บริการอะไร จากนั้นก็ต้องมาพิจารณาว่าจะผลิตสินค้าหรือบริการดังกล่าว

อย่างไร นั้นหมายถึงกรรมวิธีในการผลิตหรือให้บริการนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งอาจจะมีอยู่หลายวิธี ระบบเศรษฐกิจจะต้องเลือกวิธีการผลิตที่เหมาะสมที่สุดและประหยัดที่สุดมาใช้ในการผลิต โดยดูว่าปัจจัยการผลิตตามกรรมวิธีการผลิตต่างๆ นั้นมีราคาหรือ ต้นทุนเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น การผลิตผ้าไหมออกขายในตลาดจะใช้กรรมวิธีการผลิตเน้นการใช้ปัจจัยแรงงานคน (labour intensive) หรือเน้นการใช้เครื่องจักร (capital intensive) นั้น ต้องพิจารณาถึงต้นทุนการผลิตของทั้งสองวิธีว่าวิธีใดเสียต้นทุนต่ำที่สุด โดยมีคุณภาพเท่าเทียมกัน

1.2.3 จะผลิตจำนวนเท่าไร (How many?)

จากรายละเอียดในหัวข้อ 1.2.1 และ 1.2.2 ทำให้ทราบว่าระบบเศรษฐกิจจะผลิตสินค้าหรือให้บริการอะไร และด้วยกรรมวิธีอย่างไรแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ต้องพิจารณาว่าสินค้าหรือบริการดังกล่าวจะผลิตออกมาในจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด เนื่องจากปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่อย่างจำกัด ถ้านำไปผลิตสินค้าชนิดใดมากขึ้นก็ต้องผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งลดลง นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายของหน่วยธุรกิจด้วยว่าต้องการผลิตเพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุด หรือต้องการขายในปริมาณมากที่สุด หรือต้องการผลิตจำนวนเท่าไรจึงเสียต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุด ตัวอย่างเช่น ถ้าธุรกิจต้องการผลิตผ้าไหมโดยเน้นการใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ ก็ต้องพิจารณาว่าจะจ้างคนงานจำนวนเท่าไร จึงทำให้ต้นทุนค่าแรงงานต่อผ้าไหม 1 เมตร มีต้นทุนต่ำที่สุด เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดจำนวนการผลิตผ้าไหมกี่เมตร เป็นต้น

1.2.4 จะผลิตเพื่อใคร (For whom?)

การที่ธุรกิจได้วิเคราะห์แล้วว่า จะผลิตสินค้าหรือให้บริการอะไร วิธีการผลิตหรือเทคโนโลยีการผลิตเป็นอย่างไร และปริมาณการผลิตหรือให้บริการมีจำนวนมากน้อยเพียงใดแล้ว สิ่งสำคัญที่สุด คือกลุ่มเป้าหมายที่จะนำสินค้าหรือบริการดังกล่าวไปขายคือกลุ่มใด เพราะเนื่องจากผู้ผลิตในระบบเศรษฐกิจต้องการมีรายได้สูงที่สุด หรือได้กำไรต่อหน่วยสูงที่สุด ตัวอย่างเช่น ผ้าไหมที่ผลิตโดยเน้นการใช้แรงงานเป็นสำคัญ และคุณภาพดีเยี่ยม กลุ่มผู้ซื้อ เป้าหมายคือ กลุ่มคนที่มีรายได้สูง ซึ่งมีความสามารถในการซื้อผ้าไหม ดังนั้น สถานที่ที่ควรวางจำหน่ายผ้าไหม คือ ตามห้างสรรพสินค้าชั้นนำทั่วไป

1.3 ปัจจัยพื้นฐานทางด้านเศรษฐศาสตร์ (The Basic of Economics)

การที่จะผลิตสินค้าหรือให้บริการขึ้นมาได้นั้น จำเป็นต้องใช้ปัจจัยหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ อาจเรียกว่าเป็นทรัพยากรหรือปัจจัยผลิตที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ โดยปัจจัยการผลิตแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน ปัจจัยการผลิตพื้นฐานดังกล่าวถูกนำมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าหรือให้บริการโดยผู้ประกอบการ ซึ่งปัจจัยพื้นฐานและผู้ประกอบการมีรายละเอียดที่เป็นประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ที่ดิน (land) เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายรวมถึงสิ่งที่ได้มาจากธรรมชาติด้วย ได้แก่ อากาศ แร่ธาตุ แสงแดด แม่น้ำ ลำคลอง และต้นไม้ เป็นต้น

1.3.2 แรงงาน (labour) เป็นปัจจัยแรงงานที่รวมถึงกำลังกาย และกำลังความคิดที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการหรือนักวิจัย ใช้กำลังมันสมองในการคิด ค้นคว้าและหาเหตุผล เพื่อออกแบบและพัฒนาสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนภายในประเทศ ส่วนแรงงานที่ใช้กำลังกายในการรับจ้างแบกของโดยทั่วไปก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง

1.3.3 ทุน (capital) เป็นปัจจัยการผลิตที่รวมถึงสินค้าทุน (capital goods) และเงินลงทุน (financial capital) ที่ใช้สำหรับผลิตสินค้าและให้บริการ โดยที่สินค้าทุนและเงินลงทุนมีความหมายต่างกัน ดังต่อไปนี้

- (1) สินค้าทุน ได้แก่ โรงงาน เครื่องจักร และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับผลิตสินค้า หรือให้บริการ
- (2) เงินลงทุน ได้แก่ เงินที่ใช้สำหรับซื้อสินค้าทุน จ้างคนงานเช่าที่ดิน

1.3.4 ผู้ประกอบการ (entrepreneurship) เป็นผู้ที่ดำเนินการนำปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน ทุน และแรงงาน ตลอดจนวัตถุดิบต่างๆ เข้าสู่กระบวนการผลิตสินค้าหรือให้บริการเพื่อแสวงหาผลกำไร และเมื่อมีการนำปัจจัยการผลิต

ดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการผลิตแล้ว จำเป็นต้องจัดสรรรายได้จากการขายสินค้า หรือให้บริการดังกล่าวกลับคืนสู่ปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

ที่ดิน: ผลตอบแทนที่ต้องจ่ายคืนแก่เจ้าของปัจจัยที่ดินคือ ค่าเช่า (rent) ซึ่ง อาจอยู่ในรูปของเงินสด หรือผลผลิตที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนล่วงหน้า แต่โดยทั่วไปมักจ่ายค่าเช่าเป็นเงินสด

ทุน: ผลตอบแทนที่จ่ายคืนแก่เจ้าของปัจจัยทุน คือ อัตราดอกเบี้ย หรือดอกเบี้ย (interest) นั่นเอง โดยเจ้าของปัจจัยทุน คือ นายทุนเงินกู้ หรือสถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เป็นต้น

แรงงาน: ผลตอบแทนที่ต้องจ่ายคืนแก่เจ้าของปัจจัยแรงงาน คือ ค่าจ้างหรือเงินเดือน (wages or salaries) ที่จ่ายให้แรงงานสำหรับตอบแทนกำลังกาย หรือ กำลังความคิดในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ

1.4 เศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาค (Microeconomics and Macroeconomics)

จากความหมายของเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งศึกษาถึงวิธีการที่สังคมเลือกวิธีการจัดสรร ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดนำไปผลิตสินค้าหรือบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่อย่างไม่จำกัดนั้น วิชาเศรษฐศาสตร์ จำแนกได้เป็น 2 สาขา ดังต่อไปนี้

1.4.1 เศรษฐศาสตร์จุลภาค (microeconomics) คือเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งศึกษา ถึงการตัดสินใจของส่วนย่อยในระบบเศรษฐกิจ โดยผู้ผลิตหรือผู้บริโภคคนใดคนหนึ่ง คริวเรือนใดครัวเรือนหนึ่ง ธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง อุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตคนหนึ่งตัดสินใจกำหนดปริมาณการผลิตของตนเองและตั้งราคาขายเพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุด หรือเสียต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำที่สุด หรือผู้บริโภคแต่ละคนใช้จ่ายรายได้ของตนไปในการซื้อสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อให้ได้รับความพอใจสูงสุด

1.4.2 เศรษฐศาสตร์มหภาค (macroeconomics) คือเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งศึกษาถึงส่วนรวมหรือภาพรวมของระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงเป็นการศึกษาถึงการตัดสินใจในระดับที่กว้างกว่าหรือขอบเขตมากกว่าเศรษฐศาสตร์จุลภาค โดยศึกษาถึงพฤติกรรมของระบบเศรษฐกิจทั้งระบบว่าประกอบด้วยส่วนต่างๆ อะไรบ้าง ตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่องรายได้ประชาชาติ การจ้างงาน นโยบายการเงิน นโยบายการคลัง การออมและการลงทุนของระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

เพื่อความเข้าใจถึงความแตกต่างของเศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาคมากยิ่งขึ้น จึงขอยกตัวอย่างกรณีการกำหนดราคาในแต่ละตลาดว่ามีวิธีการตัดสินใจอย่างไร เป็นการศึกษาเศรษฐศาสตร์จุลภาค แต่การตัดสินใจกำหนดราคาของระบบตลาดในระดับประเทศทั้งหมดเป็น เศรษฐศาสตร์มหภาค

1.5 วิธีการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ (The Methodology of Economics' Studying)

ในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์นั้น จะต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีขึ้นมาจากการทดสอบสมมติฐานกับเหตุการณ์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งถ้าสมมติฐานสอดคล้องกับปรากฏการณ์ทางด้านเศรษฐกิจโดยจะต้องมีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (fact finding) และมีความเป็นเหตุผลซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ทฤษฎีนั้นจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปและสามารถนำไปแก้ไข ปัญหาหรือปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เรียกลักษณะเช่นนี้ว่าเป็นเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ (applied economics) หรือเศรษฐศาสตร์เชิงนโยบาย (policy economics) ซึ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ

วิธีการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเป็นจริงหรือควรจะเป็น สามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

1. เศรษฐศาสตร์ที่เป็นจริง (Positive economics) เป็นวิธีการศึกษาที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมีเหตุผล เป็นเศรษฐศาสตร์ที่เป็นจริง สามารถ

ทำการพิสูจน์และทดสอบได้ มักอยู่ในรูปคำถามว่า What is? How things are? เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ราคาทองคำรูปพรรณต่อ 15 กรัม (หนัก 1 บาท) มีราคาสูงมาก ดังนั้นความต้องการซื้อทองคำรูปพรรณจึงมีจำนวนที่ลดลง พฤติกรรมของมนุษย์ตามตัวอย่างดังกล่าวเป็นเหตุและผล สามารถพิสูจน์และทดสอบได้

2. เศรษฐศาสตร์ที่ควรจะเป็น (Normative economics) เป็นวิธีการศึกษาที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมีเหตุผลเช่นเดียวกับ positive economics แต่แตกต่างกันตรงที่เป็นเศรษฐศาสตร์ที่ควรจะเป็น โดยใช้ value judgement ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ในเชิงนโยบาย ไม่สามารถพิสูจน์ได้ มักอยู่ในรูปคำถามว่า What ought to be? หรือ How things ought to be? ตัวอย่างเช่น เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ รัฐบาลจึงกำหนดเป็นนโยบายเพิ่มภาษีการนำเข้าสินค้าบางรายการ และคาดว่าผลของนโยบายดังกล่าวจะทำให้ปริมาณการนำเข้าลดลง ซึ่งในความเป็นจริงปริมาณการนำเข้าอาจจะไม่ลดลง เพราะผลประโยชน์จากการนำเข้าถึงแม้ว่าจะมีการเก็บภาษีเพิ่มขึ้นก็ยังสูงและคุ้มค่าอยู่

1.6 บทนำของเศรษฐศาสตร์มหภาค

(Introduction to Macroeconomics)

เศรษฐศาสตร์มหภาค หมายถึง การศึกษาระบบเศรษฐกิจในภาพรวมในระดับชาติและนานาชาติ หรือองค์ประกอบของระบบเศรษฐกิจที่สำคัญเป็นการศึกษาที่มองในภาพรวมมากกว่าที่จะลงในรายละเอียดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับชาติ เช่น แทนที่เศรษฐศาสตร์มหภาคจะเกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการที่ขายได้ในแต่ละประเภท แต่นักเศรษฐศาสตร์มหภาคจะมองภาพรวมว่าผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าหรือบริการในภาพรวมมากกว่า นอกจากนี้เศรษฐศาสตร์มหภาคยังศึกษารวมไปถึงการผลิต การว่างงานและภาวะเงินเฟ้อในระดับชาติอีกด้วย โดยเศรษฐศาสตร์มหภาคมักเริ่มต้นด้วยคำถามต่อไปนี้ (Irvin B. Tucker and Douglas W. Copeland., 2001)

1. อะไรเป็นปัจจัยกำหนดระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ หรืออัตราเงินเฟ้อ
2. อะไรเป็นปัจจัยกำหนดระดับการผลิตและรายได้ประชาชาติ
3. อะไรเป็นปัจจัยกำหนดระดับการว่างงานและการจ้างงาน
4. ผลกระทบของนโยบายการเงินและการคลังที่มีต่อระดับราคา รายได้ การผลิต การจ้างงาน และการว่างงาน
5. รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาเงินเฟ้อ การว่างงาน และเศรษฐกิจถดถอยได้อย่างไร

1.7 การพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค

(Development of Macroeconomics)

ในปี ค.ศ.1936 J.M. Keynes ได้เขียนหนังสือชื่อ “The General Theory of Employment, Interest and Money” ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค และหลังจากนั้นโครงสร้างทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2 แนวทาง คือ (1) ได้มีการผสมผสานกันระหว่างทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มหภาค เช่น รูปแบบการบริโภคและรูปแบบการลงทุนได้อาศัยพื้นฐานทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค และทฤษฎีการผลิต เป็นต้น (2) ยังมีข้อสงสัยจากการค้นพบของเคนส์เพิ่มเติมจึงมีการศึกษาแบบจำลองดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น

เมื่อมีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่รุนแรงในทศวรรษที่ 4 การตีพิมพ์หนังสือ “ทฤษฎีทั่วไป” (The General Theory) ของเคนส์ ในปี ค.ศ. 1936 ซึ่งได้เป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐศาสตร์มหภาคสมัยใหม่ ที่เน้นการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่เป็นเหตุของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่รุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยวิเคราะห์ถึงวิธีการป้องกันและรักษาไว้ซึ่งระบบเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานเต็มที่ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาว่าด้วยปัจจัยที่กำหนดระดับและอัตราความจำเจริญเติบโต ทฤษฎีว่าด้วยความจำเจริญเติบโต และการกำหนดรายได้หรือทฤษฎีว่าด้วยเสถียรภาพ

1.8 ผลผลิตที่แท้จริง และผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตได้ (Actual and Potential Output)

ผลผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (potential output) หมายถึง ผลผลิตที่ควรจะเกิดขึ้นหรือควรจะได้รับเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ (full employment) โดยทุนและแรงงานถูกนำมาใช้ในอัตราปกติ (ความน่าจะเป็น)

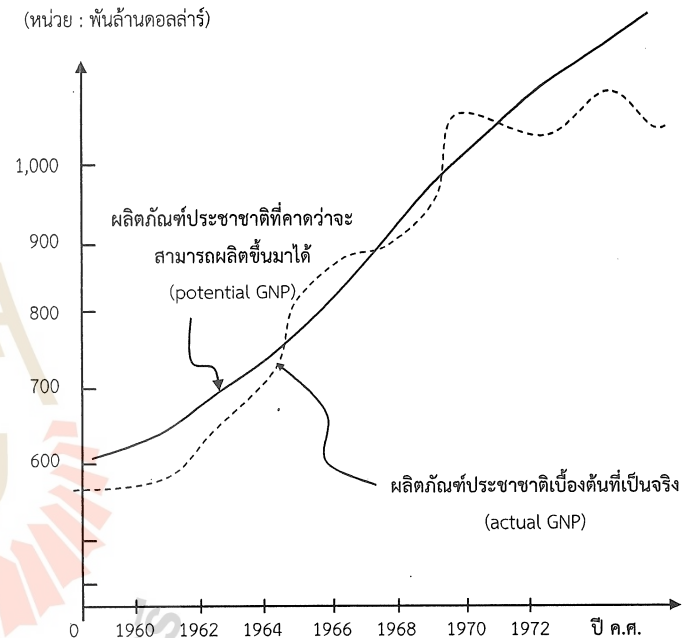
ผลผลิตที่แท้จริง (actual output) หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้น เมื่อมีการนำทุนและแรงงานมาใช้ในระบบเศรษฐกิจซึ่งไม่อยู่ในภาวะที่เกิดการจ้างงานเต็มที่ (สิ่งที่เกิดขึ้นจริง)

ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผลผลิตที่แท้จริงอาจทำให้เกิดช่องว่างของผลผลิต (output gap) จากอัตราส่วนของผลผลิตที่เป็นจริงต่อผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (ratio of actual to potential output) การอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่จุดเริ่มต้นของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคได้ดังรูปภาพที่ 1.1

จากรูปภาพที่ 1.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่เป็นจริง กับผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ โดยเส้นผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ หรือในที่นี้คือ ผลผลิตที่ประชาชาติที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ (potential output หรือ potential GNP) จะแสดงถึงแนวทางผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงถึงวิถีทางแนวโน้มของผลผลิตที่มีระดับการจ้างงานเต็มที่ โดยมีอัตราว่างงานไม่เกินร้อยละ 5 (แสดงโดยเส้นทึบ) ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคตที่แต่ละประเทศต้องการ สำหรับเส้นผลผลิตที่เป็นจริง หรือในที่นี้คือ ผลผลิตที่ประชาชาติเบื้องต้นที่เป็นจริง (actual output หรือ actual GNP) จะแสดงถึงผลผลิตหรือผลผลิตที่ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงที่ระบบเศรษฐกิจจะผลิตขึ้นมาได้จริงของแต่ละประเทศ ซึ่งการว่างงานจะน้อยกว่าหรือมากกว่าร้อยละ 5 (แสดงโดยเส้นประ) ความแตกต่างระหว่างผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้กับผลผลิตที่แท้จริง เรียกว่า ช่องว่างของผลผลิต (output gap) หรือช่องว่างของ

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP gap) ดังนั้นแต่ละประเทศที่มีลักษณะของระบบเศรษฐกิจที่เกิดช่องว่างดังกล่าว จะทำอย่างไรที่จะทำให้ผลผลิตที่แท้จริงจะสอดคล้องกับผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาและวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์มหภาค

รายได้ประชาชาติ (GNP)
(หน่วย : พันล้านดอลลาร์)

รูปภาพที่ 1.1 ผลผลิตที่ประชาชาติเบื้องต้นที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้กับผลผลิตที่ประชาชาติเบื้องต้นที่เป็นจริง

1.9 วิเคราะห์เศรษฐกิจมหภาค (Macroeconomic Analysis)

วิธีการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์มหภาคจะใช้วิธีการวิเคราะห์ดุลยภาพในเชิงภาพรวมสำหรับอธิบายการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงผลผลิต การจ้างงาน และระดับราคา จากตลาดผลิตภัณฑ์ (product market) ตลาดเงินตรา (money market) และตลาดแรงงาน (labor market) เข้ามาวิเคราะห์ร่วมกับฟังก์ชันการผลิต (production function) ซึ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตและการจ้างงาน และเงื่อนไขด้านอุปสงค์และอุปทานในตลาด โดยเป็นปัจจัยกำหนดตัวแปรที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจมหภาค คือ ผลผลิต การจ้างงาน ระดับราคา และอัตราดอกเบี้ย ที่เป็นผลจากการใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังของภาครัฐนั่นเอง ตัวอย่าง เช่น ถ้าหากรัฐบาลประกาศลดภาษี และเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจนั้น จะมีผลต่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ โดยที่ตลาดแรงงานและรูปแบบกรรมวิธีในการผลิตไม่เปลี่ยนแปลง จะเป็นผลให้ระดับผลผลิตและราคาสูงขึ้นจากเดิม เป็นต้น โดยนโยบายการคลังภาษี และเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นนโยบายการคลังนั่นเอง

1.10 ตัวแปรในเชิงเศรษฐกิจมหภาค (Macroeconomic Variables)

ตัวแปรในเชิงเศรษฐกิจมหภาค หมายถึง จำนวนที่สามารถวัดได้ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งมีความสำคัญในเศรษฐศาสตร์มหภาค แบ่งออกเป็น 2 ชนิดที่มีความสำคัญที่สุด คือ ตัวแปรคงเหลือ (stock) และตัวแปรหมุนเวียน (flow) ซึ่งตัวแปรทั้งสองมีความหมายดังต่อไปนี้

1.10.1 ตัวแปรคงเหลือ หมายถึง ตัวแปรที่ไม่จำเป็นต้องใช้มิติเวลา (time dimension) กล่าวคือเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในปัจจุบัน แต่จะต้องกำหนดให้ ณ เวลาใดเวลาหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น สต็อกของทุน (capital stock) และปริมาณเงิน

(money supply) เป็นต้น ตัวอย่างได้แก่ ณ ปีพ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีทุน 500,000 ล้านบาท หรือ ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2557 ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เท่ากับ 90,000 ล้านบาท

1.10.2 ตัวแปรหมุนเวียน หมายถึง ตัวแปรที่จำเป็นต้องมีมิติเวลาที่ต้องเชื่อมโยงมวลรวมในเชิงเศรษฐกิจตัวหนึ่งกับอีกตัวหนึ่ง เช่น รายได้และผลผลิต การบริโภค การลงทุน และการจ้างงาน ซึ่งคิดต่อหน่วยของเวลาหรือต่อหน่วยของระยะเวลา ตัวอย่าง ได้แก่ มูลค่ารายได้ในหนึ่งไตรมาส คือ $Y/4$ และรายได้ตลอดห้าปี คือ $5Y$ (Y คือ ตัวแปรรายได้) หรือ จำนวนปีในการทำงานของแรงงาน (man-years) จำนวนวันในการทำงานของแรงงาน (man-day)

ตัวแปรหมุนเวียนอาจอยู่ในรูปของตัวแปรอัตราส่วน (ratio variables) ได้แก่ อัตราส่วนระหว่างตัวแปรหมุนเวียนสองตัว ซึ่งจะไม่มีมิติเวลา นอกจากนี้ตัวพารามิเตอร์เป็นตัวแปรอีกประเภทหนึ่งซึ่งนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายคือ อัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นสัดส่วนต่อระยะเวลาของตัวแปรตัวหนึ่ง ตัวแปรประเภทนี้จะถูกกำหนดเป็นสัดส่วนหรือเป็นร้อยละต่อหน่วยของเวลาและจะมีมิติเวลาด้วย เช่น อัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

1.11 แบบจำลองและสมการเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomic Models and Equations)

1.11.1 แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomic Models)

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้น หมายถึง แบบจำลองที่มีความสำคัญในการวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดอยู่เบื้องหลัง เพื่อให้แบบจำลองดังกล่าวสมเหตุสมผล แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นมีอยู่ 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. แบบจำลองเชิงพรรณนา (description model) หมายถึง การสร้างข้อความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงมวลรวมของระบบเศรษฐกิจ (aggregates) ประเภทต่างๆ ข้อความดังกล่าวเป็นแบบคำพูดเชิง

บรรยาย หรือ เป็นแบบใช้คณิตศาสตร์ก็ได้ เช่น การออมในระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก หรือ $S = f(i)$ โดยที่ S คือ มูลค่าการออมในระบบเศรษฐกิจ และ i คือ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น

2. แบบจำลองการวิเคราะห์ (analysis model) หมายถึง การวิเคราะห์ที่ประกอบด้วยรายได้มาซึ่งมีการแสดงนัยสำคัญ หรือความหมายจากความสัมพันธ์ และอาจใช้คำพูดหรือใช้คณิตศาสตร์ เช่นเดียวกับแบบจำลองแบบพรรณนาก็ได้ เช่น ค่าใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิที่พ้นภาระภาษีแล้ว หรือ $C = f(y)$ หรือ $C = a + by$

โดยที่

C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
Y	คือ	รายได้ที่พ้นภาระภาษี
a	คือ	ค่าพารามิเตอร์ ที่แสดงถึงค่าใช้จ่ายในการบริโภค เมื่อไม่มีรายได้ ($y=0$)
b	คือ	ค่าพารามิเตอร์ที่เป็นค่าสัมประสิทธิ์ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้พ้นภาระภาษี กับค่าใช้จ่ายในการบริโภค

การนำคณิตศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจมหภาคในแบบจำลองนั้นได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1) คณิตศาสตร์ช่วยวิเคราะห์แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคโดยสามารถนิยามตัวแปรต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมมติฐานในทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อุปสงค์ของการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอัตราค่าจ้าง”

$$D_L = f(W)$$

โดยที่

D_L	คือ	อุปสงค์หรือความต้องการจ้างงานของนายจ้างในระบบเศรษฐกิจ (demand for labour)
W	คือ	อัตราค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ (wages)

2) คณิตศาสตร์ช่วยให้ได้มาซึ่งข้อสรุปต่างๆ จากปัญหาทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนระหว่างตัวแปรต่างๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากซึ่งไม่สามารถหาข้อสรุปได้จากกรวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“รายได้ประชาชาติขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคและค่าใช้จ่ายในการลงทุน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้พ้นภาระภาษี ส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุนนั้นขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย”

$$\begin{aligned} GNP &= f(C, I) \\ C &= f(Y) = a + bY \\ I &= f(i) = c - di \end{aligned}$$

โดยที่

GNP	คือ	ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product)
C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
Y	คือ	รายได้พ้นภาระภาษี
i	คือ	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้
a, b, c และ d	คือ	ค่าพารามิเตอร์

3) การนำคณิตศาสตร์มาใช้ในแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคยังเป็นสิ่งที่จำเป็นเสมอในการสร้างทฤษฎี เพื่อช่วยพิสูจน์โดยวิธีการทางสถิติ เพราะจะช่วยประหยัดเวลา และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์มหภาคยังสามารถแบ่งประเภทตามแนวคิดของระบบเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

1) แบบจำลองเศรษฐกิจแห่งชาติ

- แบบจำลองรายได้ประชาชาติ

(1) แบบจำลองการกำหนดรายได้อื่น

(2) แบบจำลองการสะสมทุนและความจำเป็นเติบโต

- แบบจำลองผลผลิต-ปัจจัยการผลิต

2) แบบจำลองเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1.11.2 สมการเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomic Equations)

แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคสร้างขึ้นมาจากโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายพฤติกรรมของตัวแปรต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจ แบบจำลองแต่ละประเภทจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และข้อมูลของแบบจำลองเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในแบบจำลอง คือ สมการทางคณิตศาสตร์ ดังนั้น ในหัวข้อนี้จึงได้พิจารณาสมการเศรษฐศาสตร์มหภาคประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สมการแสดงพฤติกรรม (behavioral equation)

สมการแสดงพฤติกรรม หมายถึง สมการทางเศรษฐศาสตร์มหภาคที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ เชิงพฤติกรรมของกลุ่มต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ ฟังก์ชันการบริโภค (consumption function) และฟังก์ชันการลงทุน (investment function) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปแบบสมการได้ดังนี้

$$C = f(Y) = a + bY$$

$$I = f(i) = c - di$$

2. สมการทางด้านเทคนิค (technical equation)

สมการด้านเทคนิคหรือ สมการด้านสถาบัน (institutional equation) หมายถึง สมการทางเศรษฐศาสตร์มหภาคที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรทางด้านเทคโนโลยีหรือทางสถาบัน ได้แก่ ฟังก์ชันการผลิตรวม (aggregate production function) และฟังก์ชันภาษี (tax function) ซึ่งแสดงรูปแบบของความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

$$Y = f(L, K)$$

$$T = f(Y)$$

โดยที่

Y คือ ผลผลิตรวมของระบบเศรษฐกิจ

T คือ รายได้ของรัฐบาลจากภาษี

L คือ ปัจจัยแรงงานในระบบเศรษฐกิจ

K คือ ปัจจัยทุนในระบบเศรษฐกิจ

3. สมการแสดงเอกลักษณ์ (identity equation)

สมการแสดงเอกลักษณ์ หรือมีชื่ออีกว่าเป็นสมการแสดงความหมาย (definitional equation) หมายถึง สมการที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในเรื่องของความสมดุลกันซึ่งเป็นความจริงโดยคำจำกัดความ ได้แก่ อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เท่ากับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงได้ดังต่อไปนี้

$$AD = AS$$

โดยที่

AD คือ อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ (aggregate demand)

AS คือ อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ (aggregate supply)

4. สมการแสดงเงื่อนไขดุลยภาพ (equilibrium condition equation)

สมการแสดงเงื่อนไขดุลยภาพ หมายถึง สมการทางเศรษฐศาสตร์มหภาคที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่แสดงเงื่อนไขดุลยภาพที่ได้กำหนดขึ้นไว้ ได้แก่ อุปสงค์แรงงานจะเท่ากับอุปทานแรงงาน ซึ่งความสัมพันธ์นี้เป็นจริง เพราะดุลยภาพในตลาดแรงงานได้ถูกสมมติมาเช่นนั้น

$$D_L = S_L$$

โดยที่

D_L	คือ	อุปสงค์ของการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจของตลาดแรงงาน
S_L	คือ	อุปทานของการเสนอขายแรงงานในตลาดแรงงาน

1.12 การวิเคราะห์เชิงสถิต เจริญสถิตเปรียบเทียบ และเชิงพลวัต (Static, Comparative Static, and Dynamic Analysis)

1. การวิเคราะห์เชิงสถิต (Static Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะใดขณะหนึ่ง โดยไม่นำเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งก่อนและหลังสภาพดุลยภาพนั้น การวิเคราะห์แบบนี้เป็นการวิเคราะห์ที่ไม่นำเวลาเข้ามาเป็นตัวแปรในแบบจำลอง เป็นการศึกษาแต่เพียงว่าตัวแปร ณ จุดดุลยภาพมีค่าเท่าใด โดยไม่คำนึงว่าก่อนจะปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพ มีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร เข้าสู่ดุลยภาพได้อย่างไร และใช้เวลานานเท่าไร ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือตัวแปรบางประการ จะมีแนวทางปรับตัวอย่างไร

2. การวิเคราะห์เจริญสถิตเปรียบเทียบ (Comparative Static) เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบดุลยภาพ ณ จุดเดิมกับดุลยภาพ ณ จุดใหม่ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจขึ้น ในการวิเคราะห์ทฤษฎีพื้นฐานทาง

เศรษฐศาสตร์ต่างๆ ไปจะเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะดังกล่าวนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายใดนโยบายหนึ่ง

3. การวิเคราะห์เชิงพลวัต (Dynamic Analysis) เป็นการวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลง แนวทางการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนระยะเวลาการเปลี่ยนแปลง ก่อนที่จะเข้าสู่ดุลยภาพหนึ่งๆ เป็นการวิเคราะห์ที่นำเอาเรื่องของเวลาเข้าบรรจุไว้ในแบบจำลองของการวิเคราะห์ด้วย โดยการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ทั้งภายในช่วงเวลาเดียวกันและในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยศึกษาว่าตัวแปรในเวลาใดเวลาหนึ่งถูกกระทบจากตัวแปรในช่วงเวลาก่อนอย่างไร และจะมีผลเชื่อมโยงไปยังตัวแปรเหล่านั้นในช่วงเวลาถัดไปอย่างไร

1.13 ประโยชน์ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค (Benefits of the Economics' Studying)

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นมีประโยชน์มากมายและสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนทั่วไป เช่น การจัดสรรรายได้ของประชาชนไปใช้สำหรับการอุปโภคและบริโภค ส่วนที่เหลือจะนำไปเก็บออมสำหรับความมั่นคงในชีวิตในอนาคต หรือเก็บไว้ใช้ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินที่ไม่ได้คาดไว้ก่อนล่วงหน้า ได้แก่ มีสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย หรือเสียชีวิตและจำเป็นต้องใช้เงิน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบายในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ ได้เรียนรู้ และมีความเข้าใจหลักการทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยรายได้ประชาชาติ พฤติกรรมส่วนรวมของผู้บริโภค การออม และการลงทุน ความจำเป็นเร่งด่วนทางด้านเศรษฐกิจ บทบาทของรัฐบาลในการกำหนดและนำไปปฏิบัติของนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง ผลกระทบของภาคต่างประเทศต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ปัญหาเงินเฟ้อ และเงินฝืด วัฏจักรธุรกิจ ปัญหาการว่างงาน นโยบายในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการลดภาษีสำหรับการซื้อรถยนต์คันแรกขนาดไม่เกิน

1,500 ซีซี ในวงเงินภาษีไม่เกิน 100,000 บาท หรือนโยบายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น นโยบายเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่รัฐบาลของประเทศไทยได้ดำเนินการแล้วเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน และทำให้เกิดการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ

ดังนั้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคจึงมีประโยชน์สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐบาล และภาคประชาชน สำหรับการตัดสินใจทั้งระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ และภาคต่างประเทศอีกด้วย

1.14 สรุป (Conclusion)

แนวความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวความคิดที่เริ่มต้นจากความหมายทางด้าน เศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ หรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด นำไปผลิต สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการอันมีอยู่อย่างไม่จำกัดของคนในระบบเศรษฐกิจ จึงต้องมีการนำประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยในการผลิตสินค้าให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นจึงต้องเผชิญกับปัญหาว่าจะผลิตสินค้าอะไร จะผลิตอย่างไร จะผลิตจำนวนเท่าไร และจะผลิตเพื่อใคร โดยมีปัจจัยที่นำมาใช้ในการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ที่ดิน แรงงานทุน ซึ่งผู้ประกอบการจะเป็นผู้นำปัจจัยสำคัญดังกล่าวมาสู่กระบวนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจดังกล่าวมุ่งศึกษาทั้งการตัดสินใจส่วนย่อยหรือส่วนรวมในระบบเศรษฐกิจและเกี่ยวข้องกับวิธีการศึกษาทั้ง positive และ normative ในเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นได้ศึกษา เรียนรู้ และทำความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งเป็นการมองในภาพรวมมากกว่าที่จะลงในรายละเอียดของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจในระดับชาติ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากภาคต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค ผลผลิตที่แท้จริงและผลผลิตที่คิดจากระบบเศรษฐกิจจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ วิธีการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์

มหภาคซึ่งเป็นการวิเคราะห์ดุลยภาพในเชิงมวลรวมเพื่ออธิบายการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงผลผลิต การจ้างงาน และระดับราคา จากตลาดผลิตภัณฑ์ ตลาดเงินตราและตลาดแรงงานเข้ามาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยขั้นการผลิต โดยเชื่อมโยงจากตัวแปรในเชิงเศรษฐศาสตร์มหภาคที่สามารถวัดค่าออกมาได้ทั้งตัวแปรที่เป็นตัวแปรคงเหลือ และตัวแปรหมุนเวียนซึ่งอาจอยู่ในรูปของตัวแปรอัตราส่วน หรือตัวแปรอาจเป็นตัวพารามิเตอร์ก็ได้ และในการศึกษาถึงเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้นได้มีการอธิบายถึงแบบจำลองของเศรษฐศาสตร์มหภาค ที่มีทั้งรูปแบบพรรณนา และรูปแบบการวิเคราะห์ที่มีการเชื่อมโยงกับสมการเศรษฐศาสตร์มหภาคโดยนำคณิตศาสตร์เข้ามามีส่วนสำคัญในการกำหนดแบบจำลอง เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีความสลับซับซ้อน ทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านช่วยในการตัดสินใจของภาคประชาชนและการวางนโยบาย ตลอดจนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของภาครัฐบาล

1.15 คำถามเพื่อการทบทวน (Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมายของเศรษฐศาสตร์
2. จงอธิบายความหมายของความขาดแคลนในทางเศรษฐศาสตร์ และผลที่เกิดขึ้น
3. จงอธิบายถึงเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่ามีความแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์มหภาคอย่างไร พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
4. จงอธิบายความแตกต่างของวิธีการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ ระหว่างการศึกษาแบบ positive และ normative พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
5. จงอธิบายถึงปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ

6. จงอธิบายความหมาย และความสำคัญของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค
7. จงอธิบายถึงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐศาสตร์มหภาค
8. จงอธิบายความสัมพันธ์ของผลผลิตที่แท้จริง และผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้ดังกล่าวว่าเชื่อมโยงกับการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคได้อย่างไร
9. ท่านได้เรียนรู้ถึงวิถีวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์มหภาคอย่างไรบ้าง และมีความเข้าใจอย่างไร
10. ตัวแปรทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ ตัวแปรอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร
11. อธิบายถึงรูปแบบของแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคว่ามีรูปแบบอะไรบ้าง จงอธิบายรูปแบบดังกล่าว
12. ขอให้ท่านอธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างแบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาคกับสมการเศรษฐศาสตร์มหภาค
13. จงอธิบายให้เข้าใจว่า คณิตศาสตร์มีประโยชน์อย่างไรต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค
14. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างการวิเคราะห์สภาพสถิต สภาพสถิตเปรียบเทียบ และสภาพพลวัตในทางเศรษฐศาสตร์
15. การศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์มหภาคในบทที่ 1 นั้น ทำให้ท่านได้เรียนรู้ อะไรบ้าง และจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 2 รายได้ประชาชาติ (International Incomes)

2.1 บทนำ (Introduction)

ในบทที่ 1 ที่ผ่านมาได้อธิบายถึงบทนำที่แสดงให้เห็นถึงความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์มหภาค และส่วนประกอบของบทนำดังกล่าว ตลอดจนประโยชน์ของการศึกษาและการนำไปใช้ประโยชน์ สำหรับบทนี้เป็นการเขียนอธิบายถึงรายได้ประชาชาติซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญของการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค เพราะรายได้ประชาชาติเป็นตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของทุกประเทศที่ต้องทำความเข้าใจ เนื่องจากสามารถนำไปเป็นตัวชี้วัดของอัตราความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ยังใช้เป็นตัวเลขที่สะท้อนถึงการเปรียบเทียบอัตราความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศอีกด้วย ดังนั้นในบทนี้จึงประกอบด้วยสาระสำคัญ ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของรายได้ประชาชาติ วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติ โครงสร้างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ การคำนวณรายได้ประชาชาติ ตามราคาตลาดและราคาคงที่ รายได้ประชาชาติกรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศและไม่มีการค้าระหว่างประเทศ ปัญหาทางด้านแนวความคิดในการคำนวณรายได้ประชาชาติ

2.2 ความหมาย และความสำคัญของรายได้ประชาชาติ (Definition and Significance of the National Income)

รายได้ประชาชาติ หมายถึง รายได้รวมจากสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่งทำมาหาได้ในระยะเวลาหนึ่ง ตามปกติจะคิดทุกๆ 1 ปี รายได้ประชาชาติจะนำไปสู่การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ การจ้างงาน วัฏจักรเศรษฐกิจ การเงินการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นต้น

โดยวัฏจักรเศรษฐกิจ หมายถึง การหมุนเวียนของภาวะเศรษฐกิจในระยะต่างๆ นั้น จะมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงสลับไปสลับมาเหมือนลูกคลื่น จากระยะที่เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตจนถึงขีดสุด แล้วค่อยๆ ชะลอตัวลงมาจนถึงจุดต่ำสุด และจะค่อยๆ พ้นตัวขึ้นไปใหม่ หมุนเวียนเป็นวงจรทางเศรษฐกิจอย่างนี้เรื่อยไป

คนจนกับคนรวยนั้นใช้รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเป็นตัวชี้วัดว่าใครร่ำรวยกว่ากัน ระดับบริษัทนั้นความมั่นคงของกิจการดูจากตัวชี้วัดทางด้านการเงินจากงบการเงิน ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับในระดับชาติและนานาชาตินั้นการเปรียบเทียบว่าประเทศใดร่ำรวยหรือยากจนจะวัดจากบัญชีรายได้ประชาชาตินั่นเอง โดยรายได้ประชาชาติหรือบัญชีประชาชาติ เป็นบัญชีที่ชี้ให้เห็นถึงขนาดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ระบบเศรษฐกิจนั้นมีอยู่ ประเทศที่มีรายได้ประชาชาติสูง ย่อมหมายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีอยู่เป็นจำนวนมากที่สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นต่อประเทศชาติ นอกจากนี้รายได้ประชาชาติยังสามารถเป็นเครื่องมือตรวจสอบการทำงานของระบบเศรษฐกิจทั้งหมด และพิจารณาว่าเศรษฐกิจที่ผ่านมามีข้อดีและข้อเสียอย่างไร เพื่อที่จะได้ทำการแก้ไขก่อนที่จะมีปัญหาค่าความรุนแรงในระบบเศรษฐกิจมากจนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันเวลา ดังนั้นรายได้ประชาชาติจึงเป็นเครื่องมือชี้วัดถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงเวลาต่างๆ กัน โดยต้องพิจารณา รวมไปถึงขนาดของประชากร และระดับราคาสินค้าทั่วไปด้วย

ประเทศต่างๆ มีการคิดรายได้ประชาชาติในรูปแบบของบัญชี โดยทั่วไปมี 3 ระบบคือ

1) ระบบบัญชีรายได้ประชาชาติขององค์การสหประชาชาติ

บัญชีประชาชาติที่จัดทำรูปแบบนี้ต้องเกิดกับประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ เช่นเดียวกับประเทศส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงจัดทำบัญชีประชาชาติในรูปแบบนี้

2) ระบบบัญชีรายได้ประชาชาติของสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดทำบัญชีรายได้ประชาชาติตามแบบนี้เพียงประเทศเดียว

3) ระบบบัญชีรายได้ประชาชาติของประเทศคอมมิวนิสต์

การจัดทำระบบบัญชีลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ ปัจจุบันรูปแบบบัญชีรายได้ประชาชาติดังกล่าวไม่มี เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของประเทศที่เคยเป็นแบบคอมมิวนิสต์ได้เปลี่ยนแปลงไปอยู่ในรูปแบบอื่น ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นต้น รายได้ประชาชาติเป็นเครื่องมือที่นักเศรษฐศาสตร์สร้างขึ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบฐานะเศรษฐกิจของประเทศในระยะเวลาต่างๆ กัน และเปรียบเทียบฐานะเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ รายได้ประชาชาติที่คำนวณออกมาได้มีความสำคัญอย่างน้อย 5 ประการ คือ

1) ในด้านศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยการนำตัวเลขรายได้ประชาชาติไปใช้ศึกษาควบคู่กับทฤษฎีหรือกฎทางเศรษฐศาสตร์ ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจเด่นชัดยิ่งขึ้น ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย การใช้ทรัพยากรในกระบวนการทางเศรษฐกิจระหว่างหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ

2) ในด้านวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ระดับรายได้ประชาชาติจะเป็นเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ บ่งบอกให้ทราบว่าเศรษฐกิจกำลังรุ่งเรืองหรือตกต่ำ หรือใช้เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ และชี้ให้เห็นการกระจายรายได้ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพและระดับความเป็นอยู่ของประชากร

3) ในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ตัวเลขรายได้ประชาชาติเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดนโยบาย หรือวางแผนเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต การวิเคราะห์รายได้ประชาชาติจะช่วยให้ทราบว่ารัฐควรจะเข้าแทรกแซงส่งเสริมหรือตัดทอนกิจการประเภทใด และภายในขอบเขตใดจึงเป็นการสมควร

4) ใช้เป็นเครื่องมือวางนโยบายจัดเก็บภาษีอากร ตัวเลขรายได้ประชาชาติย่อมเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐใช้ประกอบการจัดเก็บภาษีอากร ทั้งภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม เพื่อให้ภาระภาษี ตกแก่บุคคลที่ควรต้องเสียภาษี ตัวเลขรายได้ประชาชาติจะชี้ให้เห็นขีดความสามารถในการเสียภาษีของประชากรกลุ่มต่างๆ ว่ามีอยู่เพียงใด

5) เที่ยบเคียงฐานะทางเศรษฐกิจ ตัวเลขรายได้ประชาชาติชี้ให้เห็นฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น และเป็นช่องทางให้ศึกษาการถกเถียงว่าประเทศที่ด้อยพัฒนาควรเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจสาขาใด จึงจะพัฒนาทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

รายได้ประชาชาติเป็นค่ากลางๆ แต่แท้จริงแล้วรายได้ประชาชาติมี 6 ชนิด แต่ละชนิดมีความหมายและความสัมพันธ์กัน ดังต่อไปนี้ (ขวัญกมล ดอนขวา, 2551, หน้า 12)

1. **ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product: GDP)** หมายถึง มูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตขึ้นในประเทศซึ่งคิดในรอบปีที่ผ่านมา โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของผู้ผลิต เพราะเนื่องจากใช้ขอบเขตของประเทศเป็นเกณฑ์

โดยสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายของประชาชนในประเทศสำหรับรอบปีที่ผ่านมา

2. **ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (Gross National Product: GNP)** หมายถึง มูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตโดย

พลเมืองหรือประชากรและทรัพยากรของชาตินั้นๆ ทั้งที่ผลิตขึ้นภายในและภายนอกประเทศในรอบปีที่ผ่านมา นั่นคือ คำนึงถึงสัญชาติเป็นเกณฑ์

$$\text{GNP} = \text{GDP} + \text{F}$$

โดยที่

F คือ รายได้สุทธิจากต่างประเทศ ซึ่งเกิดจากผลต่างของผลผลิตที่คนในประเทศทำมาหาได้ในต่างประเทศ และชาวต่างประเทศทำมาหาได้ในประเทศดังกล่าว

3. ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (Net National Product: NNP)

หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่เกิดจากประชาชนของ ประเทศนั้นผลิตขึ้นมาได้ในรอบปีที่ผ่านมา โดยหักค่าใช้จ่ายที่กินทุน (Capital Consumption Allowances) ออกแล้ว

$$\text{NNP} = \text{GDP} + \text{F} - \text{CCA}$$

หรือ

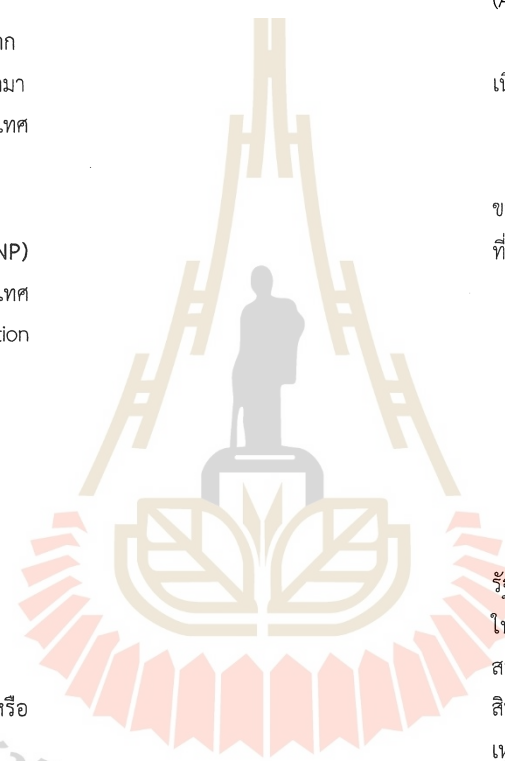
$$\text{NNP} = \text{GNP} - \text{CCA}$$

โดยที่

CCA คือ ค่าใช้จ่ายที่กินทุน (Capital Consumption Allowances)

ค่าใช้จ่ายที่กินทุน หรือ CCA ประกอบด้วย

- ค่าเสื่อมราคา (Depreciation)
- ค่าเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตที่ชำรุดสึกหรอหรือล้าสมัย
- ค่าทรัพย์สินสูญหาย (Accidental Damage) ได้แก่ ถูกไฟไหม้ ถูกน้ำท่วม ถูกโจรกรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายที่กินทุน (Capital Consumption Allowances) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคา (Depreciation) ค่าเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตที่ชำรุดสึกหรอหรือล้าสมัย และค่าทรัพย์สินสูญหาย (Accidental Damage)

โดยที่ค่าเสื่อมราคา หมายถึง การเฉลี่ยค่าใช้จ่ายจากสินทรัพย์ถาวร เนื่องจากการใช้งาน การสึกหรอ หรือการล้าสมัยของสินทรัพย์ถาวร

4. รายได้ประชาชาติ (National Income: NI) หมายถึง มูลค่ารวมของสินค้าและบริการประชาชาติที่ผลิตขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา โดยหักด้วยค่าใช้จ่ายที่กินทุนและภาษีทางอ้อมของธุรกิจออกแล้ว

$$\text{NI} = \text{GNP} - \text{CCA} - \text{IBT}$$

$$\text{NI} = \text{NNP} - \text{IBT}$$

โดยที่

IBT คือ ภาษีทางอ้อมของธุรกิจ (Indirect Business Taxes)

ภาษีทางอ้อมของธุรกิจ (Indirect Business Taxes) หมายถึง ภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บจากผู้ผลิต เพื่อเป็นรายได้ของประเทศ แต่ผู้ผลิตสามารถผลักภาษีให้กับผู้บริโภคได้ ภาษีทางอ้อมได้แก่ ภาษีการค้า ภาษีสกุลการ และภาษีสรรพสามิต เป็นต้น ซึ่งผู้ผลิตสามารถผลักภาษีให้กับผู้บริโภคได้ ทำให้มูลค่าของสินค้าที่ปรากฏอยู่ในรายได้ประชาชาติสูงกว่าความเป็นจริงไปเท่ากับภาษีทางอ้อมเหล่านั้น จึงจำเป็นต้องนำมาหักออก

ในที่นี้ ภาษีสกุลการ หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าที่ผ่านเข้าออกระหว่างประเทศ ปัจจุบันจัดเก็บโดยกรมศุลกากร สังกัดกระทรวงการคลัง แต่เดิมในสมัยโบราณเขาเรียกว่า “จังกอบ” และเรียก “ด่านศุลกากร” ว่า “ขนอน” ในสมัยปัจจุบันสถานที่จัดเก็บก็เรียกชื่อตามด่านศุลกากรที่จัดตั้ง สำหรับภาษีสรรพสามิต หมายถึง ภาษีการขายเฉพาะที่เรียกเก็บจากสินค้าและบริการบาง

ประเภท ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ เช่น สินค้าที่บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี สินค้าและบริการที่มีลักษณะเป็นการฟุ่มเฟือย หรือสินค้าที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ หรือสินค้าที่ก่อให้เกิดภาระต่อรัฐบาลในการที่จะต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้บริการผู้บริโภค หรือเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

5. รายได้ส่วนบุคคล (Personal Income: PI) หมายถึง รายได้ส่วนบุคคลทั้งหมดโดยรวมทั้งรายได้ที่เป็นผลตอบแทนจากปัจจัยการผลิตและมีได้เป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นรายได้ที่จะตกมาถึงมือบุคคลจริงๆ

$$PI = NI - \text{กำไรที่ธุรกิจกันไว้ขยายกิจการ} - \text{ภาษีเงินได้นิติบุคคล} + \text{เงินโอน}$$

กำไรสุทธิกันไว้ขยายกิจการและภาษีเงินได้นิติบุคคล มิได้ตกไปถึงมือของประชาชนผู้ถือหุ้น ส่วนเงินโอนนั้น จะมีทั้งเงินโอนของรัฐบาล และเงินโอนส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการโอนโดยไม่หวังผลตอบแทน แต่เงินโอนดังกล่าวทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เงินโอนดังกล่าว เช่น เงินโอนจากรัฐบาลและเอกชนไปยังสถานสงเคราะห์ต่างๆ และมูลนิธิ เป็นต้น

6. รายได้ส่วนบุคคลสุทธิ (Disposable Personal Income: DPI) หมายถึง รายได้ของบุคคลที่สามารถนำไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการได้จริงๆ หลังจากหักค่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จึงเป็นรายได้ของบุคคลที่เขาสามารถจะนำไปใช้จ่ายหรือเก็บออมได้ทันที

$$DPI = PI - IT$$

โดยที่ IT คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Income Taxes)

จากความหมายของรายได้ประชาชาติดังกล่าวทั้ง 6 ชนิดนั้น ต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน ดังที่ Economic Report of the President (Washington, D.C.: Government Printing Office, 1988 อ้างใน (David R. Kamerschen, and others, Macroeconomics, 1989, P.121) ดังแสดงได้ตามตารางที่ 2.1 ตารางที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่าง GNP NNP NI PI และ DPI ในประเทศสหรัฐอเมริกา

หน่วย : พันล้านเหรียญสหรัฐ

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP)	4,486.2
(ลบ) : ค่าใช้จ่ายที่กินทุน	479.4
เท่ากับ : ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (NNP)	4,006.8
(ลบ) : ภาษีทางอ้อมของธุรกิจ	367.6
เงินโอนภาคธุรกิจ	23.2
ค่าความคาดเคลื่อนทางสถิติ	-6.8
(บวก) : เงินโอนจากรัฐ	13.1
เท่ากับ : รายได้ประชาชาติ (NI)	3,635.9
(ลบ) : กำไร	305.3
ดอกเบี่ยสุทธิ	336.7
ประกันสังคม	394.4
(บวก) : โอนเงินภาครัฐไปยังประชาชน	519.8
รายได้ดอกเบี่ยส่วนบุคคล	515.8
รายได้จากเงินปันผล	87.5
การโอนเงินภาคธุรกิจ	23.2
เท่ากับ : รายได้ส่วนบุคคล (PI)	3,745.8
(ลบ) : ภาษีเงินได้ส่วนบุคคล	564.7
เท่ากับ : รายได้ส่วนบุคคลสุทธิ (DPI)	3,181.1
ประกอบด้วย : ค่าใช้จ่าย	(3,060.9)
การออม	(120.2)

ที่มา: K.David R., and Others, Macroeconomics, 1989, P.121

หมายเหตุ: $GNP = GDP + F$ เป็นมูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตโดยพลเมืองหรือประชากรและทรัพยากรของชาตินั้นๆ ทั้งที่ผลิตขึ้นภายในและภายนอกประเทศในรอบปีที่ผ่านมา นั่นคือ คำนึงถึงสัญชาติเป็นเกณฑ์

2.3 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติ

(How to Calculate the National Income)

วิธีที่ใช้คำนวณรายได้ประชาชาติที่รู้จักกันดีโดยทั่วไปมี 3 วิธี ดังนี้

- วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านการผลิต (Product Approach)
- วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายได้ (Income Approach)
- วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายจ่าย (Expenditure Approach)

การคำนวณรายได้ประชาชาติดังกล่าวทั้ง 3 วิธี จะได้ตัวเลขของรายได้ประชาชาติเท่ากัน สำหรับหลักการในการคำนวณรายได้ประชาชาติของแต่ละวิธี จะได้อธิบายเป็นลำดับต่อไป

2.3.1 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านการผลิต (Product Approach) หมายถึง การคำนวณหาผลรวมของมูลค่าสินค้าและบริการเฉพาะที่เป็นผลิตผลขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตขึ้นในประเทศหรือที่ประเทศได้มา ในระยะ 1 ปี

โดยที่

NI	=	GNP - CCA - IBT
NI	=	National Income
CCA	คือ	ค่าใช้จ่ายที่กินทุน
IBT	คือ	ภาษีทางอ้อมของธุรกิจ

การคำนวณรายได้ประชาชาติด้านการผลิตนี้ ก่อนอื่นต้องการตัวเลข GNP เสียก่อน เมื่อได้ตัวเลข GNP แล้วจึงนำเอาค่าใช้จ่ายที่กินทุน (CCA)

และภาษีทางอ้อมของธุรกิจ (IBT) มาหักออก ที่เหลือจะเป็นตัวเลขรายได้ประชาชาติ (NI) ที่ต้องการ

หมายเหตุ : การหาตัวเลขผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) นั้น สามารถคำนวณจากผลิตผลขั้นสุดท้ายหรือจากมูลค่าเพิ่มได้ดังนี้

1) จำนวนจากผลิตผลขั้นสุดท้าย (Final Product) หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายของประชาชนในประเทศสำหรับรอบปีที่ผ่านมา และสินค้าดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในการผลิตอื่นๆ เช่น อาหารที่ประชาชนซื้อไว้บริโภค เป็นต้น

2) จำนวนจากมูลค่าเพิ่ม (Valued Added) ซึ่งหมายถึง การคิดเพียงมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากการผลิตแต่ละขั้นเพื่อขจัดปัญหาการนับซ้ำในผลิตผลที่ต้องผ่านการผลิตหลายชั้น มูลค่าเพิ่มในการผลิตแต่ละขั้นคือผลต่างระหว่างต้นทุนของสินค้าที่หน่วยผลิตในขั้นนั้นๆ ซึ่งนำมาจากหน่วยผลิตอื่นเพื่อใช้ในการผลิตขั้นนั้นๆ กับมูลค่าของผลิตผลที่หน่วยผลิตนั้นๆ ขายให้กับหน่วยผลิตในขั้นต่อไป เพื่อให้เข้าใจ ขอยกตัวอย่างจากการผลิตขนมปังจากแป้งสาลี ซึ่งแป้งสาลีทำมาจากข้าวสาลี ดังต่อไปนี้

ขั้นการผลิต	มูลค่า (บาท)	มูลค่าของสินค้าขั้นกลาง (บาท)	มูลค่าเพิ่ม (บาท)
ข้าว	10,000	0	10,000
แป้งสาลี	15,000	10,000	5,000
ขนมปัง	20,000	15,000	5,000
รวม	45,000		20,000

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ถ้านำตัวเลขรายได้ประชาชาติจาก 45,000 บาท จะทำให้เกิดการนับซ้ำ ดังนั้น เพื่อป้องกันการนับซ้ำ จึงนำตัวเลข 20,000 บาท ไปลงในรายการบัญชีรายได้ประชาชาติแทน

2.3.2 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายได้ (Income Approach) หมายถึง การนำเอารายได้ของฝ่ายต่างๆ ทั้งของเอกชนและรัฐบาล อันเกิดจากการผลิตสินค้าและบริการทั้งหมดในประเทศมารวมกันในระยะเวลา 1 ปี รายได้ของเอกชนจะต้องเป็นรายได้รับจากการนำปัจจัยการผลิตไปร่วมในการผลิตสินค้าและบริการ ได้แก่ โรงงาน ที่ดิน ทุน และการประกอบการ เช่น เราไปทำงานที่โรงงานทอผ้า เราได้ค่าจ้างตอบแทน ถ้าเราเอาที่ดินไปปลูกบ้านให้เขาเราจะมีรายได้จากค่าเช่า ถ้าเราเอาเงินให้เขากู้ยืม เราจะได้ผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ย หรือ ถ้าเราเป็นผู้ประกอบการตั้งโรงงานผลิตสินค้า เมื่อขายสินค้าได้ เราจะได้ผลกำไรตอบแทน เป็นต้น ซึ่งเป็นรายได้ที่มนุษย์หาได้จากน้ำพักน้ำแรงของตน แต่ในการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายได้นี้ เราจะไม่เอาเงินโอนหรือเงินที่ได้รับมาเปล่าๆ มารวมเป็นรายได้ของเอกชน เพราะเงินเหล่านี้เราได้มาโดยมิได้เกิดผลผลิตในสินค้าและบริการ เป็นแต่เพียงเปลี่ยนมือกัน หรือเปลี่ยนรูปทรัพย์สินที่มีอยู่ ในรูปของลูกหนี้หรือทรัพย์สินต่างๆ มาเป็นเงินสดเท่านั้น

$$\text{รายได้เอกชน} = \text{ค่าจ้าง} + \text{ค่าเช่า} + \text{ดอกเบี้ย} + \text{กำไร}$$

รายได้ของรัฐบาล รัฐบาลส่วนมากจะมีรายได้จากเงินค่าภาษีอากรที่เก็บจากประชาชน เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการค้า ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร เป็นต้น นอกจากภาษีอากรแล้ว รัฐบาลยังมีรายได้จากทรัพย์สินรัฐวิสาหกิจต่างๆ

เมื่อนำเอารายได้ของเอกชนและรายได้ของรัฐบาลมารวมเข้ากัน เราจะได้ตัวเลขรายได้ประชาชาติที่คำนวณจากรายได้

แต่การคำนวณรายได้ประชาชาติตามวิธีนี้มักเกิดความคลาดเคลื่อน โดยเฉพาะรายได้จากภาคเอกชนซึ่งไม่บอกตัวเลขของรายได้ที่แท้จริงว่าตนเองมีรายได้เท่าไร ดังนั้นทางแก้ปัญหา คือ การคำนวณรายได้ประชาชาติทางด้านรายได้จากแนวความคิดว่า เมื่อเอกชนมีรายได้จะนำรายได้ไปใช้ในรายการใดมาก และพบว่าเมื่อเอกชนมีรายได้จะใช้รายได้ไปสำหรับการบริโภค การออม เสียภาษี และการโอนเงิน ซึ่งเขียนได้ดังนี้

	Y	=	C + S + T + R
โดยที่	Y	คือ	รายได้ประชาชาติ
	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
	S	คือ	การออมเงิน
	T	คือ	ค่าภาษีอากร
	R	คือ	การโอนเงิน

2.3.3 วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายจ่าย (Expenditure Approach) หมายถึง การนำเอามูลค่ารวมของสินค้าและบริการที่ได้ใช้จ่ายไป ในระยะ 1 ปี โดยนำรายจ่ายที่ภาคเอกชนและภาครัฐบาลได้ใช้จ่ายไปมารวมกัน ดังนี้

$$GNE = C + I + G + (X - M)$$

โดยที่	GNE	คือ	รายได้ประชาชาติด้านรายจ่าย
	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
	I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
	G	คือ	ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล
	X	คือ	มูลค่าการส่งออก
	M	คือ	มูลค่าการนำเข้า

2.4 โครงสร้างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (Structure of the National Product)

การจัดทำบัญชีรายได้ประชาชาติที่เรียกว่าผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product: GDP) นั้น มักศึกษาถึงองค์ประกอบแยกตามรายสาขาจำนวน 2 กลุ่ม คือ สาขาภาคการเกษตร (Agriculture) สาขานอกภาคการเกษตร (Non-Agriculture) โดยทั้ง 2 กลุ่มมีส่วนประกอบของสาขาย่อยดังต่อไปนี้

1. ภาคการเกษตร ประกอบด้วย 2 สาขาย่อย คือ (1) กสิกรรม ปศุสัตว์ และป่าไม้ และ (2) ประมง

2. นอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย 14 สาขาย่อย คือ

(1) เหมืองแร่ และย่อยหิน	(8) การเงิน
(2) อุตสาหกรรม	(9) อสังหาริมทรัพย์
(3) ไฟฟ้า ก๊าซ และประปา	(10) การบริหารและการจัดการ
ภาครัฐ
(4) ก่อสร้าง	(11) การศึกษา
(5) คำส่งและคำปลีก	(12) งานด้านสังคมและสุขภาพ
(6) โรงแรมและภัตตาคาร	(13) การบริการอื่นๆ
(7) การขนส่ง การเก็บรักษา และการ
สื่อสาร	(14) การจ้างงานจากครัวเรือน
ภาคเอกชน

ในการจัดทำรายได้ประชาชาติที่เรียกกันทั่วไป GDP มีวิธีการคำนวณ 2 ลักษณะ คือ GDP ณ ราคาปัจจุบันหรือราคาตลาด (GDP at current or market prices) และ GDP ณ ราคาคงที่ในปีก่อน ซึ่งเป็นการคำนวณมูลค่ารายได้โดยใช้ราคาในปีที่ไม่มีปัญหาด้านวิกฤติการณ์ทางการเมือง หรือสงครามหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ (GDP at constant 1988 prices) แสดงรายละเอียดดังกล่าวในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ของประเทศไทย ณ ราคาตลาด

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	2551	2552	2553	2554	2555
สาขาการผลิต					
-ภาคการเกษตร	978,015	945,606	1,137,881	1,286,002	1,351,429
-กสิกรรม ปศุสัตว์ และป่าไม้	881,238	843,282	1,036,507	1,185,226	1,249,457
-ประมง	96,777	102,324	101,374	100,776	101,972
-นอกภาคการเกษตร	8,688,645	8,653,799	9,596,542	9,902,825	10,869,983
-เหมืองแร่และย่อยหิน	315,183	306,371	338,888	364,300	448,620
-อุตสาหกรรม	2,980,980	2,860,195	3,358,287	3,305,370	3,557,321
-ไฟฟ้า ก๊าซ และประปา	265,432	281,986	297,575	303,154	328,512
-ก่อสร้าง	266,943	271,257	302,791	306,839	339,051
-ค้าส่งและค้าปลีก	1,388,317	1,429,988	1,568,576	1,632,905	1,769,245
-โรงแรมและภัตตาคาร	298,874	285,443	311,910	346,630	408,869
-การขนส่ง การเก็บ รักษา และการสื่อสาร	701,779	699,830	734,938	748,546	808,015
-การเงิน	523,644	554,002	580,691	637,723	724,617
-อสังหาริมทรัพย์	667,114	627,851	688,098	737,521	830,065
-การบริหาร และการ จัดการภาครัฐ	577,397	606,808	639,249	682,890	728,603
-การศึกษา	372,104	393,669	415,960	447,475	500,956
-งานด้านสังคมและ สุขภาพ	149,829	161,047	171,277	183,344	199,654
-การบริการอื่นๆ	164,375	157,982	170,002	185,625	203,832
-การจ้างงานจาก ครัวเรือนภาคเอกชน	16,674	17,370	18,300	20,503	22,623
ผลิตภัณฑ์มวลรวมใน ประเทศ (GDP)	9,666,660	9,599,405	10,734,423	11,188,827	12,221,412
GDP ต่อคน (บาท)	148,335	146,459	162,837	168,981	183,804

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์,

ตารางที่ 2.3 ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ของประเทศไทย ณ ราคาंकที่ ปี 2545
หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	2551	2552	2553	2554	2555
สาขาการผลิต					
-ภาคการเกษตร	605,125	603,660	601,063	638,242	650,494
-กิจกรรม ปศุสัตว์ และป่าไม้	462,127	460,449	458,657	488,013	498,919
-ประมง	148,439	149,715	148,566	154,490	151,732
-นอกภาคการเกษตร	7,103,568	7,037,530	7,619,837	7,616,462	8,204,670
-เหมืองแร่และย่อยหิน	197,711	198,357	208,035	199,237	219,044
-อุตสาหกรรม	2,369,825	2,291,397	2,551,928	2,432,057	2,601,590
-ไฟฟ้า ก๊าซ และประปา	239,777	247,789	264,076	267,234	295,741
-ก่อสร้าง	203,210	210,467	228,360	218,613	233,752
-ค้าส่งและค้าปลีก	1,175,913	1,145,459	1,250,507	1,253,359	1,324,370
-โรงแรมและภัตตาคาร	278,604	273,926	299,483	333,448	381,259
-การขนส่ง การเก็บรักษา และการสื่อสาร	690,337	680,226	728,410	750,646	826,981
-การเงิน	352,683	392,254	407,568	427,704	488,054
-อสังหาริมทรัพย์	633,106	587,555	629,120	660,239	732,865
-การบริหาร และการ จัดการภาครัฐ	422,283	438,628	455,967	475,245	485,107
-การศึกษา	265,672	273,844	287,317	290,254	299,330
-งานด้านสังคมและ สุขภาพ	123,526	131,863	138,877	147,283	157,161
-การบริการอื่นๆ	140,449	134,904	142,322	151,541	163,125
-การจ้างงานจาก ครัวเรือนภาคเอกชน	16,453	17,960	18,264	18,689	19,117
ผลิตภัณฑ์มวลรวมใน ประเทศ (GDP)	7,720,115	7,634,793	8,217,458	8,268,051	8,878,147
GDP ต่อคน (บาท)	19,675	584	17,030	17,102	45,021

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์,

จากตารางที่ 2.2 แสดงผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น จำแนกตามรายสาขาการผลิต 16 สาขาย่อย โดยคิด ณ ราคาตลาดปัจจุบัน พบว่า ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมี GDP เท่ากับ 9,666,660 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 12,221,412 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 อัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 6.61 เมื่อพิจารณารายสาขาย่อยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2555 นั้น พบว่า สาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุด โดยในปี พ.ศ. 2551 มีมูลค่า 2,980,980 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 3,557,321 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 ดังนั้นสาขาอุตสาหกรรมของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 4.83

สำหรับสาขาการผลิตนอกภาคการเกษตรที่มีความสำคัญรองจากสาขาอุตสาหกรรม คือ สาขาการค้าปลีกและการค้าส่ง สาขาอสังหาริมทรัพย์ และการขนส่ง การเก็บรักษา และการสื่อสาร ตามลำดับ โดยสาขาการค้าปลีก และการค้าส่ง หรือ อาจรู้จักกันโดยทั่วไปว่า สาขาพาณิชย์กรรมมีมูลค่า 1,388,317 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2551 และเพิ่มมูลค่าเป็น 1,769,245 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 มีอัตราการเพิ่มในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 6.86 ส่วนสาขาอสังหาริมทรัพย์มีมูลค่า 667,114 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2551 และเพิ่มมูลค่าเป็น 830,065 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 มีอัตราการเพิ่มในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 6.11 ส่วนสาขาการขนส่ง การเก็บรักษา และการสื่อสารนั้น มีมูลค่า 701,779 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2551 และเพิ่มมูลค่าเป็น 808,015 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 มีอัตราการเพิ่มในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 3.78

อย่างไรก็ตามโครงสร้างของ GDP ของประเทศไทยก็ยังขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรกรรม ได้แก่ ด้านกิจกรรม ปศุสัตว์ ป่าไม้และการประมง เพราะมีมูลค่ารองลงมาจากการค้าส่งและการค้าปลีกกล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2551 มีมูลค่า 978,015 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 1,351,429 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2555 อัตราการเพิ่มสาขาเกษตรกรรมในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีสูงมากเท่ากับ ร้อยละ 9.55

GDP ตามตารางดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ออนไลน์, 2557) โดยมีการนำตัวเลข GDP มาคำนวณตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (GDP Per capita) ตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสำคัญต่อประเทศไทย กล่าวคือใช้เป็นตัวชี้วัดเปรียบเทียบว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของจังหวัดใดหรือภูมิภาคใดในแต่ละปีมีมูลค่าสูงสุด ซึ่งสะท้อนถึงฐานะทางด้านเศรษฐกิจหรือค่าครองชีพ นอกจากนี้ยังใช้เปรียบเทียบฐานะทางด้านเศรษฐกิจระหว่างปีได้อีกด้วย เช่น ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 148,335 บาท และเพิ่มเป็น 183,804 บาท ในปี พ.ศ. 2555 โดยประเทศไทยมีรายได้ต่อคนเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 เฉลี่ยร้อยละ 5.98 ต่อปี

การเปรียบเทียบฐานะทางด้านเศรษฐกิจระหว่างปีนั้นต้องเป็นการนำ GDP ณ ราคาคงที่ หรือ GDP ณ ราคาปีฐาน มาคำนวณ รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี แล้วจึงนำค่าดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับกันจึงถูกต้องและแม่นยำตามตารางที่ 2.3 ที่ได้แสดงถึงผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ของประเทศไทย ณ ราคาคงที่ ปี 2545 ซึ่งผลการวิเคราะห์เศรษฐกิจย่อยรายสาขาก็ยังคงมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกันกับตารางที่ 2.2 ตลอดจนมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เพราะสะท้อนถึงมูลค่าที่แท้จริงที่ขจัดอิทธิพลของภาวะเงินเฟ้อแล้ว กรณีดังกล่าวก็นำมาใช้กับ GDP โดยนำมาเปรียบเทียบฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างปีได้ดีเช่นกัน สำหรับการคำนวณรายได้ประชาชาติ GDP ที่แท้จริงจะได้อธิบายในหัวข้อต่อไป

2.5 การคำนวณรายได้ประชาชาติ ตามราคาตลาดและราคาคงที่

(Calculation of National Income at Market and Constant Prices)

ในการคำนวณรายได้ประชาชาตินั้น อาจจะคำนวณออกมาตามราคาตลาด หรือตามราคาคงที่ก็ได้ โดยถ้าหากเป็นการคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด หรือ at market price หรือ at current price หมายถึง การคำนวณ

รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่คำนวณมูลค่าตามราคาตลาดในแต่ละปี หรือรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน (nominal GDP) ตามตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 การคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด

ปี พ.ศ.	ผลผลิตรวม (หน่วย)	ราคาทั่วไป (บาทต่อหน่วย)	รายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด (บาทต่อหน่วย)
2541	100	1	100
2542	110	2	220
2543	120	3	360
2544	130	4	520
2545	140	5	700
2546	150	6	900
2547	160	7	1120
2548	170	8	1360
2549	180	9	1620
2550	190	10	1900
2551	200	11	2200
2552	210	12	2520
2553	220	13	2860
2554	230	14	3220
2555	240	15	3600

หมายเหตุ: ตัวเลขในตารางเป็นตัวเลขสมมติ

แต่ถ้าเป็นการคำนวณผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ณ ราคาคงที่ หรือ at constant price หมายถึง การคำนวณรายได้ประชาชาติเบื้องต้น โดยใช้ราคาในปีฐาน (base year) ซึ่งต้องเลือกปีที่ไม่มียุทธการทางการเมือง หรือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทั้งภายในและต่างประเทศ เช่น ตัวอย่างเดิม ปี พ.ศ. 2545 เป็นปี

ฐาน ดังนั้นราคาที่ใช้คำนวณมูลค่าของผลิตภัณฑ์แต่ละปีต้องใช้ราคาในปี พ.ศ. 2545 เท่านั้น โดยทั่วไปจะนำมาคำนวณในรูปของตัวเลขดัชนีราคา บางครั้งเราเรียกผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ณ ราคาคงที่ ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ประชาชาติที่แท้จริง (real GDP) วิธีการคำนวณดัชนีราคาตามตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.5 การหาค่าดัชนีราคาในช่วงปี พ.ศ. 2536-2550 โดยปี พ.ศ. 2545 เป็นปีฐาน

ปี พ.ศ.	ราคาทั่วไป (บาทต่อหน่วย)	ดัชนีราคา (ร้อยละ)
2541	1	20
2542	2	40
2543	3	60
2544	4	80
2545 (ปีฐาน)	5	100
2546	6	120
2547	7	140
2548	8	160
2549	9	180
2550	10	200
2551	11	220
2552	12	240
2553	13	260
2554	14	280
2555	15	300

ที่มา: จากตารางที่ 2.3

นอกจากนี้ในการศึกษารายได้ประชาชาติยังมีความสำคัญต่อการวัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้

$$(1) \text{ รายได้เฉลี่ยต่อคน (Per capita Income) = } \frac{\text{รายได้ประชาชาติ (NI)}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

$$(2) \text{ รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (Real National Income)}$$

$$\text{รายได้ประชาชาติที่แท้จริง} = \frac{\text{รายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน} \times \text{ดัชนีราคาของปีฐาน}}{\text{ดัชนีราคาของปีเดียวกัน}}$$

$$(3) \text{ รายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อประชากรหนึ่งคน (Per Capita Real National Income)}$$

$$\text{รายได้ประชาชาติที่แท้จริงต่อประชากรหนึ่งคน} = \frac{\text{รายได้ประชาชาติที่แท้จริง}}{\text{จำนวนประชากร}}$$

สำหรับการจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น อาจยังมีข้อสงสัยว่าการคำนวณรายได้ประชาชาติที่แท้จริงนั้นเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน โดยมีดัชนีราคาของปีฐานและปีปัจจุบันที่ต้องการหาค่าดังกล่าว เพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องสร้างดัชนีราคาขึ้นมาก่อน (Price Index) โดยในที่นี้ ดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index: CPI) หมายถึง ตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการโดยเฉลี่ยที่ผู้บริโภคจ่ายไปสำหรับกลุ่มสินค้าและบริการที่กำหนด โดยกลุ่มสินค้าและบริการที่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายส่วนใหญ่ซื้อเป็นประจำ เป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงในราคา ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบราคาสินค้าในช่วงระยะเวลาหนึ่ง กับราคาสินค้าอย่างเดียวกันในช่วงเวลาดั้งต้น ซึ่งมีค่าเฉพาะเรียกว่า ปีฐาน (Base year) ในทางปฏิบัติ ปีฐานหมายถึง ปีที่กำหนดให้ตัวเลขดัชนีมีค่าเท่ากับ 100 (สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า, ออนไลน์, 2555) จากตารางที่ 2.3 สามารถคำนวณเลขดัชนีราคาในแต่ละปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2555) และสมมติว่าปีฐานคือ ปี พ.ศ. 2545 ผลของการคำนวณดัชนีราคาแสดงตามตารางที่ 2.4

ตัวอย่างของการคำนวณรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงินให้เป็นค่าของรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ประกอบการศึกษาดังกล่าว สมมติว่าในปี พ.ศ. 2555 ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน หรือรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด หรือราคาปัจจุบัน ณ ปีดังกล่าว เท่ากับ 13,000,000 ล้านบาท ถ้าหากต้องการทราบว่ารายได้ประชาชาติ ณ ราคาคงที่ หรือ ณ ราคาในพื้นฐาน คือ ปี พ.ศ. 2545 มีมูลค่าเป็นเท่าไร สามารถคำนวณโดยใช้สูตรที่ (2) ซึ่งปรากฏว่ามีมูลค่าเท่ากับ 6,500,000 ล้านบาท ซึ่งแสดงการคำนวณได้ดังนี้

สูตร

$$\begin{aligned} \text{รายได้ประชาชาติที่แท้จริง} &= \frac{\text{รายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน} \times \text{ดัชนีราคาของปีฐาน}}{\text{ดัชนีราคาของปีเดียวกัน}} \\ &= \frac{13,000,000 \times 100}{200} \\ &= 6,500,000 \text{ ล้านบาท} \end{aligned}$$

ประโยชน์ของรายได้ประชาชาติที่แท้จริงที่สำคัญ คือ นำไปเปรียบเทียบในแต่ละปีว่ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาเป็นอย่างไร ดีขึ้นหรือต่ำลง และค่าที่ปรากฏออกมาจะไม่มีอิทธิพลของภาวะเงินเฟ้ออีกด้วย

2.6 รายได้ประชาชาติระหว่างมีและไม่มีการค้าระหว่างประเทศ (National Income between the International Trade and Without International Trade)

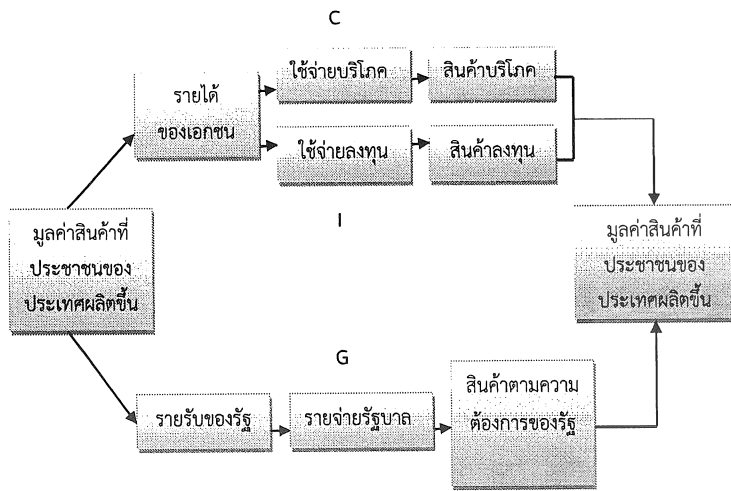
การศึกษาเรื่องรายได้ประชาชาตินั้นแยกพิจารณาได้ตามระบบเศรษฐกิจแบบปิด และแบบเปิดซึ่งทั้ง 2 ระบบจะมีความแตกต่างที่ประเทศนั้นหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าวมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศหรือไม่ เพราะวิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติจะแตกต่างกัน

2.6.1 รายได้ประชาชาติ กรณีไม่มีการค้ากับต่างประเทศ

การคำนวณรายได้ประชาชาติของระบบเศรษฐกิจแบบปิด หมายถึง การที่ประเทศใดๆ ไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบง่าย ๆ ที่ไม่มีภาคต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

	Y	=	C + I + G
โดยที่	Y	คือ	มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศผลิตขึ้น
	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคหรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศบริโภค
	I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน หรือ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศลงทุนผลิต
	G	คือ	ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล หรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่รัฐบาลผลิตขึ้นมา

การคำนวณรายได้ประชาชาติดังกล่าวแสดงโดยรูปต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.1 รายได้ประชาชาติ กรณีไม่มีการค้ากับต่างประเทศ
ที่มา: ชวัญกมล ดอนขวา, เศรษฐศาสตร์มหภาค, 2551 หน้า 24

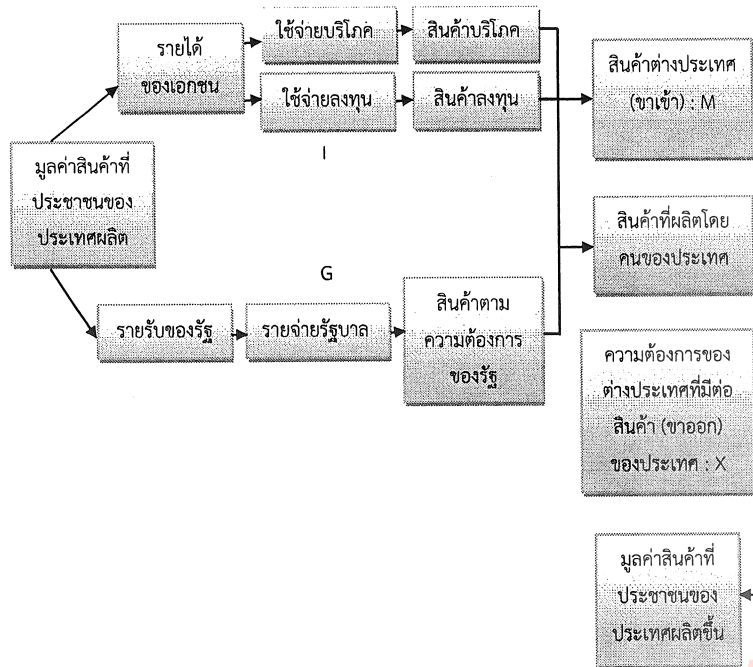
จากรูปภาพที่ 2.1 จะพบว่า การคำนวณรายได้ประชาชาตินั้น เป็นรายได้มาจากภาครัฐบาล และภาคเอกชน โดยรายได้ของภาคเอกชนจะนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในสินค้าประเภทที่บริโภคได้ และรายได้ส่วนที่เหลือสมมติว่านำไปลงทุนในสินค้าทุน จากการอธิบายดังกล่าว จะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภค (C) และค่าใช้จ่ายในการลงทุน (I) แต่ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (G) นั้น ได้มาจากรายได้หรือรายรับของภาครัฐบาล ซึ่งนำมาใช้จ่ายในสินค้าตามความต้องการของรัฐ เพื่อความกินอยู่ดีของประชาชนภายในประเทศ

2.6.2 รายได้ประชาชาติ กรณีมีการค้ากับต่างประเทศ

การคำนวณรายได้ประชาชาติของระบบเศรษฐกิจแบบเปิด หมายถึง การที่ประเทศใดๆ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้จะมีภาคต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ การส่งออก (Export) และการนำเข้า (Import)

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

โดยที่	Y	คือ	มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศผลิตขึ้น
C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคหรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศบริโภค	
I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน หรือ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ประชาชนของประเทศลงทุนผลิต	
G	คือ	ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล หรือมูลค่าของสินค้าและบริการที่รัฐบาลผลิตขึ้นมา	
X	คือ	ความต้องการของต่างประเทศที่มีต่อสินค้าของประเทศไทย หรือมูลค่าของสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศ	
M	คือ	สินค้าต่างประเทศ หรือมูลค่าของสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ	

รูปภาพที่ 2.2 รายได้ประชาชาติกรณีมีการค้ากับต่างประเทศ
ที่มา: ขวัญกลม ตอนขวา, เศรษฐศาสตร์มหภาค, 2551 หน้า 26

จากรูปภาพที่ 2.2 เป็นการคำนวณรายได้ประชาชาติ กรณีมีการค้ากับต่างประเทศจะมีลักษณะคล้ายกับกรณีที่ไม่มีการค้าต่างประเทศ แต่จะแตกต่างกันที่ สินค้าบริโภค สินค้าทุน และสินค้าตามความต้องการของรัฐนั้น มาจากสินค้าที่ผลิตโดยคนของประเทศ และสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ นอกจากนี้สินค้าที่ผลิตโดยคนของประเทศบางส่วนจะถูกส่งออกไปขายยังต่างประเทศอีกด้วย

2.7 ปัญหาในการคำนวณรายได้ประชาชาติ (Problems of Calculating National Income)

1. ผลผลิตที่จะนำมารวมในรายได้ประชาชาติจะต้องเป็นผลผลิตที่ได้มีการนำเอาทรัพยากรที่หายากไปผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการอันมีอยู่อย่างมากมายของมนุษย์ หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่าเศรษฐกิจทรัพย์ (economic goods) ซึ่งอาจมีตัวตนและไม่มีตัวตนก็ได้ แต่ต้องเกิดขึ้นในตลาด (marketable goods) เช่น รถยนต์ หรือเฟอร์นิเจอร์ และบริการของแพทย์ หรือการสอนของครู เป็นต้น สภาพที่สิ่งใดๆ หรือทรัพยากรการผลิตประเภทต่างๆ มีปริมาณไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่ในขณะนั้น จากความหมายดังกล่าวจะเห็นว่า ความหามาได้ยากไม่ได้แปลว่ามีอยู่จำกัด ปริมาณทรัพยากรชนิดหนึ่งๆ อาจเพิ่มขึ้นได้ เช่น ประชากรปลา ป่าไม้ น้ำมัน เป็นต้น แต่อาจเพิ่มขึ้นได้ช้าหรือใช้เวลานาน ในกรณีที่ความต้องการของคนเพิ่มขึ้นมากกว่านั้น จะทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้ครบถ้วนได้ ดังนั้น การหามาได้ยากจึงเป็นต้นเหตุสำคัญของปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ทุกปัจเจกชน ทุกครัวเรือน ทุกชุมชน และทุกสังคม หรือประเทศจะต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา และด้วยการหามาได้ยากของทรัพยากรนี้เอง ที่ก่อให้เกิดแนวคิดในการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของปัญหาในการคำนวณรายได้ประชาชาติ คือ ต้องไม่นำธุรกรรมนอกตลาดมาเป็นรายได้ประชาชาติ เช่น มูลค่าของอาหารที่ปรุงขึ้นโดยแม่บ้านสำหรับสมาชิกในครอบครัว จะไม่รวมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าหากกิจกรรมเดียวกันนี้อยู่ในภัตตาคาร หรือร้านอาหารทั่วไปจะถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

2. ธุรกรรมในตลาดที่ไม่นับรวมในรายได้ประชาชาติ แบ่งออกได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.1 เงินโอน (transfer payment) ได้แก่ ค่าชดเชยต่างๆ ของรายได้ที่ไม่ใช่มาจากกิจกรรมทางด้านการผลิตทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน เช่น การจ่ายเงินรางวัลให้แก่ผู้ตอบปัญหาทางสถานีโทรทัศน์ หรือ การจ่ายเงินตาม

โครงการประกันสังคม เป็นต้น นอกจากนี้เงินมรดกหรือเงินบริจาคต่างๆ ต้องนำมาหักออกจากรายได้ประชาชนชาติ

2.2 การเพิ่มขึ้นและลดลงของทุน (capital gains and losses) เป็นการเปลี่ยนแปลงมูลค่าของทุนอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่าในตลาด ซึ่งจะต้องไม่นำมานับรวมในรายได้ประชาชนชาติ เช่น มูลค่าทรัพย์สินประเภททุนที่มีอยู่เพิ่มขึ้นด้วยผลของภาวะเงินเฟ้อ เพราะเนื่องจากไม่ได้เกิดจากกิจกรรมการผลิตในปัจจุบัน

2.3 กิจกรรมไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (illegal activities) จะไม่นำมารวมในรายได้ประชาชนชาติ เช่น รายได้ที่เกิดจากการค้ายาเสพติด เป็นต้น

3. กิจกรรมนอกตลาด

รายได้ประชาชนชาติจะมีการคำนวณด้วยวิธีการประเมิน (imputed value) ของสินค้าและบริการซึ่งไม่ปรากฏในตลาดเข้าไปด้วย โดยกิจกรรมนอกตลาดดังกล่าวต้องมีการประเมินมูลค่าถ้าหากสามารถทราบแหล่งที่มาได้อย่างชัดเจน เช่น นอกจากลูกจ้างจะได้รับค่าจ้างแล้ว ยังได้รับสวัสดิการที่พักอาศัยอีกด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินมูลค่าของที่พักอาศัยรวมเข้าไปในค่าจ้างที่เป็นตัวเงินด้วย หรือการนำบ้านพักอาศัยไปเป็นสำนักงานเพื่อให้บริการทางการค้าก็นับต้องประเมินออกมาในรูปค่าเช่า เพื่อนำไปเป็นรายได้ประชาชนชาติ เป็นต้น

4. ผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย และผลิตภัณฑ์ขั้นกลาง

ผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย (final product) คือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาและ/หรือ ซื้อมา แต่จะไม่มีมีการนำไปขายต่อหรือนำไปแปรรูปอีก สินค้าที่ซื้อมาเพื่อขายต่อไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปต่อไปหรือไม่ก็ตามจะเรียกใหม่ว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้าขั้นกลาง (intermediated product) และจะไม่นำมารวมเป็นรายได้ประชาชนชาติ เช่น โรงสีข้าวซื้อเครื่องจักรมา 1 เครื่อง เครื่องจักรนี้จะเป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้าขั้นสุดท้าย และจะถูกหักออกด้วยการเสื่อมสภาพหรือค่าเสื่อมราคา ซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นกลาง

2.8 สรุป

(Conclusion)

การศึกษาเรื่องรายได้ประชาชนชาติในบทนี้ทำให้ได้ความรู้และความเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของรายได้ประชาชนชาติซึ่งประเทศไทยและประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญ และจัดทำขึ้นเป็นรายปี และเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่ใช้เปรียบเทียบระหว่าง ประเทศยากจนกับประเทศร่ำรวย หรือประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา โดยทั่วไปมีวิธีการคิดรายได้ประชาชนชาติในรูปแบบของบัญชี 3 ระบบและคำว่ารายได้ประชาชนชาติเป็นคำกลางๆ ที่หมายถึงรายได้ 6 ชนิด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น ผลิตภัณฑ์ประชาชนชาติเบื้องต้น ผลิตภัณฑ์ประชาชนชาติสุทธิ รายได้ประชาชนชาติ รายได้ส่วนบุคคล และรายได้ส่วนบุคคลสุทธิ โดยทั้ง 6 ชนิดดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกัน

ในการคำนวณรายได้ประชาชนชาติมีวิธีการจัดทำเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป 3 วิธี คือ วิธีการคำนวณรายได้ประชาชนชาติด้านการผลิต ด้านรายได้ และด้านรายจ่าย ซึ่งทั้ง 3 วิธีดังกล่าวจะได้ตัวเลขรายได้ประชาชนชาติเท่ากัน เมื่อพิจารณาโครงสร้างของมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชนชาติของประเทศไทยประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ คือ ภาคการเกษตรกรรม และนอกภาคการเกษตรกรรม รวม 16 สาขาย่อย โดยสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุด รองลงมาได้แก่ สาขาการค้าปลีกและการค้าส่ง สาขาการขนส่ง การเก็บรักษา การสื่อสารตามลำดับ อย่างไรก็ตามภาคการเกษตรกรรมของประเทศไทยก็ยังมีมูลค่าของค่าสำคัญ ทางด้านเศรษฐกิจจริงจากการค้าส่งและค้าปลีก

การคำนวณรายได้ประชาชนชาติมี 2 รูปแบบที่สำคัญและเป็นที่รู้จักกันทั้งในและต่างประเทศ คือ การคำนวณรายได้ประชาชนชาติ ณ ราคาตลาดในปีปัจจุบัน และการคำนวณรายได้ประชาชนชาติ ณ ราคาคงที่ในปีฐาน ซึ่งเป็นปีที่ไม่มีวิกฤติการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ ภาวะสงครามและภาวะภัยพิบัติทางธรรมชาติ การคำนวณทั้ง 2 วิธีดังกล่าว สามารถเชื่อมโยงการคำนวณได้โดยอาศัยตัวเลขดัชนีราคา

นอกจากนี้ในการศึกษารายได้ประชาชาติยังได้อธิบายถึงความแตกต่างของกรอบแนวคิดของรายได้ประชาชาติ กรณีที่มีการค้าระหว่างประเทศและไม่มี การค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนปัญหาด้านแนวความคิดในการคำนวณรายได้ประชาชาติอีกด้วย

2.9 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมายและความสำคัญของรายได้ประชาชาติ
2. ขอให้ท่านอธิบายถึงความแตกต่างต่างระหว่าง GDP GNP NNP NI PI และ DPI ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
3. การคำนวณรายได้ประชาชาติมีกี่วิธี และแต่ละวิธีนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร
4. ในปัจจุบันประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (GDP) มูลค่าเท่าไรและสาขาการผลิตใดมีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ 5 ลำดับแรก
5. สมมติว่าในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน เท่ากับ 8,000,000 ล้านบาท ระดับราคาโดยทั่วไป 85 บาทต่อหน่วย โดยมีดัชนีราคา ณ ปีดังกล่าวร้อยละ 135 จงคำนวณรายได้ประชาชาติที่แท้จริงในปี พ.ศ. 2553
6. จงอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างกรอบแนวคิดการคำนวณรายได้ประชาชาติ กรณีที่มีและไม่มีการค้ากับต่างประเทศ
7. ในการคำนวณและจัดทำรายได้ประชาชาตินั้น โดยทั่วไปมีปัญหาทางด้านแนวความคิดอย่างไร จงอธิบาย
8. จากการศึกษา รายได้ประชาชาติในบทที่ 2 ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 3

องค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติ

(Component of Gross National Expenditures)

3.1 บทนำ

(Introduction)

ในบทที่ 2 ได้อธิบายถึงรายได้ประชาชาติ และวิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติ โดยในประเด็นของการคำนวณรายได้ประชาชาตินั้นมีอยู่ 3 วิธี คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านรายได้ และด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งในบทที่ 3 จะนำเฉพาะองค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติมาอธิบายในรายละเอียด เพราะเนื่องจากรายจ่ายประชาชาติประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล การส่งออก และการนำเข้า ซึ่งมีผลกระทบต่อความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจของทุกประเทศในโลก และประเทศต่างๆ ดังกล่าวได้ให้ความสนใจในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำไปวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ โดยองค์ประกอบด้านรายจ่ายประชาชาติมีผลกระทบต่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจนั่นเอง ดังนั้น ในบทนี้จึงนำองค์ประกอบทางด้านรายจ่ายประชาชาติมาอธิบายถึงเป็นลำดับต่อไป

3.2 ค่าใช้จ่ายในการบริโภค

(Consumption Expenditures)

ขวัญกมล ดอนขวา (2551) ได้อธิบายถึงการบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ว่า หมายถึง การกินหรือใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง ทุกคนในสังคมมีฐานะเป็นผู้บริโภคด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อเราทำงานมีรายได้ก็จะมีเงินใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้น และเมื่อนำเอารายจ่ายเพื่อการ

บริโภคของทุกคนมารวมกัน เราจะได้ระดับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของคนทั้งประเทศ

ในกรณีนี้ค่าใช้จ่ายในการบริโภค (C) ซึ่งประชาชนในประเทศไทยใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อนำมาอุปโภคบริโภคเป็นสัดส่วนที่สูงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายอื่นๆ ภายในประเทศ ในกรณีของประเทศไทย ค่าใช้จ่ายในการบริโภคมีผลต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) ถึงร้อยละ 65 ส่วนอีกร้อยละ 35 เป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายภาครัฐบาลและมูลค่าส่งออกสุทธิ $[I + G + (X - M)]$ ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการบริโภคจึงมีความสำคัญยิ่ง

$$\text{GNP} = C + I + G + (X - M) \quad \dots\dots\dots(3.1)$$

โดยที่

GNP	คือ	ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น
C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
G	คือ	ค่าใช้จ่ายภาครัฐบาล
X	คือ	มูลค่าของการส่งออกสินค้า
M	คือ	มูลค่าของการนำเข้าสินค้า

ปัจจัยสำคัญที่กำหนดให้การบริโภคสูงหรือต่ำคือรายได้ ในที่นี้หมายถึงรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Disposable Personal Income) ซึ่งเป็นรายได้ที่พ้นภาระภาษีที่บุคคลสามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้จริง

$$\text{รายได้สุทธิส่วนบุคคล} = \text{รายได้ส่วนบุคคล} - \text{ภาษีเงินได้ส่วนบุคคล}$$

$$(\text{Disposable Personal Income}) = (\text{Personal Income}) - (\text{Personal Income Taxes})$$

นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ เคนส์ (John M. Keynes) กล่าวว่า รายได้ที่เสียภาษีเงินได้ส่วนบุคคลแล้วเป็นตัวกำหนดอำนาจการใช้จ่ายใช้สอยเพื่ออุปโภคบริโภคของประชาชนที่สำคัญที่สุด นั่นคือ ถ้าประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ก็จะใช้จ่ายซื้อ

สินค้าและบริการมาบริโภคสูงขึ้นเช่นกัน ตัวอย่างเช่น นายสมบัติมีรายได้ต่อเดือนหลังจากถูกหักภาษีแล้วเท่ากับ 45,000 บาท ส่วนนางสาวสมสมัยมีรายได้ต่อเดือนหลังจากถูกหักภาษีแล้วเท่ากับ 20,000 บาท ดังนั้นนายสมบัติจึงควรมีค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคมากกว่านางสาวสมสมัย เป็นต้น หรือตัวอย่างในระดับประเทศ เช่นประเทศไทย มีรายได้ประชาชาติ หรือรายได้สุทธิส่วนบุคคลในภาพรวมของประเทศมากกว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังนั้นประเทศไทยจึงมีค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคมากกว่าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น สำหรับแบบจำลองค่าใช้จ่ายในการบริโภคของนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ เคนส์ กำหนดไว้ดังนี้

$$C = f(Y) \quad \text{.....(3.2)}$$

โดยที่

C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคล

สามารถกล่าวได้ว่าการที่ประชาชนส่วนรวมจะใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากขึ้นเพียงใด ย่อมเป็นไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer's Behavior) ซึ่งอาจพิจารณาได้จากฟังก์ชันการบริโภค (Consumption Function) ดังนี้

$$C = a + bY \quad \text{.....(3.3)}$$

โดยที่

C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
a คือ การใช้จ่ายในการบริโภคขณะที่รายได้เท่ากับศูนย์ เนื่องจากมนุษย์เกิดมาต้องบริโภค แม้ขณะยังไม่มียาได้
b คือ ความโน้มเอียงที่จะใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย
Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคล

3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคและการออม

ตามปกติผู้บริโภคจำเป็นต้องมีรายได้อย่างน้อยจำนวนหนึ่งใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเพื่อยังชีพ และถ้ามีรายได้สูงขึ้นก็จะใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น แล้วจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือก็จะเก็บออมไว้ (Saving: S) ซึ่งกำหนดแบบจำลองดังต่อไปนี้ .

$$Y = C + S \quad \text{.....(3.4)}$$

โดย

Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคล
C คือ ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค
S คือ เงินออม

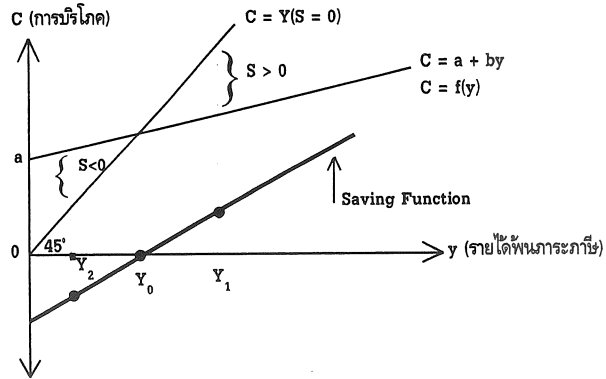
การออม (Saving: S) หมายถึง มูลค่าของเงินที่เป็นผลต่างระหว่างรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) กับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (C) โดยการออมกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลจะสัมพันธ์กัน นั่นคือ เมื่อมีรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นบุคคลก็จะสามารถเก็บออมได้มากขึ้น และเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลลดลง การออมก็ลดน้อยลงด้วย ซึ่งพิจารณาได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล การบริโภค และการออม

รายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) (หน่วย: บาท)	การบริโภค (C) (หน่วย: บาท)	การออม (S) (หน่วย: บาท)
3,000	3,200	-200
3,250	3,350	-100
3,500	3,500	0
3,750	3,650	100
4,000	3,800	200
4,250	3,950	300
4,500	4,100	400

ที่มา: เป็นตัวเลขสมมติ

จากตารางที่ 3.1 สามารถนำมาเขียนเป็นรูปภาพที่ 3.1 ที่แสดงความสัมพันธ์ของการบริโภคและการออมได้ตามรูปภาพที่ 3.1

รูปภาพที่ 3.1 ความสัมพันธ์ของการบริโภคและการออม
ที่มา: จากตารางที่ 3.1

จากรูปภาพที่ 3.1 เพื่อให้การศึกษาดูง่ายขึ้น จึงสร้างเส้น 45° ขึ้น ซึ่งเส้นดังกล่าวแสดงถึงการบริโภค (C) เท่ากับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) โดยที่การออม (S) เท่ากับศูนย์ และในรูปดังกล่าวจะพบว่า ณ ระดับ $Y = Y_0$ การออม (S) เท่ากับศูนย์ ($S = 0$) แต่ถ้า $Y = Y_1$ รายได้สุทธิส่วนบุคคลนั้นมากกว่าการบริโภค ($Y > C$) ทำให้การออมมากกว่าศูนย์ ($S > 0$) ส่วนที่ $Y = Y_2$ รายได้สุทธิส่วนบุคคลนั้นจะน้อยกว่าการบริโภค ($Y < C$) ทำให้การอมน้อยกว่าศูนย์หรือติดลบ ($S < 0$) หมายความว่า ประชาชนหรือผู้บริโภคแต่ละคนมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคมากกว่ารายได้ที่ตนเองได้รับ จากการที่ การออม (Saving: S) หมายถึง มูลค่าของเงินที่เป็นผลต่างระหว่างรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) กับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (C) ดังนั้น สามารถสร้างฟังก์ชันการออม (Saving Function) ได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภค (C) กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y)

3.2.2 ค่าโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย และค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (Marginal Propensity to Consume: MPC and Average Propensity to Consume: APC)

1. ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) หมายถึง ค่าที่แสดงว่าเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนไป 1 หน่วยแล้ว จะทำให้การใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเปลี่ยนไปเท่าไร สูตรในการคำนวณแสดงได้ดังนี้

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

โดยที่

ΔC คือ การเปลี่ยนแปลงในค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค

ΔY คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิส่วนบุคคล

2. ค่าความโน้มเอียงในการอุปโภคบริโภคเฉลี่ย (APC) หมายถึง ค่าอัตราส่วนของการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลแล้วทั้งหมด สูตรในการคำนวณ แสดงได้ดังนี้

$$APC = \frac{C}{Y}$$

โดยที่

C คือ มูลค่าของค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคทั้งหมด

Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคลทั้งหมด

ในการทำงานเดียวกันก็จะหาค่าของความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save: MPS) และค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (Average Propensity to Save: APS) โดยมีสูตรในการคำนวณ แสดงได้ดังนี้

MPS = $\frac{\Delta S}{\Delta Y}$
 และ APS = $\frac{S}{Y}$
 โดยที่

S คือ มูลค่าการออม
 Y คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคลทั้งหมด
 ΔS คือ การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการออม
 ΔY คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิส่วนบุคคล

ตารางที่ 3.2 เป็นการหาค่าของ APC APS MPC และ MPS ประกอบกับการศึกษาเรื่องการบริโภคและการออม (Consumption and Saving) ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง APC APS MPC และ MPS

Y	C	S	ΔY	ΔC	$APC = \frac{C}{Y}$	$APS = \frac{S}{Y}$	$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$	$MPS = \frac{\Delta S}{\Delta Y}$
6,754	7,454	-700	-	-	1.10	-0.10	-	-
13,844	13,424	420	7,090	5,970	0.97	0.03	0.84	0.16
21,446	19,095	2,351	7,602	5,671	0.89	0.11	0.75	0.25
28,717	24,139	4,578	7,271	5,044	0.84	0.16	0.69	0.31
36,206	28,742	7,464	7,489	4,603	0.79	0.21	0.61	0.39
52,230	36,840	15,390	16,024	8,098	0.71	0.29	0.51	0.49

ที่มา: เป็นตัวเลขสมมติ

จากตารางที่ 3.2 ตามตัวอย่างจะพบว่า ณ ระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Y) ต่างๆ ค่าของ $MPC + MPS = 1$ เสมอ และค่าของ $APC + APS = 1$ เสมอเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ณ ระดับ $y = 28,717$ บาท ค่าของ APC APS MPC และ MPS จะมีความหมายดังต่อไปนี้

APC = 0.84 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคล 1 หน่วย จะมีมูลค่าการบริโภค 0.84 หน่วย
 APS = 0.16 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคล 1 หน่วย จะมีมูลค่าการออม 0.16 หน่วย
 MPC = 0.69 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคจะเพิ่มขึ้น 0.69 หน่วย
 MPS = 0.31 หมายความว่า ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย มูลค่าของการออมจะเพิ่มขึ้น 0.31 หน่วย

ตัวอย่างของการใช้ประโยชน์จากค่า MPC นั้นมีอยู่อย่างมากมาย เช่น สมมติว่าประเทศไทยมีค่าของ $MPC = 0.60$ หมายความว่าถ้าหากว่าประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น 100 ล้านบาท การบริโภคจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น 60 ล้านบาท (100×0.60) และการออมจะเพิ่มขึ้นเท่ากับ 40 ล้านบาท (100×0.40)

นอกจากนี้ นักเศรษฐศาสตร์ชื่อเคนส์ (Keynes) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับรายได้ การบริโภค และการออม มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การใช้จ่ายในการบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล

C = f(Y)

หรือ C = a + bY

หรือ C = 0.25 + 0.75 Y

หมายความว่าเมื่อประชาชนแต่ละคนภายในประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น 1,000 บาท มีแนวโน้มนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น 750 บาท และถึงแม้ไม่มีรายได้เลยก็ยังมีค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเท่ากับ 250 บาท เป็นต้น โดยในที่นี้ค่าของความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) เท่ากับ 0.75

2. ค่าของความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) มีค่าเป็นบวก และอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

$$0 \leq MPC \leq 1$$

จากข้อสรุปของเคนส์ (Keynes) ดังกล่าว สามารถยกตัวอย่างประกอบการอธิบายได้ว่าเมื่อประชาชนแต่ละคนภายในประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้น 1,000 บาท มีแนวโน้มนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น 750 บาท นั่นคือ กรณีนี้ MPC = 0.75 หรืออาจมีแนวโน้มนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นเท่ากับ 1,000 บาท กรณีนี้ MPC = 1.00 หรือไม่มีการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค กรณีนี้ MPC = 0 เป็นต้น

3. ค่าของ MPC จะเพิ่มขึ้นในอัตราลดลง เมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น และยิ่งทราบต่อไปว่า

$$MPC \text{ ของคนจน} > \text{คนรวย}$$

กรณีนี้ขอยกตัวอย่างประกอบการอธิบายเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยสมมติว่าเมื่อคนจน และคนรวยมีรายได้เพิ่มขึ้น 10,000 บาทต่อเดือนเท่ากัน แต่แนวโน้มนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคไม่เท่ากัน เพราะเนื่องจากคนรวยมีปัจจัยจำเป็นขั้นพื้นฐาน ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคที่ครบสมบูรณ์มากกว่าคนจน ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นเท่ากัน คนจนมีการนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคมากกว่าคนรวย เช่น MPC ของคนจน เท่ากับ 0.75 และ MPC ของ คนรวย เท่ากับ 0.20 ดังนั้นจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น 10,000 บาทต่อเดือนเท่ากัน คนจนจะนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค 7,500 บาท ส่วนคนรวยจะนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเพียง 2,000 บาทเท่านั้น

4. APC มีค่าลดลง เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

สำหรับข้อสรุปของเคนส์ (Keynes) ในประเด็นนี้จะขอยกตัวอย่างประกอบการอธิบายเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยสมมติว่า เมื่อประชาชนแต่ละคนมี

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้น จะมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยลดลง เช่น นายสมพร มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 บาท นำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเท่ากับ 16,000 บาท ดังนั้นนายสมพรมีค่า APC เท่ากับ 0.80 (16,000/20,000) ต่อมา นายสมพรได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้น รวมเป็นเงิน 25,000 บาท แต่นำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเท่ากับ 18,000 บาท ดังนั้นนายสมพรมีค่า APC เท่ากับ 0.72 (18,000/25,000) ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อคนเรามีรายได้เพิ่มขึ้น จะมีการนำไปอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น แต่จะไม่นำรายได้ที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดไปใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคทั้งหมด เนื่องจากคนเราโดยทั่วไปเป็นผู้ที่มีเหตุผล

5. นอกจากรายได้สุทธิส่วนบุคคลเป็นปัจจัยในการกำหนดระดับของการบริโภคแล้ว ยังมีปัจจัยต่างๆ มากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อระดับการบริโภคของผู้บริโภคอีกด้วย เช่น ราคา และรสนิยม เป็นต้น โดยเมื่อราคามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และประชาชนมีรสนิยมชื่นชอบในการบริโภค หรือใช้สินค้าดังกล่าว ทำให้ประชนมีค่า MPC และ APC เพิ่มขึ้น ทั้งๆ ที่รายได้ไม่เปลี่ยนแปลง

6. MPC + MPS = 1 และ APC + APS = 1 เสมอ สามารถพิสูจน์ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{จาก } Y &= C + S \\ \Delta Y &= \Delta C + \Delta S \\ \frac{\Delta Y}{\Delta Y} &= \frac{\Delta C}{\Delta Y} + \frac{\Delta S}{\Delta Y} \\ 1 &= MPC + MPS \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{และจาก } Y &= C + S \\ \frac{Y}{Y} &= \frac{C}{Y} + \frac{S}{Y} \\ 1 &= APC + APS \end{aligned}$$

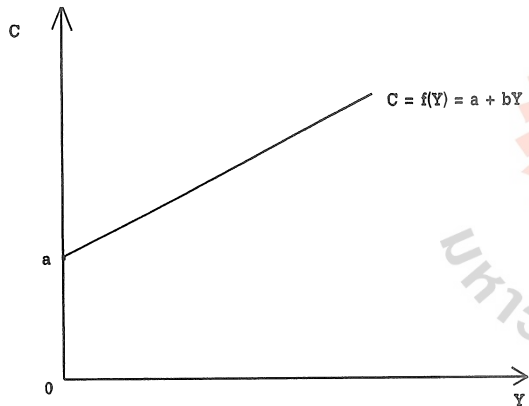
โดยในที่นี้ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save) หมายถึง ค่าที่แสดงว่าเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนไป 1 หน่วยแล้ว จะทำให้การออมเปลี่ยนไปเท่าไร สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออม

เฉลี่ย (Average Propensity to Save) หมายถึง ค่าอัตราส่วนของการออมทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลแล้วทั้งหมด

ส่วนการนำไปใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้ คือ สมมุติว่าในปี พ.ศ. 2556 นายมงคลมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 30,000 บาท และเพิ่มขึ้นเป็น 35,000 บาทในปี พ.ศ. 2554 โดยมี MPC เท่ากับ 0.75 และ APS เท่ากับ 0.20 ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 5,000 บาท นายมงคลจะนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปอุปโภคบริโภคเท่ากับ 3,750 บาท ($5,000 \times 0.75$) และนำไปออมเพิ่มขึ้น 1,250 บาท หรือ MPS เท่ากับ 0.25 ($1.00 - 0.75$) และในปี พ.ศ. 2557 มี APC เท่ากับ 0.80 ($1.00 - 0.20$)

3.2.3 ปัจจัยกำหนดการเปลี่ยนแปลงในการบริโภค

ตามปกติแล้วรูปแบบการบริโภคที่ศึกษามาทั้งหมดจะมีปัจจัยกำหนดเพียงรายได้สุทธิส่วนบุคคล (Disposable Income)

รูปภาพที่ 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคกับรายได้

จากรูปภาพที่ 3.2 a หมายถึง ผู้บริโภคจะบริโภคเท่ากับ a ถ้าไม่มีรายได้เลย
b หมายถึง ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วยมาตรฐาน หรือ $MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$

การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคตามความจริงแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงการบริโภค และสามารถแยกปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริโภคดังกล่าวออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

ปัจจัยทางวัตถุ (Objective Factors)

(1) ปัจจัยของการกระจายรายได้

ตามแนวคิดทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิตได้รับการพัฒนาขึ้นโดย Franco Modigliani ร่วมกับ Albert Ando และ Richard Brumberg ทั้งนี้แนวคิดดังกล่าวเริ่มต้นในปี ค.ศ.1954 ตามแนวคิดนี้เชื่อว่าปริมาณค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในระยะเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้สัมบูรณ์ในเวลานั้นตามแนวคิดของ John Maynard Keynes แต่ควรขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตมากกว่า

หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรจะเห็นว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมามีรายได้ลดลงอีกครั้ง

ในการนำมาประยุกต์ใช้อาจศึกษาจากตัวอย่างที่ว่า ถ้าหากการกระจายรายได้เปลี่ยนแปลง เพราะเนื่องจากความแตกต่างของระดับรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวย เช่น รัฐบาลมีนโยบายโอนเงิน 100 ล้านบาทจากคนรวยไปให้คนจนในรูปแบบการเก็บภาษีแบบก้าวหน้าจากคนรวย กล่าวคือเมื่อมีรายได้

มากขึ้น จะถูกเก็บภาษีจากรัฐบาลเพิ่มขึ้น โดย MPC ของคนรวยและคนจน ตลอดจนผลกระทบของนโยบายดังกล่าวเป็นดังนี้

$$\begin{aligned} \text{MPC คนรวย} &= 0.6 \quad \text{ทำให้การบริโภคลดลง 60 ล้านบาท} \\ \text{MPC คนจน} &= 0.9 \quad \text{ทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น 90 ล้านบาท} \end{aligned}$$

(2) อายุเฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้น

เนื่องจากมีการคุมกำเนิดและมีการพัฒนาทางการแพทย์ดีขึ้น ดังนั้น เมื่อประชากรซึ่งเป็นผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจมีอายุยืนยาวขึ้น ก็จะมีแนวโน้มในการเก็บออมสูงขึ้น ดังนั้นคนมีอายุมากก็จะมีค่าของ MPC น้อยกว่า คนอายุน้อยกว่า กล่าวคือผู้สูงอายุจะมีข้อจำกัดในด้านการอุปโภคและบริโภค มากกว่ากลุ่มคนวัยรุ่นและวัยทำงานนั่นเอง

(3) การคาดคะเนราคาในอนาคต

ถ้าคาดว่าราคาของสินค้าและบริการจะลดลงหรือเพิ่มขึ้นในอนาคต จะมีผลต่อการบริโภค โดยถ้าหากคาดว่าราคาจะสูง ดังนั้นผู้บริโภคจะซื้อสินค้าและบริการมาอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงอย่างมากในปัจจุบัน ทำให้ปัจจุบันมีค่าของ MPC สูงกว่าปกติ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ถ้าคาดว่าราคาทองคำรูปพรรณในตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประชาชนก็จะทำการซื้อทองคำรูปพรรณมาเก็บไว้ในปัจจุบันเพิ่มขึ้น ทำให้ MPC ของทองคำรูปพรรณสูงกว่าปกติ เป็นต้น

(4) กลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ขาย หรือผู้ผลิต

ผู้ขาย หรือผู้ผลิตมักใช้กลยุทธ์ทางการส่งเสริมการตลาดด้วยการ โฆษณาสินค้าและบริการ การประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการ การบรรจุหีบห่อที่สวยงาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ๆ หรือการส่งเสริมการขายด้วยการ ลด แลก แจก แถม เพื่อจูงใจให้ประชาชนหรือผู้บริโภคหันมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการของธุรกิจตนเองมากขึ้น มีผลทำให้การบริโภคสูงขึ้น ดังนั้น ค่าของ MPC จะสูงขึ้นตามไปด้วย เช่น เครื่องดื่มชาเขียวชนิดหนึ่งมีการโฆษณาว่าจะแจกทองคำทุกวันเป็นระยะเวลาหนึ่ง เพียงผู้บริโภคเปิดฝาขวด และส่ง SMS รหัสใต้ฝาไปยังบริษัท และบริษัทจะจัดทำระบบสุ่มจับรางวัลเพื่อแจกทองคำทุกวัน กรณีนี้ทำ

ให้ช่วงเวลาดังกล่าวยอดขายของบริษัทก็จะเพิ่มขึ้น ค่าของ MPC ของผู้บริโภค เครื่องดื่มชาเขียวดังกล่าวจะสูงขึ้นตามไปด้วย

ปัจจัยทางด้านจิตใจ (Subjective Factors)

(1) อุปนิสัยของผู้บริโภค

ถ้าผู้บริโภคมีนิสัยชอบประหยัด ค่าของ MPC จะน้อย แต่ถ้าหากว่าผู้บริโภคมีนิสัยชอบฟุ่มเฟือย ค่าของ MPC จะมาก เป็นต้น

(2) ค่านิยมหรือรสนิยมในการบริโภคสินค้าและบริการ

ค่านิยมหรือรสนิยมในการบริโภคสินค้าและบริการจะมีผลกระทบต่อ MPC เช่น ถ้าผู้บริโภคนิยมสวมใส่เสื้อผ้าจากต่างประเทศ จะมีผลต่อค่าของ MPC ที่สูงขึ้นในสินค้าประเภทนั้น

(3) ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับการบริโภค

ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ การวางแผนความมั่นคงของครอบครัว ทำให้มี MPC ค่อนข้างน้อย เนื่องจากระดับของการบริโภคจะลดลง เช่น นายสมสนุก จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและเพิ่งเริ่มต้นทำงาน ได้วางแผนว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า จะซื้อบ้านให้บิดาและมารดาอยู่ เนื่องจากบิดามารดาต้องเข้าบ้านอาศัยอยู่ในช่วงที่นายสมสนุกกำลังศึกษาอยู่ ดังนั้นนายสมสนุกจึงต้องระมัดระวังเรื่องค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค จึงทำให้ MPC ค่อนข้างน้อย

3.3 ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน

(Investment Expenditures)

การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน เช่น การสร้างโรงงานเพื่อผลิตสินค้าหรือการลงทุนทำนาถั่ว เป็นต้น มีความสำคัญที่จะทำให้รายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไป เพราะการลงทุนก่อให้เกิดการจ้างงานและใช้ทรัพยากรมากขึ้น โดยเจ้าของปัจจัยการผลิต เช่น คนงาน เจ้าของที่ดิน เจ้าของเงินทุน และผู้ขาย จะมีปัจจัยการผลิตหรือวัตถุดิบที่ทำให้รายได้สูงขึ้น ดังนั้นการลงทุนจึงนับว่ามีความสำคัญใน

ระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยที่ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวกระตุ้นในระบบเศรษฐกิจ และมีบทบาทสำคัญต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และเกิดความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ได้อีกด้วย โดยในที่นี้จะนำองค์ประกอบรายจ่ายประชาชาติด้านรายจ่ายมาอธิบายประกอบ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในการลงทุนของภาคเอกชน

	จาก	$Y = C + I + G + (X - M)$	
โดยที่			
	GNP	คือ	Y หรือ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น
	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค
	I	คือ	ค่าใช้จ่ายในการลงทุน
	G	คือ	ค่าใช้จ่ายภาครัฐบาล
	X	คือ	มูลค่าของการส่งออกสินค้า
	M	คือ	มูลค่าของการนำเข้าสินค้า

ค่าใช้จ่ายในการลงทุนกรณีนี้ได้แก่ตัว I (Investment Expenditure) ซึ่งตามปกติแล้วรัฐบาลใช้นโยบายที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคได้ไม่มากนัก เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคค่อนข้างมีเสถียรภาพ นั่นคือปริมาณการบริโภคจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก แต่สำหรับค่าใช้จ่ายในการลงทุน (I) เป็นรายจ่ายในระยะเวลาหนึ่งเพื่อซื้อสินค้าประเภททุน โดยที่การลงทุนโดยทั่วไปจะมีสาระสำคัญซึ่งได้อธิบายไว้ในลำดับต่อไป

3.3.1 ประเภทของค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน

ค่าใช้จ่ายในการลงทุน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) การลงทุนทางการเงิน (Financial Investment) หมายถึง การลงทุนทางอ้อม ซึ่งเป็นการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดกำไรในระยะเวลาหนึ่ง เช่น การลงทุนซื้อหุ้น หรือตราสารทางการเงิน เป็นต้น โดยการคิดต้นทุนและผลตอบแทนอยู่ในรูปแบบที่เป็นเงินสดเท่านั้น

2) การลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ (Economical Investment)

หมายถึง การลงทุนในสินค้าประเภททุน (Capital Goods) ใหม่ๆ หรือเป็นการลงทุนทางตรงที่ส่งผลต่อการจ้างงานและการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่

- 2.1 งานก่อสร้างใหม่ๆ เช่น โรงงาน อาคาร บ้านพักและสนามบิน
- 2.2 เครื่องจักรและอุปกรณ์
- 2.3 สินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบคงคลัง

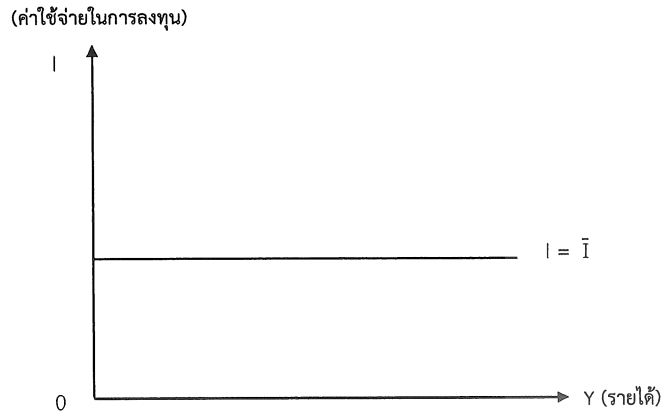
การลงทุนทางเศรษฐศาสตร์จะสนใจต้นทุนและผลตอบแทนทั้งเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

3.3.2 ลักษณะการลงทุนและปัจจัยกำหนดการลงทุน

ลักษณะของการลงทุนแบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1) การลงทุนโดยอิสระ (Autonomous Investment)

การลงทุนโดยอิสระ หมายถึง การลงทุนที่ไม่ขึ้นอยู่กับรายได้และปริมาณสินค้าและบริการที่ผู้ผลิตจะสามารถขายได้ ส่วนมากแล้วเป็นการลงทุนโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การตั้งงบประมาณใช้จ่ายลงทุนของรัฐบาลตามแผนงานระยะยาวที่วางไว้ล่วงหน้าโดยไม่หวังผลตอบแทน ได้แก่ การสร้างปัจจัยพื้นฐานของรัฐบาล (Infrastructure) ได้แก่ ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้กับประชาชนในประเทศ เป็นต้น

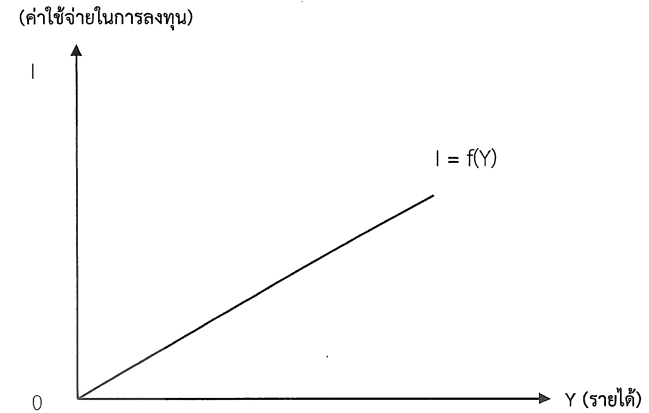

รูปภาพที่ 3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน

จากรูปภาพที่ 3.3 เส้นการลงทุนอิสระขนานกับแกนอนซึ่งแสดงถึงรายได้ประชาชาติ โดยจะเห็นได้ว่าเมื่อรายได้เพิ่มสูงขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม การลงทุนก็จะอยู่ในระดับ $I = \bar{I}$ เสมอ เช่น การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของประเทศไทยไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสารถในการเก็บรายได้ของรัฐบาล แต่จะเน้นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนภายในประเทศ เป็นต้น

2) การลงทุนโดยจงใจ (Induced Investment)

การลงทุนโดยจงใจ หมายถึง การลงทุนที่มีความสัมพันธ์กับรายได้โดยตรง กล่าวคือ เมื่อรายได้ประชาชาติสูงขึ้น มีอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น ย่อมจงใจให้มีการผลิตสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองต่ออุปสงค์รวมที่เพิ่มสูงขึ้นดังกล่าว

รูปภาพที่ 3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับรายได้

จากรูปภาพที่ 3.4 แกนนอนเป็นรายได้ แกนตั้งเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุน และ $I = f(Y)$ เป็นฟังก์ชันการลงทุน (Investment Function) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการลงทุน โดยถ้าหากรายได้สูงขึ้นหรือลดลง จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูงขึ้นและลดลงตามไปด้วย

$$I = f(Y)$$

$$I = a + bY$$

- โดยที่
- a คือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่ไม่ขึ้นอยู่กับรายได้
 - b คือ ค่าความโน้มเอียงในการลงทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Invest: MPI)

ค่าความโน้มเอียงในการลงทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Invest: MPI) หมายถึง เมื่อรายได้ของประเทศใดประเทศหนึ่งเพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 หน่วยมาตรฐาน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนโดยจิตใจเพิ่มขึ้นหรือลดลงในทิศทางเดียวกัน เท่ากับ b หน่วยมาตรฐาน เช่น b หรือ MPI เท่ากับ 0.25 หมายถึง ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น 1 ล้านล้านบาท จะทำให้มีการลงทุนโดยจิตใจเท่ากับ 0.25 ล้านล้านบาท ดังนั้นประเทศต่างๆก็ต้องการให้ประเทศของตนเองมีรายได้ประชาชาติสูงขึ้น เพื่อจะได้จิตใจให้มีการลงทุนที่ก่อให้เกิดการจ้างงาน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เพิ่มสูงขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

ปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงรายได้ของประชาชน

การเปลี่ยนแปลงรายได้ของประชาชนภายในประเทศมีผลต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ นั่นหมายถึงประชาชนภายในประเทศมีอำนาจซื้อสูงขึ้น อีกทั้งมีมาตรฐานการครองชีพที่ดี มีความสามารถในการจับจ่ายใช้สอย ส่งผลให้นักลงทุนสนใจมาลงทุนทำธุรกิจเพิ่มสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนภายในประเทศมีอำนาจซื้อต่ำลง อีกทั้งมีปัญหาด้านมาตรฐานการครองชีพ มีความสามารถในการจับจ่ายใช้สอยน้อยมาก ส่งผลให้นักลงทุนไม่สนใจมาลงทุนทำธุรกิจ

2. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงินภายในประเทศมีผลต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการลงทุนและการจ้างงาน กล่าวคือ ถ้าประเทศใดประเทศหนึ่งมีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไม่สูงนัก นักลงทุนมักสนใจเข้ามาลงทุนทำธุรกิจเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าประเทศใดประเทศหนึ่งมีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ค่อนข้างสูง นักลงทุนมักไม่สนใจเข้ามาลงทุนทำธุรกิจ และส่งผลให้เกิดปัญหาการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี (Technology) มีผลกระทบต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ และส่งผลต่อการจ้างงานและยังสร้างรายได้ให้ประเทศเพิ่มขึ้นอีกด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อประเทศไทยมีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้เกิดการลงทุนทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มสูงขึ้น และทำให้เกิดธุรกิจเครือข่ายโทรศัพท์มือถือที่มีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย เกิดความหลากหลายของเครื่องโทรศัพท์และอุปกรณ์ตกแต่ง จนกระทั่งพัฒนาเข้าสู่ระบบ 3G และ 4G ทำให้เกิดรายได้ของประเทศจากการลงทุนดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

4. นโยบายของรัฐบาล

นโยบายของรัฐบาลมีความสำคัญต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการใช้นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล จะส่งผลต่อการลงทุนและการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างเช่น นโยบายหนี้สาธารณะของรัฐบาลที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าโครงการภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งในสมัยที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ตรงกับปี.ศ. 2552 และนโยบายหนี้สาธารณะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานครั้งใหญ่ที่ต้องกู้เงิน 2 ล้านล้านบาท ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ตรงกับปีงบประมาณ 2555 เป็นต้น นโยบายดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดการลงทุน และสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับประเทศไทย

3.3.3 การพิจารณาการลงทุน

การตัดสินใจลงทุนนอกจากพิจารณาถึงรายได้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีก เช่น สถานการณ์ของเศรษฐกิจโลก ภาวะสงคราม หรือปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น สำหรับการตัดสินใจพิจารณาการลงทุนในโครงการต่างๆว่าจะลงทุนหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในระยะยาว จำเป็นต้องมีภาวะวิเคราะห์โดยพิจารณาถึงอำนาจซื้อของเงินตามกาลเวลา

หรือต้องให้ความสำคัญถึงมูลค่าปัจจุบัน (Present value) หมายถึง กระแสของรายได้และรายจ่ายในอนาคตติดต่อกันหลายปี เช่น การลงทุนซื้อทรัพย์สินทุนที่มีความคงทน (Durable Assets) ซึ่งสามารถใช้ติดต่อกันได้หลายปี ดังนั้นในการประเมินผลตอบแทนไม่ว่าจะเป็นเรื่องรายได้และรายจ่ายจากการลงทุน ย่อมมีความยุ่งยาก ไม่อาจคิดแบบง่าย ๆ ได้เนื่องจากกระแสของรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในอนาคตจากการลงทุนมีมูลค่าคิดเป็นตัวเงินไม่เท่ากันในแต่ละปี ทั้งนี้เนื่องจากมูลค่าของเงินมักเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่เปลี่ยนแปลง (Time value of money) นั่นคือ มูลค่าของเงิน 1 บาท ในปัจจุบันนี้ย่อมแตกต่างไปจากมูลค่าที่แท้จริงของเงิน 1 บาท ในอีก 3 หรือ 4 ปีข้างหน้า ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ

ประการแรก โอกาสหรือทางเลือกในการใช้เงิน เพราะคนที่มีเงินอยู่ในมือปัจจุบันมีโอกาสหรือทางเลือกที่จะนำเงินนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้นได้หลายทาง

ประการที่สอง จากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจที่เรียกว่าสภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไป มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และติดต่อกันเป็นเวลานานพอสมควร

ดังนั้นการเกิดภาวะเงินเฟ้อ จะมีผลทำให้มูลค่าของเงินที่แท้จริงลดลงเรื่อยๆ ในปีต่อๆ มา และการเกิดภาวะเงินเฟ้อมีปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมูลค่าของเงินมักจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลานั้นก็หมายความว่า การวิเคราะห์หรือการประเมินผลการลงทุนใดๆ ที่จะก่อให้เกิดกระแสของรายได้และรายจ่ายเป็นเวลาดิตต่อกันหลายปีจำเป็นต้องหาทางคิดหามูลค่าในปัจจุบัน (present value) ซึ่งหมายถึง กระแสของรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในอนาคตจากการลงทุนมีมูลค่าคิดเป็นตัวเงินไม่เท่ากันในแต่ละปี ทั้งนี้เนื่องจากมูลค่าของเงินมักเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่เปลี่ยนแปลง (Time value of money) ในทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งมีหลักเกณฑ์อันหนึ่งคือหลักการคิดอัตราคิดลด (Discounting Principle) หรือหลักการคำนวณหามูลค่าปัจจุบัน (Present Value Technique) ซึ่งสามารถจะนำมาใช้ในการคิดคำนวณหามูลค่าปัจจุบันของเงินได้ โดยในที่นี้จะมีการพิจารณา 2 วิธี ดังต่อไปนี้ (ขวัญกมล ดอนขวา, 2551)

1. เปรียบเทียบค่าปัจจุบันของรายได้สุทธิที่คาดว่าจะได้รับ (Net Present Value : NPV)

$$\text{สูตร NPV} = \sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1+i)^t} \quad \dots\dots\dots(3.5)$$

กรณีมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มแรก (K_0)

$$\text{NPV} = -K_0 + \frac{B_1 - C_1}{(1+i)} + \frac{B_2 - C_2}{(1+i)^2} + \dots + \frac{B_n - C_n}{(1+i)^n}$$

- โดยที่ NPV คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการลงทุน
 B_t คือ ผลตอบแทนของโครงการลงทุนในปีที่ 1, 2, ..., n
 C_t คือ ค่าใช้จ่ายของโครงการในปีที่ 1, 2, ..., n (ซึ่งรวม K_0 ด้วย)
 i คือ อัตราดอกเบี้ยหรืออัตราค่าเสียโอกาสของทุน
 t คือ จำนวนปีของโครงการ คือ ปีที่ 0, 1, 2, ..., n
 n คือ อายุของโครงการ

เกณฑ์การตัดสินใจคือ

- ถ้า NPV > 0 จะลงทุนในโครงการนั้น
 NPV < 0 ไม่ลงทุนในโครงการนั้น
 NPV = 0 จะลงทุนหรือไม่ แล้วแต่นโยบายของเจ้าของโครงการดังกล่าว

2. เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนที่ได้จากโครงการกับอัตราดอกเบี้ย

อัตราผลตอบแทนของโครงการ (Internal Rate of Return: IRR) เป็นอัตราที่ทำให้ผลตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่คิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้วเท่ากัน หรือเป็นอัตราความสามารถของเงินลงทุนที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับศูนย์ (NPV = 0)

$$\text{สูตร IRR หรือ } r \text{ (อัตราส่วนลด) ที่ทำให้ } \sum \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t} = 0$$

เกณฑ์การตัดสินใจคือ

- ถ้า $i < r$ ตัดสินใจลงทุนในโครงการดังกล่าว
- $i > r$ ไม่ตัดสินใจลงทุนในโครงการดังกล่าว
- $i = r$ ตัดสินใจขึ้นอยู่กับพิจารณาของเจ้าของโครงการ

ในที่นี้ r คือ IRR

ผลตอบแทนที่ผู้ลงทุนคาดว่าจะได้รับในอนาคต (expected yield) หรืออัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (rate of return on investment) อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ประสิทธิภาพของการลงทุนหน่วยท้าย” (marginal efficiency of investment: MEI) ดังนั้น การตัดสินใจลงทุนในโครงการต่างๆ นักลงทุนจะต้องเปรียบเทียบผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ กับอัตราดอกเบี้ยซึ่งถือเป็นต้นทุนของการลงทุน ซึ่งหากผลตอบแทนที่จะได้รับนั้น สูงกว่าอัตราดอกเบี้ย เราก็จะลงทุนในโครงการนั้น เราจะไม่ลงทุนในโครงการนั้น ถ้าหากผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับนั้นต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ต้องเสีย

นอกจากนี้ เราสามารถวัดผลตอบแทนจากการลงทุนได้อีกแบบหนึ่งซึ่งเรียกว่า อัตราผลตอบแทนจากการซื้อสินค้าทุน หรือ ประสิทธิภาพของเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นแต่ละหน่วย (marginal efficiency of capital) หรือ MEC ซึ่งหมายถึง อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินค้าทุน (capital) และในการตัดสินใจของนักธุรกิจ หรือผู้ลงทุนก็ต้องเปรียบเทียบ MEC กับอัตราดอกเบี้ยอีกเช่นเดียวกัน โดยที่เขาจะลงทุนในสินค้าทุน (capital goods) มากขึ้น ถ้า MEC มีค่ามากกว่าอัตราดอกเบี้ย และการลงทุนในสินค้าทุนจะสิ้นสุดลงเมื่อ MEC ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ย

ข้อสังเกต MEC จะมีค่าสูงหรือต่ำเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น

1. ปริมาณสินค้าทุนที่มีอยู่
2. ราคาสินค้าทุน

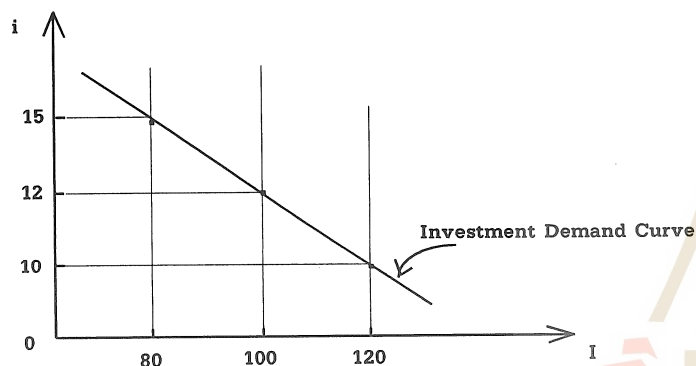
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการลงทุน นอกจากอัตราดอกเบี้ย MEI และ MEC แล้ว ผู้ลงทุนจะตัดสินใจลงทุนในโครงการต่างๆ อาจพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ระดับความก้าวหน้าทางวิทยาการการผลิต ความมั่นใจของผู้ลงทุนเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ได้แก่ นโยบายการส่งเสริมการลงทุน นโยบายการปรับหรือเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษี เป็นต้น

3.3.4 เส้นอุปสงค์ต่อการลงทุน

อุปสงค์ต่อการลงทุน (Investment Demand) คือ เส้นอุปสงค์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการลงทุน (Level of Investment) และอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate) แสดงได้ตามตารางต่อไปนี้

อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (ร้อยละ)	มูลค่าการลงทุนที่แท้จริง (ล้านบาท)
15	80
12	100
10	120

จากความสัมพันธ์ในรูปของตารางดังกล่าว สามารถนำมาสร้างเป็นเส้นอุปสงค์ต่อการลงทุนได้ตามรูปภาพที่ 3.5 ดังนี้

รูปภาพที่ 3.5 เส้นอุปสงค์การลงทุน

จากรูปภาพที่ 3.5 เส้นอุปสงค์การลงทุนจะลาดเอียงจากซ้ายไปขวา นั่นคือค่าความชันหรือ Slope น้อยกว่าศูนย์ โดยลักษณะของเส้นอุปสงค์ของการลงทุนนั้น จะแสดงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่แท้จริง (I) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (i)

3.4 ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditures)

องค์ประกอบด้านรายจ่ายประชาชาติที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่ง คือ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล หมายถึง ประเภทของรายจ่ายของรัฐบาล 2 ประเภท ได้แก่ (1) รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ และ (2) รายจ่ายประเภทเงินโอน สำหรับรายจ่ายของรัฐบาลที่แยกตามลักษณะงาน หรือจำแนกตามส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ หรือ จำแนกตามแผนงาน จะได้อธิบายในรายละเอียดในบทที่เกี่ยวข้องกับการคลังและนโยบายการคลังต่อไป สำหรับประเภทของรายจ่ายที่เป็นประเด็นหลัก 2 ประเภท มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (รัตนา สายคณิต, 2545)

1. รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ

รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของภาครัฐบาล หมายถึง รายจ่ายที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะเป็นรายจ่ายในการพัฒนาประเทศตามโครงการของรัฐบาลซึ่งจัดสรรผ่านหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามปีงบประมาณ ได้แก่ งบประมาณก่อสร้างต่างๆ หรือ การซื้อครุภัณฑ์ วัสดุ และเครื่องเขียนของส่วนราชการ ซึ่งมักเป็นค่าใช้จ่ายในงานประจำ เป็นต้น

รายจ่ายประเภทนี้ทำให้มีการลงทุน และการจ้างงานในภาพรวมของเศรษฐกิจมหภาค ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น

2. รายจ่ายประเภทเงินโอน

รายจ่ายประเภทเงินโอนของรัฐบาล หมายถึง รายจ่ายที่รัฐบาลจ่ายให้แก่ประชาชนโดยมิได้รับสิ่งตอบแทนโดยตรง ซึ่งเป็นการโอนอำนาจซื้อจากรัฐบาลไปให้แก่ผู้ที่ได้รับเงินโอนเท่านั้น แต่จะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคทางอ้อม กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับเงินโอนจากรัฐบาล จะนำเงินโอนดังกล่าวไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค และส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ทหารผ่านศึก

ผู้ประสมภัยพิบัติต่างๆ เงินอุดหนุนที่จ่ายให้แก่ผู้ผลิตเพื่อจูงใจให้ผู้ผลิตผลิตสินค้าและบริการขายในราคาต่ำกว่าต้นทุน นอกจากนี้ ยังเป็นรายจ่ายเงินเดือนให้แก่ข้าราชการและลูกจ้างอีกด้วย อย่างไรก็ตามรายจ่ายประเภทดอกเบี้ยหนี้สาธารณะที่เกิดจากการที่รัฐบาลกู้มาเพื่อพัฒนาประเทศนั้น ไม่เป็นองค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาติ

3.4.1 สมการรายจ่ายของรัฐบาล

เนื่องจากรัฐบาลต้องใช้จ่ายในการบริหารประเทศในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการป้องกันประเทศ โดยรายจ่ายดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของประเทศที่ต้องเผชิญอยู่ ณ ขณะนั้น หรือรายจ่ายของรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว ดังนั้น รายจ่ายของรัฐบาลจึงเป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยและความผาสุกของประชาชน ตลอดจนความมั่นคงภายในและภายนอกประเทศอีกด้วย สามารถแสดงได้ดังสมการที่ 3.6

$$G = G_0 \quad \dots\dots(3.6)$$

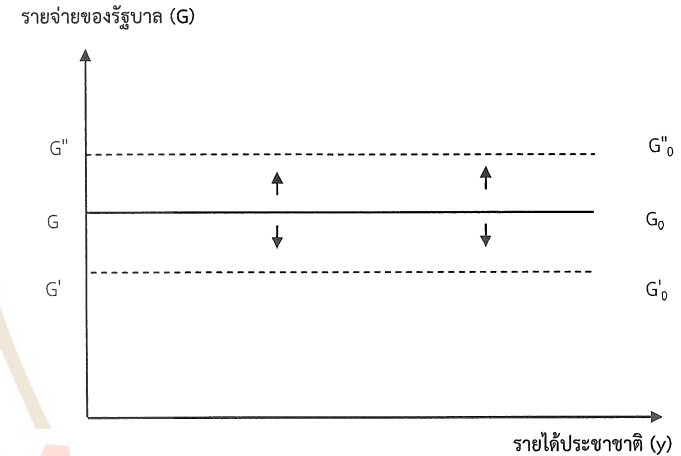
โดยที่

G	คือ	รายจ่ายของรัฐบาล
G_0	คือ	รายจ่ายของรัฐบาลโดยอิสระ และไม่สัมพันธ์กับระดับรายได้ประชาชาติ

จากสมการที่ 3.6 ดังกล่าว หมายความว่า รายจ่ายของรัฐบาลเป็นอิสระหรือไม่สัมพันธ์กับรายได้ประชาชาติ กล่าวคือ รายจ่ายของรัฐบาลจะยังคงเดิม ไม่ว่าจะระดับรายได้ประชาชาติจะเท่ากับเท่าใดก็ตาม เนื่องจากรายจ่ายของรัฐบาลเป็นรายจ่ายที่ให้แก่ประชาชนโดยมิได้รับสิ่งตอบแทนโดยตรง อีกทั้งต้องใช้ในการบริหารประเทศในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการป้องกันประเทศ เป็นต้น

3.4.2 เส้นรายจ่ายของรัฐบาล

จากสมการรายจ่ายของรัฐบาล ในหัวข้อ 3.4.1 ที่ว่า $G = G_0$ นั้นนำมาเขียนอธิบายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายของรัฐบาลกับรายได้ประชาชาติในรูปของกราฟ หรือ เส้นรายจ่ายของรัฐบาล ดังรูปภาพที่ 3.6

รูปภาพที่ 3.6 เส้นรายจ่ายของรัฐบาลที่เป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ

จากรูปภาพที่ 3.6 นั้น เส้นรายจ่ายของรัฐบาลเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน เพื่ออธิบายว่ารายจ่ายของรัฐบาลเป็นอิสระจากรายได้ประชาชาติ หรือ รายจ่ายของรัฐบาลไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ประชาชาตินั้นเอง เส้นรายจ่ายของรัฐบาล G_0 เปลี่ยนเป็นเส้น $G'G_0$ เพราะรัฐบาลลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ เช่น ในช่วงการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลมีการปรับลดงบประมาณรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในการเดินทางไปศึกษาดูงานในต่างประเทศของส่วนราชการ เป็นต้น ส่วนการเปลี่ยนจาก G_0 เป็น $G''G_0$ นั้น แสดงว่ารัฐบาลได้เพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาล และไม่เกี่ยวกับว่า ณ ตอนนั้นประเทศมีระดับรายได้ประชาชาติเป็นมูลค่าเท่าใดก็ตาม เช่น การเพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาลโดยการก่อหนี้

สาธารณะเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในปีงบประมาณ 2555 จำนวน 2 ล้านล้านบาท เป็นต้น

3.5 การส่งออกและการนำเข้า (Export and Import)

การส่งออกและการนำเข้าเป็นองค์ประกอบสำคัญของรายจ่ายประชาชาติ เนื่องจากเป็นที่มาของรายได้และรายจ่ายในรูปของเงินตราต่างประเทศ ผลต่างของมูลค่าการส่งออกและการนำเข้า เรียกว่า ดุลการค้า (Balance of Trade: BOT) ซึ่งจะอธิบายรายละเอียดในบทของการค้าระหว่างประเทศ และดุลการชำระเงินระหว่างประเทศอีกครั้งหนึ่ง ในบทนี้จึงอธิบายเพียงประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออก และการนำเข้าเท่านั้น เพราะหากประเทศใดก็ตามมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก (มูลค่าการส่งออก - มูลค่าการนำเข้า > 0) ทำให้รายจ่ายประชาชาติสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากมูลค่าการส่งออกสุทธิมีค่าเป็นลบ (มูลค่าการส่งออก - มูลค่าการนำเข้า < 0) จะส่งผลให้รายจ่ายประชาชาติลดลง ดังนั้นทุกประเทศในโลกนี้จึงมีความต้องการให้ประเทศของตนเองมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก โดยรัฐบาลของประเทศต่างๆ ดังกล่าวมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกของประเทศตนเอง สำหรับปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกและการนำเข้า สรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

3.5.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออก

การส่งออกสินค้าไปขายยังต่างประเทศ จะมีมูลค่าการส่งออกในรูปของเงินตราต่างประเทศมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. รายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อคนของประเทศผู้ซื้อสินค้า โดยถ้ารายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อคนของประเทศผู้ซื้อสินค้าสูงมาก จะทำให้ประเทศผู้ซื้อซื้อสินค้าเข้าประเทศในปริมาณและมูลค่าที่สูงมากเช่นกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้ารายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อ

คนของประเทศผู้ซื้อสินค้ามีค่าค่อนข้างต่ำ จะทำให้ประเทศผู้ซื้อซื้อสินค้าเข้าประเทศในปริมาณและมูลค่าที่ไม่มากนัก หรืออาจไม่ซื้อสินค้าเข้าประเทศเลย โดยเฉพาะหากสินค้าดังกล่าวไม่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต หรือไม่ใช่เทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่อการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศ

2. ปริมาณการผลิตส่วนเกินของประเทศผู้ส่งออกสินค้า

การที่ประเทศใดๆในโลกนี้มีทรัพยากรและทักษะ ตลอดจนความสามารถในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเพื่อนำมาอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอภายในประเทศแล้ว ยังมีส่วนเกินที่ประเทศต่างๆ ในตลาดโลกต้องการสั่งซื้อ จะทำให้ประเทศดังกล่าวมีมูลค่าการส่งออกในรูปของเงินตราต่างประเทศ เช่น ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกข้าวในรูปของเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

3. ต้นทุนการผลิต และราคาของสินค้าส่งออกต่ำกว่าประเทศส่งออกสินค้าประเภทเดียวกันที่เป็นคู่แข่ง

ในกรณีนี้หากประเทศใดก็ตาม สามารถผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง โดยที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน จะทำให้ราคาส่งออกต่ำกว่าประเทศส่งออกสินค้าประเภทเดียวกันที่เป็นคู่แข่ง ทำให้มีโอกาสทางการตลาดต่างประเทศมากกว่า ดังนั้น จะทำให้ต่างประเทศมีความต้องการสั่งซื้อสินค้าดังกล่าวเข้าประเทศ ทำให้มีมูลค่าการส่งออกในรูปของเงินตราต่างประเทศมากขึ้นจากความสามารถเปรียบเทียบต้นทุนและราคาส่งออกที่ต่ำกว่านั่นเอง เช่น ประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตแป้งมันสำปะหลังที่ต่ำ ทำให้ราคาส่งออกไปขายในตลาดต่างประเทศไม่สูง ประกอบกับคุณภาพสินค้าแป้งมันสำปะหลังมีคุณภาพที่ดี จึงมีโอกาสทางการตลาด และส่งผลให้มีรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย โดยในปีพ.ศ.2554 มีมูลค่าการส่งออกแป้งมันสำปะหลัง เท่ากับ 1,888 ล้านตัน มูลค่า 28,238 ล้านบาท หรือประมาณ 941 ล้านเหรียญสหรัฐ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ออนไลน์, 2555)

4. ภาวะเงินเฟ้อของประเทศผู้ส่งออก

การเกิดปัญหาเงินเฟ้อในประเทศผู้ส่งออก อันเนื่องมาจากราคาปัจจัยการผลิตหรือวัตถุดิบในการผลิตสินค้าส่งออกมีราคาสูงขึ้น ส่งผลต่อต้นทุน

การผลิตสินค้าส่งออกให้สูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าส่งออกสูงกว่าประเทศส่งออกในสินค้าประเภทเดียวกันที่เป็นคู่แข่งที่ไม่เกิดปัญหาเงินเฟ้อ ดังนั้นรายได้เงินตราต่างประเทศของประเทศส่งออกที่เกิดปัญหาเงินเฟ้อภายในประเทศจะลดลง

5. นโยบายของรัฐบาลของประเทศผู้ส่งออก

นโยบายของรัฐบาลของประเทศผู้ส่งออกนั้น มีความสำคัญต่อรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากการส่งออก กล่าวคือ ถ้าประเทศผู้ส่งออกมีนโยบายการส่งเสริมการส่งออก เช่น ถ้าหากประเทศไทยมีนโยบายลดอัตราภาษีส่งออกสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศ หรือมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกสินค้า เป็นต้น จะทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศส่งออกมีรายได้เงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นในทางตรงกันข้าม ถ้ารัฐบาลของประเทศผู้ส่งออกไม่มีนโยบายสนับสนุนการส่งออก จะทำให้รายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศลดลง

6. นโยบายของการค้าต่างประเทศของประเทศผู้ซื้อสินค้าเข้า

นโยบายของการค้าต่างประเทศของประเทศผู้ซื้อสินค้าเข้านั้น มีความสำคัญต่อรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศของประเทศผู้ส่งออก กล่าวคือ ถ้านโยบายของการค้าต่างประเทศของประเทศผู้ซื้อสินค้าเข้ามีความเข้มงวด ก็จะเป็นอุปสรรคต่อประเทศส่งออก และอาจทำให้ประเทศผู้ส่งออกมีรายได้จากการส่งออกที่เป็นเงินตราต่างประเทศลดลง เช่น ประเทศญี่ปุ่น มีนโยบายดูแลสุขภาพของประชาชนภายในประเทศ ดังนั้นจะมีความเข้มงวดในการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และหากตรวจพบว่าสินค้านำเข้าไม่มีคุณภาพ มีสารที่เป็นอันตรายตกค้างอยู่ในตัวสินค้า ประเทศญี่ปุ่นจะห้ามนำเข้าสินค้านั้น ดังนั้น นโยบายดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อประเทศที่ส่งออกสินค้าไปขายในประเทศญี่ปุ่น

7. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ มีผลต่อมูลค่าการส่งออกของประเทศผู้ส่งออก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศซึ่งมีผลต่อราคาส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ กล่าวคือ ถ้าหากประเทศผู้ส่งออกมีค่าเงินแข็งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลหลักในการค้าตลาดโลก

จะทำให้ได้เงินตราต่างประเทศลดลง โดยที่ปริมาณการส่งออกเท่าเดิม เช่น สมมติว่าในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น จากเดิม 31 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เป็น 30 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกเท่าเดิม แต่มูลค่าการส่งออกลดลง 1 บาทต่อรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ 1 เหรียญสหรัฐ เป็นต้น

3.5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเข้า

การนำสินค้าเข้ามาภายในประเทศจะมีมูลค่าการนำเข้าในรูปของเงินตราต่างประเทศมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. รายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ของประเทศผู้ส่งสินค้าเข้า

ในกรณีที่รายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อคนของประเทศผู้ส่งสินค้าเข้ามีค่าสูงมาก จะทำให้ประเทศผู้นำเข้ามีการสั่งซื้อสินค้าเข้าประเทศในปริมาณและมูลค่าที่สูงมาก ในทางตรงกันข้าม ถ้ารายได้ประชาชาติ หรือรายได้เฉลี่ยต่อคนของประเทศผู้ส่งสินค้าเข้า มีค่าค่อนข้างต่ำ จะทำให้ประเทศผู้ซื้อมีการสั่งซื้อสินค้าเข้าประเทศในปริมาณและมูลค่าที่ไม่มากนัก หรืออาจไม่สั่งซื้อสินค้าเข้าประเทศเลย โดยเฉพาะหากสินค้านั้นมีความจำเป็นในการดำรงชีวิต หรือไม่ใช่เทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่อการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศ

2. การขาดแคลนสินค้าบางประเภท ทำให้มีความต้องการนำเข้สินค้า

ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงมีความจำเป็นในการนำเข้สินค้าประเภทเครื่องจักรและเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อเข้ามาลงทุนและพัฒนาภายในประเทศ ดังนั้นจึงต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศในการชำระค่าสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า จำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยการนำเข้สินค้าทุนและเทคโนโลยี ทำให้ในช่วงระยะเริ่มต้นของการพัฒนาจึงต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศ

3. ราคาสินค้าที่นำเข้ามาภายในประเทศต่ำกว่าสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตภายในประเทศซึ่งมีต้นทุนสูงกว่า

สำหรับประเทศที่จำเป็นต้องนำเข้าสินค้าที่ตนเองสามารถผลิตได้จากต่างประเทศ เนื่องจากการผลิตเองภายในประเทศมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูงกว่านำเข้าจากต่างประเทศ หรือเกิดปัญหาการไม่ประหยัดต่อขนาดการผลิต (Diseconomy of scale) ทำให้ต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศจากการนำเข้าสินค้านี้ดังกล่าวทดแทนการผลิตจากภายในประเทศของตนเอง

4. นโยบายการค้าต่างประเทศของประเทศผู้นำเข้า

นโยบายของรัฐบาลในประเทศผู้นำเข้านั้น มีความสำคัญต่อรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ กล่าวคือ ถ้าประเทศผู้นำเข้ามีนโยบายเข้มงวดในการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ จะทำให้ประเทศนำเข้าสูญเสียรายได้เงินตราต่างประเทศลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้ารัฐบาลของประเทศผู้นำเข้ามีนโยบายที่ไม่เข้มงวดมากนัก จะทำให้มีโอกาสที่จะสูญเสียรายได้ที่เงินตราต่างประเทศสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น ประเทศผู้นำเข้ามีนโยบายจำกัดการนำเข้าลดลงในสินค้านิดหนึ่ง ดังนั้นทำให้ประเทศนำเข้าดังกล่าวสูญเสียเงินตราต่างประเทศลดลง เป็นต้น

5. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ มีผลต่อมูลค่าการนำเข้าของประเทศผู้สั่งซื้อสินค้า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศดังกล่าวมีผลต่อราคานำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ กล่าวคือ ถ้าหากประเทศผู้นำเข้ามีเงินอ่อนลงเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลหลักในการค้าตลาดโลก จะทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยที่ปริมาณการนำเข้ายังคงเท่าเดิม เช่น สมมติว่า ในปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยเกิดวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ค่าของเงินบาทอ่อนค่าลง จากเดิม 30 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เป็น 35 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าเท่าเดิม แต่มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น 5 บาทต่อการชำระค่าสิ่งสินค้านำเข้ามาในประเทศที่เป็นเงินตราต่างประเทศ 1 เหรียญสหรัฐ เป็นต้น

3.6 สรุป

(Conclusion)

ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล การส่งออกและการนำเข้า เป็น 4 องค์ประกอบที่สำคัญของรายจ่ายประชาชาติ เพราะเนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวมีผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของรายจ่ายประชาชาติ หมายถึง ถ้าหากค่าใช้จ่ายในการบริโภค ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล และการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้น จะทำให้รายจ่ายประชาชาติเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าหากองค์ประกอบดังกล่าวลดลงก็จะส่งผลให้รายจ่ายประชาชาติลดลงด้วย โดยองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวของรายจ่ายประชาชาติมีประเด็นที่สำคัญในการศึกษา กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคนั้นมีความสัมพันธ์กับการออม และเชื่อมโยงถึงค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ย ตลอดจนปัจจัยกำหนดการเปลี่ยนแปลงในการบริโภค ส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุนต้องพิจารณาถึงประเด็นประเภทของค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ลักษณะการลงทุนและปัจจัยกำหนดการลงทุน หลักการพิจารณาการลงทุน โดยต้องพิจารณาถึงเส้นอุปสงค์ต่อการลงทุน สำหรับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลและการส่งออกสุทธินั้น ควรพิจารณาถึงความเป็นอิสระของรายจ่ายของรัฐบาล ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อส่งออกและการนำเข้า อีกด้วย

3.7 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคและการออม
2. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้าย และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายในการบริโภค และการออม ตลอดจนอธิบายถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ
3. ปัจจัยทางวัตถุและปัจจัยทางด้านจิตใจ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการบริโภคอย่างไร จงอธิบาย พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
4. การลงทุนทางการเงินแตกต่างจากการลงทุนทางเศรษฐศาสตร์อย่างไร จงอธิบาย
5. การลงทุนโดยอิสระ และการลงทุนโดยจงใจนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบาย
6. จงอธิบายถึงเกณฑ์ในการพิจารณาการลงทุน และอัตราผลตอบแทนของเงินลงทุนหน่วยที่เพิ่มขึ้นว่าเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ใด ตลอดจนพิจารณาถึงเกณฑ์การตัดสินใจว่าเป็นอย่างไร
7. จงอธิบายถึงอุปสงค์ของการลงทุน และการนำไปใช้ประโยชน์
8. รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ และรายจ่ายประเภทเงินโอนมีผลกระทบต่อรายจ่ายประชาชาติทางตรงหรือทางอ้อม จงอธิบาย
9. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อส่งออกและการนำเข้า
10. จากการศึกษาขององค์ประกอบของรายจ่ายประชาชาตินั้น ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง และนำไปใช้ในระดับประเทศได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 4

แบบจำลอง IS-LM และอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ
(The IS-LM and Aggregate Demand)

4.1 บทนำ

(Introduction)

การศึกษารายได้ประชาชาติทางด้านค่าใช้จ่าย (Gross National Expenditures: GNE) ในบทที่ 3 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐ และมูลค่าการส่งออกสุทธิ ซึ่งมีผลต่อระดับอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจด้วย โดยที่อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจมาจากตลาดผลผลิต และตลาดเงินตรา ซึ่งตลาดผลผลิตเป็นตัวกำหนดราคาและรายได้หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ส่วนตลาดเงินตราจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ดังนั้นในบทนี้จึงได้ศึกษาและอธิบายถึง แบบจำลอง IS-LM ซึ่งแสดงที่มาของเส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ องค์ประกอบรวมของระบบเศรษฐกิจ ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยและผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิที่มีต่อระดับราคาและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ตลอดจนศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งการนำแนวคิดเรื่องอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจไปใช้ประโยชน์ ซึ่งรายละเอียดได้อธิบายไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

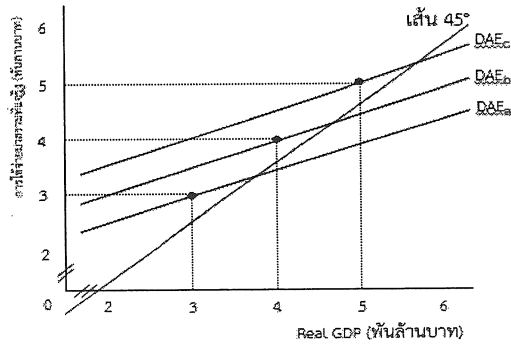
4.2 แบบจำลอง IS-LM
(IS-LM Model)

นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกและเคนส์ต่างพิจารณาดตลาดผลผลิตและตลาดเงินแยกจากกัน ต่อมา เจ. อาร์. ฮิกส์ (J.R. Hicks) ได้นำตลาดทั้งสองนี้มาเชื่อมโยงกันโดยผ่านอัตราดอกเบี้ยและรายได้ ทำให้การศึกษาวិเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปของระบบเศรษฐกิจใกล้เคียงกับโลกที่เป็นจริงมากขึ้น เรียกชื่อกรอบการวิเคราะห์นี้ว่าแบบจำลองเส้น IS-LM

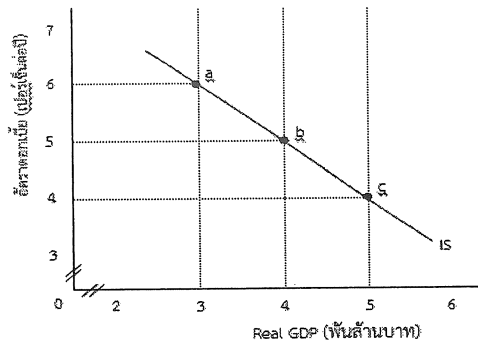
วิธีการวิเคราะห์ขั้นแรกพิจารณาส่วนผสมของอัตราดอกเบี้ยและรายได้ที่จะทำให้เกิดดุลยภาพในตลาดผลผลิตเพียงตลาดเดียว ซึ่งอธิบายด้วยเส้น IS ชั้นต่อมาดูส่วนผสมของตัวแปรทั้งสองนี้ทำให้เกิดดุลยภาพในตลาดเงิน ซึ่งอธิบายด้วยเส้น LM ชั้นสุดท้ายนำดุลยภาพในตลาดทั้งสองมาพิจารณาคู่ดุลยภาพร่วมกัน IS-LM เป็นแบบจำลองที่มีชื่อเสียงมากในวิชาเศรษฐศาสตร์ช่วง 1940s-1960s เนื่องจากเป็นแบบจำลองพื้นฐานที่เป็นเหมือนพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีก (Foley, D., 1975; Hicks, J., 1980; Keynes, J.M., 1991)

จากรูปภาพที่ 4.1 แสดงที่มาของเส้น IS ซึ่งแสดงดุลยภาพในตลาดผลผลิต โดยเส้น IS คือ เส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพและรายได้ดุลยภาพที่ทำให้เกิดดุลยภาพในตลาดผลผลิต การสร้างเส้น IS ตามเงื่อนไขรายได้ประชาชาติเท่ากับความต้องการใช้จ่ายมวลรวม ($Y = DAE$) โดยรูปภาพที่ 4.1a แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการใช้จ่ายมวลรวมกับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ส่วนรูปภาพที่ 4.1b เป็นเส้น IS ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยและรายได้ประชาชาติที่แท้จริง อีกทั้งได้สมมติว่าการเคลื่อนที่จากจุด a b และ c ซึ่งเป็นจุดตัดกันระหว่างเส้น DAE และเส้น 45 องศาที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ ในรูปภาพที่ 4.1a นั้น เกิดจากอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงลดลง และทำให้เส้น DAE ขยับสูงขึ้นเป็น DAE_1 , DAE_2 และ DAE_3 ตามลำดับ และการลงทุนในระบบเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากการลงทุนเป็นองค์ประกอบที่

สำคัญของ DAE ที่อธิบายไว้ในบทที่ 3 ส่งผลให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างอัตราดอกเบี้ยและรายได้ที่แท้จริงดังกล่าว แสดงด้วยเส้น IS ในรูปภาพที่ 4.1b

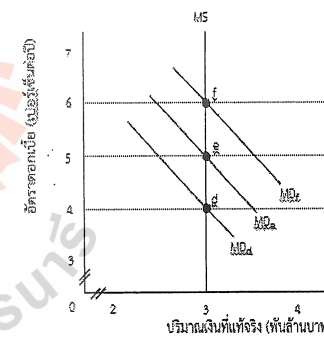
(a) ความต้องการใช้จ่ายมวลรวมกับรายได้ประชาชาติที่แท้จริง

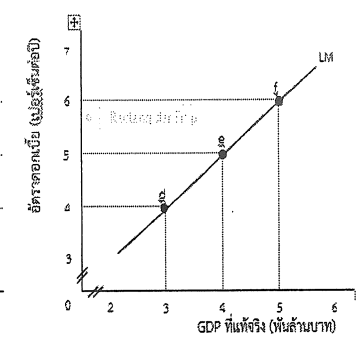
(b) เส้น IS

รูปภาพที่ 4.1 ที่มาของเส้น IS ซึ่งแสดงดุลยภาพในตลาดผลผลิต

สำหรับเส้น LM ซึ่งแสดงดุลยภาพในตลาดเงินตรา นั้นแสดงด้วยรูปภาพที่ 4.2 ซึ่งเส้น LM คือ เส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพและรายได้ดุลยภาพที่ทำให้เกิดดุลยภาพในตลาดเงินตรา โดยสมมติว่าอุปทานเงินตราในระบบเศรษฐกิจคงที่ และอุปสงค์เงินตราในระบบเศรษฐกิจมีลักษณะทอกลงจากซ้ายไปขวา หมายความว่าอัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความต้องการถือเงิน จากรูปภาพที่ 4.2a แสดงดุลยภาพในตลาดเงินตรา ซึ่งประกอบด้วยเส้นอุปสงค์และอุปทานในตลาดเงินตรา ส่วนรูปภาพที่ 4.2b เป็นเส้น LM ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยและรายได้ประชาชาติที่แท้จริง ถ้าหากสมมติว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราลดลง ปริมาณความต้องการถือเงินจะเพิ่มขึ้น ทำให้เส้นความต้องการถือเงิน (demand for money: MD) เพิ่มขึ้น จาก MD_0 , MD_1 และ MD_2 ตามรูปภาพที่ 4.2a และยังส่งผลให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระหว่างอัตราดอกเบี้ยและรายได้ที่แท้จริงดังกล่าว แสดงด้วยเส้น LM ในรูปภาพที่ 4.2b

(a) ดุลยภาพในตลาดเงิน

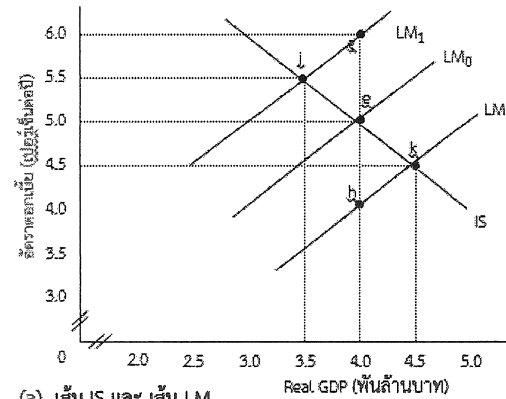
(b) เส้น LM ที่เกิดจากดุลยภาพในตลาดเงิน

รูปภาพที่ 4.2 ที่มาของเส้น LM ในตลาดเงินตรา

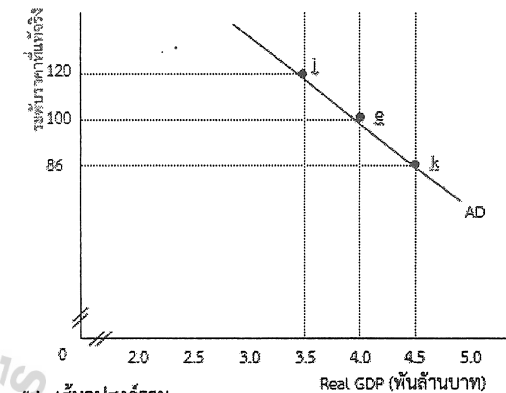
4.3 การสร้างเส้นอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจจากแบบจำลอง IS-LM

ในคุณภาพของทั้งตลาดผลผลิตและตลาดเงินตราสามารถนำไปสู่การสร้างเส้นอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ โดยเส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Demand: AD) หมายถึง เส้นที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ประชาชาติคุณภาพกับระดับราคาสินค้าที่ยังผลให้ความต้องการถือเงินเท่ากับปริมาณเงิน นั่นคือทำให้เกิดคุณภาพทั้งในตลาดผลผลิตและตลาดเงิน

จากรูปภาพที่ 4.3 ประกอบด้วย 4.3a และ 4.3b ที่แสดงถึงการสร้างเส้นอุปสงค์ รวม โดยในรูปภาพที่ 4.3a เป็นการแสดงถึงคุณภาพในตลาดผลผลิตและตลาดเงินตรา โดยเริ่มต้น LM_0 ตัดกับ IS ที่จุด e อัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ 5% รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (Real GDP) เท่ากับ 4.0 พันล้านบาท โดยราคาในระบบเศรษฐกิจอยู่ที่ 100 บาท ถ้าหากราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเป็น 120 บาท จะทำให้อำนาจซื้อของเงินลดลง อุปทานเงินที่แท้จริงจะลดลง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.5 ความต้องการถือเงินลดลง เส้น LM จะขยับจาก LM_0 เป็น LM_1 และตัดกับ IS ที่จุด j และรายได้ประชาชาติที่แท้จริงจะลดลงจาก 4.0 เป็น 3.5 พันล้านบาท และถ้าหากราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจลดลงจาก 100 บาท เป็น 86 บาท จะทำให้อำนาจซื้อของเงินเพิ่มขึ้น อุปทานเงินที่แท้จริงจะเพิ่มขึ้น อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงจะลดลงจาก 5% เป็น 4.5% ความต้องการถือเงินจะเพิ่มขึ้น เส้น LM จะขยับจาก LM_1 เป็น LM_2 และตัดกับ IS ที่จุด k ทำให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (Real GDP) จะเพิ่มขึ้นจาก 4.0 พันล้านบาท เป็น 4.5 พันล้านบาท เส้นที่ลากเชื่อมโยงระหว่างจุด j e และ k คือเส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

(a) เส้น IS และ เส้น LM

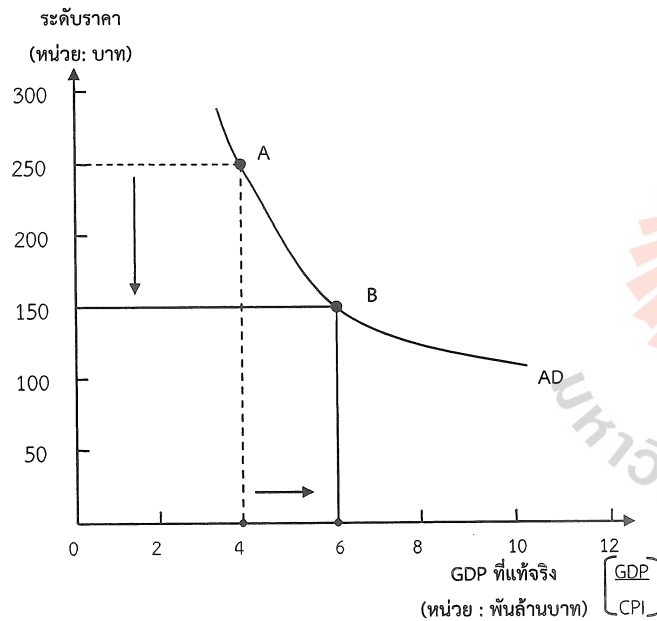
(b) เส้นอุปสงค์รวม

รูปภาพที่ 4.3 แสดงที่มาของการสร้างเส้นอุปสงค์รวม

4.4 ความหมาย และองค์ประกอบอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ (Definition and Composition of Aggregate Demand in the Economy)

4.4.1 ความหมายของอุปสงค์รวม

อุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Demand: AD) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงที่เกิดจากการใช้จ่ายของภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาลและภาคต่างประเทศ กับระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ดังรูปภาพที่ 4.4

รูปภาพที่ 4.4 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

หมายเหตุ: CPI คือ ดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index)

จากรูปภาพที่ 4.4 แสดงอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ โดยแกนตั้งแสดงถึงระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ (หน่วย: บาท) ส่วนแกนนอนแสดงถึงมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (หน่วย : พันล้านบาท) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้นเส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจจึงเป็นเส้นที่ทอดลงจากซ้ายไปขวา โดยจาก จุด A และจุด B ซึ่งอยู่บนเส้นอุปสงค์รวม (AD) เส้นเดียวกัน โดย ณ จุด A ราคาในระบบเศรษฐกิจ เท่ากับ 250 บาทต่อมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (real GDP) เท่ากับ 4 พันล้านบาท และถ้าหากระดับราคาในระบบเศรษฐกิจลดลงมาอยู่ที่ 150 บาทต่อหน่วย โดยมีมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง เท่ากับ 6 พันล้านบาท แสดงด้วยจุด B การเคลื่อนที่จากจุด A มาถึงจุด B เกิดจากการที่ระดับราคาในระบบเศรษฐกิจลดลง ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงเพิ่มขึ้น จากความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้เส้นอุปสงค์มีค่าความชันเป็นลบทอดลงจากซ้ายไปขวา

4.4.2 องค์ประกอบอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ (AD) มีกรอบแนวคิดที่แตกต่างจากอุปสงค์ในเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่มีที่มาจากการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภค โดย AD ดังกล่าวมาจากองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 4 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน (C)
2. การลงทุนของภาคธุรกิจ (I)
3. การใช้จ่ายของภาครัฐบาล (G)
4. ภาคต่างประเทศที่เกิดจากมูลค่าการส่งออกลบด้วยมูลค่าการนำเข้า (X-M)

โดยค่าใช้จ่ายในการบริโภค (C) มีปัจจัยรายได้ที่พ้นภาวะภาษีแล้วเป็นตัวกำหนด ส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุนภาคเอกชน (I) ถูกกำหนดจากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาล (G) ถูกกำหนดจากนโยบายของรัฐบาลเพื่อพัฒนาประเทศ สำหรับภาคต่างประเทศนั้นเกิดจากมูลค่าการส่งออกลบด้วยมูลค่าการนำเข้า (X-M)

เพื่อให้เข้าใจถึงการศึกษารายได้ที่พ้นภาวะภาษีของ AD ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นสามารถแสดงได้ตามแบบจำลองดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 C &= f(Y) && \dots\dots(1) \\
 I &= f(i) && \dots\dots(2) \\
 G &= G_0 && \dots\dots(3) \\
 (X-M) &= (X-M)_0 && \dots\dots(4)
 \end{aligned}$$

โดยที่

- Y คือ รายได้ที่พ้นภาวะภาษี หรือมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริงที่ครัวเรือนมีอยู่
- i คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้
- G_0 คือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาลที่ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล
- $(X-M)_0$ คือ มูลค่าของการส่งออกสุทธิ (มูลค่าการส่งออก-มูลค่าการนำเข้า)

จากองค์ประกอบพื้นฐาน 4 องค์ประกอบดังกล่าว ทำให้เส้น AD มีค่าความชันเป็นลบและทอดลงจากซ้ายไปขวา เนื่องจากได้รับผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริงที่ครัวเรือนมีอยู่ (Y) อัตราดอกเบี้ย (i) และผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิ (X-M) นั่นเอง โดยข้อสรุปดังกล่าวจะได้อธิบายใน หัวข้อ 4.5 ต่อไป

4.5 ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย และมูลค่าการส่งออกสุทธิ

(Impact of Real Asset Value, Interest Rate, and the Value of Net Exports)

การที่ AD มีค่าความชันเป็นลบทอดลงจากซ้ายไปขวาตามรูปภาพที่ 4.4 ในหัวข้อที่ผ่านมา เนื่องจากผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริงที่ครัวเรือนมีอยู่ ผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ย และผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิ ซึ่งจะอธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.1 ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง หรือรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนโดยผลดังกล่าวพิจารณาจากการที่ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายสำหรับสินค้าและบริการมากขึ้น เพราะระดับราคาในระบบเศรษฐกิจลดลง เนื่องจากมูลค่าหรืออำนาจซื้อของเงินเพิ่มขึ้น หรือในทางตรงกันข้ามถ้าหากผู้บริโภคมีรายจ่ายสำหรับสินค้าและบริการลดลง เพราะระดับราคาในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น เนื่องจากมูลค่าหรืออำนาจซื้อของเงินลดลงนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ถ้าหากราคาสินค้าและบริการในตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยรายได้ของประชาชนในประเทศเท่าเดิม ทำให้ประชาชนมีความสามารถในการใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคลดลง หมายถึงรายได้เท่าเดิม แต่ซื้อสินค้าและบริการได้จำนวนลดลง แสดงถึงอำนาจซื้อของเงินลดลง แต่ถ้าประชาชนภายในประเทศมีรายได้เท่าเดิม แต่ราคาสินค้าและบริการในตลาดมีแนวโน้มลดลง ทำให้มีผลกระทบต่อปริมาณการซื้อสินค้าและบริการในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือประชาชนมีความสามารถในการใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น

4.5.2 ผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ย โดยในที่นี้สมมติให้ปริมาณการให้สินเชื่อคงที่แล้ว การเพิ่มขึ้นของระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้ระดับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น การลงทุนที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจจะลดลง และทำให้มูลค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลง และมีผลในทางตรงกันข้ามกับกรณีที่เกิดภาวะการณ์ระดับราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจส่งผลให้ระดับอัตรา

ดอกเบี้ยลดลง มูลค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์และอุปทานเงินตราในตลาดเงินตรานั้นเอง

4.5.3 ผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิ โดยผลกระทบดังกล่าวเกิดจากการที่ ระดับราคาภายในประเทศที่ลดลง ส่งผลต่อราคาส่งออกลดลงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในตลาดโลก ทำให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น และมูลค่าการนำเข้าลดลง ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้น ทำให้มูลค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าหากระดับสินค้าและบริการภายในประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้มูลค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลง เนื่องจากมูลค่าการส่งออกลดลง และมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น

4.6 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวม (Change in Aggregate Demand)

การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวม (Change in Aggregate Demand) หมายถึง เมื่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาลตามนโยบาย และมูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

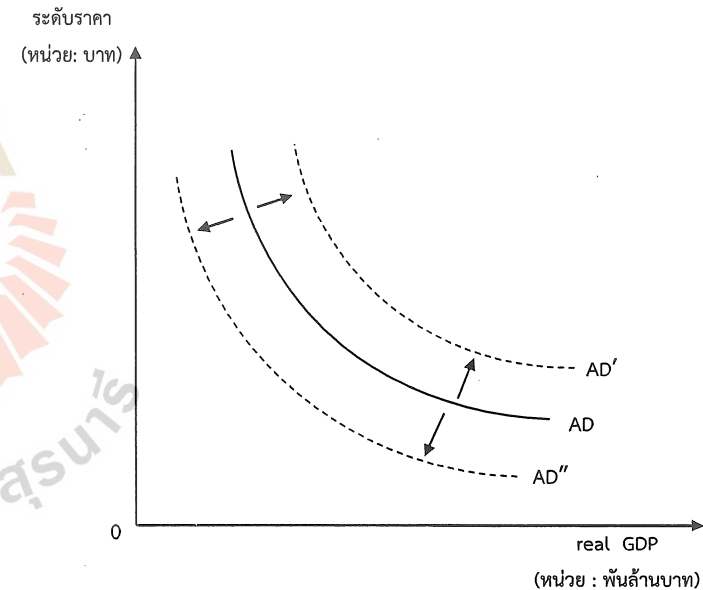
ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจมีสาเหตุมาจาก 4 ประการ

1. ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน (C) เปลี่ยนแปลง
2. ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน (I) เปลี่ยนแปลง
3. ค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาลตามนโยบาย (G) เปลี่ยนแปลง
4. มูลค่าการส่งออกสุทธิ (X-M) เปลี่ยนแปลง

สำหรับการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจที่มาจาก 4 สาเหตุสำคัญดังกล่าว อธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

4.6.1 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนเปลี่ยนแปลง

เมื่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากรายได้ หรือ ทรัพย์สินที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจแสดงได้ดัง รูปภาพที่ 4.5

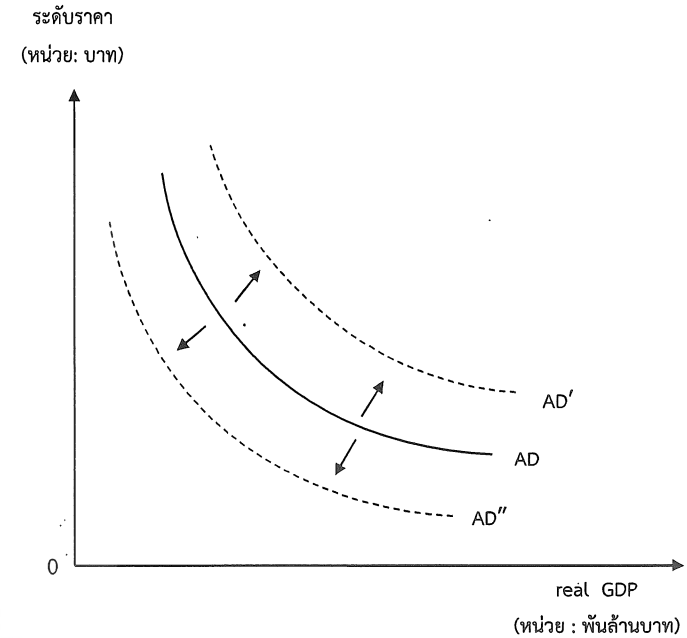
รูปภาพที่ 4.5 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.5 การที่เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็นเส้น AD' เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นโดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายที่แท้จริงที่เกิดจากรายได้ที่แท้จริงมีมูลค่าเพิ่มขึ้นนั่นเอง ส่วนการที่เส้น AD เปลี่ยนเป็น AD'' เนื่องจากมูลค่ารายได้หรือทรัพย์สินที่แท้จริงลดลง ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนลดลงด้วยนั่นเอง ดังนั้นประเทศที่มีค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น หรือประชาชนภายในประเทศมีความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น ก็จะมีผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะผู้ขายหรือผู้ผลิต หรือนักลงทุนมีแนวโน้มมาลงทุนมากขึ้น มีสินค้าและบริการหลากหลายมากขึ้น ทำให้เกิดการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ประชาชนมีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือ MPC เพิ่มขึ้น

4.6.2 การเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลง

เมื่ออุปสงค์และอุปทานของเงินในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง ทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้และดอกเบี้ยเงินฝากในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นสาเหตุทำให้การลงทุนของภาคเอกชนเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ ตามรูปภาพที่ 4.6

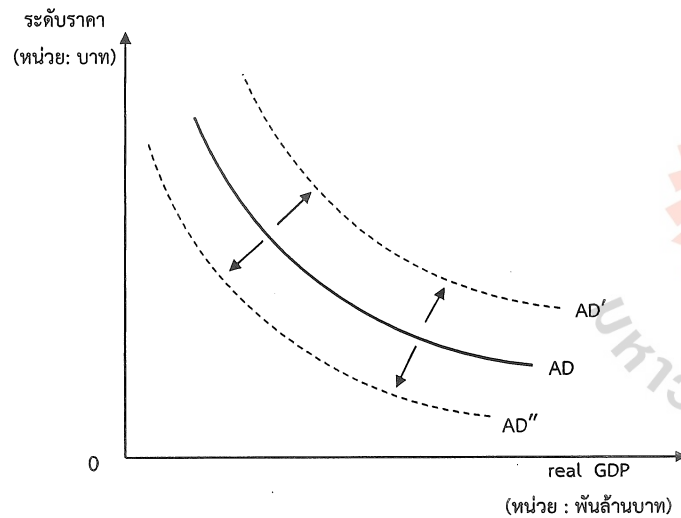
รูปภาพที่ 4.6 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตราเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.6 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็น AD' นั้น เนื่องมาจากอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราลดลง ทำให้มีการลงทุนในภาคเอกชนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจาก AD เป็น AD' ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราเพิ่มขึ้น ทำให้มีการลงทุนภาคเอกชนลดลงทำให้ AD ลดลงเป็น AD'' ดังนั้นการที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระบบเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลง เกิดแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ระบบเศรษฐกิจเติบโต และมีมูลค่าที่แท้จริงของผลิตภัณฑ์มวลรวม

ภายในประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้นรัฐบาลของประเทศต่างๆ จึงให้ความสำคัญต่อนโยบายอัตราดอกเบี้ย

4.6.3 การเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลง

รัฐบาลของแต่ละประเทศจะกำหนดงบประมาณในการพัฒนาประเทศ เพื่อสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนภายในประเทศ หรือเรียกกันโดยทั่วไปอีกชื่อหนึ่ง คือ ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Government expenditures) ค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้จัดสรรไปตามกระทรวง และกรมต่างๆ หรืออาจจัดสรรตามโครงการพัฒนาทางด้านต่างๆ เป็นการเฉพาะ การเพิ่มหรือลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาลถือว่าเป็นนโยบายของแต่ละประเทศและทำให้ระดับอุปสงค์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลงตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแสดงได้ดัง รูปภาพที่ 4.7

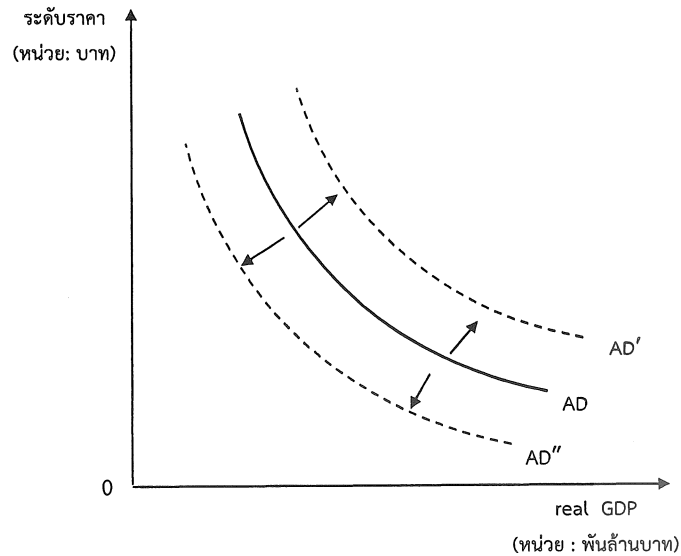

รูปภาพที่ 4.7 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.7 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็น AD' นั้น เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในการเพิ่มค่าใช้จ่ายในรูปของงบประมาณสำหรับพัฒนาประเทศ ทำให้ระดับของอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น จึงเปลี่ยนจาก AD เป็น AD' แต่ถ้าหากรัฐบาลลดค่าใช้จ่ายในรูปของงบประมาณสำหรับการพัฒนาประเทศ ทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลงจาก AD เป็น AD'' โดยทั่วไปแล้วรัฐบาลของทุกประเทศมักให้ความสำคัญต่อการจัดสรรงบประมาณประจำปี โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย มักใช้งบประมาณขาดดุล โดยมีงบประมาณรายจ่ายมากกว่ารายได้ที่ภาครัฐจัดเก็บได้ โดยการใช้นโยบายหนี้สาธารณะ เช่น กู้เงิน 2 ล้านล้านบาทในปีงบประมาณ 2556 เพื่อลงทุนโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

4.6.4 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเนื่องจากมูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลง

มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของแต่ละประเทศมีผลต่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ โดยถ้ามูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก ทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในทางตรงกันข้ามหากมูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นลบ จะทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลง ดังรูปภาพที่ 4.8

รูปภาพที่ 4.8 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากมูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลง

จากรูปภาพที่ 4.8 เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD เปลี่ยนเป็น AD' นั้น เนื่องมาจากมูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือ มูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวก จึงทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แต่ถ้าหากมูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นลบ จะส่งผลให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลงจาก AD เป็น AD'' โดยที่ประเทศต่างๆ มักใช้นโยบายส่งเสริม หรือสนับสนุนการส่งออก เพราะเมื่อมูลค่าการส่งออกเพิ่มสูงขึ้น การลงทุนภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสินค้าส่งออกก็จะมีกิจกรรม ขยายกิจการ หรือลงทุนเพิ่มขึ้น ทำให้ GDP เพิ่มขึ้น

4.7 การใช้ประโยชน์จากอุปสงค์รวม

(Utilization of Aggregate Demand)

จากองค์ประกอบของอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ (AD) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคธุรกิจหรือเอกชน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาล และภาคต่างประเทศที่เกิดจากมูลค่าการส่งออกลบมูลค่าการนำเข้า หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิ โดยทั้ง 4 องค์ประกอบต่างก็มีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดภายในของแต่ละองค์ประกอบดังกล่าว ซึ่งได้แก่ ผลกระทบจากมูลค่าทรัพย์สินหรือรายได้ที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตรา ผลกระทบจากการใช้นโยบายเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่าย และผลกระทบจากมูลค่าการส่งออกสุทธิที่เกิดจากราคาเปรียบเทียบระหว่างราคาของสินค้าในประเทศนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับราคาในต่างประเทศ โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้

สำหรับการนำแนวความคิดเรื่องอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจมาใช้ในประเทศต่างๆ โดยทั่วไปนั้น จะดูว่าระดับของการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมมีค่าเป็นบวกหรือลบ ตัวอย่าง เช่น ประเทศไทยในช่วงเกิดภาวะที่ราคาสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้นเนื่องมาจากราคาของพลังงานสูงขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือนลดลง ความไม่มั่นใจของนักลงทุนของภาคเอกชน ตลอดจนการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนลดลง ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีความพยายามเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านงบประมาณเพื่อปรับค่าครองชีพก็ตาม นอกจากนี้มูลค่าการส่งออกสุทธิมีค่าเป็นบวกก็จริงแต่ไม่สูงนัก ถ้าในภาพรวมมีมูลค่าขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าวมีมูลค่าสุทธิลดลง จะทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาของประเทศไทย ผลกระทบต่อระดับอุปสงค์จะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าว

4.8 สรุป

(Conclusion)

เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ มาจากดุลยภาพในตลาดผลผลิตและตลาดเงินตรา ซึ่งแสดงด้วยแบบจำลอง IS-LM อุปสงค์รวมของเศรษฐกิจ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงที่เกิดจากค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาลและภาคต่างประเทศ กับระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งโดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ การที่ระดับราคาในระบบเศรษฐกิจลดลง ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงเพิ่มขึ้น จากความสัมพันธ์ดังกล่าว ทำให้เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจมีความชันเป็นลบ ทอดลงจากซ้ายไปขวา

อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เกิดจากตลาดผลผลิตและตลาดเงินตราเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย โดยตลาดผลผลิตมาจากการกำหนดรายได้ประชาชาติทางด้านรายจ่าย ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ค่าใช้จ่ายที่แท้จริงของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาล และมูลค่าการส่งออกลบมูลค่าการนำเข้า ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ย นโยบายของรัฐบาล และมูลค่าการส่งออกสุทธิ ตามลำดับ เมื่อเกิดผลกระทบดังกล่าวจึงทำให้ระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับผลรวมของผลกระทบจากทั้ง 4 องค์ประกอบ มีมูลค่า เพิ่มขึ้นหรือลดลง

4.9 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมายและองค์ประกอบของอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจ
2. ทำไมเส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจจึงมีความชันเป็นลบ และทอดลงจากซ้ายไปขวา โดยเส้นจะโค้งเว้าเข้าหาจุดกำเนิด (origin)
3. ปัจจัยใดในระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือน จนทำให้ระดับของอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง และผลการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะอย่างไร
4. ปัจจัยใดที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน จนทำให้ระดับของอุปสงค์รวมในระบบเปลี่ยนแปลง และผลการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะอย่างไร
5. ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาครัฐบาล และมูลค่าการส่งออกสุทธิ มีผลต่อระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงอย่างไร จงอธิบาย
6. มูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงในตลาดเงินตรา และมูลค่าการส่งออกสุทธิมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจอย่างไร จงอธิบาย
7. จากการศึกษาเรื่องอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจในบทที่ 4 สามารถนำไปอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันได้อย่างไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
8. จากการศึกษาเรื่องอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจนั้น ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง และนำไปใช้ในระดับประเทศได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 5 อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Supply)

5.1 บทนำ (Introduction)

ในบทที่ 4 ได้ศึกษาอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจทั้งความหมาย องค์ประกอบและการเปลี่ยนแปลงระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ โดย การศึกษาในระบบเศรษฐกิจมหภาคในเบื้องต้นนั้นมาจากอุปสงค์รวมของระบบ เศรษฐกิจในบทที่ผ่านมาดังกล่าว ซึ่งเกิดจากดุลยภาพในตลาดผลผลิตและตลาด เงินตรา ที่จะกำหนดราคาและ รายได้ที่แท้จริงของระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การศึกษาถึงระบบเศรษฐกิจนั้นจำเป็นต้องศึกษา และทำความเข้าใจทั้งอุปสงค์ รวมและอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจจึงจะทำให้เข้าใจถึงภาพรวมของระบบ เศรษฐกิจได้ชัดเจน ครอบคลุม และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการศึกษา อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ เกิดจากดุลยภาพในตลาดแรงงานและ กระบวนการผลิต หรือรูปแบบเทคโนโลยีการผลิต ที่กำหนดระดับราคา และรายได้ ที่แท้จริงของระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น ในบทนี้จึงได้อธิบายถึงอุปทานรวมของระบบ เศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยความหมาย และประเภทของอุปทานรวมของระบบ เศรษฐกิจ ได้แก่ อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ คลาสสิก และอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจช่วงหลังยุคเคนท์และคลาสสิก นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวสามารถศึกษาได้ตามลำดับต่อไป

5.2 ความหมาย และประเภทของอุปทานรวม (Definition and Types of Aggregate Supply)

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ หมายถึง มูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศที่แท้จริงที่ประเทศใดๆ หรือระบบเศรษฐกิจใดๆ ผลิต ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเรียกว่า เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Supply: AS)

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์
2. เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของนัก เศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก
3. เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ในช่วง หลังจากเคนท์กับคลาสสิก

สำหรับรายละเอียดของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าวนั้น จะได้อธิบายในลำดับต่อไป

5.3 เส้นอุปทานรวมตามแนวคิดของเคนท์ (Keynes' Aggregate Supply Curve)

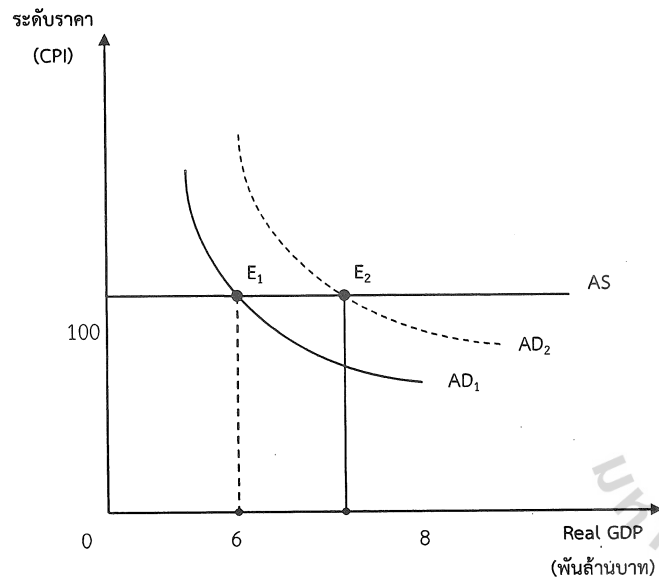
John M. Keynes หรือ เคนท์ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง ได้อธิบายถึงสภาพการณ์ในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจถดถอยหรือตกต่ำ โดย ณ ขณะนั้นทรัพยากรมีอยู่เป็นจำนวนมากอย่างไม่จำกัด ดังนั้น ราคาของสินค้าและ ค่าจ้างจึงไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง หรืออยู่ในระดับคงที่นั่นเอง

แนวคิดของเคนท์ ที่อธิบายถึงราคาสินค้าคงที่ หรือไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งๆ ที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างไม่จำกัด ในระบบเศรษฐกิจ เพราะเนื่องจากผู้ผลิตยินดีและ เต็มใจนำสินค้ามาขายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ณ ระดับราคาที่ปรากฏอยู่ในตลาด ณ

ขณะนั้น อันเนื่องมาจากทรัพยากรมีอยู่เป็นจำนวนมากพอที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายสามารถหามาได้ตามความต้องการ

สำหรับค่าจ้างคงที่ในขณะที่มีทรัพยากรอยู่เป็นจำนวนมาก ตามแนวความคิดของเคนท์นั้น เนื่องมาจากจำนวนแรงงานที่ว่างงานนั้น ต้องการทำงานในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งยินดีและเต็มใจทำงานในตลาดแรงงาน ณ ระดับค่าจ้างที่เป็นอยู่ เพราะไม่มีอำนาจการต่อรองในการเพิ่มค่าจ้าง

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน ตามรูปภาพที่ 5.1

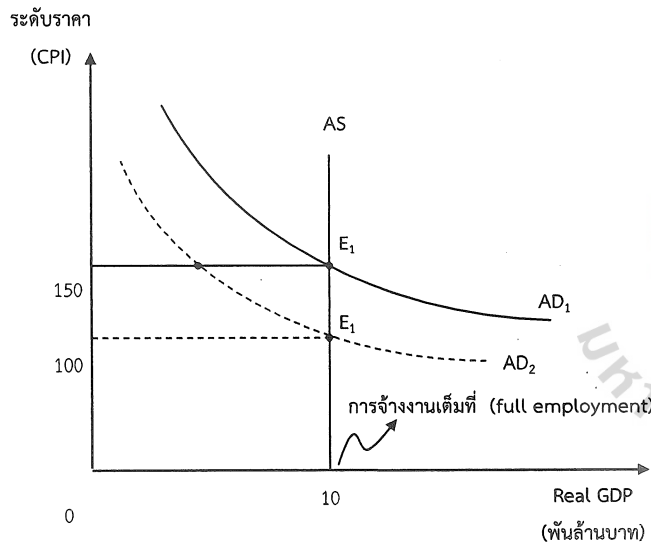
รูปภาพที่ 5.1 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของเคนท์

จากรูปภาพที่ 5.1 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ ซึ่งเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน AS เพื่อแสดงถึงแนวคิดที่ว่าในระบบเศรษฐกิจมีทรัพยากรอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งๆ ที่ขณะนั้นระบบเศรษฐกิจตกต่ำก็ตาม เป็นผลให้ราคาและค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีแรงงานว่างงานอยู่เป็นจำนวนมาก และไม่มีอำนาจต่อรองค่าจ้างในตลาดแรงงาน ส่งผลให้ระดับราคาโดยทั่วไปไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากค่าจ้างเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการกำหนดราคา ถ้าค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลง ราคาที่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงด้วย ถ้าอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนระดับเพิ่มขึ้นจาก AD_1 เป็น AD_2 เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาประเทศของภาครัฐบาล หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้น จุดดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจากจุด E_1 เป็น E_2 จากกรณีดังกล่าวจะไม่ทำให้ระดับราคาหรือ CPI (consumer price index) เปลี่ยนแปลง เพราะยังคงเท่ากับ 100 ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงเพิ่มขึ้นจาก 6 พันล้านบาท เป็น 8 พันล้านบาท โดยค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลงทั้งที่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น

5.4 เส้นอุปทานรวมตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก (Classical Economists' Aggregate Supply Curve)

แนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ในสมัยดั้งเดิมหรือกลุ่มคลาสสิก เชื่อว่าอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับแกนนอน โดยมีการผลิตที่เกิดภาวะการจ้างงานเต็มที่เสมอ โดยนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก มีความเชื่อว่าระดับราคาของผลผลิตและต้นทุนการผลิต ที่มีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่เท่ากัน เพื่อรักษาระดับการจ้างงานให้เกิดภาวะการจ้างงานเต็มที่เสมอ (full employment) ตามรูปภาพที่ 5.2 โดยการจ้างงานเต็มที่ หมายถึง สภาวะที่ทุกคนที่อยู่ในวัยทำงานซึ่งต้องการทำงาน สามารถที่จะหางานทำได้ทุกคน เป็นภาวะที่เศรษฐกิจไม่มีกรว่างงานโดยไม่สมัครใจหรืออาจจะมีการว่างงานโดยความสมัครใจอยู่บ้างก็ได้

จากรูปภาพที่ 5.2 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก AS ซึ่งเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับแกนนอน โดยถ้าหากระบบเศรษฐกิจมีเส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ AD_1 จุดดุลยภาพเริ่มแรกอยู่ที่ E_1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง 10 พันล้านบาท ระดับราคา CPI อยู่ที่ 150 ต่อมาถ้าค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือนลดลง หรือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนลดลง หรือ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศของภาครัฐบาลลดลง หรือ มูลค่าการส่งออกสุทธิลดลง ทำให้เส้นอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจลดลงจาก AD_1 และ AD_2 โดยที่ E_1 เป็นดุลยภาพใหม่ที่ทำให้ $AS = AD_2$ ระดับราคา CPI ลดลงจาก 150 เป็น 100 โดยที่มูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ยังคงเท่ากับ 10 พันล้านบาท และเกิดการจ้างงานเต็มที่เสมอ

รูปภาพที่ 5.2 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก

5.5 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจหลังจากเคนท์กับคลาสสิก (Aggregate Supply Curve After the Keynes and Classic)

จากหัวข้อที่ 5.3 และ 5.4 เป็นการอธิบายถึงเส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ และกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกตามลำดับ ซึ่งจากแนวความคิดทั้งสองนั้นต่างก็มองโลกในแง่ร้าย และตีจนเกินไป เพราะเมื่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงระดับ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาประเทศของภาครัฐบาล หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้นแล้ว ตามแนวความคิดอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจของเคนท์นั้น ระดับราคา CPI ไม่เปลี่ยนแปลง แต่มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริงภายในประเทศเปลี่ยนแปลง โดยราคาของผลิตภัณฑ์ และค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนแนวความคิดอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจแบบนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกนั้น การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาประเทศของภาครัฐบาล หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้นแล้ว ทำให้ระดับราคา CPI เปลี่ยนแปลง แต่มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไม่เปลี่ยนแปลง และเกิดการจ้างงานเต็มที่เสมอ

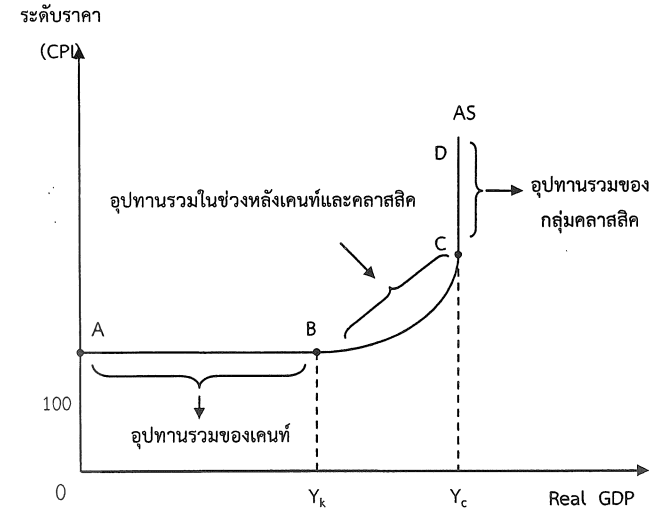
จากแนวคิดของทั้งเคนท์และคลาสสิก นำมาสู่แนวความคิดในนักเศรษฐศาสตร์รุ่นต่อมา ที่มีแนวความคิดว่า เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเป็นเส้นที่มีความชันเป็นบวกทอดขึ้นจากซ้ายไปขวา และเชื่อว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาประเทศของภาครัฐบาล หรือมูลค่าการส่งออกสุทธิเพิ่มขึ้นแล้ว ทำให้ระดับราคา CPI ค่าจ้าง ระดับการจ้างงาน และ

รายได้ที่แท้จริงย่อมเปลี่ยนแปลงไป โดยอาจมีปัญหาร่างงานแบบไม่สมัครใจเกิดขึ้นได้ แนวความคิดดังกล่าวพิจารณาจากรูปภาพที่ 5.3 และ 5.4

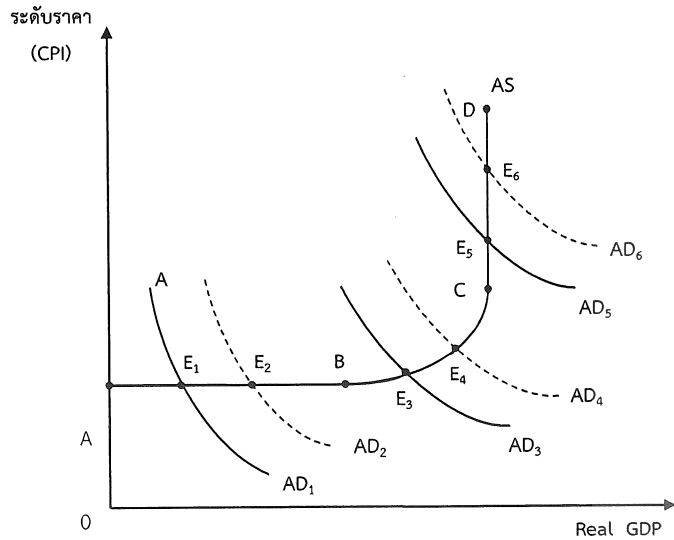
จากรูปภาพที่ 5.3 และ 5.4 แสดงถึง อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจทั้ง 3 ประเภทที่มาจาก 3 แนวความคิดของเคนท์ คลาสสิก และช่วงหลังแนวความคิดของเคนท์กับคลาสสิก โดยรูปภาพที่ 5.3 เส้นอุปทานของระบบเศรษฐกิจ AS ประกอบด้วย 3 ช่วง

- AB เป็นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์
- CD เป็นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิก
- BC เป็นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์หลังเคนท์กับคลาสสิก

สำหรับรูปภาพที่ 5.4 สมมติให้ดุลยภาพเริ่มแรกของแต่ละแนวความคิดทั้ง 3 แนวทางของเคนท์ คลาสสิก และ ช่วงหลังจากเคนท์กับคลาสสิก คือ E_1 E_3 และ E_5 ที่เกิดจาก $AS = AD_1$ $AS = AD_3$ และ $AS = AD_5$ ต่อมาถ้าหากค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน หรือค่าใช้จ่ายในการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจากภาครัฐบาล หรือ มูลค่าการส่งออกสุทธิ เพิ่มขึ้น เป็น AD_2 AD_4 และ AD_6 ในทั้ง 3 ช่วงของอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจ AS ตามแนวความคิดทั้ง 3 แบบ ในสัดส่วนที่เท่าๆ กัน โดยเกิดดุลภาพใหม่อยู่ที่จุด E_2 E_4 และ E_6 ตามลำดับ ที่เกิดจาก $AS = AD_2$ $AS = AD_4$ และ $AS = AD_6$

รูปภาพที่ 5.3 อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ 3 ช่วง ของเคนท์ ช่วงกลาง (ยุคหลังเคนท์และคลาสสิก) และกลุ่มคลาสสิก

รูปภาพที่ 5.4 การเปลี่ยนแปลงดุลยภาพเมื่ออุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงใน 3 ประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ

ผลที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของ AS ตามแนวคิดของเคนท์ คลาสสิก และช่วงหลังจากแนวความคิดของเคนท์กับคลาสสิกนั้น แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

- (1) ในช่วงเคนท์ (AB): ราคา CPI ไม่เปลี่ยนแปลง แต่รายได้ที่แท้จริง (real GDP) เพิ่มขึ้น ค่าจ้างไม่เปลี่ยนแปลง
- (2) ในช่วงคลาสสิก (CD): ราคา CPI เพิ่มขึ้น แต่รายได้ที่แท้จริง (real GDP) ไม่เปลี่ยนแปลง ค่าจ้างเพิ่มขึ้น และเกิดการจ้างงานเต็มที่
- (3) ในช่วงหลังจากเคนท์กับคลาสสิก (BC): ราคา CPI เพิ่มขึ้น และรายได้ (real GDP) เพิ่มขึ้น ค่าจ้างเพิ่มขึ้น แต่ยังมี การว่างงานแบบไม่สมัครใจอยู่บ้าง

5.6 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวม (Change in Aggregate Supply)

การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวม (Change in Aggregate Supply) หมายถึง เมื่อราคาของปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการผลิต อัตราภาษี และการสนับสนุนจากรัฐเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ

การศึกษาถึงอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิด 3 ประเภทดังกล่าวในหัวข้อ 5.5 ที่ผ่านมา โดยอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจสามารถเปลี่ยนแปลงระดับอุปทาน จากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ราคาของปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลง

การที่ราคาของปัจจัยการผลิต หรือวัตถุดิบในการผลิตสินค้าหรือบริการเกิดการเปลี่ยนแปลง จะมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจมหภาค กล่าวคือ เมื่อราคาของปัจจัยการผลิต หรือวัตถุดิบในการผลิตสินค้าหรือบริการ เกิดการเปลี่ยนแปลง จะมีผลโดยตรงต่ออุปสงค์ในตลาดแรงงานทางด้านนายจ้าง และส่งผลกระทบต่อการผลิต ราคาในระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนรายได้ที่แท้จริงของระบบเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น เมื่อรัฐบาลของประเทศไทยได้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อวัน เท่ากับ 300 บาท จะมีผลกระทบต่อตลาดแรงงาน โดยนายจ้าง หรือผู้ประกอบการอาจจะไม่เพิ่มการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ หรือลดจำนวนคนงานลง เนื่องจากค่าจ้างที่เพิ่มขึ้นนั้น มีผลต่อด้านทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นโดยตรง นอกจากนี้การเพิ่มต้นทุนการผลิตจากการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำดังกล่าว ยังทำให้ราคาในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น และรายได้ที่แท้จริงลดลงอีกด้วย เป็นต้น

2. เทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตในระบบเศรษฐกิจ จะมีผลกระทบต่อการผลิตในระบบเศรษฐกิจทางด้านอุปทาน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิต จะมีผลต่อต้นทุนการผลิต ราคาในระบบเศรษฐกิจ และรายได้ที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น เมื่อประเทศไทยมีการนำพลังงานทางเลือกที่เป็นก๊าซชีวภาพมาใช้ในการผลิตภาคอุตสาหกรรม หรือเกษตรกรมีการนำปุ๋ยชีวภาพมาใช้แทนปุ๋ยเคมี เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต จะทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

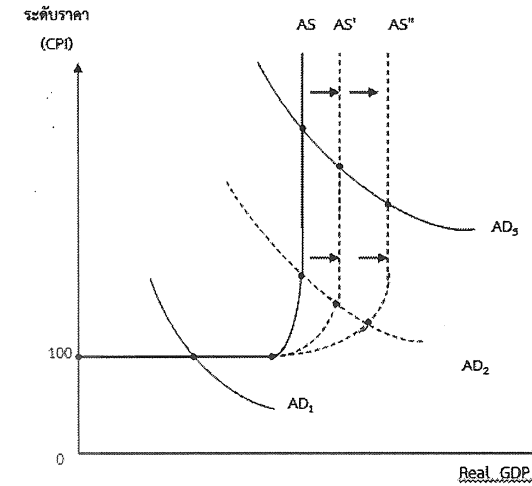
3. การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี

การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีจะมีผลกระทบต่อผลิตในระบบเศรษฐกิจทางด้านอุปทาน กล่าวคือ ภาษีเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนทางธุรกิจ ถ้ามีการเก็บภาษีในอัตราที่สูงขึ้น หรือลดลง จะมีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกิจที่จะเพิ่มขึ้น หรือลดลง ตามลำดับ และส่งผลต่อราคา และรายได้ที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจ ภาษีดังกล่าว ได้แก่ ภาษีศุลกากร ภาษีโรงเรือน และภาษีการค้า เป็นต้น

4. การสนับสนุนจากภาครัฐเปลี่ยนแปลง

การสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบของนโยบายจะมีผลกระทบต่อผลิตในระบบเศรษฐกิจทางด้านอุปทาน เนื่องจากการใช้นโยบายของรัฐบาลจะมีผลกระทบต่อโดยตรงต่อภาคการผลิต ทำให้ราคาและรายได้ที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่การใช้นโยบายของรัฐมักจะมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ หรือใช้นโยบายเพื่อกระตุ้นและพัฒนาเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น นโยบายการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาทต่อวัน หรือนโยบายให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งรัฐไม่มีตามตัวอย่างทั้งสองดังกล่าว มีผลต่อตลาดแรงงานและภาคการผลิตในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจากนโยบายการกำหนดราคาค่าจ้างขั้นต่ำ และมีผลต่อการจ้างงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอีกด้วย ดังนั้นจึงมีผลต่อภาคการผลิต ทำให้ราคาและรายได้ที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจดังกล่าวแสดงได้ดังรูปภาพที่ 5.5

รูปภาพที่ 5.5 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมในระบบเศรษฐกิจ

จากรูปภาพที่ 5.5 เส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานอันเนื่องมาจาก ราคาปัจจัยการผลิตหรือค่าจ้างลดลง เทคโนโลยีการผลิตมีการพัฒนาส่งผลให้มีผลิตภาพการผลิตเพิ่มขึ้น มีการเก็บภาษีจากภาครัฐลดลง มีการเก็บภาษีจากภาครัฐลดลง ตลอดจนได้รับการสนับสนุนการผลิตจากภาครัฐทำให้อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ AS ขยับเพิ่มขึ้นเป็น AS' และ AS'' เฉพาะช่วงคลาสสิก และช่วงยุคหลังจากคลาสสิกกับเคนท์ ส่วนอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ AS ในช่วงแนวความคิดของเคนท์ไม่เปลี่ยนแปลงระดับ ดังนั้นผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวจึงมีผลต่อระบบเศรษฐกิจหากเป็นไปตามแนวความคิด AS ของคลาสสิก และช่วงยุคหลังจากคลาสสิกกับเคนท์ เท่านั้น สำหรับการลดลงในราคาของปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการผลิตมีระดับการพัฒนาต่ำลง ถูกเก็บภาษีจากภาครัฐเพิ่มขึ้น หรือได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐลดลง จะมีผลต่ออุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ AS

เปลี่ยนแปลงระดับในทิศทางตรงกันข้าม โดยที่ในช่วง AS ของเคนท์ ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงระดับเช่นกัน

ปัจจุบันอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจที่มักนำมาใช้ในการศึกษา และวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค ที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโดยภาพรวมนั้น ได้มีการนำแนวความคิดอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจช่วงหลังยุคเคนท์กับคลาสสิก เนื่องจากแนวความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

5.7 สรุป (Conclusion)

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ณ ระดับราคาแท้จริงในรูปของดัชนีราคาผู้บริโภค (consumer price index: CPI) ระดับต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ซึ่งอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเกิดจาก 3 แนวความคิดจากเคนท์ คลาสสิก และยุคหลังจากเคนท์กับคลาสสิก (Keynes, Classic and Intermediate Range) โดยเส้นอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจจากแนวความคิดทั้ง 3 แบบดังกล่าว มีลักษณะแตกต่างกัน โดยอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ เป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน และแนวความคิดจากเคนท์ดังกล่าว ระดับราคาและค่าจ้างที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งๆ ที่ระบบเศรษฐกิจมีทรัพยากรอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของคลาสสิกเป็นเส้นตรงตั้งฉากกับแกนนอน โดยราคาและต้นทุนการผลิต ค่าจ้างเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนเดียวกัน ซึ่งเกิดภาวะการมีจ้างงานเต็มที่เสมอ สำหรับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์รุ่นหลังจากเคนท์และคลาสสิก นั้นได้นำแนวความคิดของเคนท์กับคลาสสิกมาพิจารณาปรับปรุงจนอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจมีค่าความชันเป็นบวกทอดขึ้นจากซ้ายไปขวา

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจจากแนวความคิดทั้งสามดังกล่าวย่อมมีผลต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวมแตกต่างกัน ถ้าหากมีปัจจัยเกี่ยวกับอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงจนทำให้ระดับอุปสงค์รวมเปลี่ยน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศของภาครัฐบาล และมูลค่าการส่งออกสุทธิ ส่งผลให้ราคาแท้จริง และรายได้ที่แท้จริงเปลี่ยนแปลงไป เฉพาะตามแนวความคิดในช่วงยุคหลังเคนท์กับคลาสสิก แต่ในช่วงเคนท์ นั้น รายได้ที่แท้จริงเปลี่ยนแปลง โดยราคาแท้จริง และค่าจ้างที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง สำหรับในช่วงคลาสสิกนั้น รายได้ที่แท้จริงไม่เปลี่ยนแปลง โดยราคาและค่าจ้างที่แท้จริงเปลี่ยนแปลง

ในด้านปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ ราคาปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี และการเปลี่ยนแปลงในการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งผลกระทบจากปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อราคาแท้จริง และรายได้ที่แท้จริงแตกต่างกันไปตามแนวความคิดของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจทั้ง 3 แบบดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้อธิบายรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 5

5.8 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมาย และประเภทของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ
2. จงอธิบายความแตกต่างของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์ และคลาสสิก
3. ทำไมอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของเคนท์จึงไม่มีผลต่อราคา CPI ทั้งๆ ที่อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนระดับของอุปสงค์
4. ทำไมรายได้ที่แท้จริง หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจตามอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจตามแนวความคิดของคลาสสิก จึงไม่เปลี่ยนแปลง เมื่ออุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนระดับของอุปสงค์
5. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจมีปัจจัยอะไรบ้าง และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานของระบบเศรษฐกิจอย่างไร จงอธิบาย
6. ถ้าหากประเทศไทยมีปัญหาการว่างงานแบบไม่สมัครใจ ราคาและค่าจ้างที่แท้จริงเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของภาคครัวเรือนลดลง และค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชนลดลงเช่นกัน ถึงแม้รัฐบาลจะใช้นโยบายส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานก็ตาม แต่ระบบเศรษฐกิจก็ยังคงมีปัญหาอยู่ จงอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวพร้อมทั้งวาดรูปภาพประกอบการอธิบาย
7. จากการศึกษาอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจในบทที่ 5 ดังกล่าว ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง และนำไปใช้ประโยชน์ในระดับประเทศได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 6 การคลังและนโยบายการคลัง (Monetary and Fiscal Policy)

6.1 บทนำ (Introduction)

การคลังและนโยบายการคลัง (Public Finance and Fiscal Policy) นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ ตามปกติประเทศต่างๆ จะประสบปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยกันทั้งสิ้น ประเทศที่ร่ำรวยหรือประเทศที่พัฒนาแล้วจะประสบปัญหาว่าทำอะไรจึงจะสามารถรักษาระดับความร่ำรวยนั้นให้คงอยู่ต่อไป และพยายามหลีกเลี่ยงให้พ้นจากปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ส่วนประเทศที่ยากจนหรือประเทศที่มีระดับการพัฒนาต่ำก็ประสบปัญหาว่าทำอะไรประชากรของประเทศตนจะพ้นจากวัฏจักรของความยากจน และพยายามหาทางเร่งรัดพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ก่อนที่จะไปถึงแนววิธีการในการปฏิบัติตามแนวของนโยบายดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาการคลังและนโยบายการคลัง ผลของการใช้นโยบายการคลัง อีกทั้งควรต้องทำความเข้าใจนโยบายการคลัง และการนำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนประเภทและเครื่องมือ นโยบายการคลังอีกด้วย

6.2 การคลังรัฐบาล (Public Finance)

การคลัง (Public Finance) เป็นการจัดการทางการเงินของรัฐในด้านรายได้ รายจ่าย การมีหนี้สิน และการใช้นโยบายด้านการคลังต่างๆ ในด้านการจัดการการเงินของรัฐให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการ นั่นคือ การคลังหมายถึง การศึกษาการหารายได้ของรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของภาษีอากร และการใช้จ่ายของรัฐบาลในด้านต่างๆ การก่อหนี้สาธารณะ และการใช้นโยบายทางการคลัง

6.2.1 การใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure)

การใช้จ่ายของรัฐบาล หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยรัฐบาลซึ่งเปรียบเสมือนเป็นหัวหน้าครอบครัว ประเทศที่มีขนาดใหญ่ขึ้นก็มีแนวโน้มการใช้จ่ายของรัฐบาลมากขึ้น การใช้จ่ายของรัฐบาลจะอยู่ในรูปเงินงบประมาณประจำปีระหว่าง 1 ตุลาคม - 30 กันยายน ของทุกๆ ปี โดยงบประมาณรายจ่ายจำแนกออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) จำแนกตามลักษณะงาน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป การเศรษฐกิจ และการบริการชุมชนและสังคม รายละเอียดตามตารางที่ 6.1 (2) จำแนกตามส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ งบประมาณของกระทรวง กรมต่างๆ ตลอดจนรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น รายละเอียดตามตารางที่ 6.2 และ (3) จำแนกตามแผนงาน ได้แก่ งบประมาณที่จัดสรรตามโครงการต่างๆ หรือโครงสร้างแผนงานสำหรับการพัฒนา ตัวอย่างเช่น ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณปีงบประมาณ 2557 ประกอบด้วย 8 ยุทธศาสตร์ และรายการคำดำเนินการภาครัฐ และจำแนกเป็น 51 แผนงาน เป็นต้น โดยตารางดังกล่าวมาจากสำนักงบประมาณ (2557)

ตารางที่ 6.1 งบประมาณรายจ่ายปี 2556-2557 จำแนกตามลักษณะงาน

ลักษณะงาน	ปี 2556		ปี 2557	
	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ
1) การบริหารทั่วไป	822,655.8	34.3	911,485.5	36.1
1.1 การบริหารทั่วไปของรัฐ	499,394.2	20.9	580,194.0	23.0
1.2 การป้องกันประเทศ	178,441.0	7.4	182,149.7	7.2
1.3 การรักษาความสงบภายใน	144,820.6	6.0	149,141.8	5.9
2) การเศรษฐกิจ	471,491.8	19.6	530,060.5	21.0
2.1 การเศรษฐกิจ	471,491.8	19.6	530,060.5	21.0
3) การบริการชุมชนและสังคม	1,105,852.4	46.1	1,083,454.0	42.9
3.1 การสิ่งแวดล้อม	2,171.3	0.1	3,102.8	0.1
3.2 การเคหะและชุมชน	133,021.4	5.5	67,070.3	2.7
3.3 การสาธารณสุข	254,947.3	10.6	252,996.3	10.0
3.4 การศาสนาและวัฒนธรรม	20,055.1	0.9	24,632.9	1.0
3.5 การศึกษา	493,892.0	20.6	518,519.1	20.5
3.6 การสังคมสงเคราะห์	201,765.3	8.4	217,132.6	8.6
รวมทั้งสิ้น	2,400,000	100.0	2,525,000.0	100.0

ตารางที่ 6.2 งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามกระทรวงปี 2556-2557 จำแนกตาม
หน่วยงาน

กระทรวง	ปี 2556		ปี 2557	
	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ
1. งบกลาง	319,207.0	13.3	343,131.0	13.6
2. สำนักนายกรัฐมนตรี	25,381.7	1.1	32,160.3	1.3
3. กระทรวงกลาโหม	180,811.4	7.5	183,820.0	7.3
4. กระทรวงการคลัง	179,249.0	7.5	228,796.6	9.0
5. กระทรวงการต่างประเทศ	7,902.2	0.3	8,624.0	0.3
6. กระทรวงการท่องเที่ยว	9,183.7	0.4	13,807.0	0.5
7. กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ	10,516.7	0.4	10,324.6	0.4
8. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	73,039.2	3.0	76,841.0	3.0
9. กระทรวงคมนาคม	96,071.7	4.0	100,577.3	4.0
10. กระทรวงทรัพยากรฯ	30,922.6	1.3	31,487.3	1.2
11. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ	7,847.2	0.3	9,457.4	0.4
12. กระทรวงพลังงาน	1,998.9	0.1	2,058.7	0.1
13. กระทรวงพาณิชย์	7,459.5	0.3	9,171.6	0.4
14. กระทรวงมหาดไทย	309,205.2	12.9	333,145.2	13.2
15. กระทรวงยุติธรรม	19,533.8	0.8	19,735.5	0.8
16. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	37,829.3	1.6	30,353.2	1.2
17. กระทรวงวัฒนธรรม	6,175.7	0.3	6,624.7	0.3
18. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	8,962.4	0.4	8,763.6	0.3
19. กระทรวงศึกษาธิการ	460,075.2	19.2	482,788.6	19.1
20. กระทรวงสาธารณสุข	100,153.0	4.2	106,102.9	4.2
21. กระทรวงอุตสาหกรรม	6,424.6	0.3	6,581.2	0.3

ตารางที่ 6.2 งบประมาณรายจ่ายจำแนกตามกระทรวงปี 2556-2557 จำแนกตามหน่วยงาน (ต่อ)

กระทรวง	ปี 2556		ปี 2557	
	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ
22. ส่วนราชการไม่สังกัดสำนัก นายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง	97,033.3	4.0	101,402.9	4.0
23. หน่วยงานของรัฐสภา	8,347.4	0.3	9,422.3	0.4
24. หน่วยงานของศาล	16,455.7	0.7	16,833.3	0.7
25. หน่วยงานขององค์กรตาม	12,600.6	0.5	14,420.1	0.6
26. จังหวัดและกลุ่มจังหวัด	18,170.0	0.8	18,170.0	0.7
27. รัฐวิสาหกิจ	130,238.1	5.4	149,832.3	6.0
28. สภาอากาศไทย	4,359.5	0.2	5,110.8	0.2
29. กองทุนและเงินทุนหมุนเวียน	214,845.4	9.0	152,032.9	6.0
30. รายจ่ายเพื่อค่าใช้จ่ายคงคลัง	0.0	0.0	13,423.7	0.5
รวมทั้งสิ้น	2,400,000.0	100.0	2,525,000.0	100.0

6.2.2 รายได้ของรัฐบาล (Government Revenue)

การกำหนดงบประมาณรายจ่ายนั้นจะช่วยกำหนดรายรับหรือรายได้ของรัฐบาล นั่นคือ เมื่อรัฐบาลตั้งประมาณการรายจ่ายไว้แล้วในงบประมาณรายจ่ายของแต่ละปี รัฐบาลจะต้องเตรียมการเพื่อหารายได้ให้เพียงพอกับรายจ่ายที่จะเกิดขึ้น แหล่งที่มาสำหรับรายได้ของรัฐบาล มีดังนี้

- (1) ภาษีอากร ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญ
- (2) รายได้จากรัฐพาณิชย์ ได้แก่ รายได้จากองค์การของรัฐ หรือเงิน

ปันผล เป็นต้น

(3) การขายสิ่งของและบริการของหน่วยงานรัฐบาล ได้แก่ การขายอสังหาริมทรัพย์ ขายผลิตภัณฑ์ตามธรรมชาติ เช่น น้ำมัน ก๊าซ ไม้ พันธุ์สัตว์ กระแสไฟฟ้า และบริการหนังสือราชการ

(4) รายได้อื่นๆ ได้แก่ เงินค่าธรรมเนียมการใช้บริการจากรัฐ ตลอดจนค่าปรับต่างๆ ตามตารางที่ 6.3 และ 6.4

ตารางที่ 6.3 ประมาณการรายได้ จำแนกตามประเภทของรายได้ ปีงบประมาณ 2557

ประเภทของรายได้	จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ
1. ภาษีอากร	2,544,058.1	93.6
2. การขายสิ่งของและบริการ	23,073.8	0.8
3. รัฐพาณิชย์	116,000.0	4.3
4. รายได้อื่นๆ	35,168.1	1.3
รายได้รวม	2,718,300.0	100

ตารางที่ 6.4 เปรียบเทียบประมาณการรายได้ จำแนกตามประเภทของรายได้ ปี 2555-2557

ประเภทรายได้	หน่วย: ล้านบาท		
	2555	2556	2557
1. ภาษีอากร	2,182,279.9	2,350,475.0	2,544,058.1
2. การขายสิ่งของและบริการ	18,390.4	18,467.1	23,073.8
3. รัฐพาณิชย์	104,000.0	100,000.0	116,000.0
4. รายได้อื่นๆ	42,029.7	42,057.9	35,168.1
รายได้รวม	2,346,700.0	2,511,000.0	2,718,300.0

6.3 ภาษีอากร (Taxation)

การเสียภาษีเป็นหน้าที่ที่พึงต้องปฏิบัติในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติที่มีความรับผิดชอบคนหนึ่ง นอกจากบุคคลธรรมดาทั่วไปมีหน้าที่ต้องไปเสียภาษีแล้ว องค์กรทางธุรกิจก็มีหน้าที่ดังกล่าวเช่นเดียวกัน แต่จะมีความซับซ้อนในแง่ของรายละเอียดเนื้อหาที่เพิ่มมากขึ้นจากบุคคลธรรมดาอยู่ซีกหน่อย แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคในการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งเรื่องของภาษีนับเป็นสิ่งที่จำเป็นที่เจ้าของธุรกิจรายใหม่จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจนเสียก่อน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจโดยตรง ทั้งยังมีผลในทางกฎหมายในการทำธุรกิจอีกด้วย

6.3.1 ความหมายของภาษี

ภาษี หมายถึงเงินที่เรียกเก็บจากประชาชนเพื่อนำไปพัฒนาประเทศ ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทคือ ภาษีทางตรง เป็นภาษีที่เก็บจากประชาชนที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพและภาษีที่ได้จากการประกอบกิจการทางการค้า บริการ และอุตสาหกรรม และภาษีทางอ้อม เป็นภาษีที่เก็บจากประชาชนเมื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ ที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่าภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งประชาชนทุกคนจำเป็นต้องเสียภาษีเพราะประโยชน์ของการเสียภาษีจะกลับมาตอบแทนประชาชนใน 2 ลักษณะ คือ

1. นำไปจ่ายเงินเดือนให้ข้าราชการเพื่อให้บริการประชาชนและใช้จ่ายเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ของสถานที่ราชการต่างๆ
2. นำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เช่น สร้างถนน สร้างโรงเรียน เป็นต้น

6.3.2 หลักการจัดเก็บภาษี

ภาษีอากรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐบาล การเก็บภาษีของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้ เพื่อการควบคุมและส่งเสริม เพื่อการแบ่งสรรทรัพยากร และเพื่อรักษาเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ โดยการเก็บภาษีต้องมีหลักในการจัดเก็บดังนี้

- (1) หลักความยุติธรรม หมายถึง ผู้เสียภาษีอากรทุกคนที่อยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน มีความสามารถเท่ากัน ควรเสียภาษีอากรเท่ากัน
- (2) หลักความแน่นอน หมายถึง มีความแน่นอนในเรื่องฐานภาษี อัตราภาษี จำนวนเงินค่าภาษี ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ตลอดจนนโยบายการเสียภาษี
- (3) หลักความสะดวก หมายถึง การให้ความสะดวกกับประชาชนผู้มาเสียภาษี เช่น ในด้านสถานที่ติดต่อ เวลาและการกรอกแบบฟอร์ม เป็นต้น
- (4) หลักประหยัด หมายถึง ประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการจัดเก็บภาษี หรือให้มีการเก็บภาษีโดยเสียต้นทุนต่ำเพื่อให้ได้รับเงินค่าภาษีมากที่สุด

6.3.3 อัตราภาษีที่จัดเก็บ

แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

- (1) อัตราภาษีคงที่ (Proportional rate) หมายถึง ไม่ว่าประชาชนจะมีรายได้มาก หรือน้อยก็คงเสียภาษีในอัตราเดิม เช่น การจัดเก็บภาษีที่ดิน การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น
- (2) อัตราภาษีก้าวหน้า (Progressive rate) หมายถึง ถ้าประชาชนมีรายได้สูง ก็ต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำ เช่น การจัดเก็บภาษีรายได้บุคคลธรรมดา เป็นต้น

- (3) อัตราภาษีถอยหลัง (Regressive rate) หมายถึง อัตราภาษีจะแปรผันตรงกันข้ามกับระดับรายได้ของประชาชน กล่าวคือ จะเสียภาษีในอัตราร้อยละต่ำถ้ารายได้อยู่ในระดับสูง และจะเสียภาษีในอัตราร้อยละสูง ถ้ามีรายได้ต่ำ เช่น การจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่เป็นต้น

6.3.4 ประเภทของภาษี

ภาษีอากรที่ทางกรมสรรพากร จัดเก็บมี 5 ประเภท คือ

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ ภาษีที่จัดเก็บจากบุคคลทั่วไป หรือจากหน่วยภาษีที่มีลักษณะพิเศษ ตามที่กฎหมายกำหนดและมีรายได้เกิดขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยปกติจัดเก็บเป็นรายปี รายได้ที่เกิดขึ้นในปีใดๆ ผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องนำไปแสดงรายการตนเองตามแบบแสดงรายการภาษีที่กำหนดภายในเดือนมกราคมถึงมีนาคมของปีถัดไป สำหรับผู้มีเงินได้บางกรณีกฎหมายยังกำหนดให้ยื่นแบบฯ เสียภาษีตอนครึ่งปี สำหรับรายได้ ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงครึ่งปีแรก เพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษีที่ต้องชำระและเงินได้บางกรณี กฎหมายกำหนดให้ ผู้จ่ายทำหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายจากเงินได้ที่จ่ายบางส่วน เพื่อให้มีการทยอยชำระภาษีขณะที่มีเงินได้เกิดขึ้นอีกด้วย

ภาษีเงินได้นิติบุคคล คือ ภาษีอากรประเภทหนึ่งที่บัญญัติไว้ ซึ่งจะเรียกเก็บจากนิติบุคคล ที่มีความหมายถึงการรวมตัวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในการจดทะเบียนเพื่อก่อตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งในที่นี้หมายถึง ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด ฯลฯ

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax: VAT) หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากมูลค่าของสินค้าหรือบริการ ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการผลิตและการจำหน่ายสินค้าหรือบริการนั้นๆ โดยผู้ประกอบการเป็นผู้มีหน้าที่เก็บจากลูกค้า และนำภาษีมูลค่าเพิ่มไปชำระให้แก่กรมสรรพากร โดยมูลค่าเพิ่ม หมายถึง มูลค่าของส่วนที่เพิ่มในแต่ละขั้นตอนการผลิตและการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มูลค่าเพิ่มก็คือค่าของผลต่างระหว่างราคาของสินค้าหรือ

บริการที่ผลิตหรือจำหน่ายกับราคาของสินค้าหรือบริการที่ซื้อมาเพื่อใช้ในการผลิตหรือในการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ

ภาษีธุรกิจเฉพาะ หมายถึง ภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่งที่ตั้งเก็บจากการบริโภค และเริ่มบังคับใช้เมื่อ พ.ศ. 2535 พร้อมกับภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งธุรกิจบางประเภทไม่สามารถเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นธุรกิจบางประเภทได้กำหนดให้ธุรกิจเฉพาะเสียภาษีในลักษณะพิเศษซึ่งเรียกว่า ภาษีธุรกิจเฉพาะ การเสียภาษีประเภทนี้จะเสียภาษีในลักษณะเดียวกันกับภาษีการค้า โดยคำนวณภาษีจากยอดรายรับก่อนหักรายจ่ายในเดือนภาษีตามอัตราภาษีที่กำหนดไว้ และเสียภาษีเป็นรายเดือนภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป นอกจากนี้ยังต้องเสียภาษีบำรุงเทศบาล หรือรายได้สุขาภิบาล หรือรายได้จังหวัดควบคู่ไปอีกร้อยละ 10 ของภาษีธุรกิจเฉพาะ

ภาษีอากรแสตมป์ หมายถึง ภาษีอากรประเภทหนึ่งที่ตั้งเก็บตามประมวลรัษฎากร มีหลายท่านเข้าใจว่าเป็นแสตมป์ที่ปิดทับบนของจดหมาย ซึ่งก็คงเป็นเช่นนั้น เพราะอากรแสตมป์ไม่เหมือนภาษีอื่นๆ ที่จะบอกว่าเป็นภาษีอะไร แต่คนทั่วไปจะรู้จักอากรแสตมป์ก็ต่อเมื่อได้ขาย รถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ส่วนตัว หรือได้ขายที่ดินของตนเองออกไป ซึ่งการขายทรัพย์สินที่กล่าวมาจะต้องเสียอากรแสตมป์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ภาษีสรรพสามิต คือ ภาษีทางอ้อมประเภทหนึ่ง ซึ่งการจัดเก็บภาษีจะจัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่างเพียงบางประเภทที่รัฐเห็นว่า ควรจัดเก็บภาษีในอัตราร้อยละที่สูงกว่าสินค้าและบริการทั่วไป โดยมีเหตุผลที่สำคัญในการพิจารณาจัดเก็บ คือ

1. เป็นสินค้าและบริการที่บริโภคแล้วอาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี เช่น สุรา ยาสูบ ไฟ สนาม้าแข่ง ซึ่งรัฐจำเป็นต้องเข้าไปควบคุมดูแล เพราะเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมสูง
2. เป็นสินค้าและบริการที่มีลักษณะฟุ่มเฟือย เช่น รถยนต์นั่งราคาแพง เรือยacht เครื่องดื่มบางประเภท น้ำหอม แก้วคริสตัล โคมระย้า

3. เป็นสินค้าและบริการที่ได้รับประโยชน์เป็นพิเศษจากกิจการของรัฐ เช่น น้ำมัน ผลิตภัณฑ์น้ำมัน เป็นต้น

ภาษีศุลกากร หรือ Customs Duty เป็นภาษีชนิดที่เรียกว่า กำแพงภาษี หรือ Tariff Barrier คือ ภาษีที่ไม่เกิดจากการมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่เป็นภาษีที่สกัดกั้นของสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ที่จะเข้ามาภายในประเทศ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องสินค้าที่ผลิตภายในประเทศไม่ให้ถูกโจมตีจากสินค้าต่างประเทศที่มีคุณภาพดีกว่าแต่ราคาย่อมเยากว่า ฉะนั้น ภาษีศุลกากรของสินค้าแต่ละตัวจึงมีอัตราที่ไม่เท่ากัน สินค้าใดที่สามารถผลิตภายในประเทศได้ อัตราภาษีขาเข้าของสินค้านั้นจะสูง เพราะเราไม่ได้ต้องการที่จะให้ใครนำสินค้านั้นมาขายแข่งกับเรา ส่วนสินค้าที่เราผลิตเองไม่ได้ หรือต้องการนำเข้า จะมีอัตราที่ต่ำ นอกจากนี้ ยังมีเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้ภาษีศุลกากรแตกต่างกันไป เช่น สินค้าที่ส่งเสริมการเรียนรู้หรือเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ หนังสือ อัตรา 0% สินค้าฟุ่มเฟือย เช่น น้ำหอม เครื่องสำอาง อัตรา 40% สินค้าที่เป็นวัตถุดิบในการผลิต เช่น ไม้ หนังกบ ไหม สารเคมี อัตรา 0-5%

สำหรับภาษีส่วนที่จัดเก็บโดยส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ภาษีป้าย ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่

ปัจจุบันการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลได้มีการพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีเพื่ออำนวยความสะดวกในการยื่นแบบการชำระภาษีโดยใช้ช่องทางออนไลน์ ซึ่งนอกจากจะอำนวยความสะดวกให้ประชาชนแล้ว ยังเป็นการประหยัดต้นทุนในการจัดเก็บภาษีให้กับรัฐบาล หน่วยงาน และประชาชนอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดอัตราการจัดเก็บภาษีที่แน่นอน เช่น การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีการกำหนดฐานภาษี ดังตารางที่ 6.5

ตารางที่ 6.5 อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

เงินได้สุทธิ (บาท)	อัตราภาษี (ร้อยละ)
1 – 150,000	ได้รับการยกเว้น
150,001 – 300,000	5
300,001 – 500,000	10
500,001 – 750,000	15
750,001 – 1,000,000	20
1,000,001 – 2,000,000	25
2,000,001 – 4,000,000	30
4,000,000 ขึ้นไป	35

ที่มา: www.rd.go.th

6.4 การงบประมาณ (Budgeting)

งบประมาณของรัฐบาล (Government Budgeting)

สำนักงานงบประมาณ (ออนไลน์, 2550) ได้สรุปถึงความเข้าใจเรื่องแผนงานและงบประมาณ ในประเด็นเรื่อง ประเภทของงบประมาณ (Types of Budget) ไว้ว่างบประมาณที่ประเทศต่างๆ ใช้กันอยู่ในขณะนี้มีมากมายหลายประเภท แต่ที่สำคัญๆ และที่รู้จักกันโดยทั่วไปมีอยู่ประมาณ 5 – 6 ประเภทด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเภทจะมีลักษณะการใช้และการดำเนินการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป และมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันออกไปอีกด้วย แต่ละประเภทจะเหมาะสมกับประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นคงจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านบริหารความรู้ความสามารถ ปัจจัยทางด้านการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และปัจจัยอื่นๆ เช่น ปัจจัยทางด้านสังคม ฯลฯ ดังนั้นแต่ละประเทศจึงใช้งบประมาณในลักษณะแบบรูปที่ไม่เหมือนกัน แต่จะแตกต่าง

กันออกไปตามสถานการณ์ของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ สำหรับงบประมาณในแต่ละรูปแบบนั้นมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) งบประมาณแบบแสดงรายการ (Line Item Budget) หมายถึง งบประมาณที่มีวัตถุประสงค์ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม มีรายการต่างๆ มากมาย และกำหนดเอาไว้ตายตัวจะพลิกแพลงจ่ายเป็นรายการอย่างอื่นผิดจากที่กำหนดไว้ไม่ได้ และถึงแม้จะจ่ายตามรายการที่กำหนดไว้ก็ตาม แต่จะจ่ายเงินวงเงินที่กำหนดไว้ไม่ได้ ถ้าจะผันแปรหรือจ่ายเงินอย่างใดอย่างหนึ่ง จะต้องทำความตกลงกับสำนักงบประมาณ หรือกระทรวงการคลัง และหาเงินรายจ่ายมาเพิ่มให้พอจะจ่ายเสียก่อนงบประมาณแบบนี้ไม่ได้พิจารณาถึงกิจการวางแผน วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานเท่าใดนัก ทำให้ขาดการยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานทำงานไม่คล่องตัว เพราะเมื่อมีเหตุการณ์ผันแปรไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งกระทบกระเทือน ไม่อาจทำงานให้เป็นไปตามรายการที่กำหนดไว้อย่างละเอียดตามที่กำหนดไว้ได้

2) งบประมาณแบบแสดงผลงาน (Performance Budget) หมายถึง งบประมาณที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน ให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผลของโครงการต่างๆ อย่างใกล้ชิด และมีการวัดผลงานในลักษณะวัดประสิทธิภาพในการทำงาน ว่างานที่ได้แต่ละหน่วยนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไร เป็นต้น โดยงบประมาณแบบนี้จะกำหนดงานเป็นลักษณะ ดังนี้

2.1 ลักษณะของงานที่จะทำเน้นหนักไปในทิศทางที่จะทำงานอะไร บ้านเป็นข้อสำคัญ

2.2 แผนของการดำเนินงานต่างๆ เป็นแผนที่แสดงให้เห็นว่าทำอย่างไร จึงจะทำให้กิจกรรมต่างๆ แล้วเสร็จ พร้อมด้วยคุณภาพของงาน

2.3 วัตถุประสงค์ของการใช้จ่ายเงินเน้นหนักไปในทิศทางที่จะใช้ งบประมาณเป็นเครื่องมือควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ให้คล่องไปตามเจตนาที่ตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อการนั้นๆ ไว้

3) งบประมาณแบบแสดงแผนงาน (Planning or Programming Budget) หมายถึง งบประมาณที่มีลักษณะดังนี้

- 3.1 เลิกการควบคุมรายละเอียดทั้งหมด
- 3.2 ให้กระทรวง และกรม กำหนดแผนงาน
- 3.3 สำนักงบประมาณจะอนุมัติงบประมาณรายจ่ายให้แก่แต่ละแผนงาน โดยอิสระ
- 3.4 สำนักงบประมาณจะควบคุมโดยการตรวจสอบ และประเมินผลของงานแต่ละแผนงานว่าได้บรรลุเป้าหมายตามแผนงานเพียงใด

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2525 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีสาระสำคัญที่จะให้มีการใช้ทรัพยากรหรืองบประมาณที่มีอยู่จำกัดให้มีประสิทธิภาพและประหยัด ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) ให้มีการจัดแผนงาน งาน หรือโครงการเป็นระบบขึ้นมาโดยจัดเป็นโครงสร้างแผนงาน งานหรือ โครงการขึ้นมา

(2) ให้มีการระบุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของแผนงาน งานให้ชัดเจน

(3) ให้แสดงค่าใช้จ่ายทั้งหมดของแผนงาน งานหรือโครงการ

(4) ให้แสดงถึงผลที่ได้รับจากแผนงาน งานหรือโครงการเมื่อสำเร็จเสร็จเรียบร้อยลง

(5) ให้มีการวิเคราะห์เลือกแผนงาน โดยที่งานหรือโครงการใดจะมีความเหมาะสมที่จะดำเนินการก่อนหลังกันอย่างไร หากดำเนินการตามกระบวนการข้างต้นแล้ว จะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรงบประมาณที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด ทั้งนี้เนื่องจาก

1) มีการกำหนดและเลือกแผนงาน งานหรือโครงการที่เหมาะสมที่สุด และมีการกำหนดเป้าหมายต่างๆ ไว้ด้วยว่าจะไปแก้ปัญหาด้านไหนอย่างไร ทำให้มีการใช้ทรัพยากรหรืองบประมาณไปในทางที่ดีที่สุด ที่จะให้เกิดประสิทธิภาพและประหยัด

2) สามารถที่จะวิเคราะห์แผนงาน หรือโครงการได้สะดวก เพราะจัดเป็นระบบขึ้นมาทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบว่าแผนงาน งานหรือโครงการใดที่ดำเนินการอยู่มีความเหมาะสมที่จะดำเนินการต่อไป หรือ ควรยกเลิก

3) ทำให้สามารถมองการใช้จ่ายงบประมาณว่าได้ดำเนินการหนักทางด้านใดอย่างไรควรโยกย้าย หรือสลับเปลี่ยนอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สถานการณ์ และนโยบายของรัฐบาลได้อย่างรวดเร็วขึ้น

4) ทำให้ส่วนราชการต่างๆ นำเงินงบประมาณไปใช้ได้คล่องตัว เพราะสำนักงบประมาณ จะพิจารณาในลักษณะผลงานมากกว่าการจัดซื้อจัดหา

4) งบประมาณแบบแสดงการวางแผนการกำหนดโครงการ และระบบงบประมาณ (Planning, Programming and Budgeting System: PPBS) หมายถึงระบบที่มีการแสดงตัวเลขค่าใช้จ่ายระยะยาวของโครงการที่ได้มีการวางแผนไว้เรียบร้อยแล้ว บวกกับมีข้อมูลที่ต้องการสนับสนุนโครงการนั้นส่วนประกอบของระบบ PPBS นี้ไม่มีอะไรใหม่เลย เพราะเป็นการรวมเอาแนว-ความคิดของระบบงบประมาณแบบแสดงแผนงาน (Program Budgeting) แนว-ความคิดในการวิเคราะห์ค่าหน่วยสุดท้ายทางเศรษฐศาสตร์ (Marginal Analysis) และการวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับผลอันพึงจะได้รับค่าใช้จ่ายในการนั้นๆ (Cost-Benefit Analysis) หรือ (Cost-Effectiveness Analysis) นำมารวมกันเข้ากับการวิเคราะห์อย่างมีระบบโดยคำนึงถึงเวลาหลายปีข้างหน้า

ลักษณะอันเป็นสาระสำคัญของระบบ PPBS พอที่จะสรุปได้ดังนี้

4.1) มุ่งความสนใจในเรื่องการกำหนดโครงการ (Program) ตามวัตถุประสงค์อันเป็นพื้นฐานของรัฐบาล โครงการอาจจะได้การดำเนินงานจากส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละส่วนราชการ

4.2) พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายในอนาคต

4.3) พิจารณาถึงค่าใช้จ่ายทุกชนิด ทั้งค่าใช้จ่ายโดยตรง ค่าใช้จ่ายประเภททุน และที่ไม่ใช่ประเภททุน รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน หรือโครงการด้วย

4.4) การวิเคราะห์อย่างมีระบบ เพื่อจะหาทางเลือกที่จะดำเนินงาน ลักษณะข้อนี้เป็นสาระที่สำคัญของระบบ PPBS ซึ่งเกี่ยวกับเรื่อง

- การแสดงวัตถุประสงค์ หรือเจตจำนงของรัฐบาล
- การแสดงทางเลือกดำเนินการต่างๆ ที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนและอย่างเป็นธรรมชาติ

- ประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องของทางเลือกดำเนินการ
- ประมาณผลอันพึงจะได้รับจากทางเลือกดำเนินการนั้นๆ
- การเสนอค่าใช้จ่ายและผลอันพึงจะได้รับ เพื่อเปรียบเทียบ

ระหว่างทางเลือกดำเนินการนั้นๆ พร้อมด้วยสมมุติฐาน

สาระสำคัญของระบบ PPBS ได้แก่ การวิเคราะห์อย่างมีระเบียบ ซึ่งจะใช้ประโยชน์ในการเสนองบประมาณของส่วนราชการอย่างเหมาะสม ส่วนประกอบของการวิเคราะห์ได้แก่เรื่องใหญ่ๆ 5 เรื่อง ดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นจะถูกวางลงในรูป Program Structure ประเภทต่างๆ ของ Program ควรจะเป็นตัวแทนของวัตถุประสงค์ของราชการนั้น ส่วนประกอบรองลงมาได้แก่ Program element ได้แก่ กลุ่มกิจกรรมซึ่งจะส่งผลสำเร็จไปสู่วัตถุประสงค์ใหญ่ เทคนิคต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับเศรษฐกิจของระบบ PPBS ถูกเปลี่ยนมาใช้ System Analysis

(2) ในการวิเคราะห์โครงการขั้นสำคัญ ได้แก่ การกำหนดทางเลือกปฏิบัติ ทางเลือกนี้จะถูกนำมาใช้พิจารณาในกิจกรรมแต่ละอย่าง (Activity) หรือกลุ่มของกิจกรรม แต่ที่สำคัญคือ ต้องให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว

(3) ค่าใช้จ่ายที่นำมาวิเคราะห์ ขึ้นอยู่กับทางเลือกดำเนินงานที่นำมาพิจารณาค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันระหว่างทางเลือกดำเนินงานจะต้องพิจารณาด้วยอย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายที่ใช้นี้จะต้องเป็นค่าใช้จ่ายระยะยาว

(4) Models ที่นำมาใช้ส่วนมาก ได้แก่ เรื่อง Operations Research และเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์

(5) เกณฑ์ประกอบการพิจารณา ได้แก่ กฎระเบียบต่างๆ และมาตรฐาน ซึ่งจะช่วยให้ลำดับความสำคัญของทางเลือกดำเนินงานต่างๆ และช่วยในการชั่งน้ำหนักระหว่างค่าใช้จ่ายกับผลอันพึงจะได้รับ

5) งบประมาณแบบฐานศูนย์ (ZERO BASE) งบประมาณแบบฐานศูนย์ ในลักษณะกว้างๆ เป็นระบบงบประมาณที่จะพิจารณางบประมาณทุกปีอย่างละเอียดทุกรายการ โดยไม่คำนึงถึงว่ารายการหรือแผนงานนั้นจะเป็นรายการหรือแผนงานเดิมหรือไม่ ถึงแม้รายการหรือแผนงานเดิมที่เคยถูกพิจารณาและได้รับงบประมาณในงบประมาณปีที่แล้วก็จะถูกพิจารณาอีกครั้ง และอาจเป็นไปได้ว่า ในปีนี้อาจจะถูกตัดงบประมาณลงก็ได้ เช่น แผนงานหนึ่ง ปีที่แล้วได้รับงบประมาณรวม 1,000 ล้านบาท เพราะถูกจัดไว้ว่ามีความจำเป็นและสำคัญลำดับ 1 พอมาปีงบประมาณใหม่อาจจะได้รับงบประมาณ 500 ล้านบาทไม่ถึง 1,000 ล้านบาทเดิมก็ได้ ทั้งนี้เพราะเป็นแผนงานที่จำเป็นและสำคัญสำหรับปีที่แล้ว แต่พอมาปีนี้ แผนงานนั้นๆ อาจจะไม่จำเป็นหรือสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ต่อไปได้ ไม่จำเป็น ต้องได้รับงบประมาณเท่าเดิม และในทางตรงกันข้ามแผนงานอีกแผนงานหนึ่งปีที่แล้ว ถูกจัดอันดับความสำคัญไว้ที่ 3 แต่พอมาปีนี้ อาจจะถูกจัดอันดับความสำคัญเป็นที่ 1 และได้รับงบประมาณมากกว่าเดิมปีที่แล้วเพิ่มขึ้นอีกร้อยเปอร์เซ็นต์ก็ได้

6) งบประมาณแบบสะสม (Incremental Budget) การจัดทำงบประมาณในแต่ละปีเป็นภาระหนัก เนื่องจากต้องใช้ข้อมูลมากในการพิจารณา และต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายหน่วยงานด้วยกัน ดังนั้นต้องใช้เวลามากในการจัดทำงบประมาณหากจะต้องจัดทำงบประมาณใหม่ทั้งหมดทุกปีก็จะทำได้ยาก และคงมีข้อบกพร่องมากด้วย ดังนั้นเพื่อให้ทันกับเวลาที่มืออยู่ และเพื่อให้งบประมาณได้พิจารณาให้เสร็จทัน และสามารถนำงบประมาณมาใช้จ่ายได้ ดังนั้น งบประมาณแบบสะสม หมายถึง การพิจารณางบประมาณเฉพาะส่วนเงินงบประมาณที่เพิ่มใหม่ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาจากปีที่ผ่านมา แต่เงินงบประมาณในปีที่แล้วที่ได้เคยพิจารณาไปครั้งหนึ่งแล้ว จะไม่มีการพิจารณาอีกครั้ง เพียงแต่ยกยอดเงินมาตั้งเป็นงบประมาณใหม่ได้เลย เพราะถือว่าได้มีการพิจารณาไปแล้วครั้งหนึ่งจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณาใหม่อีก

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดทำงบประมาณรูปแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting: SPBB) (สำนักงานบริหารโครงการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ สำนักงบประมาณ, ออนไลน์, 2545) โดยมีแนวคิดและหลักการสำคัญของระบบงบประมาณ หมายถึง เป็นการปรับปรุงให้รัฐบาลสามารถใช้วิธีการและกระบวนการงบประมาณให้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบาย และ ให้เห็นผลที่ประชาชนได้รับจากรัฐบาล อีกทั้งเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณ โดยคำนึงถึงความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล นอกจากนี้ ยังเป็นการมอบความคล่องตัวในการจัดทำและบริหารงบประมาณให้กับผู้ปฏิบัติ (Devolution) ในขณะเดียวกันหน่วยปฏิบัติจะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบ (Accountability) จากการนำงบประมาณไปใช้ให้เกิดผลงานตามยุทธศาสตร์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยผ่านระบบตรวจสอบผลการปฏิบัติงานและผลทางการเงินที่รวดเร็ว ทันสมัย

ระบบและวิธีการงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานได้คำนึงถึงความสำเร็จของงานตามเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติ มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในการวางแผนจัดการและบริหารงบประมาณแก่กระทรวง กรมต่างๆ โดยสามารถแสดงความรับผิดชอบของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับชาติ หรือ ระดับรัฐบาล แสดงความรับผิดชอบต่อความสำเร็จของ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระดับชาติ (Strategic Delivery Target) ซึ่งใช้กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดสรรงบประมาณประจำปีของประเทศ โดยข้อมูลดังกล่าวจะมีการเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อใช้ในการตรวจสอบติดตามผลดำเนินงานของรัฐบาล
2. ระดับกระทรวง หรือเรียกว่า ระดับความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ของกระทรวง โดยมีรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงรับผิดชอบต่อเป้าหมายแห่งความสำเร็จที่เรียกว่า เป้าหมายการให้บริการสาธารณะ (Service Delivery Target) ซึ่งเป็น

องค์ประกอบสำคัญใน ข้อตกลงการให้บริการสาธารณะ (Public Service Agreement – PSA) ที่จัดทำระหว่างคณะรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

3. ระดับกรม หรือระดับหน่วยปฏิบัติ โดยมีหัวหน้าหน่วยงานรับผิดชอบต่อความสำเร็จของผลผลิต (Outputs) ที่หน่วยงานนั้นรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งผลผลิตดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญใน ข้อตกลงการจัดทำผลผลิต (Service Delivery Agreement – SDA) ที่จัดทำขึ้นระหว่างรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกับหัวหน้าหน่วยปฏิบัติ

โดยทั่วไปรัฐบาลจะใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นเครื่องมือสำคัญของนโยบายการคลัง งบประมาณแผ่นดินเป็นแผนการเงินของรัฐบาล ประกอบด้วย งบประมาณการรายได้และรายจ่าย รวมทั้งการจัดหาเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตาม งบประมาณการรายจ่ายในช่วงระยะเวลา 1 ปี การจัดทำงบประมาณแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ

1. งบประมาณสมดุล คือ งบประมาณที่รายรับและรายจ่ายเท่ากัน ใช้เพื่อการจัดสรรทรัพยากรและเพื่อการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

งบประมาณสมดุล (Balanced Budget)

รายได้ของรัฐบาล = รายจ่ายของรัฐบาล

2. งบประมาณเกินดุล คือ งบประมาณที่รายได้มากกว่ารายจ่ายใช้ ในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรือง รัฐบาลจะลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของ รัฐบาลลง และเพิ่มภาษี เพื่อช่วยดึงเงินออกจากระบบเศรษฐกิจ

งบประมาณเกินดุล (Surplus Budget)

รายได้ของรัฐบาล > รายจ่ายของรัฐบาล

3. งบประมาณขาดดุล คือ งบประมาณที่รายจ่ายมากกว่ารายได้ ใช้ ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลจะเพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของ รัฐบาล และลดภาษี เพื่อเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ

งบประมาณขาดดุล (Deficit Budget)

รายได้ของรัฐบาล < รายจ่ายของรัฐบาล

สำหรับประเทศไทยนั้นใช้นโยบายงบประมาณแบบขาดดุล เนื่องจาก ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาตามโครงการต่างๆ เพื่อให้มีระดับการพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยภาษีเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 (ตุลาคม 2554 – กันยายน 2555) ประเทศไทยมีรายได้จากการจัดเก็บ ภาษีที่จัดเก็บจาก 3 หน่วยงานใหญ่ ได้แก่ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต และ กรมศุลกากร รวมเท่ากับ 2,114,772 ล้านบาท หรือ 2.1 ล้านล้านบาท โดยผลการ จัดเก็บรายได้รัฐบาลสุทธิปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,977,453 ล้านบาท สอดคล้องกับประมาณการ 1.98 ล้านล้านบาท และสูงกว่าผลการจัดเก็บ รายได้ของปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 (ตุลาคม 2553 – กันยายน 2554) จำนวน 85,135 ล้านบาท หรือสูงกว่าร้อยละ 4.5

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 รัฐบาลประมาณการรายได้สุทธิ จำนวน 2,100,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 16.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ขณะที่กำหนดวงเงินงบประมาณรายจ่าย จำนวน 2,400,000 ล้านบาท หรือคิด เป็นร้อยละ 19.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ เพื่อให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่น มีงบประมาณรายจ่ายเพียงพอในการขับเคลื่อน นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศในปัจจุบัน โดยกำหนดวงเงินกู้เพื่อชดเชยการขาดดุล งบประมาณ จำนวน 300,000 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.4 ของผลิตภัณฑ์ มวลรวมในประเทศ ซึ่งการขาดดุลงบประมาณจำนวนดังกล่าว ยังอยู่ในระดับที่ไม่ ส่งผลกระทบต่อวินัยและฐานะการคลังของประเทศในระยะยาว (สำนัก งบประมาณ, 2555)

6.5 หนี้สาธารณะ
(Public Debt)

หนี้ของรัฐบาลหรือหนี้สาธารณะ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการที่รัฐบาลดำเนินการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ มาเพื่อใช้ในกิจการต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นโครงการเร่งด่วนและต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก จำเป็นต้องกู้ยืมเงิน สำหรับแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของรัฐบาลมี 2 แหล่งใหญ่ คือ

1. แหล่งเงินกู้ภายในประเทศ คือ การที่รัฐบาลขอกู้ยืมเงินจากเอกชน สถาบันการเงินและธนาคารกลาง โดยหลักทรัพย์ที่ใช้กู้ คือ พันธบัตรรัฐบาล การกู้โดยใช้พันธบัตรของรัฐบาลนั้นเรียกว่าเป็นการกู้ในระยะยาว ซึ่งมีระยะเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป แต่ถ้าเป็นการกู้ของรัฐบาลในระยะสั้นนั้น จะใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน คือ ตั๋วเงินคลัง ซึ่งมีระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี

จากตารางที่ 6.6 รัฐบาลมีหนี้ภายในประเทศคงค้าง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2556 จากแหล่งเงินกู้ธนาคารแห่งประเทศไทย 327,965.8 ล้านบาท ร้อยละ 7.45 จากสถาบันการเงินที่รับฝากเงิน 1,160,500.3 ล้านบาท ร้อยละ 26.35 และจากสถาบันการเงินอื่นๆ 2,915,266.8 ล้านบาท ร้อยละ 66.20 รวมทั้งสิ้น 4,403,732.9 ล้านบาท

ตารางที่ 6.6 หนี้ภายในประเทศคงค้าง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2556

หน่วย: ล้านบาท

แหล่งเงินกู้	รัฐบาลกู้		รวม	ร้อยละ
	โดยตรง	ค้ำประกัน		
1. ธนาคารแห่งประเทศไทย	288,201.3	39,764.5	327,965.8	7.45
2. สถาบันการเงินที่รับฝากเงิน	692,705.3	467,795.0	1,160,500.3	26.35
3. สถาบันการเงินอื่นๆ	2,606,158.0	309,108.8	2,915,266.8	66.20
รวม	3,587,064.6	816,668.3	4,403,732.9	100.0
	(81.46)	(18.54)	(100.0)	

2. แหล่งเงินกู้ภายนอกประเทศ หรืออาจเรียกใหม่ว่าเป็นหนี้ต่างประเทศ คือการที่รัฐบาลกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่างประเทศ เอกชนหรือรัฐบาลจากต่างประเทศ ซึ่งในการกู้ยืมมานั้นจะต้องพิจารณาความสามารถของประเทศว่าจะหาเงินตราต่างประเทศสกุลที่ต้องการมาชำระหนี้ได้หรือไม่ สำหรับสถาบันการเงินที่เป็นแหล่งกู้ที่สำคัญ คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น ตลาดเงินทุนต่างประเทศ เป็นต้น

จากตารางที่ 6.7 รัฐบาลมีหนี้ต่างประเทศคงค้าง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2556 จากแหล่งเงินกู้ธนาคารโลก 1,056.4 ล้านดอลลาร์ ร้อยละ 17.67 จาก ADB 311.0 ล้านดอลลาร์ ร้อยละ 5.20 จากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JBIC) 4,296.9 ล้านดอลลาร์ ร้อยละ 71.85 จากตลาดเงินทุนต่างประเทศ 164.5 ล้านดอลลาร์ ร้อยละ 2.75 และจากแหล่งอื่นๆ 151.1 ล้านดอลลาร์ ร้อยละ 2.53 รวมทั้งสิ้น 5,980.0 ล้านดอลลาร์

ตารางที่ 6.7 หนี้ต่างประเทศคงค้าง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2556

หน่วย: ล้านดอลลาร์

แหล่งเงินกู้	รัฐบาลกู้โดยตรง	รัฐบาลค้ำประกัน	รวม	ร้อยละ
1. ธนาคารโลก	1,056.4	-	1,056.4	17.67
2. ADB	311.0	-	311.0	5.20
3. JBIC	740.7	3,556.2	4,296.9	71.85
4. ตลาดเงินทุนต่างประเทศ	141.8	22.7	164.5	2.75
5. อื่นๆ	10.8	140.3	151.1	2.53
รวม	2,260.8	3,719.2	5,980.0	100.0
	(37.81)	(62.19)	(100.0)	

หมายเหตุ: JBIC หมายถึง องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น

6.6 นโยบายการคลัง และการนำไปใช้ประโยชน์ (Fiscal Policy and Utilization)

นโยบายการคลัง หมายถึง มาตรการด้านรายรับรายจ่าย และหนี้สาธารณะที่รัฐบาลใช้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วยนโยบายภาษีอากร (Taxation Policy) และนโยบายค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure Policy) และนโยบายหนี้สาธารณะ (Public Debt Management Policy)

วัตถุประสงค์ของการใช้นโยบายการคลัง คือ

ประการที่ 1 ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐบาลให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดี จัดสรรทรัพยากรในสัดส่วนที่ทำให้สังคมได้รับสวัสดิการและมีประสิทธิภาพสูงสุด รัฐบาลสามารถจัดหาสินค้าและบริการสาธารณะ (Public goods and service) ในปริมาณและคุณภาพตรงกับความต้องการของประชาชน

ประการที่ 2 ส่งเสริมการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม แต่ละกลุ่มจะได้รับประโยชน์และภาระที่เป็นธรรม นโยบายการคลังจะนำไปสู่การปรับปรุงการกระจายรายได้เบื้องต้นของประชาชนให้ทัดเทียมกัน

ประการที่ 3 เสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รัฐบาลสามารถใช้นโยบายการคลังเพิ่มการใช้จ่ายและขยายการลงทุนในภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การลงทุนและการผลิตของภาคเอกชน

ประการที่ 4 รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ นโยบายการคลังสามารถใช้ในการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพในตลาดเงิน และความสมดุลในบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

การใช้นโยบายการคลังนั้นเป็นการใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เช่น สมมติว่าระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาเงินเฟ้อและมีการลงทุนมากเกินไปในระบบเศรษฐกิจ รัฐบาลสามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้นโยบายการคลัง โดยเพิ่มการเก็บภาษีและลด

ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ดังนั้นประชาชนจะมีเงินที่เหลือจากการถูกหักภาษีแล้วไว้สำหรับใช้สอยเพื่อการอุปโภคบริโภคในระบบเศรษฐกิจลดลง และทำให้การลงทุนลดลงด้วย ในทางตรงกันข้ามหากว่าระบบเศรษฐกิจเกิดฝืดเคือง หรือระบบเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดปัญหาการว่างงาน รัฐบาลจะประกาศใช้นโยบายการคลังโดยการลดการเก็บภาษีและเพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาล เป็นผลให้มีเงินเหลือจากการถูกเก็บภาษีแล้ว สำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ และถ้าหากรัฐบาลเพิ่มค่าใช้จ่ายในโครงการพัฒนาต่างๆเพิ่มขึ้นแล้ว จะทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนาและมีการลงทุนเกิดขึ้นอย่างมากมายในระบบเศรษฐกิจ อีกทั้งทำให้ประชาชนภายในประเทศมีงานทำเพิ่มขึ้น

6.7 ประเภทและเครื่องมือนโยบายการคลัง (Types and fiscal policy)

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2556) ได้อธิบายถึงประเภทและเครื่องมือนโยบายการคลัง สรุปได้ดังนี้

6.7.1 นโยบายการคลังแยกตามลักษณะการทำงาน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

(1) นโยบายการคลังแบบอัตโนมัติ

เป็นนโยบายการคลังที่สามารถปรับตัวเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพหรือลดความผันผวนได้โดยอัตโนมัติ กล่าวคือ จะช่วยชะลอการใช้จ่ายมวลรวมไม่ให้เพิ่มสูงขึ้นมากเกินไปในขณะที่ระบบเศรษฐกิจรุ่งเรือง และช่วยทำให้การใช้จ่ายมวลรวมไม่ให้มากเกินไปในขณะที่ระบบเศรษฐกิจตกต่ำตามทฤษฎีการกำหนดรายได้ดุลยภาพของเคนท์ การรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจแบบอัตโนมัติ คือการปรับตัวทางการคลังและการใช้จ่ายของประชาชน เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ ภาษีเงินได้ และรายจ่ายเงินโอนรัฐบาล เช่น การเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้ามีผลให้จำนวนภาษีเปลี่ยนแปลงมากกว่าการเก็บภาษีในอัตราคงที่ ทั้งนี้ เพราะ การเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้า นั้น รายได้จากภาษีจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อระดับ

รายได้ของประชาชนสูงขึ้น แต่การเก็บภาษีในอัตราคงที่นั้น ถึงแม้รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น รายได้จากภาษีก็จะคงที่ กล่าวคือไม่เปลี่ยนแปลง

สำหรับการจ่ายเงินโอนและเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลนั้น มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงตรงข้ามกับระดับรายได้ กล่าวคือ ถ้าหากระบบเศรษฐกิจของประเทศมีระดับรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น ไม่มีปัญหาการว่างงาน ค่าใช้จ่ายเงินโอนหรือเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลจะลดลง ตรงกันข้าม ถ้าหากระบบเศรษฐกิจมีรายได้ประชาชาติลดลง หรือไม่เพิ่มขึ้นแล้ว มีคนว่างงานอยู่เป็นจำนวนมาก ค่าใช้จ่ายเงินโอนและเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลจะเพิ่มขึ้น เช่น กรณีที่ระบบเศรษฐกิจมีปัญหาการว่างงาน และอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่เปลี่ยนแปลง หรืออาจลดลงราคาสินค้าและบริการมีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงใช้นโยบายการให้เงินช่วยเหลือค่าครองชีพแก่ประชาชนเป็นต้น

(2) นโยบายการคลังแบบตั้งใจ

เมื่อระบบเศรษฐกิจมีความผันผวนมากและเกิดขึ้นเป็นเวลานาน การแก้ปัญหาโดยการใช้นโยบายการคลังแบบอัตโนมัติดังกล่าวข้างต้น อาจจะไม่ได้ผล ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องใช้นโยบายการคลังแบบตั้งใจ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชนิดของภาษี อัตราภาษี และการเปลี่ยนแปลงระดับการใช้จ่ายของรัฐบาล ตัวอย่างเช่น มีการจัดเก็บภาษีมรดก มีการเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีทุกประเภท เพิ่มค่าใช้จ่ายในงบประมาณรายจ่าย เป็นต้น ก็จะส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจทันที กล่าวคือ ทำให้เกิดการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ และรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

6.7.2 นโยบายการคลังจำแนกตามลักษณะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ต้องแก้ไข แบ่งออกได้เป็น 2 แบบ ดังนี้

(1) นโยบายการคลังแบบขยายตัว

ลักษณะของนโยบายการคลังแบบขยายตัวนั้น เป็นนโยบายการคลังที่เพิ่มงบประมาณรายจ่ายและลดภาษี เป็นการใช้งบประมาณแบบขาดดุล

เป็นการยกระดับรายจ่ายมวลรวมของระบบเศรษฐกิจ เพราะนอกจากรายจ่ายของรัฐบาลจะเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้รายจ่ายของภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้นด้วย การใช้นโยบายการคลังแบบขยายตัวจะทำให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัว การจ้างงานและรายได้ประชาชาติจะเพิ่มสูงขึ้น นโยบายดังกล่าวจะถูกนำมาใช้ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รายจ่ายมวลรวมของระบบเศรษฐกิจมีไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดภาวะการจ้างงานเต็มที่

(2) นโยบายการคลังแบบหดตัว

ลักษณะของนโยบายการคลังแบบหดตัวนั้น เป็นนโยบายการคลังที่ลดงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลและเพิ่มการจัดเก็บภาษี เป็นลักษณะของการใช้งบประมาณแบบเกินดุล ส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้ในกรณีที่ระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาเงินเฟ้อ จำเป็นต้องลดความต้องการใช้จ่ายมวลรวมภายในระบบเศรษฐกิจลง อีกทั้งมีการนำนโยบายการเพิ่มอัตรารักษาภาษีเพื่อลดแรงกดดันจากการเกิดภาวะเงินเฟ้ออีกด้วย

6.8 สรุป

(Conclusion)

การคลังและนโยบายการคลัง มีความสำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค เนื่องจากเป็นนโยบายที่ช่วยแก้ปัญหาและรักษาระดับของการพัฒนา หรือทำให้เกิดการพัฒนาของประเทศต่างๆ ยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงการคลังรัฐบาลที่เกี่ยวกับการใช้จ่ายของรัฐบาล รายได้ของรัฐบาล งบประมาณของรัฐบาล และหนี้สาธารณะ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประเด็นสำคัญคือมีการนำนโยบายการคลังมาใช้แล้ว ควรประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายการคลังว่าทำให้เกิดการจ้างงานเต็มที่ ช่วยรักษาเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยนโยบายการคลังประกอบด้วยนโยบายด้านภาษี นโยบายด้านค่าใช้จ่ายของรัฐบาล

และนโยบายหนี้สาธารณะ อีกทั้งควรต้องทำความเข้าใจนโยบายการคลัง และการนำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนประเภทและเครื่องมือนโยบายการคลังอีกด้วย

6.9 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมายของการคลังรัฐบาล และมาตรการใดบ้างในนโยบายการคลังที่ประเทศไทยได้มีการนำมาใช้ในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ
2. จงอธิบายความแตกต่างของการจัดทำงบประมาณแบบแสดงผลงาน (Performance Budget) งบประมาณแบบแสดงผลงาน (Performance Budget) งบประมาณแบบแสดงแผนงาน (Planning or Programming Budget) งบประมาณแบบแสดงการวางแผนการกำหนดโครงการ และระบบงบประมาณ (Planning, Programming and Budgeting System: PPBS) งบประมาณแบบฐานศูนย์ (Zero Base) และ งบประมาณแบบสะสม (Incremental Budget)
3. ทำไมประเทศที่กำลังพัฒนาจึงใช้งบประมาณแบบขาดดุล (Deficit Budget) และมักก่อหนี้สาธารณะ
4. จงอธิบายถึงความหมาย และวัตถุประสงค์ของการใช้นโยบายการคลัง
5. จงอธิบายประเภทและเครื่องมือนโยบายการคลัง ตลอดจนผลของการใช้นโยบายการคลัง
6. จากการศึกษาเรื่องการคลัง และนโยบายการคลังในบทที่ 6 ดังกล่าวนั้น ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง และนำไปใช้ประโยชน์ในระดับประเทศได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 7

การเงินและนโยบายการเงิน

(Finance and Monetary Policy)

7.1 บทนำ

(Introduction)

การเงินและนโยบายการเงิน นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ ตามปกติประเทศต่างๆ จะประสบปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยกันทั้งสิ้น ประเทศที่ร่ำรวยหรือประเทศที่พัฒนาแล้วจะประสบปัญหาว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถรักษาระดับความร่ำรวยนั้นให้คงอยู่ต่อไป และพยายามหลีกเลี่ยงให้พ้นจากปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ส่วนประเทศที่ยากจนหรือประเทศที่มีระดับการพัฒนาต่ำก็ประสบปัญหาว่าทำอย่างไรประชากรของประเทศตนจะพ้นจากวัฏจักรของความยากจน และพยายามหาทางเร่งรัดพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ก่อนที่จะไปถึงแนววิธีการในการปฏิบัติตามแนวของนโยบายดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาอุปสงค์ และอุปทานของเงิน อัตราดอกเบี้ย มูลค่าของเงินกับทฤษฎีการเงินเบื้องต้น สถาบันการเงิน นโยบายการเงิน ประเภทของนโยบายการเงิน ซึ่งจะอธิบายไว้ในบทนี้ตามลำดับต่อไป

7.2 ตลาดการเงิน

(Financial Market)

ตลาดการเงิน (Financial Market) คือ ตลาดที่อำนวยความสะดวกในการโอนเงินจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินออมไปยังหน่วยเศรษฐกิจที่ต้องการเงินออมเพื่อนำไปลงทุน ตลาดการเงินประกอบด้วยตลาดเงินและตลาดทุน

7.2.1 ตลาดเงิน

ตลาดเงิน (money market) คือ ตลาดที่มีกระแสมงเงินทุนและการให้สินเชื่อระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี การโอนเงิน การซื้อขายหลักทรัพย์ทางการเงินที่มีอายุการไถ่ถอนระยะสั้น เช่น ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และตั๋วเงินคลัง เป็นต้น กิจกรรมสำคัญในตลาดเงินในระบบ ได้แก่ การกู้ยืมระหว่างธนาคารด้วยกันเอง (inter-bank loan หรือ call loan) ระยะเวลาตั้งแต่ 1 วันขึ้นไป การกู้โดยตรงหรือเบิกเกินบัญชี (loan and overdraw) โดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน การกู้โดยขายตราสารทางการเงิน ตั๋วเงินคลัง ตั๋วสัญญาใช้เงิน ตราสารการค้า ตลอดจนตราสารที่ธนาคารรับรอง ซึ่งสามารถอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ได้ดังนี้

1. ตลาดซื้อคืนพันธบัตร (repurchase market) ตลาดซื้อคืนพันธบัตรจัดตั้งขึ้นโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ตราสารที่มีการซื้อในตลาดประเภทนี้ ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย พันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกันเงินต้นและดอกเบี้ย พันธบัตรกองทุนฟื้นฟู
2. ตลาดให้กู้ยืมระหว่างสถาบันการเงิน (interbank market) ตลาดเงินให้กู้ยืมระหว่างสถาบันการเงินนับเป็นแหล่งเงินกู้ระยะสั้น ระหว่างสถาบันการเงินเพื่อปรับสภาพคล่อง โดยอาจเป็นการกู้ยืมแบบเรียกคืนทันที (at call) หรือมีการกำหนดแน่นอนตั้งแต่ 1 วันถึง 6 เดือน โดยผู้ให้กู้ยืมที่สำคัญ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์
3. ตลาดตราสารพาณิชย์ (commercial paper market) ตราสารพาณิชย์เป็นตลาดตราสารการเงินระยะสั้นที่มีอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้แก่ ตั๋วสัญญาใช้เงิน
4. ตลาดตั๋วเงินคลัง (treasury bill market) ตลาดตั๋วเงินคลังจัดตั้งขึ้น โดยธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประกันการจำหน่ายในตลาดแรกและเป็นผู้ดำเนินการซื้อขายในตลาดรอง

5. ตลาดเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange market) ตลาดเงินตราต่างประเทศเป็นตลาดเงินที่สถาบันการเงินสามารถปรับเพิ่มหรือลดสภาพคล่องเงินบาทได้ด้วย

7.2.2 ตลาดทุน

ตลาดทุน (capital market) คือ ตลาดที่มีการระดมเงินออมระยะยาวและให้สินเชื่อระยะยาวตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ได้แก่ เงินฝากประจำ หุ้นกู้ หุ้นสามัญ และพันธบัตร ทั้งของรัฐบาลและเอกชน อาจแบ่งเป็นตลาดสินเชื่อทั่วไปและตลาดหลักทรัพย์ ตลาดสินเชื่อทั่วไปประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน สถาบันในตลาดทุนประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์ (สำหรับสินเชื่อระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป) ซึ่งตลาดทุนที่สำคัญในประเทศไทยประกอบด้วย ตลาดตราสารหนี้ (debt instruments) ตลาดตราสารทุน (equity instruments) ตลาดตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน (hybrid instruments) และตลาดตราสารอนุพันธ์ (derivative instruments) โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

1. ตลาดตราสารหนี้ (debt instruments) ตลาดตราสารหนี้เป็นตลาดที่ทำการซื้อขายตราสารเพื่อการลงทุนและการระดมทุน โดยมีอายุตราสารเกินกว่า 1 ปี ซึ่งประกอบด้วยตราสารหนี้ของภาครัฐ เช่น พันธบัตรรัฐบาล และตราสารหนี้ภาคเอกชน

2. ตลาดตราสารทุน (equity instruments) ตลาดตราสารทุนเป็นตลาดที่มีการซื้อขายตราสารที่แสดงความเป็นเจ้าของกิจการเพื่อการลงทุนและระดมทุนจากผู้ลงทุน ได้แก่ หุ้นสามัญและหน่วยลงทุน

3. ตลาดตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน (hybrid instruments) ตลาดตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน เป็นตลาดที่มีการซื้อขายตราสารที่มีลักษณะกึ่งตราสารหนี้และกึ่งตราสารทุน เช่น หุ้นบุริมสิทธิ วอแรนท์ หุ้นกู้แปลงสภาพ เป็นต้น

4. ตลาดตราสารอนุพันธ์ (derivative instruments) ตลาดตราสารอนุพันธ์เป็นตลาดที่มีมูลค่าของตราสารอ้างอิงกับมูลค่าของทรัพย์สินอ้างอิงที่

เปลี่ยนแปลงไป เช่น หุ้นสามัญ หุ้นกู้พันธบัตร วอแรนท์ เงินตราต่างประเทศ อัตราดอกเบี้ย ดัชนีหลักทรัพย์ เป็นต้น

การแบ่งประเภทของตลาดการเงินตามเกณฑ์การนำสินทรัพย์ออกขายสามารถแบ่งออกได้เป็นตลาดแรกและตลาดรอง โดยการระดมทุนในตลาดแรกนั้น เป็นการที่ผู้ระดมทุนสร้างสินทรัพย์ทางการเงินออกขายสู่ตลาดการเงินเป็นครั้งแรกให้กับผู้มีเงินทุนด้วยตนเอง โดยไม่ผ่านบุคคลอื่นใดจึงถือว่าเป็นการลงทุนที่แท้จริง เนื่องจากผู้ระดมทุนเป็นผู้ได้รับเงินเพื่อใช้ในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจต่อไป

ส่วนการระดมทุนในตลาดรอง ซึ่งเป็นตลาดที่ซื้อขายสินทรัพย์ทางการเงินที่เคยมีการซื้อขายครั้งแรกในตลาดแรกมาแล้ว จึงไม่เกิดการสร้างสินทรัพย์ทางการเงินขึ้นมาใหม่ที่ได้แสดงความเป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าของ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วธุรกิจต่างๆ จะต้องมีการระดมทุนโดยการออกหลักทรัพย์ใหม่หรือเพิ่มทุนจากการนำหลักทรัพย์ใหม่ไปขายในตลาดแรก โดยผู้สนใจลงทุนในหลักทรัพย์ใหม่ดังกล่าวจะซื้อหลักทรัพย์ไว้และหากผู้ลงทุนดังกล่าวต้องการใช้เงินก็สามารถนำหลักทรัพย์ไปขายในตลาดรองได้ ทำให้ตลาดรองมีส่วนช่วยในการเพิ่มสภาพคล่องทางการเงินให้กับผู้ลงทุนในตลาดแรกให้มีช่องทางในการขายสินทรัพย์ที่ถือครองเปลี่ยนเป็นเงินทุนเมื่อมีความต้องการใช้เงินสดได้

ระบบการเงินของประเทศไทย เป็นระบบที่มีขนาดใหญ่และมีความซับซ้อน โดยระบบการเงินที่ดีมีประสิทธิภาพและพึงปรารถนาของประเทศไทย เป็นระบบการเงินที่สามารถจัดสรรเงินทุนส่วนเกินไปยังแหล่งที่ขาดแคลนเงินทุน โดยสามารถนำเงินทุนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด และมีค่าใช้จ่ายในการจัดหาเงินทุนที่ต่ำ ซึ่งทางภาครัฐจึงจำเป็นต้องเพิ่มบทบาทเกี่ยวกับการประกันให้ระบบการเงินของประเทศไทยทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบในทิศทางที่เอื้อต่อการใช้เงินทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

7.3 อุปสงค์และอุปทานของเงินในตลาดเงิน (Demand and Supply of Money in Money Market)

เงิน (Money) หมายถึง สิ่งที่ทุกคนในสังคมเดียวกันยอมรับให้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ในปัจจุบันเงินที่ใช้กันได้แก่ ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนโดยเช็ค

ในยุคดั้งเดิมก่อนที่มนุษย์จะรู้จักนำวัตถุสิ่งของหรือโลหะต่างๆ มาใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนั้นพบว่า เดิมมนุษย์อยู่กันอย่างโดดเดี่ยว ผลิตสินค้าขึ้นมาไว้ใช้เอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนหรือค้าขายกัน ระบบนี้เรียกว่า Autarchy ต่อมามนุษย์ได้มีวิวัฒนาการทางการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของกับสิ่งของ เรียกว่า Barter System ซึ่งเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนกันโดยตรง (Direct Exchange) จนกระทั่งในเวลาต่อมาสังคมมีการขยายตัวขึ้น การใช้วิธีการแลกเปลี่ยนจึงเกิดปัญหาเนื่องจากต้องมีความต้องการใช้สิ่งของตรงกัน และอัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของ เป็นต้น ทำให้มนุษย์เริ่มที่จะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ในปัจจุบันใช้เงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เรียกว่าระบบการแลกเปลี่ยนทางอ้อม (Indirect Exchange) ที่เป็นการซื้อขายโดยใช้กลไกราคาในตลาด

ในระยะแรกเงินที่นำออกมาใช้มีมูลค่าเต็มตัว เช่น เงินทำมาจากทองคำ เป็นต้น ต่อมาวิวัฒนาการเป็นเงินเครดิต นั่นคือ เงินที่มีมูลค่าในฐานะที่เป็นเงินมากกว่ามูลค่าของเงินในฐานะที่เป็นวัตถุ เช่น ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนโดยเช็ค สาเหตุที่การใช้เงินมีวิวัฒนาการตามลำดับมาจนถึงปัจจุบันเป็นเพราะมนุษย์ต้องการแสวงหาสิ่งที่มีลักษณะของเงินที่ดีมาใช้เป็นเงินสำหรับการแลกเปลี่ยนนั่นเอง

ปริมาณเงิน คือ จำนวนเงินที่คิดเป็นมูลค่า ที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจสามารถแบ่งความหมายได้ในหลายระดับ โดยนิยามดังนี้

ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M1) หมายถึง ปริมาณของทรัพย์สินทางการเงินที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน คือ ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน (ไม่รวม

ธนาคารพาณิชย์) และเงินฝากรายวัน (เงินฝากเผื่อเรียก) ของภาคเอกชน (ไม่รวมที่เงินที่อยู่ในมือของธนาคารกลางและกระทรวงการคลัง)

ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (M2) หมายถึง ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M1) และสินทรัพย์ทางการเงินที่ให้ผลตอบแทนเป็นเงินโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นั่นคือ เงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ของภาคเอกชน (รวมรัฐวิสาหกิจ) ที่ฝากไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ ที่นับรวมเพราะเบิกมาใช้เมื่อไรก็ได้

ปริมาณเงินตามความหมายกว้างมาก (M3) หมายถึง ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (M2) รวมกับตัวสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุนที่ถือโดยภาคเอกชน

ลักษณะของเงินที่ดี คือ เป็นของหายาก ขนย้ายง่าย แบ่งเป็นส่วนย่อยได้ สะดวก มีความทนทาน มีมูลค่าคงที่ มีลักษณะเหมือนกันและดูออกง่าย เป็นต้น

หน้าที่ของเงิน

เงินมีหน้าที่สำคัญหลายประการด้วยกัน แต่หน้าที่ที่สำคัญที่สุดในทางเศรษฐกิจมี 4 ประการคือ

1. เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) หมายถึง เงินจะทำหน้าที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการตามความพอใจ หรือถ้าหากมีสิ่งของบางอย่างเกินความต้องการ ก็จะไปขายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงิน และนำเงินที่ได้ซื้อสินค้าและบริการที่ต้องการ เช่น ผู้บริโภคต้องจ่ายเงินในการซื้อสินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น

2. เงินเป็นมาตรฐานที่ใช้วัดมูลค่า (Standard of Value) หมายถึง เงินเป็นมาตรฐานใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ทำให้สามารถเปรียบเทียบมูลค่าของสินค้าและบริการทุกชนิดได้โดยสะดวก นอกจากนี้เงินยังเป็นหน่วยแสดงมูลค่าทางบัญชีได้ด้วย เช่น ผู้บริโภคต้องการซื้อรถยนต์นั่งที่มีขนาดของเครื่อง 1500 ซีซี จำนวน 1 คัน ผู้บริโภคจะทำการเปรียบเทียบราคากระหว่างแบรนด์ของโตโยต้า กับฮอนด้า ก่อนตัดสินใจซื้อรถยนต์นั่งแบรนด์ที่มีราคาถูกกว่า เป็นต้น

3. เงินเป็นเครื่องรักษามูลค่า (Store of Value) หมายถึง เงินเป็นสิ่งซึ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บมูลค่าของการสะสมทรัพย์ การเก็บสิ่งของบางอย่างนั้นไม่สะดวกและไม่อาจทำได้ เนื่องจากของบางอย่างไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน เพราะเป็นของเสียง่าย เช่น พืช ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ แต่เราก็สามารถเก็บมูลค่าของสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยการเปลี่ยนให้เป็นเงิน และเก็บเงินที่เกิดจากการขายสินค้าดังกล่าวไว้สำหรับใช้ในกิจการต่อไป เป็นต้น

4. เงินเป็นมาตรฐานการชำระหนี้ (Standard of Transfer Payments) หมายถึง เงินช่วยให้มีการเลื่อนเวลาการจ่ายเงินจากปัจจุบันไปเป็นในอนาคตได้ ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกในการชำระหนี้ เพราะสะดวกกว่าที่จะกำหนดให้ใช้ เป็นสิ่งของ โดยมีข้อจำกัดว่าค่าของเงินจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงมากเกินไปในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง หากค่าของเงินเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากแล้ว ก็อาจไม่ใช้เงินเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ เช่น ลูกหนี้รายหนึ่งนำธนบัตรฉบับละ 1,000 บาท จำนวน 100 ฉบับ รวม 100,000 บาท ไปชำระให้เจ้าหนี้ และเจ้าหนี้ได้รับเงินจำนวนดังกล่าวในการชำระหนี้ เป็นต้น

7.3.1 อุปสงค์ของเงิน

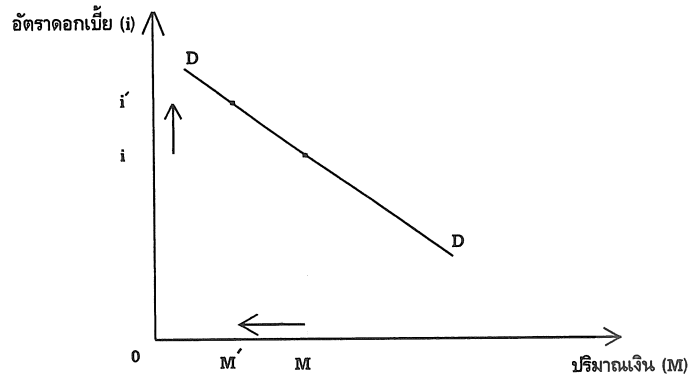
ตามแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ ชื่อ John M. Keynes อุปสงค์หรือความต้องการเงินตรา มีสาเหตุของความต้องการมาจาก 3 สาเหตุ ดังนี้คือ

1. อุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้จ่าย (Transaction Demand for Money) หมายถึง ความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในปัจจุบันพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น ความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้อีกด้วย โดยถ้าหากประชาชนมีรายได้สูงขึ้น อุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้สอยจะเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าหากประชาชนมีรายได้ลดลง อุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้สอยจะลดลง เช่น คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีรายได้เฉลี่ยต่อปีสูงกว่า ย่อมมีความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวันมากกว่าคนที่มีฐานะทางด้านเศรษฐกิจที่ไม่ดีและมีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า เป็นต้น

2. อุปสงค์ของเงินเพื่อเหตุฉุกเฉิน (Precautionary Demand for Money) หมายถึง ความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้ยามเกิดเหตุฉุกเฉินหรือไม่ทราบมาก่อน ความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้อีกด้วย ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ ดังกล่าวจะเหมือนกับอุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้จ่าย เช่น ความเจ็บป่วย และอุบัติเหตุ เป็นต้น โดยทั่วไปคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีรายได้เฉลี่ยต่อปีสูงกว่า ย่อมมีความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้ยามเกิดเหตุฉุกเฉินหรือไม่ทราบมาก่อนมากกว่าคนที่ฐานะทางด้านเศรษฐกิจที่ไม่ดีและมีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า เป็นต้น

3. อุปสงค์ของเงินเพื่อเก็งกำไร (Speculative Demand for Money) หมายถึง ความต้องการถือเงินไว้เก็งกำไรซึ่งจะต้องมีความเสี่ยง (Risk) และความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความต้องการถือเงินเพื่อการเก็งกำไร ได้แก่ การซื้อหุ้น หรือตราสารทางการเงิน เป็นต้น ความต้องการถือเงินไว้สำหรับเก็งกำไรนี้ จะแตกต่างจากความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยและความต้องการถือเงินไว้ยามเหตุฉุกเฉิน กล่าวคือความต้องการหรืออุปสงค์ของเงินทั้งสองกรณีแรกมีปัจจัยกำหนดคือ ระดับรายได้ แต่ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไรนั้น มีปัจจัยกำหนดคือ อัตราดอกเบี้ย และความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือถ้าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำในธนาคารสูง ประชาชนจะนำเงินไปฝากธนาคารเพิ่มขึ้นเนื่องจากไม่มีความเสี่ยง และผลตอบแทนในรูปอัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะดี ดังนั้นความต้องการถือเงินไว้เก็งกำไรจะลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำในธนาคารลดลง ประชาชนจะนำเงินไปฝากธนาคารลดลงเพราะได้ผลตอบแทนในรูปอัตราดอกเบี้ยเงินฝากน้อย แต่จะถือเงินไว้สำหรับเก็งกำไรมากขึ้น

โดยทั่วไปในการศึกษาถึงตลาดเงินตรา (Money Market) นั้น อุปสงค์ของเงินจะศึกษาจากสาเหตุที่สามเป็นสำคัญ ดังรูปภาพที่ 6.1

รูปภาพที่ 7.1 อุปสงค์ของเงินกับอัตราดอกเบี้ย

จากรูปภาพที่ 7.1 ณ ระดับอัตราดอกเบี้ย O_i ความต้องการถือเงินเท่ากับ OM ต่อมา อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจาก O_i เป็น $O_{i'}$ ความต้องการถือเงินจะลดลงจาก OM เป็น OM'

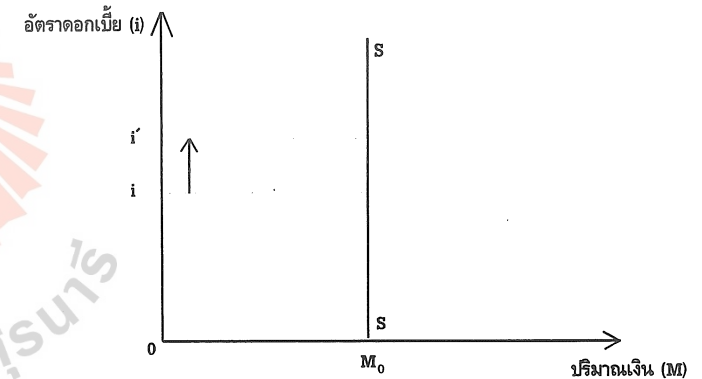
7.3.2 อุปทานของเงิน (Money Supply)

อุปทานของเงินหรือปริมาณเงินตราในขณะใดขณะหนึ่ง หมายถึง ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันที่จ่ายโอนโดยเช็ค ที่ใช้หมุนเวียนอยู่ในมือของประชาชน หน่วยงาน ธุรกิจ ตลอดจนหน่วยราชการต่างๆ ในขณะใดขณะหนึ่ง อุปทานของเงินแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ เงินสดซึ่งรัฐบาลผลิตขึ้นมา ประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ กับอีกส่วนเป็นผลของการที่เงินหมุนเวียนเปลี่ยนมืออยู่ในระบบ (Velocity Circulation)

สำหรับในประเทศไทย ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ หรืออุปทานของเงินจะใช้ปริมาณเงินในความหมายอย่างแคบ ได้แก่ ธนบัตร เหรียญกษาปณ์ และเงินฝากกระแสรายวันเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นในบางกรณีจะใช้ปริมาณเงินในความหมายอย่างกว้าง ได้แก่ เงินสดที่อยู่นอกระบบธนาคาร เงินฝาก

เพื่อเรียกที่ธนาคารพาณิชย์ และเงินฝากประจำ ในปัจจุบันลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ คือ ปริมาณเงินหรืออุปทานของเงินเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีกิจกรรมทางด้านพาณิชย์กรรมและธุรกิจขยายตัว สถาบันทางการเงินต่างๆ ได้รับการพัฒนาและบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงขึ้น ตลอดจนระดับราคาสินค้าสูงขึ้น มีการพัฒนาสิ่งทีใกล้เคียงเงินมาเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้บัตรเครดิตในการซื้อสินค้าหรือใช้บริการ เป็นต้น

ในด้านของตลาดเงินตรา (Money Market) นั้น อุปทานของเงินจะเป็นเส้นตรงที่ตั้งฉากกับแกนอน เพื่อให้มีความหมายว่าปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมีอยู่จำกัดระดับหนึ่ง โดยการกำหนดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจนั้นจะขึ้นอยู่กับทุนสำรองภายในของแต่ละประเทศเป็นหลัก และไม่ขึ้นอยู่กับระดับของอัตราดอกเบี้ย

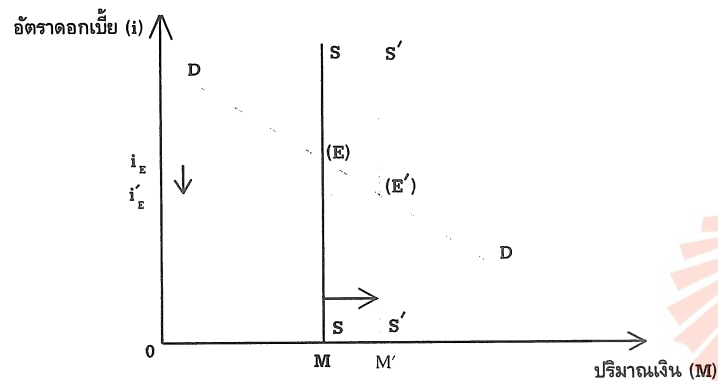

รูปภาพที่ 7.2 อุปทานของเงินกับอัตราดอกเบี้ย

จากรูปภาพที่ 7.2 การที่อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจาก O_1 เป็น O_2 นั้นจะไม่มีผลกระทบต่อปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ โดยปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจยังคงมีเท่ากับ OM_0

7.4 อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ (Equilibrium of Interest Rate)

อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ หมายถึง ระดับอัตราดอกเบี้ยซึ่งอุปสงค์ของเงินหรือความต้องการถือเงินจะเท่ากับอุปทานของเงิน ดังแสดงได้จากรูปภาพที่ 7.3

รูปภาพที่ 7.3 ดุลยภาพในตลาดการเงินตรา

จากรูปภาพที่ 7.3 อุปสงค์ของเงินคือ DD มีความชันเป็นลบ (Negative Slope) แสดงความต้องการถือเงินไว้สำหรับเก็งกำไร (Speculative Demand for Money) และอุปทานของเงินคือ SS ถูกกำหนดให้คงที่อยู่ที่ระดับ OM ดุลยภาพของตลาดเงินอยู่ที่อัตราดอกเบี้ยเท่ากับ O_{iE} และปริมาณเงินเท่ากับ OM ถ้าอุปทานของเงินเปลี่ยนระดับ (Change in Supply Level) อันเนื่องมาจากการ

เพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุปทานหรือปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ จะทำให้อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพในตลาดเปลี่ยนแปลงไป จากรูปเส้นอุปทาน SS เปลี่ยนเพิ่มเป็น $S'S'$ และทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลงจาก O_{iE} เป็น $O_{i'E}$ ดังนั้น การที่ระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงิน หรืออุปทานของเงินเพิ่มขึ้น อัตราดอกเบี้ยมักจะลดลงด้วยเช่นกัน

7.5 มูลค่าของเงิน และทฤษฎีปริมาณเงิน (Value of Money and the Quantity Theory of Money)

มูลค่าของเงิน หมายถึง อำนาจซื้อสินค้าและบริการของเงินแต่ละหน่วย ถ้าเงิน 1 หน่วย ซื้อสินค้าได้มากขึ้นจากเดิม แสดงว่าเงินมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าเงิน 1 หน่วย ซื้อสินค้าได้น้อยลง แสดงว่าเงินมีมูลค่าลดลง มูลค่าของเงินจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจโดยส่วนรวม เช่น การเกิดภาวะเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจ ระดับราคาโดยทั่วไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้เงินมีมูลค่าลดลง เป็นต้น

Irving Fisher เป็นนักเศรษฐศาสตร์อีกคนหนึ่งที่ได้ศึกษาทฤษฎีการเงินเบื้องต้น คือ ทฤษฎีปริมาณเงิน (The quantity theory of Money) โดยใช้แบบจำลองที่เรียกว่า "แบบจำลองหรือสมการการแลกเปลี่ยน" (Equation of Exchange) แสดงได้ดังนี้

$$MV = PT$$

$$P = \frac{MV}{T}$$

$$P = f(M, V, T)$$

โดยที่

- M คือ ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ
- V คือ อัตราการหมุนเวียนเปลี่ยนมือโดยเฉลี่ยของเงิน

P	คือ	ระดับราคาสินค้าและบริการ
T	คือ	ปริมาณสินค้าและบริการที่ซื้อขายทั้งหมด

ในระยะสั้น V และ T จะค่อนข้างคงที่ ดังนั้นถ้า M เพิ่มขึ้นจะทำให้ P เพิ่มขึ้น นั่นคือถ้ารัฐบาลเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ จะทำให้ราคาของสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้น เรียกภาวะนี้ว่า เงินเฟ้อ (Inflation) แต่ความจริงแล้วภาวะเงินเฟ้อจะไม่เกิดขึ้นแบบทันทีทันใด

ทฤษฎีปริมาณเงินดังกล่าวได้รับการโต้แย้งจากนักเศรษฐศาสตร์บางท่านที่ Irving Fisher กำหนดข้อสมมติฐานจำกัดเกินไป โดยให้จำนวนสินค้าและบริการตลอดจนอัตราการหมุนเวียนเปลี่ยนมือโดยเฉลี่ยของเงินมาพิจารณาาร่วมกันเพื่อกำหนดมูลค่าของเงิน อย่างไรก็ตามทฤษฎีปริมาณเงินดังกล่าวก็ยังคงมีประโยชน์ที่ช่วยให้ทราบแนวคิดในด้านผลกระทบของตัวแปรบางตัวที่มีต่อมูลค่าของเงินได้เป็นบางส่วน

7.6 สถาบันการเงิน (Financial Institution)

สถาบันการเงินแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1. รูปแบบธนาคารทั่วไป ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป และธนาคารเฉพาะ ตัวอย่างเช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย โดยธนาคารเฉพาะดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสรุปได้ดังนี้

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางด้านเงินทุนแก่เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพทางการเกษตร

- ธนาคารออมสิน จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มต้นเพื่อระดมเงินกู้ให้กับรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ

- ธนาคารอาคารสงเคราะห์ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนผู้เพื่อจัดซื้อที่อยู่อาศัย

- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางด้านเงินทุนแก่ธุรกิจเพื่อการส่งออกและนำเข้าสินค้าในตลาดต่างประเทศ

- ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางด้านเงินทุนแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นต้น

2. รูปแบบบริษัท เช่น บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และบริษัทประกันภัย เป็นต้น

3. รูปแบบที่ไม่ใช่ธนาคาร เช่น การรวมตัวของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ สหกรณ์สำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นต้น

สถาบันการเงินที่สำคัญที่สุดของประเทศ คือ ธนาคารกลาง หรือธนาคารแห่งประเทศไทย (Central Bank หรือ Bank of Thailand) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล เริ่มดำเนินงานเมื่อปี พ.ศ. 2485 โดยมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 สรุปได้ดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2558)

1. ออกและจัดการธนบัตรของรัฐบาลและบัตรธนาคาร

เป็นผู้ออกธนบัตรของรัฐบาล ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยเงินตรา และมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะออกบัตรธนาคารในราชอาณาจักร

2. กำหนดและดำเนินนโยบายการเงิน

ดำเนินนโยบายการเงินตามที่คณะกรรมการนโยบายการเงินกำหนด ได้แก่ รับเงินฝาก กำหนดอัตราดอกเบี้ยในการให้กู้ยืมเงินแก่สถาบันการเงิน ซื้อขายเงินตราต่างประเทศและแลกเปลี่ยนกระแสดเงินสดในอนาคต กู้ยืมเงินตรา

ต่างประเทศเพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพแห่งค่าของเงินตรา คุ้มเงินเพื่อการดำเนินนโยบายการเงิน ซื้อขายหลักทรัพย์เท่าที่จำเป็นและแลกเปลี่ยนกระแสดังในอนาคต เพื่อควบคุมปริมาณเงินในระบบการเงินของประเทศ รวมถึงยึดหรือให้ยึดหลักทรัพย์ตามที่กำหนดโดยมีหรือไม่มีค่าตอบแทน

3. บริหารจัดการสินทรัพย์ของ ธพท.

บริหารจัดการสินทรัพย์ของ ธพท. (ไม่รวมสินทรัพย์ในทุนสำรองเงินตราตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา) การนำสินทรัพย์ไปลงทุนหาประโยชน์ โดยคำนึงถึงความมั่นคง สภาพคล่อง ผลประโยชน์ตอบแทนของสินทรัพย์ และความเสี่ยงในการบริหารจัดการ

4. เป็นนายธนาคารและนายทะเบียนหลักทรัพย์ของรัฐบาล

เป็นนายธนาคารของรัฐบาล โดยมีอำนาจหน้าที่ในการรับจ่ายเงินเพื่อบัญชีฝากของกระทรวงการคลัง การรับเก็บรักษาเงิน หลักทรัพย์ หรือของมีค่าอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ของรัฐบาล การเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการซื้อขายโลหะทองคำและเงิน การซื้อขายและโอนตัวแลกเงิน หลักทรัพย์และใบหุ้น การควบคุมและการรวมไว้ในแหล่งกลางซึ่งเงินปริวรรตต่างประเทศ หรืออาจเป็นนายธนาคารของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ นอกจากนี้ อาจเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์ของรัฐบาล โดยมีอำนาจกระทำการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ของรัฐบาล จ่ายเงินต้นและดอกเบี้ย หรืออาจเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ สถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

5. เป็นนายธนาคารของสถาบันการเงิน

เป็นนายธนาคารของสถาบันการเงิน โดยมีอำนาจหน้าที่ในการให้กู้ยืมเงินหรือให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สถาบันการเงิน การเก็บรักษาเงิน หลักทรัพย์ หรือของมีค่าอย่างอื่นของสถาบันการเงิน รวมถึงการสั่งให้สถาบันการเงินส่งรายงานหรือชี้แจงเพื่ออธิบายเกี่ยวกับทรัพย์สิน หนี้สิน หรือภาระผูกพันได้

6. จัดตั้งหรือสนับสนุนการจัดตั้งระบบการชำระเงิน

เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งหรือสนับสนุนการจัดตั้งระบบการชำระเงินระบบการหักบัญชีระหว่างสถาบันการเงิน และบริหารจัดการระบบดังกล่าวให้เกิดความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

7. กำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน

กำกับ ตรวจสอบ วิเคราะห์ฐานะและการดำเนินงาน ตลอดจนการบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงิน เพื่อให้มีเสถียรภาพ

8. บริหารจัดการอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราภายใต้ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา รวมทั้งบริหารจัดการสินทรัพย์ในทุนสำรองเงินตราตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา

9. ควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

โดยทั่วไปแล้วธนาคารกลางเป็นสถาบันการเงินที่คล้ายคลึงกับธนาคารพาณิชย์ คือ มีหน้าที่รับฝากเงินและให้กู้ยืมเงิน แต่ลูกค้าของธนาคารกลางไม่ใช่ประชาชนทั่วไป เพราะจะให้บริการเฉพาะรัฐบาลและสถาบันการเงินอื่นๆ เท่านั้น หน้าที่พิเศษของธนาคารกลางที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ คือ มีหน้าที่ออกธนบัตร และเป็นเจ้าหน้าที่ทางการเงินของประเทศ เช่น การทำหน้าที่เป็นผู้แทนในการกู้เงินจากต่างประเทศ เป็นต้น

7.7 นโยบายการเงิน และการนำไปใช้ประโยชน์ (Monetary Policy and Utilization)

นโยบายการเงิน หมายถึง มาตรการต่างๆ ที่รัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทยหรือธนาคารกลางใช้เป็นเครื่องมือควบคุมปริมาณเงินและการไหลเวียนเพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และช่วยทำให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ประกอบด้วย 5 มาตรการ ดังต่อไปนี้

1. การปรับเงินสดสำรองตามกฎหมาย (Legal Reserve) โดยธนาคารกลาง จะอาศัยอำนาจที่มีอยู่ในการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย ให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ เช่น ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ธนาคารกลางประกาศปรับเงินสดสำรองตามกฎหมายลดลง เพื่อให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น จะเป็นผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าหากเกิดภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองมากเกินไปจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศเพิ่มเงินสดสำรองตามกฎหมาย ทำให้มีปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง มาตรการนี้จะส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการนำมาใช้หากไม่มีการควบคุมที่ดี ดังนั้นแต่ละประเทศจึงต้องระมัดระวังในการนำมาใช้ในการแก้ปัญหาทางการเงิน

2. การปรับอัตรารับช่วงซื้อลด (Discount Rate) การควบคุมนี้เกิดขึ้นกรณีที่ลูกค้าบางคนของธนาคารพาณิชย์ต้องการเงินสดเร่งด่วน จะเอาเช็คหรือตัวเงินที่ยังไม่ถึงกำหนดมาขายให้กับธนาคารพาณิชย์ โดยธนาคารพาณิชย์จะหักส่วนลดไว้ตามที่กำหนด และอยู่ในความควบคุมของธนาคารกลาง ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศลดอัตรารับช่วงซื้อลด เพื่อให้มีปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ แต่ในกรณีที่เกิดภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากเกินไป รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศเพิ่มอัตรารับช่วงซื้อลดเพื่อลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลง

3. การปรับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากประจำ (Regulation in Interest) วิธีการปรับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากประจำนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมปริมาณเงินสำหรับการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ นโยบายนี้ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะเป็นผู้ควบคุม ในกรณีที่เศรษฐกิจตกต่ำ มีปัญหาการว่างงานเกิดขึ้น ธนาคารกลางจะประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ เพื่อจูงใจให้ประชาชนนำเงินมาฝาก ซึ่งจะระดมเงินฝากสำหรับนำไปลงทุนในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีงานทำ ก็จะช่วยแก้ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเกิดภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองเกินไปจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาล

โดยธนาคารกลางจะประกาศลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ เป็นเหตุให้มีปริมาณเงินฝากประจำที่จะระดมเป็นเงินทุนในระบบเศรษฐกิจลดลง ทำให้มีปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง นั่นคือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นโยบายนี้เป็นนโยบายที่ประเทศต่างๆมักนำมาใช้ในการแก้ปัญหาทางการเงิน

4. การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาด (Open Market Operation)

ธนาคารกลางสามารถซื้อหรือขายหลักทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์ได้ หลักทรัพย์ที่ซื้อขายส่วนใหญ่คือ พันธบัตรรัฐบาล ตัวเงินคลัง และอื่นๆ ในช่วงที่ธนาคารกลางเห็นว่าปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมากเกินไป อาจทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจึงประกาศขายหลักทรัพย์ในตลาด ทำให้เงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ลดลง เพราะนำไปซื้อหลักทรัพย์และธนาคารพาณิชย์จะลดการให้สินเชื่อเพื่อสนับสนุนการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง ในทางตรงกันข้ามถ้ารัฐบาลเห็นว่าระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการประกอบธุรกิจ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศซื้อหลักทรัพย์ในตลาด ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีเงินสดสำรองเพิ่มขึ้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถขยายเครดิตเพื่อสนับสนุนการลงทุนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น นโยบายนี้เป็นนโยบายที่ประเทศต่างๆ มักนำมาใช้ในการแก้ปัญหาทางการเงิน

5. การควบคุมระบบเงินผ่อนและระบบเช่าซื้อ (Selective Credit Control and Hire Purchase) เป็นนโยบายของรัฐบาลโดยธนาคารกลางจะเน้นคุณภาพเพื่อเลือกควบคุมการให้สินเชื่อบางประเภทโดยเฉพาะจะลงโทษทั้งนี้เพื่อให้มีผลกระทบเกิดขึ้นในวงจำกัดตามที่ธนาคารกลางต้องการ ได้แก่ การควบคุมการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคในแง่ของการกำหนดสัดส่วนของเงินคาวน และการควบคุมการให้สินเชื่อเพื่อการเคหะ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลของประเทศไทยต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยมีการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการเช่าซื้อ จากเดิม 4 ปี เป็น 6 ปี เป็นต้น

7.8 ประเภทนโยบายการเงิน (Types of Monetary policy)

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2556) ได้อธิบายถึงประเภทของนโยบายการเงิน แบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. นโยบายการเงินแบบเข้มงวด

นโยบายการเงินแบบเข้มงวดเป็นนโยบายที่นำมาใช้ในกรณีที่ระบบเศรษฐกิจมีปัญหาต่างๆ เช่น การที่ราคาสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น ประชาชนมีการใช้จ่ายมากกว่าความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การค้าหรือดุลการชำระเงินขาดดุล เป็นต้น การใช้นโยบายทางการเงินที่เข้มงวดในกรณีที่เกิดปัญหาต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นการใช้เครื่องมือเพื่อลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น ถ้าเกิดภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองเกินไปจนเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลโดยธนาคารกลางจะประกาศลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ เป็นเหตุให้มีปริมาณเงินฝากประจำที่จะระดมเป็นเงินทุนในระบบเศรษฐกิจลดลง ทำให้มีปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง นั่นคือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นโยบายนี้เป็นนโยบายที่ประเทศต่างๆ มักนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาทางการเงิน

2. นโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย

นโยบายการเงินแบบผ่อนคลายเป็นนโยบายที่ใช้เครื่องมือต่างๆ ทางการเงินเพื่อทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น มักนำมาใช้ในกรณีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเนื่องมาจาก การลงทุนรวมทั้งการผลิตและการใช้จ่ายของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ ความต้องการสินเชื่อในการลงทุนลดลงเมื่อเทียบกับปริมาณเงินออมในระบบเศรษฐกิจที่มีอยู่ การใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนคลายจะช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัว ตัวอย่างเช่น กรณีที่เศรษฐกิจตกต่ำ มีปัญหาการว่างงานเกิดขึ้น ธนาคารกลางจะประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ เพื่อจูงใจให้ประชาชนนำเงินมาฝาก ซึ่งจะระดมเงินฝากสำหรับนำไปลงทุนในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนมีงานทำ ก็จะช่วยแก้ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้

7.9 สรุป (Conclusion)

การเงินและนโยบายการเงินมีความสำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค เนื่องจากนโยบายดังกล่าวช่วยแก้ปัญหาและรักษาระดับของการพัฒนา หรือทำให้เกิดการพัฒนาของประเทศต่างๆ ยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงอุปสงค์และอุปทานของเงินในตลาดเงินตรา ตลอดจนการกำหนดอัตราดอกเบี้ย ณ ดุลยภาพในตลาดเงินตรา นอกจากนี้ควรทำความเข้าใจถึงมูลค่าของเงินกับทฤษฎีการเงินเบื้องต้นเพื่อช่วยให้ทราบแนวคิดในด้านผลกระทบของตัวแปรบางตัวที่มีต่อมูลค่าของเงินกับทฤษฎีการเงินเบื้องต้น สำหรับสถาบันการเงิน เป็นหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายการเงิน ในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และผลของการใช้นโยบายการเงินดังกล่าว ซึ่งนโยบายการเงินทำให้มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งนโยบายการเงินดังกล่าว ได้แก่ การปรับเงินสดสำรองตามกฎหมาย การปรับอัตรารับช่วงซื้อลด การปรับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับเงินฝากประจำ การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาด และการควบคุมระบบเงินผ่อนและระบบเช่าซื้อ โดยประเภทของนโยบายการเงิน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ นโยบายการเงินแบบเข้มงวด และนโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย

7.10 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมายของเงิน และหน้าที่ของเงิน
2. อุปสงค์และอุปทานของเงินมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินตราได้อย่างไร
3. อุปสงค์ของเงินตามแนวความคิดของ John M. Keynes นั้นมีสาเหตุมาจากอะไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประการอธิบาย
4. ทำไมเส้นอุปทานของเงินในตลาดเงินตราจึงเป็นเส้นตรงและตั้งฉากกับแกนนอน
5. จากการศึกษาทฤษฎีการเงินเบื้องต้นในบทที่ 7 นั้น นักศึกษาได้ทราบแนวคิดของความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ และระดับสินค้าและบริการว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และเกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างไร
6. สถาบันการเงินแบ่งออกเป็นกี่รูปแบบ จงอธิบายถึงรูปแบบต่างๆ ของสถาบันการเงินว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
7. นโยบายการเงินประกอบด้วยมาตรการอะไรบ้าง มาตรการดังกล่าวมีลักษณะและผลกระทบอย่างไรในการนำไปใช้
8. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างนโยบายการเงินแบบเข้มงวดและนโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย
9. จากการศึกษาเรื่องการเงินนโยบายการเงิน ในบทที่ 7 นั้น ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง จงอธิบาย

บทที่ 8

เงินเฟ้อ และการว่างงาน

(Inflation and Unemployment)

8.1 บทนำ

(Introduction)

ในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้น เป็นการศึกษาในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ ซึ่งโดยทั่วไปมีปัญหาที่รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขหลายประเด็น เพื่อให้ประชากรที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ปัญหาสำคัญที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจเนื่องจากหากเกิดขึ้นแล้วจะนำผลกระทบมาสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้น คือ ปัญหาเงินเฟ้อและปัญหาการว่างงาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำปัญหาดังกล่าวทั้งสองปัญหามาศึกษาในบทนี้ โดยจะอธิบายถึงความหมายของเงินเฟ้อและสาเหตุของเงินเฟ้อ ผลกระทบ และการแก้ปัญหาเงินเฟ้อ การว่างงาน และประเภทของการว่างงาน สาเหตุของการว่างงาน ตลอดจนผลกระทบและการแก้ปัญหาการว่างงาน ซึ่งจะได้ อธิบายถึงเป็นลำดับต่อไป

8.2 ความหมายและสาเหตุของการเกิดภาวะเงินเฟ้อ

(Definition and Courses of Inflation)

8.2.1 ความหมายของเงินเฟ้อ

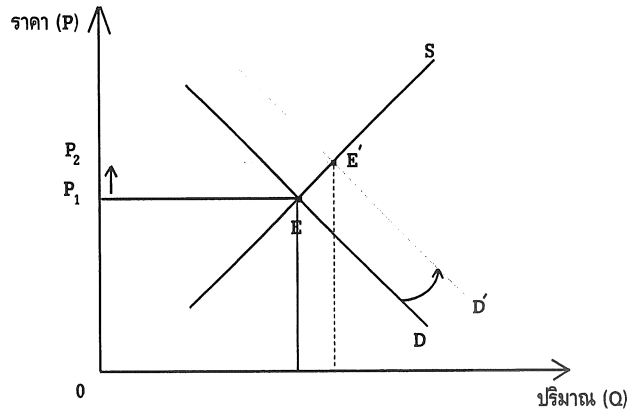
ภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) หมายถึง สภาวะการณ์ที่ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นระยะเวลายาวนานโดยที่ระดับราคาสินค้าทั่วไปจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับอำนาจซื้อ กล่าวคือ เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจอำนาจซื้อของเงินจะลดลง เป็นสาเหตุให้เงินจำนวนเดียวกันนี้ไม่

สามารถซื้อสินค้าและบริการได้เท่ากับจำนวนที่เคยซื้อได้ในระยะก่อนเกิดภาวะเงินเฟ้อทำให้ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ภาวะเงินเฟ้อยังมีความหมายถึงสภาวะการณ์ที่ในระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินหมุนเวียนมากเกินไป และการหมุนเวียนของปริมาณเงินที่มากเกินไปในระบบเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดการลงทุนและการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ

8.2.2 สาเหตุของการเกิดภาวะเงินเฟ้อ

ภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ มาจาก 3 สาเหตุ โดยแต่ละสาเหตุมีความแตกต่างกัน ดังนี้

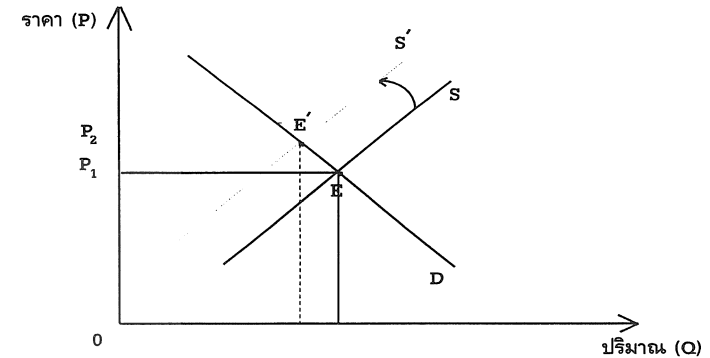
1. เงินเฟ้อที่เกิดจากอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น (Demand - pull or buyers' inflation) เป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจากการที่ค่าใช้จ่ายที่วางแผนไว้นั้น เพิ่มขึ้นรวดเร็วมากกว่าปริมาณของผลผลิตรวมในระบบเศรษฐกิจ นั่นคือประชาชนมีความต้องการซื้อสินค้ามากกว่าปริมาณสินค้าที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจต่างๆ ที่มีการใช้กำลังการผลิตและการจ้างงานอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม และจากการที่ปริมาณสินค้าและบริการที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ราคาของสินค้าและบริการดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น เงินเฟ้อที่เกิดจากทางด้านอุปสงค์รวมนี้อาจจะมีลักษณะที่ระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินที่มากเกินไปหรือมีค่าใช้จ่ายของรัฐบาลมากเกินไป

รูปภาพที่ 8.1 ภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากอุปสงค์รวมเพิ่มขึ้น

จากรูปภาพที่ 8.1 การที่ความต้องการสินค้าและบริการนั้นมีมากขึ้น ทำให้เส้นอุปสงค์ขยับเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เพิ่มขึ้นจาก D เป็น D' ทำให้จุดดุลยภาพเปลี่ยนจากจุด E เป็น E' และทำให้ราคาเพิ่มสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 การเพิ่มสูงขึ้นของราคาดังกล่าวเป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากด้านอุปสงค์ (Demand - pull or buyers' inflation)

2. เงินเฟ้อเกิดจากต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น (Cost - push or sellers' or suppliers' inflation) เป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากปริมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดของปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ราคาของปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวมีราคาสูงขึ้น และเนื่องจากปัจจัยดังกล่าวเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจ จึงทำให้ต้นทุนของการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลต่อการกำหนดราคาที่ต้องเพิ่มสูงขึ้น มีผลกระทบต่อทางด้านอุปทานของระบบเศรษฐกิจ

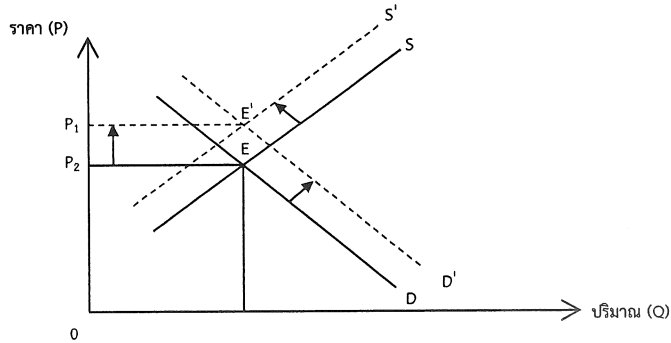

รูปภาพที่ 8.2 ภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

จากรูปภาพที่ 8.2 การที่ปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้ราคาของปัจจัยดังกล่าวสูงขึ้น มีผลกระทบต่อทางด้านอุปทาน โดยอุปทานจะขยับเปลี่ยนจาก S เป็น S' เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้นดุลยภาพเปลี่ยนจาก E เป็น E' และราคาสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 การขยับสูงขึ้นของราคาดังกล่าวเป็นภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากทางด้าน อุปทาน (Cost - push or sellers' inflation)

3. เงินเฟ้อเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Structural Inflation) เป็นภาวะเงินเฟ้อในลักษณะที่ราคาของสินค้าและบริการโดยทั่วไปสูงขึ้นซึ่งเกิดจากผู้ผลิตสินค้าและบริการไม่สามารถเร่งระดับการผลิตเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจดังกล่าวคือการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ของสินค้าและบริการ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการผลิตและการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตเป็นสาเหตุทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง เงินเฟ้อเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ของผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจธุรกิจ และรัฐบาล โดยที่ผู้ผลิตไม่พร้อมที่จะผลิตสินค้าและบริการ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจทำให้เกิดการขาดแคลนสินค้าและบริการ กล่าวโดยสรุปแล้วคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

การผลิตนั้นเกิดขึ้นจากอุปสงค์และอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ราคาเพิ่มขึ้น

รูปภาพที่ 8.3 ภาวะเงินเฟ้อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ

จากรูปภาพที่ 8.3 คลายภาพเริ่มแรกเกิดจากอุปสงค์ D และอุปทาน S คือจุด E ต่อมาโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงทำให้อุปสงค์และอุปทานเปลี่ยนจาก D เป็น D' และ S เป็น S' เกิดคลายภาพใหม่ที่จุด E' และทำให้ราคาขายสูงขึ้นจาก OP_1 เป็น OP_2 การเพิ่มขึ้นของราคาดังกล่าวเป็นเงินเฟ้อที่เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง (Structural Inflation)

โดยสรุปแล้วการเกิดภาวะเงินเฟ้อส่วนใหญ่มักเกิดจากทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทานในระบบเศรษฐกิจ โดยสถานการณ์เงินเฟ้อที่ปรากฏ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลมาจากทางด้านอุปสงค์หรืออุปทานที่ส่งผลกระทบมากกว่ากัน

8.2.3 การแข่งขันของเงินเฟ้อ

รัตนา สายคณิต (2545) ได้อธิบายตามหลักวิชาการว่าสามารถแบ่งอัตราเงินเฟ้อเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. เงินเฟ้ออย่างอ่อน คือ อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นไม่เกินร้อยละ 5 เป็นระดับเงินเฟ้อที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการลงทุน มักจะเกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งถือว่าเป็นภาวะปกติและไม่มีผลเสียหายต่อภาวะเศรษฐกิจ แต่กลับส่งผลดี คือ ทำให้มีการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งด้านการลงทุน การผลิต การจ้างงาน และรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

2. เงินเฟ้อระดับปานกลาง คือ อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเกินร้อยละ 5 แต่ไม่เกิน ร้อยละ 20 สินค้าโดยทั่วไปมีราคาสูง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการลงทุน และการผลิต เพราะต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าก็จะสูงตามขึ้นไป ประชาชนจะประสบปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้นโดยได้รับความเดือดร้อนเรื่องราคาสินค้าแพง ดังนั้น รัฐบาลจะยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขโดยใช้มาตรการทางการเงินและการคลัง

3. เงินเฟ้ออย่างรุนแรง คือ การที่ระดับราคาสินค้าสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยระดับราคาจะเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ 20 ต่อปี ทำให้อำนาจการซื้อของเงินลดลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมักเกิดขึ้นในขณะเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สงคราม หรือ รัฐบาลทำการพิมพ์ธนบัตรออกมาหมุนเวียนมากเกินไป อย่างเช่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในเยอรมนี จีน และประเทศไทย ได้พิมพ์ธนบัตรออกใช้โดยไม่มีการควบคุมจำกัด จึงเกิดเงินเฟ้ออย่างรุนแรงจนทำให้ธนบัตรแทบจะไม่สามารถทำหน้าที่

8.3 ผลกระทบของภาวะเงินเฟ้อที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ (Impact of Inflation on the Economy)

เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้มีผลกระทบดังต่อไปนี้

1. รายได้ที่แท้จริงหรืออำนาจซื้อลดลง อันเนื่องมาจากค่าของเงินลดลง เช่น เดิมเงิน 100 บาท ซื้อผลไม้ได้ 3 กิโลกรัม แต่เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ เงิน 100 บาทนั้น จะสามารถซื้อผลไม้ได้เพียง 2 กิโลกรัมเท่านั้น นั่นคืออำนาจซื้อของเงิน 100 บาท ลดลง

2. การommelลดลง เนื่องจากเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อ ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น ปริมาณเงินที่ต้องจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น แต่ถ้ารายได้ยังคงที่ ดังนั้นเงินที่เคยออมได้ในระดับหนึ่งจึงลดลง

3. ผลกระทบต่อดุลการค้า โดยถ้าเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น ราคาส่งออกสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่ไม่เกิดภาวะเงินเฟ้อ จึงทำให้ชาวต่างประเทศซื้อสินค้าจากประเทศไทยน้อยลง ดังนั้นจึงมีผลกระทบต่อปัญหาดุลการค้าขาดดุล โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราต่างประเทศไม่เปลี่ยนแปลง

4. ผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของรัฐบาล โดยในกรณีที่เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ราคาของสินค้าและบริการสูงขึ้น รัฐบาลมีค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการพัฒนาสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น รัฐบาลมีโครงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเส้นทางคมนาคม และได้ตั้งงบประมาณตามแผนงานที่กำหนดไว้จำนวนหนึ่ง แต่ในขณะที่กำลังจะดำเนินการก่อสร้าง หรืออยู่ระหว่างก่อสร้างโครงการดังกล่าว ได้เกิดปัญหาเงินเฟ้อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ราคาวัสดุก่อสร้างมีราคาสูงขึ้น ทำให้รัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนงบประมาณเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของรัฐบาล

5. ผลของภาวะเงินเฟ้อทำให้แบ่งกลุ่มคนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์จากภาวะเงินเฟ้อ และกลุ่มผู้เสียประโยชน์จากภาวะเงินเฟ้อ ดังนี้

(1) กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์ ได้แก่ ลูกหนี้ แพทย์ ช่างตัดผม ช่างตัดเสื้อ และนักแก๊งกำไร เป็นต้น โดยกลุ่มอาชีพดังกล่าวจะมีการปรับราคาสำหรับการให้บริการสูงขึ้น บางกรณีการปรับราคายังสูงกว่าอัตราเงินเฟ้ออีกด้วย

(2) กลุ่มผู้เสียประโยชน์ ได้แก่ เจ้าหนี้ ผู้มีรายได้คงที่จากเงินเดือนหรือค่าจ้าง ตลอดจนผู้บริโภคทั่วไป โดยผลกระทบจากปัญหาเงินเฟ้อ ส่งผลต่อค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นนั่นเอง

8.4 ภาวะเงินเฟ้อของประเทศไทย (Thailand's Inflation)

การคิดอัตราเงินเฟ้อนั้น โดยทั่วไปจะคำนวณจากการเปลี่ยนแปลงตัวเลขดัชนีราคาผู้บริโภค(Consumer Price Index: CPI) สำหรับประเทศไทยได้มีการคิดอัตราเงินเฟ้อจากตัวเลขดัชนีราคาผู้บริโภค ดังตารางที่ 8.1

ตารางที่ 8.1 อัตราเงินเฟ้อที่คำนวณจากดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป (ปี 2554=100)

ปี เดือน	ปี									
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
มกราคม	0.8	2.2	1.2	2.7	5.9	3.0	4.3	-0.4	4.1	3.0
กุมภาพันธ์	0.3	1.9	2.2	2.5	5.6	2.3	5.4	-0.1	3.7	2.9
มีนาคม	0.6	1.7	2.3	3.2	5.7	2.0	5.3	-0.2	3.4	3.1
เมษายน	0.4	1.6	2.5	3.6	6.0	1.8	6.2	-0.9	3.0	4.0
พฤษภาคม	0.1	1.9	2.4	3.7	6.2	1.9	7.6	-3.3	3.5	4.2
มิถุนายน	0.2	1.7	3.0	3.8	5.9	1.9	8.9	-4.0	3.3	4.1
กรกฎาคม	0.1	1.8	3.1	5.3	4.4	1.7	9.2	-4.4	3.4	4.1
สิงหาคม	0.3	2.2	3.1	5.3	3.8	1.1	6.4	-1.0	3.3	4.3
กันยายน	0.4	1.7	3.6	6.0	2.7	2.1	6.0	-1.0	3.0	4.0
ตุลาคม	1.4	1.2	3.5	6.2	2.8	2.5	3.9	0.4	2.8	4.2
พฤศจิกายน	1.2	1.8	3.0	5.9	3.5	3.0	2.2	1.9	2.8	4.2
ธันวาคม	1.6	1.8	2.9	5.8	3.5	3.2	0.4	3.5	3.0	3.5

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (ออนไลน์, 2555)

จากตารางที่ 8.1 พบว่าในปีพ.ศ. 2548 และปีพ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีตัวเลขอัตราเงินเฟ้อที่ สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 มีตัวเลขดัชนีราคาเพิ่มขึ้นจากเดือนที่ผ่านมาร้อยละ 9.2 ซึ่งหมายถึงประเทศไทยขณะนั้นมีปัญหาเงินเฟ้อที่ส่งผลต่อค่าครองชีพของประชาชนที่สูงขึ้น

8.5 การว่างงาน และประเภทของการว่างงาน

(Unemployment and Types of Unemployment)

8.5.1 ความหมายของการว่างงาน

การว่างงาน (Unemployment) หมายถึง สภาวะการณ์ที่มีคนต้องการทำงานมากกว่าตำแหน่งว่างที่มี หรือความต้องการจ้างงานน้อยกว่า การเสนอตัวทำงาน นอกจากนี้การว่างงานอาจหมายถึง การสูญเสียผลผลิตไปบางส่วนเนื่องจากมีคนงานต้องถูกบอกเลิกสัญญาจ้างงาน

8.5.2 ประเภทของการว่างงาน (Types of Unemployment)

ประเภทของการว่างงาน โดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีสาเหตุของการว่างงานที่แตกต่างกันไป บางประเภทมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ แต่ก็มีบางประเภทที่เมื่อเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจแล้ว ไม่มีผลกระทบมากนัก ซึ่งอธิบายได้ตามลำดับต่อไปนี้

1. การว่างงานในระหว่างการเปลี่ยนงาน (Transitional unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดขึ้นเมื่อคนงานต้องการเปลี่ยนงานจากงานหนึ่งไปอีกรายงานหนึ่ง เป็นการว่างงานเพียงช่วงหนึ่งซึ่งอาจจะเป็น 2-3 วัน หรือ 2-3 สัปดาห์เท่านั้น การว่างงานประเภทนี้ไม่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น นายสมชาย ได้ขอลาออกจากสถานที่ทำงานเดิมและมีผลวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2557 และนายสมชาย ได้งานใหม่ทำแล้ว แต่ขอทางสถานที่ทำงานใหม่เริ่มงานวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ดังนั้นนายสมชาย จะว่างงานในเดือนกันยายน ลักษณะการว่างงาน 1 เดือนนี้จะไม่ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

2. การว่างงานแบบวัฏจักร (Cyclical unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากวัฏจักรทางธุรกิจ เช่น มีการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ หรืออาจจะลดจำนวนวันหรือจำนวนสัปดาห์ในการผลิต อันเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจ และมักเกิดในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การว่างงานประเภทนี้มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมี

ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ หรือวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปีพ.ศ. 2540 – 2543 มีคนเป็นจำนวนมากต้องว่างงาน เนื่องจากมีสถานประกอบการปิดกิจการหลายแห่ง รวมทั้งสถาบันการเงินของภาคเอกชนบางแห่งก็ปิดกิจการด้วยเช่นกัน นอกจากนี้บัณฑิตจบใหม่ก็ไม่สามารถหางานทำได้ การว่างในลักษณะเช่นนี้ จึงมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

3. การว่างงานแบบไม่สมัครใจ (Involuntary unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากคนงานต้องการทำงาน แต่นายจ้างไม่จ้าง เพราะเนื่องจากคุณสมบัติผู้สมัครงานไม่สอดคล้องกับตำแหน่งงานที่ว่าง การว่างงานประเภทนี้มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่จบการศึกษาใหม่ด้านสังคม หรือด้านการศึกษา มักหางานยากกว่าบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่จบการศึกษาใหม่ทางด้านวิชาชีพเฉพาะ ได้แก่ แพทย์ทุกสาขา และพยาบาล เป็นต้น

4. การว่างงานแอบแฝง (Hidden unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากการไม่นับคนงานบางกลุ่มเป็นข้อมูลสถิติของกำลังแรงงาน เพราะเนื่องจากการทำงานต่ำระดับ ได้แก่ คนงานที่ทำงานเป็นแบบ part-time เป็นต้น การว่างงานแบบแอบแฝงนี้มักเกิดกับอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ที่มีการทำงานไม่เต็มที่นั่นเอง และการว่างงานประเภทนี้ไม่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมากนัก เช่น เกษตรกรที่มีอาชีพทำนา จะมีระยะเวลาของการทำนาประมาณเพียง 4 เดือนเท่านั้น ส่วนอีก 8 เดือนว่างงาน ช่วงระยะเวลาการว่างงานดังกล่าวไม่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจมากนัก เพราะในฤดูกาล การเพาะปลูกต่อไป เกษตรกรรายนี้ก็มีงานการทำนาอยู่

8.6 ผลกระทบของปัญหาการว่างงาน (Impact of Unemployment)

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ แล้ว จะส่งผลกระทบต่อต่อไปนี้

1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแรงงาน

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานในระบบเศรษฐกิจจะทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแรงงานไม่เต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการว่างงานแบบไม่สมัครใจ เพราะแรงงานไม่มีงานทำ ทั้งๆ ที่เป็นแรงงานที่มีความรู้และความสามารถ หรือเป็นแรงงานที่มีทักษะและผ่านการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี เมื่อบุคคลนั้นกลายเป็นผู้ว่างงาน จึงไม่ได้ใช้ความรู้ และความสามารถให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติ นอกจากนั้นการเกิดปัญหาการทำงานต่ำกว่าระดับ หรือการว่างงานแบบแอบแฝงนั้น ทำให้ประเทศชาติจะได้รับประโยชน์น้อยกว่าที่ควรจะเป็น

2. การออมและการลงทุน

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ในระบบเศรษฐกิจลดลง เนื่องจากรายได้ของคนว่างงานลดลง ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัว เพราะค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวไม่เปลี่ยนแปลง หรืออาจมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการออม หรือเงินออมลดลง หรือไม่มีเงินออมเลย ดังนั้น เมื่อเงินออมในระบบเศรษฐกิจลดลง ส่งผลต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากเงินลงทุนในระบบเศรษฐกิจส่วนหนึ่ง มาจากเงินออมในระบบเศรษฐกิจนั่นเอง นอกจากนี้ผลกระทบของปัญหาการว่างงาน ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคลดลง เนื่องจากมีรายได้ลดลง และความสามารถในการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคลดลง ส่งผลกระทบต่อการลงทุนในระบบเศรษฐกิจ เพื่อผลิตสินค้าออกมาจำหน่าย เพราะขายผลผลิตไม่ได้

3. การคลังรัฐบาล

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจ หากปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาที่รุนแรงแล้ว จะส่งผลต่อการชะงักงันของการลงทุน การค้าขายหรือการประกอบธุรกิจมีปัญหาตามมา ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลได้ลดน้อยลง และถ้ารัฐบาลแก้ไขปัญหาการว่างงานดังกล่าวโดยการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุนในโครงการพัฒนาประเทศของรัฐบาล เพื่อเพิ่มการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ ก็จะทำให้ปัญหาการว่างงานได้ระดับหนึ่ง แต่จะมีภาระต่องบประมาณของรัฐบาล เพราะรัฐบาลต้องใช้งบประมาณแบบขาดดุลทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากทั้งในและนอกประเทศ

4. การกระจายรายได้

เมื่อเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ที่ว่างงานได้รับผลกระทบโดยเฉพาะบุคคลที่มีฐานะยากจน เนื่องจากไม่มีรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว ทำให้ฐานะของครอบครัวยิ่งจนลงไปอีก จำเป็นต้องลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคและเกิดปัญหาหนี้สินตามมา เกิดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยในด้านรายได้มากยิ่งขึ้น เกิดปัญหาการกระจายรายได้เหลื่อมล้ำมากขึ้น

5. การเมืองของประเทศ

ประเทศที่ระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาการว่างงานที่รุนแรง และหากไม่ดำเนินแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว จะทำให้เกิดผลกระทบต่อปัญหาอื่นตามมา ได้แก่ ปัญหาทางสังคม ที่มีการก่อคดีอาชญากรรมมากขึ้น ส่งผลต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเมื่อมีปัญหาความยากจน อันเนื่องมาจากปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้น จึงมีการเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา หรือ บรรเทาปัญหาการว่างงาน นอกจากนี้จะทำให้การเมืองของประเทศไม่เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากความยากจนดังกล่าว ทำให้เกิดการซื้อสิทธิ์และขายเสียงได้

8.7 การแก้ไขปัญหาการว่างงาน

(Troubleshooting of Unemployment)

เมื่อระบบเศรษฐกิจเกิดปัญหาการว่างงาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแรงงาน การออมและการลงทุน การคลังรัฐบาล การกระจายรายได้ และการเมืองของประเทศดังกล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเร่งดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว วิธีการแก้ปัญหาการว่างงานดังกล่าวควรวิเคราะห์ว่าเกิดจากสาเหตุใดเสียก่อน เพราะจะได้แก้ไขปัญหการว่างงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประเทศต่างๆ มักใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลังในการแก้ปัญหาดังกล่าว

นโยบายการคลัง

1. เพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาล เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของภาครัฐในโครงการพัฒนาประเทศ จะทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ และส่งผลให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว เพิ่มค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภค กระตุ้นให้ผู้ผลิตประกอบธุรกิจ โดยผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มการลงทุนในระบบเศรษฐกิจอีกด้วย

2. ลดการจัดเก็บภาษี เพื่อให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชน และมีผลต่อการจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดรายได้เพื่อไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยใช้ชีวิตประจำวัน หรือรัฐอาจจัดเก็บภาษีจากประชาชนลดลง เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เหลือเพียงพอในการอุปโภคและบริโภคสินค้าและบริการ

นโยบายการเงิน

1. ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงิน เพื่อกระตุ้นให้นักลงทุนมาลงทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น เพราะเนื่องจากดอกเบี้ยเงินกู้เป็นต้นทุนของธุรกิจนั่นเอง

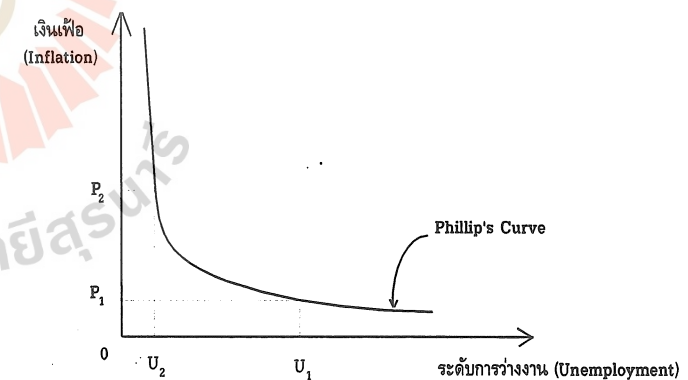
2. ขยายระยะเวลาการผ่อนส่งและการเช่าซื้อ เพื่อให้สินค้าอุปโภคและบริโภคมียอดจำหน่ายหรือยอดขายเพิ่มขึ้น ช่วยกระตุ้นการลงทุนของภาคเอกชน ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น

จากการใช้นโยบายการคลังและนโยบายการเงินดังกล่าวในการแก้ปัญหาการว่างงานในระบบเศรษฐกิจนั้น รัฐบาลในทุกๆ ประเทศไม่อาจใช้นโยบายใดเพียงนโยบายหนึ่งเท่านั้น แต่ควรเป็นการผสมผสานของการใช้นโยบายทั้งสองควบคู่กันไป

8.8 ความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อกับการว่างงาน

(The Relationship between Inflation and Unemployment)

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อ (Inflation) กับการว่างงาน (Unemployment) นั้น นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ ฟิลิปส์ (Phillip) ได้ทำการศึกษา และได้ข้อสรุปว่า เงินเฟ้อและการว่างงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม หมายความว่าถ้าภาวะเงินเฟ้อมีระดับสูงขึ้นการว่างงานจะมีระดับต่ำ แต่ถ้าหากภาวะเงินเฟ้อมีระดับลดลง การว่างงานจะเพิ่มขึ้น ดังแสดงได้ดังนี้

รูปภาพที่ 8.4 ความสัมพันธ์ระหว่างเงินเฟ้อกับการว่างงาน

จากรูปภาพที่ 8.4 เป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างระดับเงินเพื่อกับการว่างงาน หรือ Phillip's Curve นั้นเอง ซึ่งมีความลาดชันเป็นลบ (Negative Slope) และอธิบายได้ว่า ในช่วงขณะที่ระบบเศรษฐกิจมีระดับการว่างงานมาก นายจ้างไม่จำเป็นต้องให้ค่าจ้างสูง และเนื่องจากค่าจ้างเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต จึงทำให้ราคาสินค้าไม่สูงนัก เช่น ณ ระดับการว่างงาน OU_1 ราคาหรือเงินเพื่อเท่ากับ OP_1

ในทางตรงกันข้ามถ้าหากระดับการว่างงานมีน้อย นายจ้างจำเป็นต้องให้ค่าจ้างกับคนงานสูงๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนงานมาทำงานกับตนเอง เป็นเหตุให้ค่าจ้าง ราคา หรือระดับเงินเพื่อสูงขึ้น เช่น ระดับการว่างงาน OU_2 ซึ่งน้อยกว่า OU_1 ราคาหรือเงินเพื่อสูงถึง OP_2 โดยที่ OP_2 สูงกว่า OP_1 นั้นเอง

8.9 สรุป

(Conclusion)

ปัญหาเงินเพื่อและการว่างงานมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในโลกนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ภาวะเงินเพื่อและการว่างงานจึงเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยในบทที่ 8 ได้อธิบายถึงความหมายของเงินเพื่อและการว่างงาน ตลอดจนต้นเหตุของการเกิดปัญหาดังกล่าว ผลกระทบที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไข โดยปัญหาดังกล่าวทั้งสองประเด็นนั้น รัฐบาลจะนำนโยบายการเงินมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ เรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และการขยายเวลาการผ่อนส่งและการเช่าซื้อ ส่วนนโยบายการคลังที่รัฐบาลนำมาใช้ ได้แก่ นโยบายด้านภาษี และนโยบายเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลมาแก้ไขปัญหาเงินเพื่อและการว่างงาน

อย่างไรก็ตามเงินเพื่ออย่างอ่อนจะเกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานเต็มที่ และแก้ไขปัญหการว่างงานได้อีกด้วย เนื่องจากเงินเพื่อและการว่างงานมีความสัมพันธ์กันดังที่อธิบายไว้ในบทที่ 8

8.10 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมายของเงินเพื่อ และสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะเงินเพื่อในระบบเศรษฐกิจ
2. ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาภาวะเงินเพื่อ หรือไม่ ถ้าหากประเทศไทยมีปัญหาภาวะเงินเพื่อดังกล่าว อยากทราบว่าสาเหตุของภาวะเงินเพื่อดังกล่าวเกิดจากอะไร จงอธิบาย
3. “ภาวะเงินเพื่ออย่างอ่อนจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ” จากข้อความดังกล่าวท่านเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด จงอธิบาย
4. ถ้าหากประเทศใดก็ตามเกิดปัญหาภาวะเงินเพื่อขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อยากทราบว่าผลกระทบของปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดอะไรขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จงอธิบาย
5. จงอธิบายความหมายของการว่างงาน และประเภทของการว่างงาน
6. ภาวะการว่างงานมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไร จงอธิบาย
7. จงอธิบายถึงวิธีการแก้ปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ
8. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเกิดภาวะเงินเพื่อกับการว่างงาน ตามแบบจำลองของฟิลลิปส์
9. จากการศึกษาเรื่องเงินเพื่อและการว่างงานนั้น ท่านได้เรียนรู้อะไร และสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์อะไรบ้างในระดับประเทศ

บทที่ 9 ความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Growth and Economic Development)

9.1 บทนำ (Introduction)

ประเทศต่างๆ ในโลกนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประเทศร่ำรวย และกลุ่มประเทศยากจน โดยกลุ่มประเทศที่ยากจนนั้นประชาชนขาดแคลนอาหาร สำหรับการบริโภค ขาดแคลนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตที่สำคัญ นอกจากนี้ปัญหาประชาชนภายในประเทศมีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มประเทศที่ร่ำรวย หรือมีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง

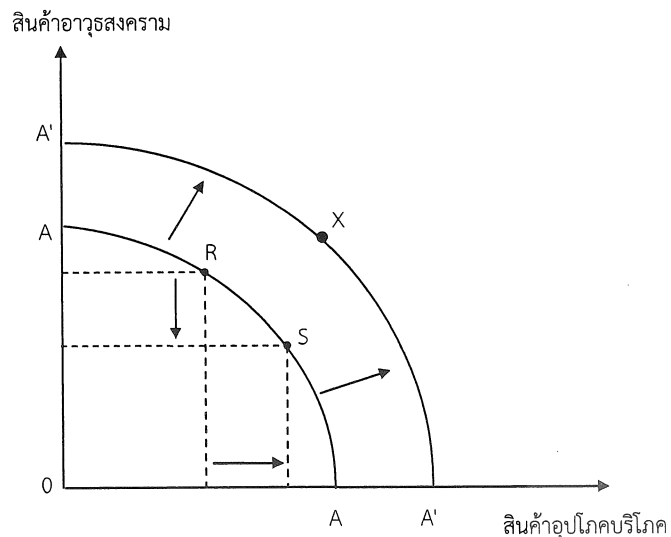
ในบทนี้จะศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจ ลักษณะเด่นของความจำเป็นเร่งด่วน ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ ความแตกต่างระหว่างความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ลักษณะของประเทศกำลังพัฒนา จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ตลอดจนปัญหาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจะได้อธิบายถึงในลำดับต่อไป

9.2 ความหมายของความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจ (Definition of Economic Growth)

รัตนาศายคณิต (2545) ได้ให้ความหมายของความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจว่า หมายถึงการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ (Potential output) เป็นระยะเวลายาวนานโดยผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ หมายถึง ระดับผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงที่ประเทศสามารถผลิตขึ้นได้ในงวดเวลาหนึ่ง โดยใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเต็มที่

การอธิบายถึงความจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจ (Economic growth) นั้นใช้เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิต (Production Possibility Curve: PPC) เป็นเครื่องมือในการอธิบายถึงประเด็นนี้ กล่าวคือ เส้น PPC นั้น แสดงถึงความเป็นไปได้ในการผลิตสินค้าและบริการในปริมาณสูงสุดที่เป็นไปได้ ภายใต้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำกัดจำนวนหนึ่ง และทรัพยากรดังกล่าวยังไม่มีมีการปรับปรุงคุณภาพ พิจารณาจากรูปภาพที่ 9.1 พบว่า เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิตเริ่มต้นภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัดจำนวนหนึ่ง คือ AA และการเคลื่อนย้ายจากจุด R เป็นจุด S มีการผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น แต่จำเป็นต้องลดปริมาณการผลิตอาวุธสงครามลง เนื่องจากทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตมีอยู่อย่างจำกัด

ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต หรือทรัพยากรปัจจัยการผลิตมีการปรับปรุงคุณภาพแล้ว ทำให้เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิตเปลี่ยนขยับเป็นเส้นใหม่ คือ A'A' โดยปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น จากการที่เส้น PPC เปลี่ยนจาก AA เป็น A'A' แสดงถึงการจำเป็นเร่งด่วนทางเศรษฐกิจนั่นเอง กรณีนี้ระบบเศรษฐกิจมีการผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค และสินค้าที่เป็นอาวุธสงครามเพิ่มขึ้น จากรูปภาพที่ 9.1 ปริมาณผลผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าอาวุธสงครามที่จุด X นั้นมากกว่าจุด R และจุด S

รูปภาพที่ 9.1 เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต

9.3 การวัดความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจ (Measurement of Economic Growth)

ในการวัดอัตราความจำเป็นเติบโตทางด้านเศรษฐกิจนั้นนิยมวัดจากอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (real Gross Domestic Product: real GDP) ในช่วงเวลา 1 ปี ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากช่วง 1 ปีก่อนหน้านั้นร้อยละเท่าใด

$$g_t = \frac{GDP_t - GDP_{t-1}}{GDP_{t-1}} \times 100$$

โดยที่

- g_t คือ อัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจในปี t
- GDP_t คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ปีที่ t
- GDP_{t-1} คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง ปีที่ $t-1$

ตัวอย่าง เช่น ในปี พ.ศ. 2556 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เท่ากับ 3,855.11 พันล้านบาท สูงกว่าในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเท่ากับ 3,688.19 พันล้านบาท ดังนั้นสามารถคำนวณอัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2548 ได้ดังนี้

$$g_t = \frac{3,855.11 - 3,688.19}{3,688.19} \times 100 = 4.53\%$$

สรุปได้ว่าประเทศไทยมีอัตราความจำเป็นเติบโตในปี พ.ศ. 2548 เท่ากับ 4.53% อาศัยหลักการดังกล่าวข้างต้น สามารถคำนวณหาอัตราความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละปีได้ ตามตารางที่ 9.1

ตารางที่ 9.1 ระดับและอัตราความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2551-2555

ปี พ.ศ.	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (พันล้านบาท)	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริง (%)
2551	9,418.6	9.91
2552	10,266.0	8.99
2553	10,104.8	1.57
2554	10,867.6	7.55
2555	11,572.3	6.48

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ออนไลน์, 2557 ได้จาก www.nesdb.go.th

9.4 ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ

(The Theory of Economic Development)

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) คือ กระบวนการที่จะทำให้เกิดความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญในการก้าวจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วของนักเศรษฐศาสตร์ ชื่อ W.W. Rostow มีอยู่ 5 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1: ขั้นเศรษฐกิจและสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society)

- เศรษฐกิจยังไม่เจริญเติบโต
- เป็นสังคมแบบดั้งเดิม
- ปกครองอย่างเข้มงวดจากรัฐบาล

ขั้นที่ 2: ขั้นเตรียมการ (Preconditions of Take-off)

- ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องผ่านขั้นตอนนี้
- เป็นขั้นตอนของการสะสมทุน
- ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตรเริ่มดีขึ้น
- มีการสร้างปัจจัยพื้นฐานการผลิต (Infrastructure) เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า และโทรศัพท์

ขั้นที่ 3: ขั้นเศรษฐกิจขยายตัว (Take-off)

- มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต
- การผลิตมีประสิทธิภาพ
- ประชากรมีรายได้สูงขึ้น

ขั้นที่ 4: ขั้นเร่งรัดการขยายตัว (Drive to Maturity)

- ประสิทธิภาพในการผลิตสูงมาก
- เกิดช่องว่างระหว่างรายได้

ขั้นที่ 5: ขั้นการบริโภคอย่างสมบูรณ์ (Perfect or High Consumption)

- มีสินค้าและบริการอย่างหลากหลาย
- มีเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างสมบูรณ์
- ปริมาณการบริโภคต่อคนสูง

ถ้าประเทศต่างๆ พัฒนาถึงขั้นที่ 5 แล้ว ก็จะเลือกดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

1. สร้างความมั่นคงภายในประเทศ เช่น การให้เงินเปล่าสงเคราะห์แก่คนที่ไม่มั่งคั่ง หรือเกษียณจากการทำงานแล้ว
2. การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจไปยังต่างประเทศ
3. สร้างความผาสุกให้ประชาชน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เป็นต้น

นอกจากนี้นอกจากนี้ ได้รวบรวมแนวคิดเรื่องการพัฒนาการแบบยั่งยืน จากนักวิชาการต่างๆ เช่น

- Robert Allen เสนองานเรื่อง How to Save the World (1980)
- Mustafa Tolba เรื่อง Sustainable Development (1987)
- J.Coomer เรื่อง Quest for a Sustainable Society (1979)
- Michael Redclift เรื่อง Sustainable Development (1987)
- และ R.K. Turner เรื่อง Sustainable Environmental Management (1988)

เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้กับสังคมไทย ข้อสรุปที่ได้จากนักวิชาการ จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาการแบบยั่งยืน ประกอบด้วยแนวคิดที่สำคัญ 6 ประการ

1. การพัฒนาต้องช่วยกลุ่มคนที่ยากจนที่สุด เพราะพวกเขาจะไม่มีทางออกอื่นใดหลงเหลืออยู่ นอกจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
2. การพัฒนาต้องเน้นพัฒนาแบบพึ่งพาตัวเอง ภายใต้ความจำกัดทางสภาพธรรมชาติ
3. การพัฒนาจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรงด้านสิ่งแวดล้อม
4. การพัฒนาจะต้องวางอยู่บนหลักการว่าด้วยการมีสุขภาพอนามัยที่ดี การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การมีอาหารที่เพียงพอแก่การบริโภค
5. การพัฒนาจะต้องวางอยู่บนหลักที่ว่าด้วยการส่งเสริมการริเริ่มของประชาชน
6. การพัฒนาต้องเน้นมนุษยชาติหรือเน้นคนเป็นศูนย์กลาง และหัวใจของการพัฒนาต้องเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติได้หันมาสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะนอกจากแนวโน้มสู่ความคิดเรื่องการพัฒนาการแบบยั่งยืนแล้ว ได้มีแนวโน้มที่จะปรับแผนพัฒนาการใหม่ที่เน้นในเรื่องการพัฒนาทางด้านจิตใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเมื่อนำมาปรับใช้กับแนวทางในพัฒนาสังคมแบบยั่งยืน สามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวทาง

แนวทางแรก คือ แนวยุทธศาสตร์พุทธศาสนา

กลุ่มนักคิดในเวลานี้ที่สำคัญก็คือ ท่านพุทธทาสภุมณีนริโกมล และสำนักสันติอโศก แนวยุทธศาสตร์นี้ได้นำเอาหลักพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ทั้งทางปรัชญา และนำหลักพุทธศาสนามานำเสนอเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ในทางปรัชญาจะเน้นที่ความสุขทางจิต ต้องพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจ และสติปัญญา โดยความสุขของมนุษย์นั้นไม่ได้อยู่ที่รูปวัตถุภายนอก ดังนั้นแนวคิดนี้จะเน้นเรื่องความรักและการเป็นผู้ให้

แนวทางที่สอง คือ แนวยุทธศาสตร์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง

ยุทธศาสตร์นี้วางอยู่บนหลักคิดและปรัชญาแบบ Marxism ที่เน้นความเชื่อแบบวัตถุนิยม และหลักโคอะเล็กติก โดยมีความเชื่อว่าโลกและสังคมมีกฎเกณฑ์การพัฒนาที่แน่นอน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความปรารถนาทางจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นจะเข้าใจการวิวัฒนาการได้ต้องเข้าใจวิวัฒนาการทางสังคม นั่นคือที่มาของหลักวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแนวคิดนี้เสนอว่าประวัติศาสตร์มีการวิวัฒนาการอย่างเป็นขั้นตอนจากสังคมที่ไม่มีชนชั้นสู่สังคมที่มีชนชั้น และในที่สุดก็จะวิวัฒนาการกลับสู่สังคมที่ไม่มีชนชั้นอีกครั้งหนึ่ง

แนวทางที่สาม คือ ยุทธศาสตร์วัฒนธรรมชุมชน

หลักแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของยุทธศาสตร์วัฒนธรรมชุมชนนี้ ส่วนหนึ่งมาจากปรัชญาพุทธศาสนาที่ปฏิเสธพัฒนาการที่เน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ (เน้นการขยายตัวของ GNP) ถือเอาความสุขสูงสุดของมนุษย์เป็นเป้าหมาย หรือที่เรียกว่า Human - Centered Development อีกส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยเฉพาะวิธีการแก้ไขปัญหา แต่ต่างจากหลักเศรษฐศาสตร์การเมืองตรงที่ให้ความสำคัญต่อชนบทและด้านวัฒนธรรมค่อนข้างมาก

9.5 การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development)

9.5.1. ความแตกต่างระหว่างความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจมักใช้สลับกันจนเหมือนว่าเป็นคำเดียวกัน ซึ่งความจริงแล้วความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) และการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic development) มีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ ความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มกำลังการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศชาติที่เพิ่มขึ้น ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ มีการปรับปรุงเทคโนโลยีและการฝึกทักษะของแรงงานอีกด้วย โดยทั่วไปประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจย่อมมีความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย แต่ความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่นการที่ประเทศชาติผลิตสินค้าและบริการได้มากขึ้นโดยไม่มีการปรับปรุงในด้านอื่นเลยย่อมเป็นไปได้ เป็นต้น

จุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การทำให้เกิดความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ความจริงแล้วหากปล่อยประเทศให้มีการพัฒนาไปเรื่อยๆ ประเทศก็ย่อมเจริญเติบโต แต่อาจจะช้ามาก หากจะให้รวดเร็วขึ้นก็ต้องให้มีการพัฒนาความรู้ของประชาชนภายในประเทศและมีการพัฒนาหรือนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาพัฒนาประเทศ ซึ่งเรียกว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ

9.5.2. ลักษณะของประเทศกำลังพัฒนา

3 ใน 4 ของประชากรโลกจะอยู่ในประเทศที่มีระดับของการพัฒนาที่ต่ำอยู่ โดยรวมถึงประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย หรืออาจเรียกว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ประชากรในประเทศส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีการว่างงานแบบแอบแฝงในการผลิตทางการเกษตร จึงมีรายได้เพียงพอกับการยังชีพเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม การลงทุนในที่ดินมีน้อย ใช้ทุนอย่างไม่ประหยัด นิยมแบ่งที่ดินเป็นแปลงเล็กให้ลูก ทำให้ที่ดินทำกินมีสัดส่วนน้อยลง ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพต่ำ เช่น คันไถ ใช้คนปลูก ค่า และเก็บเกี่ยว ทำให้ได้ผลผลิตน้อยและไม่มีความคุณภาพ

นอกจากนี้ยังมีปัญหาหนี้สินในลักษณะสะสม เนื่องจากการคิดดอกเบี้ยทบต้น เพราะไม่มีรายได้มาใช้หนี้ ตลอดจนมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกอีกด้วย เป็นต้น ดังนั้นรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีจึงต่ำด้วย

2. ลักษณะประชากร

ประชากรของประเทศกำลังพัฒนาจะมีอัตราการเกิดสูง อัตราการตายสูง อัตราการอยู่รอดต่ำ ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดแคลนอาหาร ประชาชนภายในประเทศมีสุขภาพอนามัยไม่ดี เนื่องจากขาดสารอาหาร ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในชนบทฐานะยากจน ค่าครองชีพต่ำ ต้องอาศัยสถาบันครอบครัวและวัดช่วยเหลือในการดำรงชีวิต

3. ลักษณะของวัฒนธรรมและการเมือง

ลักษณะทางวัฒนธรรมและการเมืองของประเทศกำลังพัฒนานั้น ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ แรงงานเป็นแรงงานเด็ก มีระบบชนชั้น การติดต่อกันระหว่างชนชั้นไม่มี เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้น ทำให้ไม่เข้าใจกัน ฐานะของสตรีต่ำทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ต้องทำงานหนัก มีรายได้น้อย มีประเพณีความเชื่อสืบทอดติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ขาดการพัฒนา ส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อในไสยศาสตร์และโชคลาง

4. ลักษณะทางเทคโนโลยี

ทางด้านเทคโนโลยีในการผลิตนั้น ประเทศกำลังพัฒนาจะมีผลผลิตต่ำ เพราะใช้เทคโนโลยีไม่ทันสมัย ไม่มีการฝึกอบรม หรือมีก็ไม่เพียงพอ ระบบการขนส่งไม่ดีพอ ไม่มีหลักการประหยัดและไม่ทันสมัย เช่น ยังใช้ควายไถนา ใช้แรงงานคนเกี่ยวข้าวและนวดข้าว ทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ และเชื่อมโยงมายังปัญหารายได้ต่ำเกิดขึ้นกับเกษตรกร

5. ลักษณะการลงทุนและการออม

ประเทศกำลังพัฒนาจะมีการนำทรัพยากรมาใช้แล้วไม่ทำให้เกิดประโยชน์เต็มที่ ปริมาณเงินลงทุนมีจำกัด เนื่องจากขาดแคลนเงินลงทุน และเนื่องจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ จึงทำให้สินค้าที่ส่งออกขายต่างประเทศไม่สามารถจะแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้

9.5.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกๆ ประเทศมี 5 ประการ คือ

1. มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น (Standard of Living) มาตรฐานการครองชีพที่ดีคือ การกินดีอยู่ดีในทางเศรษฐศาสตร์ การกินดีอยู่ดี หมายถึง การที่ประชากรมีสินค้าและบริการเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ เนื่องจากเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติจะเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงเร่งเพิ่มผลผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ อย่างไรก็ตามในการพัฒนาส่วนมากมักจะเริ่มด้วยการพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐาน เช่น ถนน การขนส่ง การคมนาคม การชลประทาน การไฟฟ้า การประปา การสาธารณสุข และการศึกษา เป็นต้น เพราะสิ่งจำเป็นเหล่านี้จะเป็นปัจจัยช่วยเสริมประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ

การลงทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มผลผลิต แต่การลงทุนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการออม ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการออมจึงต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาเสมอ การลงทุนที่ดีควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อประสิทธิภาพของการผลิตที่มีต้นทุนต่ำและได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต้องคำนึงถึงอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรด้วย เนื่องจากในปัจจุบันการแพทย์และสาธารณสุขเจริญขึ้น ทำให้อัตราการตายลดลงมาก และมีอัตราการเกิดสูง ถ้าอัตราการเพิ่มผลผลิตไม่เพียงพอกับอัตราการเพิ่มของประชากรแล้ว จะผลทำให้การอุปโภคบริโภคลดลง การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นก็เกิดผล หรือพัฒนาไปได้อย่างเชื่องช้า การดำเนินการคุมกำเนิดจึงเป็นส่วนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง

2. มีการกระจายรายได้ดี (Income Distribution) หมายถึง การลดช่องว่างหรือความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้ของประชาชน การขยายตัวทางเศรษฐกิจแม้ว่าจะทำให้รายได้ต่อบุคคลสูงขึ้น ก็ได้แต่แสดงว่ามาตรฐานการครองชีพของประชาชนส่วนใหญ่จะดีขึ้นตามไปด้วย เพราะรายได้จากการผลิตสินค้าและบริการ หรือการบริโภคอาจจะตกอยู่กับประชาชนกลุ่มน้อย ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในหมู่ประชาชนในเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันมาก แสดงให้เห็นถึงผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่อยู่ในเมืองมากกว่าชนบท ดังนั้นในระยะหลังประเทศต่างๆ จึงมุ่งการพัฒนาไปที่ชนบท เพื่อเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย เป็นการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทั่วถึง

3. การมีงานทำ (Employment) ให้ประชาชนในวัยทำงานมีงานทำอย่างทั่วถึง การว่างงานหรือการไม่มีงานทำจะทำให้ไม่มีรายได้นำไปซื้อสินค้าและบริการมาอุปโภคบริโภค ดังนั้นการไม่มีงานทำ จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น จุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงต้องมุ่งการมีงานทำภายในประเทศไว้เสมอ ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าระดับการจ้างแรงงานภายในประเทศจะขึ้นอยู่กับระดับของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการผลิตสินค้าและบริการสนองตอบความต้องการภายในประเทศและเพื่อส่งออกไปขายต่างประเทศ นอกจากนี้อัตราการเพิ่มของประชากรที่สูงมากจะเป็นสาเหตุให้มีประชากรในวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่สามารถรับเข้าทำงานได้ทั้งหมด ปัญหาการว่างงานก็จะเกิดตามมา

4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในทางเศรษฐศาสตร์ คำว่า "ทรัพยากรธรรมชาติ" (Natural Resources) หมายถึง ทรัพยากรทุกอย่างที่มีอยู่ในประเทศ ทั้งบนดินและใต้ดิน ได้แก่ พื้นดิน น้ำ แร่ ป่าไม้ น้ำมันดิบ แก๊สธรรมชาติ เป็นต้น ที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระยะแรกของการพัฒนาประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ก็จะดำเนินการได้ดีและรวดเร็วกว่าประเทศที่มีทรัพยากรน้อย ดังนั้น การสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยการใช้อย่างประหยัดให้ได้ประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องรณรงค์และขอความร่วมมือจากประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

5. การควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษ ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง คือ การเกิดมลภาวะเป็นพิษ ได้แก่ มลพิษในอากาศ ในน้ำ และเสียงทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้มลพิษยังเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำและมลพิษทางเกษตรด้วย ปัจจุบันรัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญ จึงวางแผนนโยบายควบคุมมลพิษอันอาจเกิดในรูปแบบต่างๆ จากการผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

9.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทย (Thailand's National Economic and Social Development Plan)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง บันทึกเจตนาอันแน่วแน่ของรัฐบาลในอันที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้ในระยะเวลาหนึ่ง และนโยบายที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ โดยคำนึงถึงหลักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้นมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคือ สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยที่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) และเป็นแผนพัฒนาที่มีระยะเวลา 6 ปี หลังจากนั้นประเทศไทยได้มีการกำหนดช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฉบับที่ 2 จนถึงแผนพัฒนาฉบับปัจจุบันมีระยะเวลา 5 ปี โดยการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น
2. เพื่อให้การมีงานทำอยู่ในระดับสูง
3. เพื่อให้ดุลการชำระเงินสมดุล
4. เพื่อสร้างและรักษาเสถียรภาพในระดับราคาสินค้าทั่วไป
5. เพื่อให้มีการแจกแจงรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม
6. เพื่อให้ความเจริญของท้องถิ่นต่างๆ ไม่แตกต่างกันมากนัก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-11 มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้
ขวัญกมล ดอนขวา (2551) และสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ออนไลน์, 2555) ได้สรุปผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามสาระสำคัญต่อไปนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1

แผนพัฒนา ฉบับที่ 1 (2504-2509) รวมระยะเวลา 6 ปี การพัฒนาในแผนพัฒนา ฉบับที่ 1 จะมุ่งเน้นพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน หรือโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การสร้างการคมนาคม ถนน เชื้อเพลิงไฟฟ้า ชลประทาน การประปา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวม โดยมุ่งหวังว่าความสามารถในการผลิตทั้งในด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมของภาคเอกชนจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ารัฐบาลลงทุนด้านพื้นฐานดังกล่าว เป้าหมายคือ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.5 ต่อปี

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่าเพิ่มขึ้นเกินเป้าหมาย คือ รายได้ประชาชาติ (GNP) เป้าหมายร้อยละ 5.5 ผลได้จริงร้อยละ 8.1

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 2

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (2510-2514) ระยะเวลา 5 ปี การพัฒนาในช่วงนี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาทางสังคมไปพร้อมๆ กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ คือ ส่งเสริมและรักษาความเป็นธรรมของสังคมสงเคราะห์ประชาชนที่อยู่ในเขตทุรกันดารและห่างไกลความเจริญไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เน้นการพัฒนาทางด้านการเกษตรเป็นหลัก และชักจูงให้ภาคเอกชนลงทุนในด้านอุตสาหกรรมโดยใช้วัตถุดิบและแรงงานในประเทศเป็นส่วนใหญ่ และให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยมีโครงการเร่งรัดพัฒนาชนบทในเขตจังหวัดชายแดนทั้งทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป้าหมายของแผนคือให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมสูงถึงร้อยละ 8.5 ต่อปี

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่าต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมายร้อยละ 8.5 ผลได้จริงร้อยละ 7.5 ทั้งนี้เนื่องจากราคาสินค้าออกที่สำคัญ คือ ข้าวและยางพารา ราคาลดลงมาก การลงทุนจากต่างประเทศที่เคยเพิ่มขึ้นกลับลดลง นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลานี้ รายจ่ายทางทหารของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยลดลง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 3

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515-2519) ระยะเวลา 5 ปี การพัฒนาในแผนนี้จะมุ่งเน้นพัฒนาความเจริญในส่วนภูมิภาค เพื่อลดความแตกต่างของรายได้ ประชาชาติในกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้น้อยลง เพราะเกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้จากโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการมาแล้ว ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้จึงมุ่งการเพิ่มรายได้ประชาชนในเขตชนบท โดยการพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ เช่น การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การค้นคว้าวิจัยพันธุ์เกษตรกรที่ดี การขยายพันธุ์เกษตรกรที่ให้ผลดี การพัฒนาที่ดินให้มีประสิทธิภาพการพัฒนาแหล่งน้ำ จัดตั้งโครงการอุตสาหกรรมชนบทที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตร (Agro industry) ขึ้นเป็นครั้งแรกเริ่มที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือและส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สามารถส่งผลผลิตออกจำหน่ายในตลาดต่างประเทศได้

ด้วย เป้าหมายของแผนคือ ให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมสูงขึ้นร้อยละ 7.0 ต่อปี โดยให้ผลผลิตทางการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 5.1 และผลผลิตด้านอุตสาหกรรมเป็นร้อยละ 8.0 ต่อปี และกำหนดการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในอัตราลดลงเหลือร้อยละ 2.5 ต่อปี โดยดำเนินโครงการคุมกำเนิด

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่าผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมายร้อยละ 7.0 ผลได้จริงร้อยละ 6.2 ระบบเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนโครงสร้างไปเป็นมีความสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น คือ มีสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าเพิ่มสูงขึ้น คือ สินค้าอุตสาหกรรมเป้าหมายร้อยละ 8.0 ผลได้จริงร้อยละ 8.6 สูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ แต่รายได้เฉลี่ยต่อหัว (PI) ตั้งเป้าหมายไว้ร้อยละ 4.5 ผลได้จริงร้อยละ 3.3 ต่ำกว่าเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงใน พ.ศ. 2515 และ พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นปีแรกๆ และปีสุดท้ายของแผนพัฒนา นอกจากนี้ยังเกิดภาวะเงินเฟ้อและเศรษฐกิจชะงักงันด้วย

สำหรับเป้าหมายด้านประชากรได้รับผลสำเร็จ คือ อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรลดลงเหลือร้อยละ 2.5 ตามเป้าหมาย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 4

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (2520-2524) ระยะเวลา 5 ปี การพัฒนาในแผนนี้จะมุ่งเน้นความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ พร้อมทั้งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ดูแลไม่ให้ราคาสินค้าและบริการค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นเกิดภาวะเงินเฟ้อ เพิ่มผลผลิตต่อไร่โดยปรับโครงสร้างการผลิตสาขาการเกษตร เช่น ปลูกพืชหมุนเวียน การปศุสัตว์ การประมงชายฝั่ง เป็นต้น สนับสนุนการส่งออกให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตและภาวะตลาดโลก นอกจากนี้ได้วางนโยบายป้องกันและรักษาป่าไม้ ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารให้คงไว้

เป้าหมายกำหนดให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นร้อยละ 7.0 อัตราการขยายตัวของสาขาการเกษตรให้ลดลงเล็กน้อย แต่ขยายภาคอุตสาหกรรมสูงขึ้นมากกว่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 9.6 ต่อปี โดยปรับปรุงการลงทุนในภาคเอกชนเพื่อให้ความมั่นใจกับผู้ลงทุน อัตราการขยายตัวของสินค้าและบริการเพื่อส่งออกเพิ่มขึ้น

เป็นร้อยละ 7.3 ต่อปี อัตราการขยายตัวของสินค้านำเข้าสูงกว่าเดิมคิดเป็นร้อยละ 6.1 ต่อปี จำนวนประชากรให้เพิ่มในอัตราที่ลดลงเหลือร้อยละ 2.1

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมายร้อยละ 7 ผลได้จริงร้อยละ 7.3 สูงกว่าเป้าหมายแต่ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้ากับต่างประเทศถึง 45,300 ล้านบาท เกิดจากการใช้จ่ายเกินตัวทาง ประชาชน การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมัน และเกิดภาวะเงินเฟ้อในต่างประเทศ การขยายตัวของเศรษฐกิจโดยส่วนรวมสูงถึงร้อยละ 7.4 ต่อปี แต่การขยายตัวทางภาคเกษตรลดต่ำลงเหลือร้อยละ 3.0 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับใกล้เคียงกับเป้าหมาย ส่วนใหญ่การพัฒนาจะรวมตัวอยู่ในภาคกลางโดยเฉพาะกรุงเทพฯ เพราะปัจจัยต่างๆ อำนวยความสะดวก จึงเป็นแหล่งเงินทุนและการพัฒนา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5

แผนพัฒนา ฉบับที่ 5 (2525-2529) รวมระยะเวลา 5 ปี ประเทศไทย เริ่มพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนถึง พ.ศ. 2525 เป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้น จาก 2,200 บาทต่อคน ในปี พ.ศ. 2504 เป็น 17,200 บาทต่อคน ในปี พ.ศ. 2524 มูลค่าการส่งออกสินค้า 9,900 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2504 เพิ่มเป็น 163,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 แม้นว่าอัตราการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจจะบรรลุผลได้ตามเป้าหมาย แต่ก็เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ การประมง เป็นต้นรวมทั้ง วัฒนธรรม ค่านิยม สุขภาพจิต และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ประชาชนในชนบทก็ยังไม่ได้รับผลจากการพัฒนาที่ผ่านมา คือ ประชาชนในชนบทอีกเกือบ 10 ล้านคนยังยากจนอยู่เหมือนเดิม และต้องการความช่วยเหลือจากรัฐอีกมาก

ดังนั้นแผนพัฒนา ฉบับที่ 5 จึงมุ่งเน้นปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจแทนการมุ่งขยายอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อกระจายความเจริญจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคมากกว่าเดิม ช่วยผ่อนคลายความยากจนในชนบท และเป็นการแก้ปัญหาการขาดดุลการค้า โดยการประหยัดและลดการใช้พลังงานลง

เป้าหมายของแผนพัฒนามุ่งเน้นการลดอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้เหลือเพียงร้อยละ 6.6 ต่อปี การผลิตภาคเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.5 ต่อปี การผลิตด้านอุตสาหกรรมให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 ต่อปี มูลค่าสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 22.3 ต่อปี มูลค่าสินค้านำเข้าเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 18.1 ต่อปี อัตราเพิ่มของประชากรเหลือร้อยละ 1.5

ความสำคัญของแผนพัฒนา ฉบับที่ 5 คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของประเทศ โดยประกาศพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาทั้งสิ้น 216 อำเภอ 30 กิ่งอำเภอ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ เป็นพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมายร้อยละ 6.6 ผลได้จริงร้อยละ 4.4 อัตราความเจริญทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นต่ำกว่าเป้าหมาย แต่รายได้ส่วนบุคคล (PI/บาท) เพิ่มขึ้นเป็น 21,395 บาท อัตราการเพิ่มขึ้นของภาคเศรษฐกิจหลายด้านต่ำกว่าเป้าหมาย เช่น ผลผลิตทางเกษตร เป้าหมายร้อยละ 4.5 ผลได้จริงร้อยละ 2.1 การส่งออกสินค้าเป้าหมายร้อยละ 22.3 ผลได้จริงร้อยละ 8.4 ด้านอุตสาหกรรม เป้าหมายร้อยละ 7.6 ผลได้จริงร้อยละ 5.1 เนื่องจากรัฐบาลใช้มาตรการรัดเข็มขัดทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านนโยบายการเงินและการคลัง เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีการลดค่าเงินบาทถึง 2 ครั้ง ในระยะเวลาไม่ห่างกันมากนัก นอกจากนี้ยังเปลี่ยนแปลงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากระบบเดิมที่ผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินดอลลาร์มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ทำให้เกิดการคล่องตัวทางการเงินและธุรกิจเพิ่มขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6

แผนพัฒนา ฉบับที่ 6 (2530-2534) รวมระยะเวลา 5 ปี เป็นแผนพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้เจริญควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่สะสมมาจากการพัฒนาแผนก่อนๆ เพื่อยกระดับรายได้ของประชาชน คุณภาพชีวิตและมาตรฐานความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายหลัก

ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงระบบการผลิต การตลาด โดยมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มีรายได้น้อยทั้งในภูมิภาคและชนบท ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากร การบริหารงานพัฒนาของภาครัฐ ปรับปรุงโครงสร้างการผลิต การบริหารพื้นฐานของประเทศ การกระจายโครงสร้างการผลิตเพื่อลดความเสี่ยง ลดต้นทุนการผลิต และปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการให้ดีขึ้น

เมื่อสิ้นสุดแผนปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) เป้าหมายร้อยละ 5 ปี พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.7 พ.ศ. 2531 เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.8 พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 การส่งออก เป้าหมายร้อยละ 10.7 พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.8 พ.ศ. 2531 เพิ่มขึ้นร้อยละ 34.6 พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้นร้อยละ 28.11 การนำเข้า เป้าหมายร้อยละ 9.5 พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้นร้อยละ 39.9 พ.ศ. 2531 เพิ่มขึ้นร้อยละ 46.9 พ.ศ. 2532 เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.7 จะเห็นว่าในช่วงแรกของการพัฒนาบรรลุผลตามเป้าหมาย ทำให้ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP) มีอัตราเพิ่มขึ้นสูงกว่าเป้าหมายมาก มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นแต่มูลค่าการนำเข้าสูงกว่า จึงทำให้ประเทศไทยมีภาวะการขาดดุลการค้า เนื่องจากมีการนำเข้าของสินค้าทุนและอุตสาหกรรมมากทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

การแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทตามที่รัฐบาลได้ทุ่มเทและมุ่งหมายพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนา ฉบับที่ 5 โดยใช้งบประมาณไปแล้วกว่า 4,458 ล้านบาท เพื่อดำเนินงานตามแผนในพื้นที่ 12,561 หมู่บ้าน โดยเน้นแก้ปัญหาด้านการผลิตและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสุขภาพอนามัยและการบริการขั้นพื้นฐานรวมทั้งการพัฒนาอาชีพให้มีความก้าวหน้าในฤดูแล้ว

ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 เศรษฐกิจไทยจึงมีการขยายตัวในระดับสูงและเปิดกว้างเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติมากขึ้น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในระดับสูง ได้แก่ การขยายตัวของการส่งออก การลงทุนทั้ง

ภาครัฐและเอกชนรวมทั้งการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้รายได้ของรัฐบาล รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศเป็นรายได้ที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย นอกจากนี้ภาวะเศรษฐกิจโลกยังเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยคือ ราคาน้ำมันและอัตราดอกเบี้ยลดต่ำลง ช่วยให้การแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลกอยู่ฐานะได้เปรียบ ทำให้การลงทุนและการส่งออกเพิ่มมากขึ้น

เมื่อเศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ ฐานะทางการเงินการคลังของประเทศดีขึ้น ทำให้คนไทยโดยทั่วไปมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าการพัฒนาจะบรรลุเป้าหมายตามที่รัฐบาลวางแผนไว้ แต่ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการพัฒนาตามมาซึ่งรอให้รัฐบาลดำเนินการแก้ไข ดังนั้นในการวางแผนพัฒนา ในขั้นต่อไปจึงต้องพิจารณาถึงการแก้ปัญหาต่างๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้วย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 7

แผนพัฒนา ฉบับที่ 7 (2535-2539) รวมระยะเวลา 5 ปี เป็นแผนที่ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาในทุกๆ ด้าน คือจะรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ในอัตราที่เหมาะสมและมีเสถียรภาพควบคู่ไปกับการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมสู่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ในขณะเดียวกันก็จะมุ่งเน้นการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถที่จะช่วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้มิให้เสื่อมโทรมลงไป

คาดหวังไว้ว่า ด้วยแนวทางต่างๆ ที่กำหนดไว้ ตลอดจนการมีแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมจะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้ และจะทำให้ประเทศไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า เป็นประเทศที่ก้าวออกสู่ระดับนานาชาติมากขึ้น ประชากรส่วนใหญ่จะมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่ดีขึ้น จะมีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น ควบคู่ไปกับการดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ส่วนในด้านภาระของการพัฒนาประเทศนั้น ภาคเอกชนจะเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้นภาครัฐจึงมีการปรับตัวจากการเป็นผู้กำกับดูแล

หรือเป็นผู้ลงมือทำเองมาเป็นผู้ประสานงานการพัฒนากับภาคเอกชนอย่างเหมาะสม

ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จะต้องมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคมควบคู่กันไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 3 ประการ คือ

1. รักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ
2. การกระจายรายได้และกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. เร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะที่คุณภาพและยั่งยืนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงจำเป็นที่จะต้องให้น้ำหนักความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันต่อการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาทั้ง 3 ด้าน แต่เหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในช่วงสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) คือ เกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ หรือวิกฤติต้มยำกุ้ง จนทำให้ประเทศไทยประกาศให้ค่าเงินบาทลอยตัวในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

ตั้งแต่ปี 2504 ที่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จวบจนปัจจุบันซึ่งอยู่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นับเป็นเวลากว่า 3 ทศวรรษจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 ซึ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้บรรลุเป้าหมายปรากฏว่าในปี 2537 ที่ผ่านมา ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประมาณ 60,000 บาทต่อคน และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศขยายตัว ร้อยละ 2 ต่อปี นับว่าประเทศไทยประสบผลสำเร็จด้านพัฒนาเศรษฐกิจพอสมควร อย่างไรก็ตาม จากการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมาอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็น

ปัญหาทางด้านการกระจายรายได้ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือปัญหาทางด้านจริยธรรม

จากการวิเคราะห์ถึงผลสำเร็จและปัญหาจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 เพื่อใช้เป็นแนวคิดในการวางกรอบแผนฯ 8 ซึ่งอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2544 อีกทั้งสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปว่า การพัฒนาประเทศภายใต้กรอบของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 ทำให้เกิดช่องว่างการกระจายรายได้สูงมาก คือ ประชากรร้อยละ 20 ที่มีรายได้ดีอยู่แล้ว กลับมีรายได้สูงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประชากรร้อยละ 20 ในกลุ่มรายได้ต่ำกลับมีรายได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง

นอกจากปัญหาการกระจายรายได้แล้ว ตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ถูกทำลายไปปีละประมาณ 1 ล้านไร่ ซึ่งนับเป็นอัตราการทำลายที่น่าตกใจ เมื่อการพัฒนาประเทศเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงทำให้ประชาชนให้ความสำคัญต่อวัตถุมากขึ้น ใครมีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะได้รับการยอมรับในสังคม ทำให้ผู้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น จึงทำให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมมากมาย อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้พื้นฐานเศรษฐกิจของประเทศไทยคือ กลไกกรรม เมื่อมีการเน้นพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ตัวเลขล่าสุดที่ไทยต้องพึ่งพาเทคโนโลยีต่างประเทศสูงถึง 430,000 ล้านบาท ผลก็คือประเทศไทยต้องประสบกับภาวะขาดดุล และเกิดช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุน

ด้านงานวิจัย ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมากด้านหนึ่ง เท่าที่ผ่านมามีการสนับสนุนน้อยมากเพียงปีละ 5,000 ล้านบาท ในขณะที่มีการตั้งเป้าการลงทุนไว้ถึง 17,500 ล้านบาท

สำหรับด้านการศึกษา จากการวิเคราะห์พบว่า เป็นระบบการศึกษารวมศูนย์ส่วนกลาง เน้นการเรียนในโรงเรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้อ่อนแอ ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่น

เพื่อกำจัดข้อด้อยดังกล่าว ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงได้เน้นการพัฒนาให้สังคมมีประสิทธิภาพ มีเสรีภาพ มีครอบครัวที่อบอุ่น โดยจะเน้นคนเป็นศูนย์กลาง เป็นจุดหมายหลักของการพัฒนา การพัฒนาคนเป็นการพัฒนาเพื่อให้คนมีโอกาสในชีวิตมากขึ้น ลงทุนเพื่อสร้างโอกาสให้กับคน และมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป็นการส่งเสริมสมรรถภาพของมนุษย์ นอกจากนี้จะเน้นการพัฒนาทรัพยากรให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีโอกาสในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว แนวคิดความยั่งยืนยาวนานทางนิเวศ 2 ประการ คือ 1) ต้องเสนอความต้องการพื้นฐานของมวลชนผู้ยากไร้ที่ถูกละเลยมาโดยตลอด และ 2) ต้องสร้างขีดจำกัดบางอย่าง เพื่อพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ยกเลิกการเปิดป่าเพื่อเศรษฐกิจ เป็นต้น จึงถูกกำหนดขึ้นมาเป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนฯ 8 ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีอยู่ 9 ยุทธศาสตร์ด้วยกันคือ

1. ยุทธศาสตร์ด้านประชากร
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศติปัญญาและทักษะฝีมือแรงงาน
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพอนามัย
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจิตใจ
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชากรกลุ่มเปราะบางพิเศษ
6. ยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรม
7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม
8. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและชุมชน
9. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและระบบราชการ และเพื่อให้อื้อต่อการพัฒนาคคนและสังคมก็ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ขึ้นอีก 3 ประการคือ
10. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ
11. ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
12. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมือง

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ประเทศไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจโดยการใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง มีการกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) และกู้เงินจากประเทศญี่ปุ่นที่เรียกว่าเงินกู้มีนาชวา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกู้เงินจากประเทศญี่ปุ่นนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) รวมระยะเวลา 5 ปี เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญาทางการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ

จากการประเมินผลการพัฒนาในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการพัฒนาที่ขาดสมดุล โดยประสบความสำเร็จเฉพาะในเชิงปริมาณแต่ขาดความสมดุลด้านคุณภาพ “จุดอ่อน” ของการพัฒนาที่สำคัญ คือ ระบบบริหารทางเศรษฐกิจ การเมือง และราชการยังเป็นการรวมศูนย์อำนาจและขาดประสิทธิภาพ ระบบกฎหมายล้าสมัย นำไปสู่ปัญหาเรื้อรังของประเทศ คือ การทุจริตประพฤติมิชอบที่เกิดขึ้นทั้งในภาคราชการและในภาคธุรกิจเอกชน ขณะเดียวกันคุณภาพการศึกษาของคนไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ไม่สามารถปรับตัวรู้เท่าทันวิทยาการสมัยใหม่ ทั้งฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยอ่อนแอ ไม่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจยังด้อยประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ความยากจน และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้น ได้สร้างความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ความอ่อนแอของสังคมไทยที่ตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาสังคมมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดทุนทางสังคมและทางเศรษฐกิจหลายประการ ซึ่งเป็น “จุดแข็ง” ของประเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางพื้นฐานให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญทั้งทางสังคม การเมือง การบริหารภาครัฐ และการกระจายอำนาจ ขณะที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและพลังท้องถิ่นชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น สื่อต่างๆ มีเสรีภาพมากขึ้น เอื้อต่อการเติบโตของประชาธิปไตย การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ทั้งจุดแข็งของฐานการผลิตการเกษตรที่หลากหลาย มีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก พร้อมทั้งมีธุรกิจบริการที่มีความเชี่ยวชาญ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และมีเอกลักษณ์ความเป็นไทยมีวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่น รวมทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมเป็นปึกแผ่นและมีสถาบันหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยมีความปลอดภัยจากกระแสโลกาภิวัตน์

การดำเนินงานในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 กลุ่มยุทธศาสตร์ ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง การสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม มีความสำคัญเป็นลำดับสูงสุด เน้นการปฏิรูปให้เกิดกลไกการบริหารจัดการที่ดี ทั้งในภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาประเทศที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญและเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้สังคมไทยพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น กลุ่มที่สอง การเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็ง เป็นกลุ่มยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาดน ครอบคลุม ชุมชน และสังคมให้เป็นแกนหลักของสังคมไทย มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาชนบทและเมือง ตลอดจนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนไทยอยู่ดีมีสุขได้อย่างยั่งยืน และกลุ่มที่สาม การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เข้าสู่สมดุลและยั่งยืน เป็นกลุ่มยุทธศาสตร์ที่เน้นการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาค ที่มุ่งส่งเสริมให้ฐานเศรษฐกิจของประเทศแข็งแกร่งและขยายตัวได้อย่างมีคุณภาพ

โดยปรับฐานเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับฐานรากถึงระดับมหภาค และมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกอย่างรู้เท่าทัน บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ควบคู่ไปกับการรักษาสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งระดับมหภาคและระดับสาขา รวมทั้งการสร้างความรู้พร้อมและพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เน้นการพัฒนานวัตกรรมและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 สรุปได้ว่า ประสบความสำเร็จที่น่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี เสถียรภาพทางเศรษฐกิจปรับตัวสู่ความมั่นคง ความยากจนลดลง ขณะเดียวกันระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก อันเนื่องมาจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย การมีหลักประกันสุขภาพที่มีการปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยครอบคลุมคนส่วนใหญ่ของประเทศ และการลดลงของปัญหาอาชญากรรม แต่เศรษฐกิจไทยยังไม่เข้มแข็งและอ่อนไหวต่อความผันผวนของปัจจัยภายนอก ขณะที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการบริหารจัดการของภาครัฐ ที่ยังต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) รวมระยะเวลา 5 ปี ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย 5 บริบท ได้แก่ การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลก ทำให้การเคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้า และบริการ รวมทั้งคนในระหว่างประเทศมีความคล่องตัวมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด โดยจะต้องมีการบริหารจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาผสมผสานร่วมกับจุดแข็งในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมประชากรในหลายประเทศกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นโอกาสในการพัฒนาภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นของไทย ในการขยายตลาดสินค้าเพื่อสุขภาพ แพทย์พื้นบ้าน และการให้บริการด้านอาหารสุขภาพ การเคลื่อนย้ายของคนอย่างเสรี ส่งผลให้มีการเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยวและการทำธุรกิจในที่ต่างๆ ทั่วโลกมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และการเกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้งขึ้น รวมทั้งการเกิดการระบาดและแพร่เชื้อโรคที่มีรหัสพันธุกรรมใหม่ๆ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จึงมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้มีความสำคัญกับ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ และ การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข 2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ให้มีความสำคัญกับ การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน และการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล 3) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับ การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย การสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจ และการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้มีความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ การสร้างสภาพ-

แวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน และการพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ โดยให้ความสำคัญกับ การเสริมสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ สร้างภาคราชการที่มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล การกระจายอำนาจการบริหารจัดการประเทศสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชน ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริต และมีธรรมาภิบาล

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สู่การปฏิบัติต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคที่พัฒนาจากทุกภาคส่วน เพื่อสามารถผนึกพลังความร่วมมือตามบทบาทความรับผิดชอบร่วมกันขับเคลื่อน โดยนำเอาแนวทางการพัฒนามาตามยุทธศาสตร์ของแผนมาแปลงไปสู่แผนปฏิบัติการในระดับต่างๆ ที่สามารถนำไปขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการปรับระบบการจัดสรรทรัพยากรและปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ รวมทั้งสร้างองค์ความรู้ เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนให้สัมฤทธิ์ผล และมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สรุปได้ว่า การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทุกภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันสูงขึ้นหลายด้าน และสามารถปรับตัวรับมือภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมที่ไม่ได้รับผลกระทบและอยู่ระหว่างร้อยละ 66 – 68 มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน และความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศขาดความสมดุล ความเสี่ยงจากปัญหาภัยเสฟติดที่สูงขึ้น รวมถึงสุขภาพของคนไทยลดลงจากคุณภาพการศึกษาที่เป็นปัญหา สอดคล้องกับการติดตาม

ประเมินผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๐ ที่ประสบความสำเร็จน่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศไทยเข้มแข็งและเริ่มเติบโตอย่างมีคุณภาพ การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.8 ในปี พ.ศ. 2553 หลังจากชะลอตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.1 ในปี พ.ศ. 2549 และหดตัวลงร้อยละ 2.3 ในปี พ.ศ. 2552 คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย และความยากจนลดลง แต่ต้องให้ความสำคัญต่อเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) รวมระยะเวลา 5 ปี ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 - 10 สังคมไทยได้อัญเชิญหลัก"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน นอกจากนี้ข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศระยะกลาง เพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ระยะยาว ที่ทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้เห็นพ้องร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. 2570 ไว้ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิติไตรภพวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งในสังคม ให้ความสำคัญกับ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิขั้นพื้นฐาน และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ เสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้มีคุณค่าร่วมและตระหนักถึงผลประโยชน์ของสังคม และเสริมสร้างการบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีระบบตรวจสอบและการรับผิดชอบที่รัดกุม
- 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ ปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม
- 3) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้ความสำคัญกับ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร สร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทาง

การเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน และ ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน 4) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และเป็นธรรม การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีเสถียรภาพ 5) ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับอนุภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 6) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เตรียมพร้อมไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เตรียมความพร้อมรองรับกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ควบคุมและลดมลพิษ และพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ

การบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม และกระจายการพัฒนาลงสู่พื้นที่ โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่ การกิจ และการมีส่วนร่วม ให้จังหวัดเป็นพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาจากระดับชุมชนสู่ประเทศและประเทศสู่ชุมชน เพิ่มการใช้อองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economic) ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนทั้งระดับพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชน ใช้กลไกและเครื่องมือการพัฒนาของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และสื่อมวลชน

อย่างบูรณาการให้การขับเคลื่อนเกิดประสิทธิภาพด้วยกระบวนการสร้างเครือข่ายหรือคลัสเตอร์ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่

สำหรับปัญหาจากการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-10

1. ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ นั่นคือ คนรวยมีสัดส่วนของความรวยเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหา Income Distribution กลุ่มที่ยากจนที่สุดยังคงเป็นเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงานและกลุ่มข้าราชการ มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างเมืองกับชนบท
2. ปัญหาทางสังคม เป็นลักษณะปัญหาการปรับตัวของสังคมให้เข้ากับเศรษฐกิจปัจจุบันจะพบว่าคนจะเน้นทางวัตถุ ทำให้เกิดปัญหาสังคมค่อนข้างรุนแรง เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม
3. ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เนื่องจากขาดการจัดการทรัพยากรที่ดี
4. ปัญหาระบบราชการขาดการประสานงานกัน นั่นคือ ระบบราชการปรับตัวไม่ทันกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
5. การพัฒนามุ่งเน้นการแสวงหารายได้ที่เป็นตัวเงิน ไม่เน้นถึงการนำเอาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมาใช้ทำให้เกิดต้นทุนทางสังคม ซึ่งเป็นต้นทุนจากการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา

9.7 สรุป

(Conclusion)

ในการศึกษาเรื่องความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ทราบถึงความหมายของความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถวัดได้จากการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ ซึ่งใช้เครื่องมือศึกษาจากเส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิต โดยการวัดดังกล่าวกระทำได้จากการวัดการเปลี่ยนแปลงจากมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงจากปีที่ต้องการหาว่าเปลี่ยนแปลงไปจากปีที่ผ่านมาร้อยละเท่าไร นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างอัตราความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยทั่วไปประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจย่อมมีความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย แต่ความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย ประเด็นที่ได้เรียนรู้จากบทนี้ คือ ลักษณะของประเทศกำลังพัฒนานั้นศึกษาข้อมูลจากลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะประชากร ลักษณะของวัฒนธรรมและการเมือง ลักษณะทางเทคโนโลยี ลักษณะการลงทุนและการออม

สำหรับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ที่สำคัญมี 5 ข้อ ได้แก่ มาตรฐานการครองชีพที่ดี มีการกระจายรายได้เท่าเทียมกัน มีการจ้างงานเต็มที่ ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการควบคุมการเกิดมลภาวะเป็นพิษ โดยขั้นของการพัฒนาเศรษฐกิจตามทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ W.W. Rostow ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน เรียงตามลำดับของการพัฒนา ซึ่งเริ่มจากขั้นเศรษฐกิจและสังคมแบบดั้งเดิม ขึ้นเตรียมการ ขั้นเศรษฐกิจขยายตัว ขั้นเร่งรัดการขยายตัว และขั้นการบริโภคอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ในบทที่ 9 ได้อธิบายถึงการพัฒนาของประเทศไทยที่เริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-11 อีกด้วย

9.8 คำถามเพื่อการทบทวน

(Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมาย และการวัดอัตราความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
2. ทำไมจึงมีการวัดอัตราความจำเริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง
3. ปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศอยู่ในขั้นใดตามทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของ W.W. Rostow จงอธิบาย
4. ความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบายมาให้เข้าใจโดยสังเขป
5. ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศกำลังพัฒนา เพราะเหตุใด จงอธิบายโดยใช้หลักการของลักษณะประเทศกำลังพัฒนา
6. ทำไมทุกประเทศในโลกนี้จึงต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตนเอง
7. ขอให้ท่านอธิบายถึงปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-11
8. จากการศึกษาเรื่องความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในบทนี้ ทำให้ท่านได้เรียนรู้อะไร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร จงอธิบาย

บทที่ 10 การค้าและการเงินระหว่างประเทศ (International Trade and Finance)

10.1 บทนำ (Introduction)

ประเทศต่างๆ ในโลกนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มประเทศร่ำรวย และกลุ่มประเทศยากจน โดยที่กลุ่มประเทศที่ยากจนนั้นประชาชนขาดแคลนอาหาร สำหรับการบริโภค ขาดแคลนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำหรับความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตที่สำคัญ นอกจากนี้ปัญหาประชาชนภายในประเทศมีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มประเทศที่ร่ำรวย หรือมีระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง ประเทศทั้งสองกลุ่มอยู่ร่วมกันในโลกนี้ได้โดยมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ การค้าระหว่างประเทศ และการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้และรายจ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (open economy) คือมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ความต้องการใช้จ่ายมวลรวมจะประกอบด้วย การบริโภค การลงทุน การใช้จ่ายของรัฐบาล และการส่งออกสุทธิซึ่งเป็นผลต่างระหว่างมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ในบทนี้จะศึกษาถึงความหมายของการค้าระหว่างประเทศ ความแตกต่างระหว่างการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในประเทศ ระบบการเงินระหว่างประเทศ อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ นโยบายการค้าระหว่างประเทศและผลของการใช้นโยบาย ความหมายของดุลการชำระเงินและองค์ประกอบของดุลการชำระเงิน ดุลการชำระเงินในทาง

เศรษฐศาสตร์ การแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

10.2 ความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ (Importance of International Trade)

การค้าระหว่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศที่ศึกษาถึงต้นเหตุและผลประโยชน์ที่ได้จากการค้าระหว่างประเทศ ในด้านการค้าประเทศต่างๆ มีการซื้อขายสินค้าและบริการจากกันและกัน และโดยทั่วไปแล้วการค้าระหว่างประเทศเกิดจากการติดต่อและตกลงกันระหว่างพ่อค้าในประเทศหนึ่งกับพ่อค้าในอีกประเทศหนึ่งโดยตรง อย่างไรก็ตามทั้งการค้าภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือการหากำไรให้มากที่สุดจากการทำการค้า ในขณะนี้รัฐบาลของแต่ละประเทศจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายทางด้านการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศเป็นที่มาของรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ

ในเศรษฐกิจของโลกนั้น ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าไม่มีประเทศใดในโลกที่ไม่ติดต่อค้าขายกับประเทศอื่นๆ ประเทศซึ่งมีการค้าขายกับประเทศอื่นๆ เรียกว่าเป็นประเทศซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open economy) ส่วนประเทศซึ่งไม่มีการค้ากับประเทศอื่นๆ เรียกว่า ระบบเศรษฐกิจแบบปิด (Close economy)

ดังนั้นสรุปได้ว่า การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศและทำให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจดังนี้

1. ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) คือทำให้เกิดการผลิตสินค้า เช่น ประเทศไทยผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรกรรม และสหรัฐอเมริกาปลูกพืชผลผลิตและส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม เป็นต้น
2. ทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialized Labor) อันมีผลต่อเนื่องจากการแบ่งงานกันทำ เช่น การที่ประเทศไทยผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าว และ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งนั้น แสดงให้เห็นว่าประชาชน

ภายในประเทศไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการปลูกข้าว และการเพาะเลี้ยงกุ้ง เป็นต้น

3. จากการแบ่งงานกันทำและความชำนาญเฉพาะอย่าง ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีลักษณะการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูง (High Efficiency) เช่น การที่ประเทศไทยผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าว และ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งนั้น แสดงให้เห็นว่าประชาชนภายในประเทศไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการปลูกข้าว และการเพาะเลี้ยงกุ้ง โดยสามารถส่งสินค้าดังกล่าวไปขายในต่างประเทศ และสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2554 มูลค่าการส่งออกข้าว และกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง เท่ากับ 196,117 ล้านบาท และ 52,048 ล้านบาท ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ออนไลน์, 2555) โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกในสินค้าทั้งสองดังกล่าวสูงมาก แสดงถึงคุณภาพสินค้าของไทยได้รับการยอมรับในตลาดโลกว่ามีลักษณะการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงมาก

จากผลดีหรือประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศที่ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ เป็นผลทำให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตสูง สวัสดิการของคนภายในประเทศดีกว่าระบบเศรษฐกิจที่ไม่มีการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากทำให้เกิดการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ เมื่อคนมีงานทำก็ย่อมมีรายได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้นตลอดไป

10.3 ความแตกต่างระหว่างการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในประเทศ (Difference Between the International and Domestic Trade)

การค้าระหว่างประเทศและการค้าภายในประเทศมีความแตกต่างกันสรุปได้ดังนี้

1. การใช้เงินตราต่างชนิดกัน การค้าภายในประเทศเป็นการซื้อขายสินค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายซึ่งอยู่ในอาณาเขตประเทศเดียวกัน เงินตราที่ใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจะเป็นเงินตราที่ใช้ภายในประเทศนั้นๆ เช่น การซื้อขายสินค้าในประเทศไทย ผู้ซื้อและผู้ขายจะยอมรับเงินบาทเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นต้น แต่สำหรับการค้าระหว่างประเทศนั้นผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ในอาณาเขตประเทศที่แตกต่างกัน เมื่อตกลงซื้อขายสินค้าแล้วจะระบุเงินสกุลหลักเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เช่น คนไทยซื้อสินค้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา และต้องชำระราคาสินค้าเป็นเหรียญสหรัฐซึ่งเป็นเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

2. ภาวะแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะทางด้านสังคมนั้น ประเทศต่างๆ มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมต่างกันไป ภาษาที่ใช้ก็ต่างกัน นอกจากนี้นโยบายทางเศรษฐกิจการค้าของแต่ละประเทศก็แตกต่างกันอีกด้วย เช่น นโยบายการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ นโยบายส่งเสริมการพัฒนาภาคการเกษตร หรือ อุตสาหกรรมที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตสินค้า ราคา และปริมาณสินค้านำเข้าและส่งออกจะแตกต่างกัน

3. ภาวะการแข่งขันในตลาดสินค้า และตลาดปัจจัยของผู้ซื้อและผู้ขายในการค้าระหว่างประเทศจะมีความแตกต่างจากภาวะการแข่งขันของตลาดภายในประเทศ กล่าวคือในการค้าระหว่างประเทศนั้น ถึงแม้จะมีความไม่แน่นอนต่างๆ และความรอบรู้ภาวะตลาดอาจจะน้อยกว่าความรอบรู้ภาวะตลาดภายในประเทศ แต่จำนวนและมูลค่าของการซื้อและขายก็มากกว่าตลาดภายในประเทศ เช่น ในปี พ.ศ.2554/55 มูลค่าการซื้อขายข้าวในตลาดโลก เท่ากับ

39,060 พันเมตริกตันข้าวสาร (Grain: World Markets and Trade, ออนไลน์, 2555) แต่ความต้องการใช้บริโภคภายในประเทศไทย เท่ากับ 12.82 ล้านตันข้าวสาร เท่านั้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ออนไลน์, 2555)

10.4 ระบบการเงินระหว่างประเทศ

(International Monetary System)

ระบบการเงินระหว่างประเทศ แบ่งเป็น 3 ระบบใหญ่ๆ

1. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

1.1 ระบบมาตรฐานทองคำ

1.2 ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ

2. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี

3. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การแทรกแซงโดยระบบ

อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวได้อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

10.4.1 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed-exchange Rate System)

ประกอบไปด้วย 2 ระบบย่อย

1. ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) หมายถึง การเทียบค่าหน่วยเงินของประเทศตนเองกับทองคำ และอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลต่างๆ จะสะท้อนถึงค่าทองคำที่อยู่เบื้องหลังเงินสกุลนั้น โดยมีกลไกการทำงานดังนี้

1.1 แต่ละประเทศจะต้องเทียบค่าเงินสกุลของตนเองกับทองคำ เมื่อกำหนดแล้วจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ นอกจากนี้จะมีการประกาศลดค่าเงินสกุลของตนเองกับทองคำ

1.2 การเคลื่อนย้ายทองคำระหว่างประเทศต้องเป็นไปอย่างเสรี

2. ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ (The Gold Exchange Standard) หมายถึง ระบบที่เกิดขึ้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ตามข้อตกลง Bretton Woods System ระบบการเงินนี้ถือเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ โดย

ประเทศต่างๆ ที่ใช้ระบบนี้ต้องเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF : International Monetary Fund) บางครั้งเรียกว่า IMF System หรือ Dollar Exchange Standard ประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบนี้จะต้องกำหนดค่าเงินตราตนเอง 1 หน่วย เทียบกับทองคำหรือเงินตราสกุลหลักที่จะมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้

10.4.2 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี (The Free Float Exchange)

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศภายใต้ระบบนี้ ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนจึงขึ้นลงได้อย่างเสรีและไม่มีขอบเขตจำกัด

10.4.3 ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การแทรกแซง (The Managed float exchange rate)

ระบบนี้เป็นการนำระบบการเงินแบบคงที่กับระบบการเงินแบบเสรีมาผนวกเข้าด้วยกัน โดยรัฐบาลเข้ามาแทรกแซงระบบอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวขึ้นลงมากเกินไป โดยการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ในการปรับดุลการชำระเงิน ดังนั้น การปรับดุลการชำระเงินของประเทศที่ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ภายใต้การแทรกแซงนี้จะต้องใช้ทั้งวิธีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนที่เปลี่ยนแปลงไปตามอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ รวมทั้งใช้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศเพื่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศ

สำหรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2527-2540 นั้นมีกองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราขึ้นเพื่อป้องกันการเคลื่อนไหวอันผิดปกติของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราในท้องตลาด เป็นผู้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราประจำวัน โดยอิงค่าเงินบาทไว้กับเงินสกุลสำคัญหลายสกุล (ระบบ “ตะกร้าเงิน”) และในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นระบบอัตรา

แลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Managed float) โดยค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลต่างๆ จะถูกกำหนดโดยกลไกตลาดตามอุปสงค์และอุปทานของตลาดเงินตราในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้ตามปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้าซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐในตลาดตามความจำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนโยบายเศรษฐกิจ

10.5 อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ (Demand and Supply for Foreign Currency)

ในการศึกษาตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศนั้นประกอบไปด้วยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศซึ่งจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนและปริมาณเงินตราต่างประเทศที่เหมาะสมโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศมาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศดังต่อไปนี้

10.5.1 อุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ

อุปสงค์เงินตราต่างประเทศ หมายถึง ความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศ เพื่อการชำระหนี้ในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ การนำเงินไปลงทุนในต่างประเทศ การนำเงินตราต่างประเทศไปชำระหนี้เงินกู้ต่างประเทศ การนำส่งสินค้าไปประเทศเจ้าของทุน

ดังนั้น อุปสงค์เงินตราต่างประเทศ จึงเป็นความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. การชำระหนี้ในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศในกรณีที่มีการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ หรือการนำเข้าสินค้านั้นเอง โดยต้องชำระเงินค่าสินค้าเป็นเงินสกุลตราต่างประเทศตามที่คุณต้องการตามที่ได้ตกลงกับผู้ซื้อไว้ก่อนล่วงหน้า เช่น บริษัทนำเข้าสินค้าแห่งหนึ่งได้สั่งซื้อสินค้าจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นมูลค่า 3 ล้านบาท และตกลงชำระค่าสินค้าเป็นเงินตราสกุลเหรียญสหรัฐ โดย ณ วันที่ชำระค่าสินค้าอัตราแลกเปลี่ยน 1 เหรียญสหรัฐ เท่ากับ 30 บาท ดังนั้นจึงต้องจ่ายเงินเท่ากับ 100,000 เหรียญสหรัฐ เป็นต้น

2. การนำเงินไปลงทุนในต่างประเทศ เป็นความต้องการเงินตราต่างประเทศไปลงทุน โดยส่วนใหญ่มักนำเงินสกุลบาทไปแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศที่ต้องการไปลงทุน เนื่องจากเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนของประเทศนั้น เช่น บริษัทแห่งหนึ่งในประเทศไทยไปลงทุนในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เท่ากับ 20,000,000 บาท และต้องนำเงินจำนวนดังกล่าวไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินสกุลจัตพม่า (MMK) ซึ่ง ณ วันนั้นอัตราแลกเปลี่ยน 1 บาท เท่ากับ 30.06 จัตพม่า ดังนั้นเงินที่จะนำไปลงทุนในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์จึงเท่ากับ 601,168,879.25 จัตพม่า เป็นต้น

3. การนำเงินตราต่างประเทศไปชำระหนี้เงินกู้ต่างประเทศ เป็นความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อไปชำระหนี้ที่เกิดจากการก่อหนี้จากสถาบันการเงินในต่างประเทศ เช่น รัฐบาลไทยได้เคยขอกู้เงินจากประเทศญี่ปุ่นเพื่อมากระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 หรือรู้จักกันทั่วไปในขณะนั้นคือเงินกู้มียาชาวา ซึ่งเมื่อประเทศไทยได้ชำระหนี้เงินกู้คืนสถาบันการเงินในประเทศญี่ปุ่นก็ต้องชำระหนี้เงินกู้เป็นเงินสกุลของญี่ปุ่น คือเงินสกุลเยน

4. การนำส่งสินค้าไปประเทศเจ้าของทุน กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อบริษัทในต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทย เป็นการลงทุนทางตรง (direct investment) โดยบริษัทจากต่างประเทศดังกล่าวมีอำนาจการตัดสินใจทางด้านการตลาด การผลิต การจัดองค์การและการจัดการ การตัดสินใจทางการเงิน เมื่อผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จมีกำไรเกิดขึ้น ก็มักจะส่งกำไรส่วนหนึ่งคืนให้กับบริษัทซึ่งเป็นสำนักงานใหญ่ในประเทศของตนเอง เช่น บริษัทในประเทศญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ได้แก่ บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด หรือ บริษัท ฮอนด้า ประเทศไทย จำกัด ก็มีความต้องการนำส่งสินค้าไปส่วนหนึ่งที่เป็นสกุลบาทที่ต้องเปลี่ยนเป็นเงินตราต่างประเทศสกุลเยนไปยังบริษัทซึ่งเป็นสำนักงานใหญ่ในประเทศญี่ปุ่น

5. กรณีอื่นๆ ที่มีความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศ ได้แก่ การไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ การส่งเงินไปให้ลูก หรือหลานที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศ เป็นต้น

10.5.2 อุปทานเงินตราต่างประเทศ

อุปทานเงินตราต่างประเทศ หมายถึง การได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศจากกิจกรรมการส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศ การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศ การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ และกรณีอื่นๆ ที่เป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศ

ดังนั้น อุปทานเงินตราต่างประเทศเป็นการได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศจากกิจกรรมดังต่อไปนี้

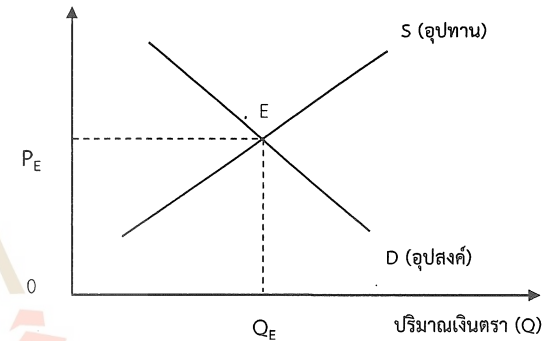
1. การส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศ เป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ เนื่องจากผู้ซื้อสินค้าของบริษัทในประเทศไทยต้องส่งเงินชำระค่าสินค้าเป็นเงินสกุลตราต่างประเทศตามที่ตกลงกันไว้ก่อนล่วงหน้าว่าจะเป็นเงินสกุลใด เช่น บริษัทในประเทศไทยแห่งหนึ่งส่งสินค้าไปขายยังประเทศทางทวีปยุโรป และตกลงกันว่าจะชำระค่าสินค้าเป็นเงินปอนด์ อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าไปขายยังต่างประเทศในปี พ.ศ. 2555 เท่ากับ 7,091,320 ล้านบาท หรือเท่ากับ 229,519 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, ออนไลน์, 2556)

2. การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ ทำให้มีเงินตราต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทย เป็นที่มาของอุปทานเงินตราต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศเป็นมูลค่า 396,348 ล้านบาท หรือเท่ากับ 13,211.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ออนไลน์, 2555)

3. การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ เป็นที่มาของอุปทานเงินตราต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยมีการกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อมากระตุ้นเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศ เช่น ประเทศไทยออกพระราชบัญญัติเงินกู้จำนวน 800,000 ล้านบาท หรือ งบไทยเข้มแข็ง ในช่วงที่ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นรัฐบาลในปี พ.ศ. 2552-2553 เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ฟื้นตัวเร็วขึ้น และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือคิดเป็นเงิน 27,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

4. กรณีอื่นๆ ที่เป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศ ได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย การที่คนไทยไปทำงานในต่างประเทศและส่งเงินตราต่างประเทศกลับมาให้ญาติในประเทศไทย เป็นต้น

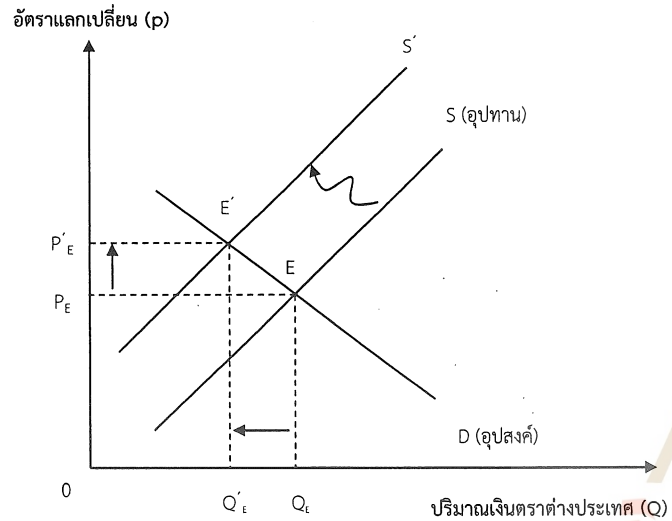
จากอุปสงค์ และอุปทานในตลาดเงินตราต่างประเทศดังกล่าว จะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพและปริมาณเงินตราต่างประเทศที่เหมาะสม ดังรูปภาพที่ 10.1

รูปภาพที่ 10.1 อุปสงค์ อุปทาน อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ และปริมาณเงินตราต่างประเทศในตลาดเงินตราต่างประเทศ

จากรูปภาพที่ 10.1 แสดงถึงอัตราแลกเปลี่ยน และปริมาณเงินตราต่างประเทศ ณ จุดดุลยภาพในตลาดที่ทำให้อุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศเท่ากับอุปทานของเงินตราต่างประเทศ โดย OP_E เป็นอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพที่เหมาะสมในตลาดเงินตราต่างประเทศ และถ้าหากระดับของอุปสงค์ และหรืออุปทานเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นหรือลดน้อยลง จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่นถ้าประเทศไทยมีมูลค่าหรือปริมาณการส่งออกลดลง ส่งผลให้ปริมาณเงินตราต่างประเทศที่จะเข้าประเทศ

ลดลงด้วยทำให้อุปทานมีระดับลดลง และถ้าหากประเทศไทยมีอิทธิพลต่อตลาดเงินตราระหว่างประเทศจะส่งผลให้อัตราแลกเปลี่ยน ขยับสูงขึ้น อัตราแลกเปลี่ยนก็จะเพิ่มสูงขึ้น ดังรูปภาพที่ 10.2

รูปภาพที่ 10.2 การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานลดลงเนื่องจากมีมูลค่าการส่งออกลดลง

จากรูปภาพที่ 10.2 เมื่อมีปริมาณเงินตราต่างประเทศลดน้อยลง เนื่องจากมูลค่าการส่งออกลดลง อุปทานลดลงจากระดับ S เป็น S' อัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้นจาก OP_E เป็น OP'_E เพราะดุลยภาพเปลี่ยนจาก E เป็น E' นั่นเอง

10.6 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ (Theory of International Trade)

การศึกษาเรื่องการค้าระหว่างประเทศจำเป็นต้องเข้าใจถึงกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศ โดยในที่นี่จะนำมาศึกษาเพียง 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก และทฤษฎีการค้าโดยพิจารณาจากค่าเสียโอกาสทางการผลิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ชัยวัฒน์ คนจริง, 2535)

10.6.1 ทฤษฎีการค้าสมัยคลาสสิก

ทฤษฎีการค้าของนักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิกนั้นได้พัฒนามาจากแนวความคิดสองแนวด้วยกัน คือ การได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์ (Absolute advantage) ซึ่งเป็นแนวความคิดของอดัม สมิธ หลังจากนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ประโยชน์เปรียบเทียบทางการผลิต (comparative advantage) จึงได้เกิดขึ้นภายหลัง การพิจารณาในแนวความคิดทั้งสองอย่างนี้ได้กระทำกันอย่างแพร่หลาย และยังเป็นประโยชน์แก่วงการการค้าระหว่างประเทศอยู่แม้กระทั่งปัจจุบัน

1. การได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage)

การได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์นั้นพิจารณาเฉพาะการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งในประเทศหนึ่งกับที่ผลิตได้ในอีกประเทศหนึ่ง ตัวอย่างของกรณีนี้อาจพิจารณาได้จากอัตราการแลกเปลี่ยนหรือต้นทุนการผลิตระหว่างสินค้าสองชนิดและระหว่างสองประเทศดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10.1 การผลิตข้าวกับยางพาราของประเทศไทยและมาเลเซียเทียบต่อคนงานหนึ่งคนต่อสัปดาห์

สินค้า	ปริมาณการผลิตต่อคนงาน 1 คนต่อสัปดาห์	
	ไทย	มาเลเซีย
ข้าว (ถัง)	6	3
ยางพารา (กก.)	3	6

จากตัวอย่างในตารางที่ 10.1 นี้จะเห็นว่าชาวนาของไทย 1 คนผลิตข้าวได้มากกว่าชาวนาของมาเลเซีย ขณะเดียวกันคนงานผลิตยางพาราของมาเลเซียกลับผลิตยางได้มากกว่าคนงานของไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้เปรียบทางการผลิตข้าวโดยสมบูรณ์ แต่เสียเปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตยางพาราเมื่อเทียบกับของมาเลเซีย ในทางตรงกันข้ามมาเลเซียได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตยางพาราแต่เสียเปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตข้าว ดังนั้น ภายใต้แนวความคิดเรื่องการค้าระหว่างประเทศก็อาจจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ตกอยู่กับประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ ความคิดดังกล่าวจึงยังมิได้รับการยอมรับ

2. การได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบ (Comparative advantage)

เมื่อพูดถึงการค้าระหว่างประเทศสำหรับสินค้าเกษตร หลักการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบมักจะมีอาการอ้างอยู่เสมอแม้ว่าในบางครั้งก็ได้มีการใช้อย่างไม่ถูกต้อง แนวทฤษฎีใหม่นี้เป็นความคิดของ เดวิด ริคาโด ซึ่งให้ไว้ในปี ค.ศ. 1817 หลักจากนั้นก็ถูกนำมาพิจารณาถกเถียงและแก้ไขโดยนักเศรษฐศาสตร์หลายคน เช่น มิล มาเวลล์ ทอสซิง และคณะ ทฤษฎีนี้เป็นที่รู้จักภายหลังว่าคือหลักการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบนั่นเอง แม้ว่าผู้ให้กำเนิดคือ ริคาโด เองจะไม่ได้ตั้งชื่อนี้ไว้ก็ตาม

ริคาโดได้ให้ตัวอย่างของเรื่องนี้ไว้โดยยกตัวอย่างของความต้องการแรงงานในการผลิตไวน์กับเสื้อผ้าสำหรับประเทศโปรตุเกสและประเทศอังกฤษไว้ตามตารางที่ 10.2

ตารางที่ 10.2 จำนวนแรงงานใน 1 ปี ที่ใช้ในการผลิต

สินค้า	จำนวนแรงงานต่อปีที่ต้องการ	
	โปรตุเกส	อังกฤษ
เหล้าไวน์	80	120
เสื้อผ้า	90	100

ในกรณีนี้จำนวนแรงงานที่ต้องการผลิตเหล้าไวน์กับเสื้อผ้าในโปรตุเกสมีน้อยกว่าในประเทศอังกฤษ โปรตุเกสจึงได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์เหนือประเทศอังกฤษในการผลิตทั้งเหล้าไวน์และเสื้อผ้า แต่ว่าได้เปรียบมากกว่าในการผลิตเหล้าไวน์เมื่อเทียบกับการผลิตเสื้อผ้า กล่าวคืออัตราส่วนของต้นทุนที่เป็นแรงงานของการผลิตเหล้าไวน์ของโปรตุเกสต่อของอังกฤษเท่ากับ $80/120 = 0.67$ ซึ่งน้อยกว่าอัตราส่วนของต้นทุนในรูปของแรงงานของการผลิตเสื้อผ้าซึ่งเท่ากับ $90/100 = 0.90$ ดังนั้นโปรตุเกสจึงได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบในการผลิตเหล้าไวน์เหนือการผลิตเสื้อผ้า ในทางตรงกันข้ามอังกฤษก็เสียเปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบน้อยที่สุดในการผลิตเสื้อผ้าเมื่อเทียบกับการผลิตเหล้าไวน์

ย้อนกลับไปสู่กรณีของประเทศไทยและมาเลเซียอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาในรูปของการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้กับปัญหาที่ว่าถ้าประเทศไทยได้เปรียบโดยสมบูรณ์เหนือมาเลเซียในการผลิตข้าวและยางพาราแล้ว โอกาสของการแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นหรือไม่ถ้าเป็นกรณีของหลักการได้เปรียบโดยสมบูรณ์นั้น การแลกเปลี่ยนดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้ แต่ถ้าพิจารณาตามหลักการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแล้วโอกาสของการแลกเปลี่ยนอาจเกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างดังในกรณีที่ปรากฏในตารางที่ 10.3

ตารางที่ 10.3 การผลิตของแรงงานหนึ่งคนในหนึ่งสัปดาห์

สินค้า	ปริมาณการผลิตต่อแรงงาน 1 คนต่อสัปดาห์	
	ไทย	มาเลเซีย
ข้าว (ถัง)	6	2
ยางพารา (กก.)	10	6

ตามกรณีนี้แม้ว่าประเทศไทยจะได้เปรียบทางการผลิตโดยสมบูรณ์ในข้าวและยางพาราแล้วก็ตาม แต่โดยเปรียบเทียบแล้วประเทศไทยได้เปรียบมากที่สุดในการผลิตข้าว ($6/2 = 3$) ในขณะที่การได้เปรียบในการผลิตยางพารามีน้อยกว่า ($10/6 = 1.66$) ดังนั้นโดยหลักของการได้เปรียบเทียบแล้วประเทศไทยก็จะผลิตและส่งออกข้าวโดยจะสั่งเข้ายางพารา แม้ว่าหลักของการได้เปรียบโดยสมบูรณ์จะบอกว่าประเทศไทยควรผลิตและส่งออกทั้งข้าวและยางพาราไปสู่มาเลเซียก็ตาม

เหตุผลที่อธิบายถึงหลักเกณฑ์อันนี้มีดังนี้

1. ภายในประเทศไทยเองข้าว 6 ถังสามารถแลกยางพาราได้ 10 กิโลกรัม ถ้าหากจะให้แลกยางพาราได้มากกว่านี้โดยการแลกเปลี่ยนกับมาเลเซีย ประเทศไทยก็จะได้ ประโยชน์เพิ่มขึ้น กล่าวคือ ข้าว 6 ถังในมาเลเซียจะมีค่าเท่ากับยางพารา 18 กิโลกรัม ในประเทศไทย ($6/2 = 3, 3 \times 6 = 18$) ดังนั้นการส่งออกข้าวของไทยเพื่อแลกเปลี่ยนกับยางพาราของมาเลเซียจึงให้ประโยชน์แก่ประเทศไทยมากกว่าที่จะลดการผลิตข้าวลงเพื่อเพิ่มการผลิตยางพาราภายในประเทศไทยเอง

2. ในทางตรงกันข้าม ภายในประเทศมาเลเซีย ข้าว 2 ถังสามารถแลกเปลี่ยนกับยางพาราได้ 6 กิโลกรัม ถ้าหากมีโอกาสที่มาเลเซียจะได้ข้าวมากกว่า 2 ถัง โดยการเอายางพาราไปแลกเปลี่ยนมาเลเซียก็ยินดีที่กระทำอย่างนั้น ดังนั้นในกรณีนี้ ยางพารา 6 กิโลกรัมในมาเลเซียจะมีค่าเท่ากับข้าว 3.6 ถังใน

ประเทศไทย ($6/10 = 0.6 \times 6 = 3.6$) ดังนั้นการแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งสองอย่างระหว่างประเทศมาเลเซียและไทยจึงให้ประโยชน์ที่มากขึ้นแก่ทั้งสองประเทศ

ด้วยเหตุนี้เราจะเห็นได้ว่าการค้าหรือแลกเปลี่ยนสินค้าสองชนิดระหว่างสองประเทศย่อมมีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์แม้ว่าประเทศหนึ่งประเทศใดจะไม่ได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิดก็ตาม แต่ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการค้าขึ้นคือความแตกต่างในอัตราส่วนของต้นทุนการผลิตสินค้าหรือผลิตภาพทางการผลิตโดยเปรียบเทียบภายในแต่ละประเทศนั่นเอง

10.6.2. ทฤษฎีการค้าโดยพิจารณาจากค่าเสียโอกาสทางการผลิต

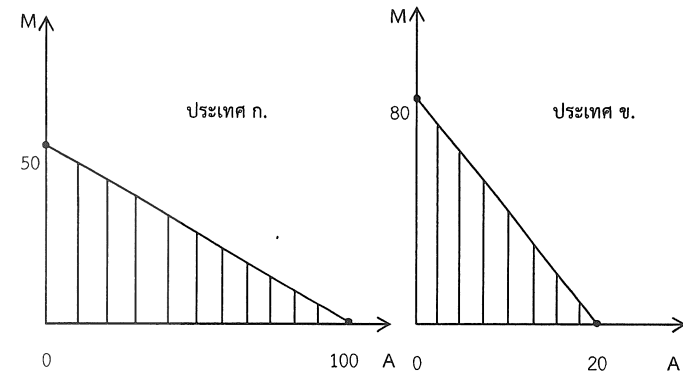
ข้อบกพร่องที่สำคัญของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศตามหลักการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบของนักเศรษฐศาสตร์สมัยคลาสสิกก็คือว่า ทฤษฎีนี้อาศัยการพิจารณาจากต้นทุนที่เกิดจากแรงงานเท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วอาจจะไม่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เพราะการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งนั้นมิได้ใช้แรงงานเพียงอย่างเดียวแต่ใช้ปัจจัยอย่างอื่นประกอบ เช่น ที่ดินและทุน เป็นต้น ดังนั้นในแนวคิดใหม่จึงเกิดขึ้นโดยพิจารณาการค้าระหว่างประเทศในรูปของค่าเสียโอกาสของการเพิ่มการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งจากการลดการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งในประเทศ ซึ่งถ้าหากค่าเสียโอกาสอันนี้สามารถเป็นตัวแทนของค่าแรงงานตามกรณีที่ได้กล่าวมาได้ หลักของการได้เปรียบทางการผลิตโดยเปรียบเทียบก็ยังคงใช้ได้อยู่ตามแนวความคิดใหม่นี้ ตามหลักของการค้าโดยพิจารณาค่าเสียโอกาสของการเพิ่มการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งโดยลดการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งนั้น เครื่องมือของการวิเคราะห์ก็คือรูปกราฟที่แสดงถึงเส้นความเป็นไปได้ทางการผลิตรวม (production possibility curve หรือ production frontier) ของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยพิจารณาจากปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่มีอยู่ภายในประเทศ (factor endowment) ดังนั้นอีกชื่อหนึ่งของทฤษฎีนี้จึงเรียกว่าทฤษฎีการค้าโดยพิจารณาจากปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตที่มีอยู่ (factor endowment approach) ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่สองคน คือ Heckscher และ Olin

ในหนังสือบางเล่มจึงเรียกทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีการค้าของ Hechscher – Olin (Hechscher – Olin Trade Theory)

ตามทฤษฎีนี้ปริมาณปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตที่มีอยู่จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในการผลิต รวมทั้งการเน้นหนักในสินค้าที่ทำการผลิต ยกตัวอย่าง เช่น ประเทศที่มีแรงงานมากแต่ขาดแคลนเครื่องมือทุนก็จะเน้นหนักการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมาก ส่วนประเทศที่มีเครื่องมือทุนมากแต่ขาดแคลนแรงงานทุนก็จะเน้นหนักการผลิตสินค้าที่ใช้เครื่องมือทุนมาก ดังนั้น การแลกเปลี่ยนระหว่างการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมากกับสินค้าที่ใช้แรงงานน้อยหรือใช้เครื่องมือทุนมากสำหรับประเทศใดประเทศหนึ่งจึงแสดงออกได้ในรูปของความสัมพันธ์บนเส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิต (production possibility curve) ของสินค้าทั้งสองชนิด บนพื้นฐานของแรงงานและทุนที่มีอยู่ รูปแบบของเส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตระหว่างสินค้าทั้งสองสำหรับแต่ละประเทศก็จะแตกต่างกันไปตามสภาพความมากน้อยของปัจจัยการผลิต หรือตามสภาพค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ของการผลิตสินค้าแต่ละอย่างซึ่งไม่เท่ากัน ความแตกต่างกันของค่าเสียโอกาสทางการผลิตของสินค้าตามทฤษฎีนี้แสดงออกโดยอัตราแลกเปลี่ยนทางการผลิต (MRT: Marginal Rate of Transformation) ของสินค้า ซึ่งการพิจารณาในที่นี้จะจำกัดอยู่ที่สองกรณีคือกรณีอัตราการแลกเปลี่ยน (MRT) คงที่หรือต้นทุน หรือค่าเสียโอกาสคงที่ กับกรณีที่อัตราการแลกเปลี่ยนเป็นแบบลดน้อยถอยลงหรือมีต้นทุนการผลิต (ค่าเสียโอกาส) ที่เพิ่มขึ้น (Increasing cost) โดยพิจารณาแนวคิดในรายละเอียด 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. กรณีที่อัตราแลกเปลี่ยน (ค่าเสียโอกาส) คงที่

เพื่อความสะดวก ในที่นี้สมมติให้มีสองประเทศคือ ประเทศ ก และประเทศ ข แต่ละประเทศผลิตสินค้าสองชนิดคือ สินค้า M และสินค้า A ตามทฤษฎีแล้วเส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิตของสินค้า M และสินค้า A ในกรณีที่มีอัตราการแลกเปลี่ยนทางการผลิต (MRT) คงที่นั้นจะปรากฏ ดังรูปภาพที่ 10.3

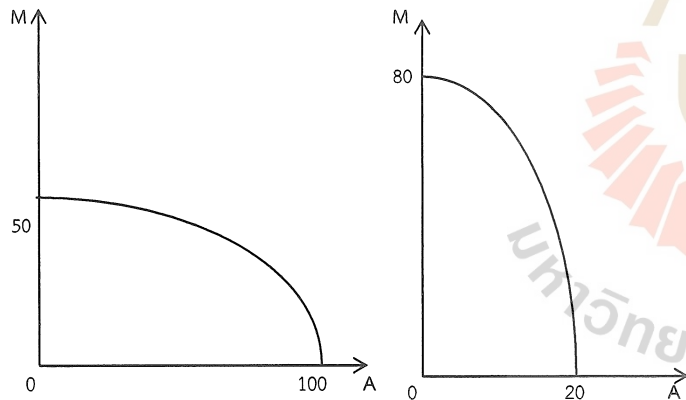
รูปภาพที่ 10.3 เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก และประเทศ ข

จากรูปภาพที่ 10.3 เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรการผลิตในประเทศ ก สามารถเอื้ออำนวยให้ทำการผลิตสินค้า M แต่เพียงอย่างเดียวได้ 50 หน่วยหรืออำนวยให้ผลิตสินค้า A แต่เพียงอย่างเดียวได้ 100 หน่วย ความลาดชัน (slope) ของเส้นดังกล่าวคืออัตราการแลกเปลี่ยนทางการผลิตของสินค้า M กับสินค้า A โดยที่อัตราการแลกเปลี่ยนนี้จะบอกให้ทราบถึงค่าเสียโอกาสของการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือถ้าผลิตสินค้า A เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จำเป็นจะต้องลดการผลิตสินค้า M ลงจำนวนหนึ่ง ทำให้ขาดผลประโยชน์ที่จะได้จากการผลิตสินค้า M ไป ภายใต้ภาวะค่าเสียโอกาสที่คงที่นี้ เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตจึงเป็นเส้นตรง คือมีอัตราการแลกเปลี่ยน (MRT) คงที่ในทุกๆ ระดับของการผลิตสินค้า A และ M

ทำนองเดียวกันในประเทศ ข เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ข แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรการผลิตเอื้ออำนวยให้ผลิตสินค้า A ได้ 20 หน่วยโดยไม่ผลิตสินค้า M เลย หรือผลิตสินค้า M ได้ 80 หน่วย โดยไม่ต้อง

ผลิตสินค้า A อัตราการแลกเปลี่ยนภายใต้สภาวะค่าเสียโอกาสที่คงที่ทำให้เส้น PPC ของประเทศ ข เป็นเส้นตรงเช่นเดียวกัน พื้นที่ใต้ PPC ในระหว่างแกนทั้งสองของภาพนั้นแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางการผลิตที่มากน้อยต่างกัน จากรูปภาพที่ 10.3 แสดงว่าประเทศ ข มีความสามารถทางการผลิตสินค้า M มากกว่าสินค้า A อย่างไรก็ตามประเทศ ก ตามรูปภาพที่ 10.3 มีความสามารถทางการผลิตสินค้า A มากกว่าสินค้า M

2. กรณีที่อัตราการแลกเปลี่ยนลดน้อยถอยลง (ค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น) ในกรณีที่อัตราการแลกเปลี่ยนทางการผลิต MRT ระหว่างสินค้า M และสินค้า A ที่ไม่คงที่คือลดน้อยลงเมื่อมีการผลิตเพิ่มมากขึ้น เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตก็จะมีลักษณะเป็นเส้นโค้ง ดังรูปภาพที่ 10.4 กล่าวคือเมื่อมีการเพิ่มการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งมากขึ้นในระหว่างสินค้าสองชนิดนี้ ค่าเสียโอกาสของการลดการผลิตของสินค้าชนิดนี้จะมากขึ้น ทำให้การเพิ่มการผลิตของสินค้าชนิดหนึ่งต้องเป็นไปแบบลดน้อยถอยลง

รูปภาพที่ 10.4 เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตเมื่อมีค่าเสียโอกาสหรือต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น

เหตุผลที่ทำให้เกิดภาวะดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

2.1 ผลตอบแทนต่อหน่วย (return to scale) ของปัจจัยต่างๆ แตกต่างกัน กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตและผลผลิตเปลี่ยนแปลงไปเมื่อระดับการผลิตเปลี่ยนแปลง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิดขึ้นเป็นสองเท่าและสามารถเพิ่มผลผลิตได้เป็นสองเท่า เราเรียกว่าผลตอบแทนคงที่ (constant return to scale) ซึ่งกรณีนี้จะก่อให้เกิดต้นทุนการผลิตแบบคงที่ (constant cost) แต่ถ้าเพิ่มปัจจัยการผลิตทุกชนิดเป็นสองเท่าแล้วผลผลิตได้เพิ่มมากกว่าสองเท่าก็เป็นแบบผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น (increasing return to scale) หรือมีต้นทุนการผลิตแบบลดลง (decreasing cost) ในทางตรงข้ามถ้าผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้นน้อยกว่าสองเท่าแล้วผลตอบแทนก็เป็นแบบลดลง (decreasing return to scale) หรือมีต้นทุนการผลิตเป็นแบบเพิ่มขึ้น (increasing cost)

2.2 ปัจจัยการผลิตบางชนิดใช้ได้ดีเฉพาะการผลิตสินค้าบางชนิดเท่านั้น เมื่อปัจจัยการผลิตนั้นถูกนำไปผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่ง ประสิทธิภาพหรือผลตอบแทนทางการผลิตย่อมลดน้อยลง ก่อให้เกิดผลตอบแทนแบบลดลง ซึ่งผลก็คือทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตในกรณีที่ต้นทุนการผลิต (ค่าเสียโอกาส) ไม่คงที่เช่นนี้จึงมีลักษณะโค้งออกไปจากจุดกำเนิด (origin) อัตราการแลกเปลี่ยนในการผลิตของสินค้าทั้งสองซึ่งแสดงออกโดยความลาดชัน (slope) ของเส้นสัมผัสเส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิต ในแต่ละจุดจึงมีค่าแตกต่างกันไป และจะลดลงเรื่อยๆ เมื่อมีการขยายการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งออกไป ในที่นี้อัตราการแลกเปลี่ยน (MRT) ของการผลิตสินค้า M และ A ต่างก็เป็นไปแบบลดน้อยถอยลง ในทั้งประเทศ ก และประเทศ ข นอกจากนั้นแล้วลักษณะของเส้นแสดงความเป็นไปได้ทางการผลิตของประเทศ ก ก็ยังแสดงถึงความสามารถทางการผลิตที่สูงกว่าของประเทศ ข เช่นเดียวกับกรณีที่ได้กล่าวมาแล้ว

10.7 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Policy)

นโยบายการค้าระหว่างประเทศ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

10.7.1. นโยบายการค้าเสรี (Free-trade Policy)

นโยบายการค้าเสรี หมายถึง นโยบายที่รัฐบาลทุกประเทศจะไม่เข้าไปแทรกแซงทางการค้า โดยปล่อยให้ดำเนินการอย่างเสรี โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนเองได้เปรียบ ภาวศุลกากรที่จัดเก็บก็เน้นเป็นสินค้าของรายได้มากกว่าการกีดกันทางการค้า เช่น มีการเก็บภาษีการนำเข้าสูง ทำให้ราคานำเข้าสูงขึ้น ภาษีที่จัดเก็บอัตราเดียว ไม่มีการตั้งอัตราที่แตกต่างตามความแตกต่างของประเทศผู้นำเข้า

10.7.2. นโยบายการค้าคุ้มกัน (Protect-trade Policy)

นโยบายการค้าคุ้มกัน หมายถึง นโยบายที่รัฐเข้าแทรกแซงในกระบวนการส่งออกและนำเข้า เพื่อเน้นให้ประเทศตนเองเจริญเติบโตทางด้านการเศรษฐกิจ ถ้าเป็นเช่นนี้แต่ละประเทศจะได้รับประโยชน์สูงสุด และเมื่อมีปัญหาการค้าระหว่างประเทศจะส่งผลให้ดุลการชำระเงินขาดดุลอันเนื่องมาจากมีเงินตราต่างประเทศเข้ามาภายในประเทศน้อยกว่าเงินตราต่างประเทศไหลออก ได้แก่ มูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า มูลค่าทางการเงินที่เกิดจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวมีน้อยกว่ามูลค่าของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากคนภายในประเทศไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ และชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนทำธุรกิจในประเทศน้อยเกินไป จากกรณีดังกล่าวทำให้รัฐบาลของแต่ละประเทศได้ใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออก นโยบายส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น และนโยบายการสนับสนุนและจูงใจให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

นอกจากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นข้างต้นแล้ว บางกรณีในประเทศต่างๆอาจได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากต่างประเทศ เช่นในปี พ.ศ. 2551 เกิดวิกฤติเศรษฐกิจทางการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาหรือเรียกว่า

Subprime & Global financial crisis ส่งผลต่อเศรษฐกิจในประเทศต่างๆ ของทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย เป็นต้น ดังนั้นทำให้มีการร่วมมือกันจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ สำหรับองค์กรที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

(1) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) โดยประเทศที่เป็นสมาชิกต้องนำเงินของประเทศตนเข้าสมทบ IMF เพื่อให้กองทุนดังกล่าวให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาด้านการขาดดุลการชำระเงินหรือปัญหาที่เกิดจากอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อกองทุนการเงินระหว่างประเทศดังกล่าวมาก และ IMF เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินเฉพาะในระยะสั้นเท่านั้น

(2) ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (International Bank for Reconstruction and Development: IBRD) หรือธนาคารโลก (World Bank) โดยประเทศที่จะเป็นสมาชิกของ IBRD ได้นั้น จะต้องเป็นสมาชิกของ IMF มาก่อน และองค์กรระหว่างประเทศดังกล่าว จะร่วมแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุลในระยะยาว

10.8 ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ (Balance of Payment: BOP)

10.8.1 ความหมายของดุลการชำระเงิน

ดุลการชำระเงิน หมายถึง บัญชีบันทึกการแลกเปลี่ยนทางการเงินที่เกิดขึ้นระหว่างประชากรในประเทศกับประชากรของต่างประเทศในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกติมักจะเป็นระยะเวลา 1 ปี คำว่าประชากรในที่นี้หมายถึง ภาคเอกชนทั่วไป ภาคธุรกิจ และภาครัฐบาล รวมทั้ง ชาวต่างประเทศ บริษัท และร้านค้าของชาวต่างประเทศที่เข้ามาประกอบอาชีพหรือดำเนินธุรกิจอยู่ในประเทศนั้น

รายการในดุลการชำระเงิน มีลักษณะเหมือนการลงบัญชีแบบคู่ คือ การลงรายการทางด้านลูกหนี้ (debit) สำหรับสิ่งที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะต้องจ่าย เป็นรายการที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่ต่างประเทศมีต่อประเทศดังกล่าว ทำให้ประเทศดังกล่าวเป็นลูกหนี้ ส่วนการลงรายการเจ้าหนี้ (credit) ถือว่าเป็นรายรับ คือเป็นรายการที่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องการชำระเงินจากต่างประเทศทำให้ประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นเจ้าของนี้ ดุลการชำระเงินประกอบด้วยบัญชีย่อยที่สำคัญ 4 บัญชี

1. บัญชีเดินสะพัด (Current account)
2. บัญชีทุน (Capital account)
3. บัญชีการโอนและการบริจาค (Unilateral transfer account)
4. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International reserves

account)

10.8.2 องค์ประกอบของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ดุลการชำระเงินประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. บัญชีเดินสะพัด (Current account)

บัญชีเดินสะพัดมีรายการที่สำคัญคือ มูลค่าสินค้าส่งออก และมูลค่าสินค้านำเข้า (export and import) ของประเทศซึ่งจัดว่าเป็นรายการที่มองเห็น ส่วนรายการอื่นๆ ได้แก่การบริการด้านต่างๆ เช่น การเดินทางในต่างประเทศ ค่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ค่าประกันภัยระหว่างประเทศ ตลอดจนค่าธรรมเนียมของธนาคารในการบริการระหว่างประเทศ

จากรายการในดุลบัญชีเดินสะพัดดังกล่าว รวมถึง รายการของการส่งออกและการนำเข้าสินค้าของแต่ละประเทศ เรียกว่า ดุลการค้า (Balance of Trade: BOT) หมายถึง บัญชีบันทึกการส่งออกและการนำเข้าสินค้าระหว่างประเทศในระยะเวลาหนึ่ง ส่วนใหญ่จะอยู่ในระยะเวลา 1 ปี

$$\begin{aligned} \text{ดุลการค้า} &= \text{มูลค่าการส่งออก} - \text{มูลค่าของการนำเข้า} \\ \text{Balance of Trade} &= \text{Export} - \text{Import} \\ \text{BOT} &= X - M \end{aligned}$$

ดุลการค้าแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ดุลการค้าเกินดุล (Surplus Balance of Trade) หมายถึง มูลค่าการส่งออกมากกว่ามูลค่าการนำเข้า ($X > M$)
2. ดุลการค้าขาดดุล (Deficit Balance of Trade) หมายถึง มูลค่าการส่งออกน้อยกว่ามูลค่าการนำเข้า ($X < M$)
3. ดุลการสมดุล (Balance of BOT) หมายถึง มูลค่าการส่งออกเท่ากับมูลค่าการนำเข้า ($X = M$)

2. บัญชีทุน (Capital account)

บัญชีทุนเป็นบัญชีที่ลงรายการเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งอาจจะมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว (short-term and long-term) การลงทุนระหว่างประเทศนั้นอาจอยู่ในรูปของการลงทุนทางตรงหรือการลงทุนทางอ้อม (direct and indirect investment) โดยที่การลงทุนทางตรงนั้นเป็นการลงทุนเข้ามาตั้งกิจการและดำเนินงานในต่างประเทศ โดยเจ้าของเงินทุนมีส่วนร่วมในการควบคุมการดำเนินงานกิจการของธุรกิจนั้นด้วย หรือเป็นการลงทุนโดยการถือเอากรรมสิทธิ์ในธุรกิจ (portfolio investment) โดยเจ้าของเงินเพียงให้กู้ แต่เจ้าของทุนนั้นไม่ได้เข้าควบคุมกิจการเองโดยตรง เรียกว่า เป็นการลงทุนทางอ้อม (indirect investment) ในการลงรายการในดุลการชำระเงินนั้น ถ้าเป็นการลงทุนออกนอกประเทศ (capital outflow) ก็ถือว่าเป็นรายการทางด้านลูกหนี้ (debit) แต่ถ้าเป็นการรับทุนเข้ามาจากต่างประเทศ (capital inflow) ก็ถือว่าเป็นรายการทางด้านเจ้าหนี้ (credit)

3. บัญชีเงินโอน (Unilateral transfer account)

บัญชีเงินโอนเป็นบัญชีที่ลงรายการโอนเงินระหว่างประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นการโอนเงินส่วนตัวของเอกชน (private transfer payment) หรือโอนเงินส่วนตัวของรัฐบาล (official transfer payment) การโอนเงินส่วนตัวของเอกชนเกิดจากการโอนเงินข้ามประเทศให้ญาติพี่น้อง ส่วนการโอนเงินส่วนตัวของรัฐบาลคือ การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจนั่นเอง

การโอนเงินเปรียบเสมือนการส่งทุนออกของประเทศเจ้าของทุน จึงนับว่าเป็นรายการทางด้านลูกหนี้ (debit) ในดุลการชำระเงินของประเทศที่โอนเงินออกไป แต่เป็นรายการทางด้านเจ้าหนี้ (credit) ในดุลการชำระเงินของประเทศที่รับโอน ซึ่งเปรียบเสมือนทุนไหลเข้าประเทศ แต่ว่าเป็นทุนที่ไม่ต้องชำระคืน เพราะได้รับมาแบบให้เปล่า

4. บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International reserves account)

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศเป็นบัญชีของรัฐบาล หมายถึง การเพิ่มหรือลดลงในเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange) และทองคำ ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของเงินตรา (monetary gold) ซึ่งรัฐบาลเก็บไว้ที่ธนาคารกลางของประเทศ สำหรับประเทศไทย คือธนาคารแห่งประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงในส่วนของบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อทดแทนการขาดหรือเกินดุลบัญชีในส่วนอื่น ดังนั้นในที่สุดแล้วดุลการชำระเงินจะสมดุลอยู่เสมอ การที่ดุลการชำระเงินขาดดุล (deficit) หรือเกินดุล (surplus) ในบัญชีเดินสะพัด บัญชีทุน และบัญชีเงินโอนนั้น ประเทศต่างๆ จะใช้บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ เป็นตัวปรับให้ดุลการชำระเงินสมดุลอยู่เสมอ เช่น เกิดการขาดดุลในบัญชีเดินสะพัด บัญชีทุนและบัญชีเงินโอน ประเทศต่างๆ ก็จะใช้บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศมาชดเชยส่วนที่ขาดดุล ในทางตรงข้ามถ้าหากบัญชีทั้งสามเกินดุล ก็ทำให้เกิดการเพิ่มในเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ โดยนำส่วนที่เกินจากบัญชีทั้งสามดังกล่าวมาไว้ในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศมากกว่ารายจ่ายที่เป็นตราต่างประเทศในบัญชีเงินโอนหรือเงินบริจาค เพราะเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงได้รับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือแบบให้เปล่า แต่เมื่อประเทศไทยประกาศตนเองเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือประเทศในแถบอินโดจีนก่อนปี พ.ศ. 2540 ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวลดลง ส่งผลให้บัญชีนี้ลดบทบาทความสำคัญลง จึงได้นำรายการดังกล่าวไปไว้รวมในบัญชีเดินสะพัดจนกระทั่งปัจจุบัน

10.9 ดุลการชำระเงินในความหมายทางเศรษฐศาสตร์ (Balance of Payment in Economics)

ดุลการชำระเงินในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ผลรวมของดุลบัญชีเดินสะพัดกับดุลบัญชีทุน ซึ่งผลรวมของทั้งสองบัญชีดังกล่าวอาจเป็นบวกหรือลบก็ได้ ถ้ายอดรวมเป็นบวก เรียกว่า ดุลการชำระเงินเกินดุล แต่ถ้ายอดรวมเป็นลบ เรียกว่า ดุลการชำระเงินขาดดุล แต่ถ้ายอดรวมเป็นศูนย์ เรียกว่า ดุลการชำระเงินสมดุล ดุลการชำระเงินที่ไม่สมดุล ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวสุทธิของทุนสำรองระหว่างประเทศ (รัตนาศายะคณิต, 2545) ดุลการชำระเงินเกินดุล และดุลการชำระเงินขาดดุลนั้น มีความสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจในรายละเอียดว่า มีผลต่อการเคลื่อนไหวสุทธิของทุนสำรองระหว่างประเทศได้อย่างไร ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

10.9.1 ดุลการชำระเงินเกินดุล หมายถึง มูลค่าสุทธิของเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากธุรกรรมระหว่างประเทศ ในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนเป็นบวก ส่วนที่เกินในทั้งสองบัญชี จะนำไปไว้ในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ เพื่อให้บัญชีทั้งสองสมดุล

10.9.2 ดุลการชำระเงินขาดดุล หมายถึง มูลค่าสุทธิของเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากธุรกรรมระหว่างประเทศในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนเป็น

ลบ ส่วนที่ขาดจะนำมาจากบัญชีสำรองระหว่างประเทศ เพื่อรักษาให้บัญชีทั้งสองดังกล่าวสมดุล

การที่ดุลการชำระเงินขาดดุลจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินหรือ ระบบเศรษฐกิจการเงินระหว่างประเทศดังที่เคยเกิดขึ้นกับประเทศไทยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 จนทำให้ประเทศไทยประกาศให้ค่าเงินบาทลอยตัวในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 สาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งคือ มูลค่าของเงินตราต่างประเทศในบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศมีน้อยกว่ามูลค่าหนี้ต่างประเทศ จนไม่สามารถนำเงินตราต่างประเทศไปรักษาความสมดุลในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนได้ การแก้ปัญหาดังกล่าวของประเทศไทย คือ กู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary: IMF)

10.10 ดุลการชำระเงินของประเทศไทย (Balance of Payment in Thailand)

เพื่อให้เข้าใจถึงดุลการชำระเงินของประเทศไทยในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลในเชิงสถิติตัวเลขดุลการชำระเงินของประเทศไทย จากธนาคารแห่งประเทศไทยมาอธิบายถึงส่วนประกอบที่สอดคล้องกับองค์ประกอบในหัวข้อ 10.10 ตามตารางที่ 10.4 โดยตารางดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่าส่วนประกอบของดุลการชำระเงินในปี พ.ศ. 2549-2550 และ พ.ศ. 2551 (มกราคม-พฤษภาคม) นั้น ได้แก่ ดุลบัญชีเดินสะพัด (ดุลการค้า+ดุลบริการและดุลบริจาค) และดุลบัญชีทุนหรือเงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิ โดยไม่ได้แสดงถึงบัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ เนื่องจากเป็นบัญชีที่ปรับให้ดุลบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนสมดุลอยู่เสมอ

จากตารางที่ 10.4 อธิบายได้ว่า ในปี พ.ศ. 2552-2554 มีดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล แต่ปี พ.ศ. 2555-2557 ขาดดุล ส่วนบัญชีทุนเคลื่อนย้ายสุทธิในปี พ.ศ. 2552-2557 เกินดุล ยกเว้นปี พ.ศ. 2553 อย่างไรก็ตามดุลการชำระเงินปี พ.ศ. 2552-2557 มีค่าเป็นบวก

246 การค้าและการเงินระหว่างประเทศ

ตารางที่ 10.4 ดุลการชำระเงินของประเทศไทย

รายการ	หน่วย : ล้านบาท						
	2552	2553	2554	2555	2556 p	2557 p	
1 สินค้าออก, เอฟ.ไอ.บี.	5,157,644.02	6,060,184.02	6,675,068.11	7,016,521.10	6,927,969.00	7,300,438.32	
2 สินค้าเข้า, เอฟ.ไอ.บี.	4,036,589.52	5,122,934.60	6,160,220.42	6,807,674.83	6,711,033.36	6,501,814.40	
3 ดุลการค้า	1,121,054.50	937,249.42	514,847.70	208,846.27	216,935.63	798,623.91	
4 ดุลบริการ รายได้ภูมิภูมิ และรายได้ภูมิภูมิ	-365,718.20	-624,305.43	-237,485.03	-254,843.07	-320,203.56	-369,189.01	
5 ดุลบัญชีเดินสะพัด	755,336.30	312,943.99	277,362.67	-45,996.80	-103,267.93	429,434.91	
6 บัญชีทุน	2,263.94	7,718.63	-1,198.01	7,245.72	8,744.44	3,248.71	
7 เงินทุนเคลื่อนย้าย	-93,834.07	794,947.66	-261,122.26	396,358.52	-150,648.25	-475,522.39	
8 ธนาคารกลาง	50,005.18	84,139.53	-3,617.82	32,403.48	-143,674.16	-95,552.91	
9 รัฐบาล	19,448.00	113,274.68	104,023.04	203,195.14	136,352.24	41,989.26	
10 สถาบันการเงินทั้งฝากเงิน (นอกจากธนาคารกลาง)	277,628.96	330,330.69	-253,268.54	504,783.69	96,507.71	-175,224.12	
11 ภาคอื่น ๆ	-440,916.21	267,202.76	-108,258.94	-344,023.78	-239,834.03	-246,734.61	
12 - สถาบันการเงินที่มีรัฐบาลเงิน	-871,550.56	85,566.64	-30,992.07	-348,795.63	-3,098.65	-293,115.78	
- ธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ครัวเรือน และองค์กรที่ไม่							
แสดงกำไร	430,634.35	181,636.12	-77,266.88	4,771.85	-236,735.38	46,381.17	
13 ความคลาดเคลื่อนสุทธิ	160,834.02	-128,984.66	20,027.60	-194,638.04	82,552.23	3,210.65	
14 ดุลการชำระเงิน	824,600.18	986,625.62	35,070.00	162,969.40	-162,619.51	-39,628.12	

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (ออนไลน์, 2558)

หมายเหตุ: p คือค่าคาดการณ์

10.11 การแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน (Troubleshooting of BOP)

ดุลการชำระเงินขาดดุลเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในประเทศ เนื่องจากฐานะของดุลการชำระเงินของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศนั้นมีความเจริญเติบโตและมั่นคง ดุลการชำระเงินมีผลกระทบต่อ การจ้างงานภายในประเทศ ความเจริญเติบโต ภาวะเงินเฟ้อ ความมั่นคง ตลอดจน ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบต่างๆ ดังกล่าวมีความสำคัญและมีอิทธิพลมาก แม้กระทั่งในประเทศที่ใหญ่และได้ชื่อว่าเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา ก็ประสบปัญหาดุลการชำระเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้นการแก้ปัญหา ดุลการชำระเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศต่างๆ ในโลกนี้พยายามป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น หรือเมื่อเกิดปัญหานี้ขึ้นแล้วก็พยายามหาทางแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน ดังกล่าว วิธีการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล มีดังต่อไปนี้

10.11.1 เพิ่มผลผลิตภายในประเทศและส่งเสริมการส่งออก เพราะ ดุลการค้ามีส่วนสำคัญในดุลการชำระเงิน โดยมีมาตรการดังนี้

(1) การเพิ่มอุปทานของเงินให้ควบคู่กับการส่งเสริมการผลิตภายในประเทศ แต่การเพิ่มปริมาณเงินจะต้องเพิ่มความระมัดระวังเพราะอาจจะทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อขึ้นภายในประเทศได้

(2) การลดอัตราภาษีอากร เป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะช่วยสนับสนุนการส่งออก เพราะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการส่งออก ให้สินค้าส่งออกมีราคาที่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง เป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดต่างประเทศ และส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออก

(3) การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ มีผลโดยตรงต่อบัญชีทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลงทุนทางตรง เพราะนักลงทุนชาวต่าง-ประเทศจะนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาลงทุนสร้างธุรกิจ หรือก่อสร้างโรงงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่

สร้างเงินตราต่างประเทศให้เพิ่มขึ้น เช่น การที่ผู้นำหรือรัฐบาลได้เดินทางไปต่างประเทศเพื่อสร้างสัมพันธไมตรี และเชิญชวนให้ชาวต่างประเทศสนใจมาลงทุนหรือร่วมลงทุนในประเทศของตน โดยในขณะที่เดินทางไปยังต่างประเทศจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้าว่าจะมีการนำนักธุรกิจกลุ่มใดภายในประเทศไปประชุมหารือร่วมกับกลุ่มนักธุรกิจในประเทศในลักษณะการจับคู่ธุรกิจ เป็นต้น

(4) การจัดหาตลาดต่างประเทศ มีผลต่อดุลการชำระเงิน เพราะถ้าหากประเทศต่างๆ สามารถหาตลาดใหม่ได้ ก็จะเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดที่ดี และส่งผลให้มีมูลค่าการส่งออกสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศเพิ่มขึ้น เช่น การที่ผู้นำหรือรัฐบาลได้เดินทางไปต่างประเทศเพื่อสร้างสัมพันธไมตรี และเชิญชวนให้ชาวต่างประเทศสนใจสั่งซื้อสินค้าจากประเทศของตน โดยในขณะที่เดินทางไปยังต่างประเทศจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้าว่าจะนำสินค้าใดไปจัดแสดงด้วย เป็นต้น

(5) การส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นนโยบายที่มีผลต่อบัญชีเดินสะพัด กล่าวคือ หากมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้าท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่งผลต่อปริมาณเงินตราต่างประเทศที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2551 การท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้นจัดอยู่ในอันดับ 1 ของภูมิภาคอาเซียน โดยภาคการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้ประเทศไทยร้อยละ 9 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศทั้งหมด จากโครงสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย พบว่ารายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทย ร้อยละ 60 ของรายได้มาจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ (ขวัญกมล ตอนขวา, 2555)

10.11.2 การลดค่าของเงิน (Devaluation) เป็นนโยบายสำคัญและจะไม่ใช้ซ้ำเพื่อ เช่น จาก 27 บาท ต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เป็น 30 บาทต่อ 1 เหรียญสหรัฐ เป็นต้น ซึ่งการลดค่าของเงินบาทตามตัวอย่างนี้ มีผลต่อดุลการค้าดังนี้

- สินค้าส่งออก (Export)

การลดค่าของเงินจะมีผลต่อราคาส่งออกสินค้าไปขายยังต่างประเทศ โดยที่ราคาส่งออกจะถูกลงในสายตาของชาวต่างประเทศ ทำให้

สามารถส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศได้มากขึ้น หมายถึง ผู้ซื้อในตลาดต่างประเทศจ่ายเงินเท่าเดิมจำนวน 1 เหรียญสหรัฐ แต่ซื้อสินค้าได้มูลค่าที่เพิ่มขึ้นเป็นต้น

- สินค้านำเข้า (Import)

การลดค่าของเงินจะมีผลต่อราคานำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ โดยที่ราคานำเข้าจากต่างประเทศจะแพงขึ้นในสายตาของคนไทย ทำให้มีแนวโน้มการนำเข้าจากต่างประเทศลดลง หมายถึง ผู้ซื้อภายในประเทศได้จำนวนสินค้าที่สั่งซื้อจากต่างประเทศเท่าเดิม แต่ต้องจ่ายเงินเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น

ดังนั้นการลดค่าของเงินจะส่งผลให้เกิดดุลการค้ามีแนวโน้มเกินดุล และสามารถแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุลได้

10.11.3 การเก็บภาษีและการกำหนดโควตา (Taxation and Quota Restriction) มาตรการทางด้านภาษีนั้น อาศัยการทำงานของกลไกราคาในตลาดโลก เพื่อให้ราคาของสินค้าเข้าจากประเทศสูงขึ้น ผู้บริโภคจะได้ลดอุปสงค์หรือความต้องการสินค้าเข้าจากต่างประเทศ ทำให้ปริมาณการสั่งซื้อลดลง วิธีนี้สามารถประกาศออกใช้ได้รวดเร็วและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามนโยบาย นอกจากนี้รัฐบาลยังมีรายได้จากการเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้นอีกด้วย

สำหรับการกำหนดโควตาโดยตรงนั้น หมายถึง การกำหนดไปให้แน่นอนว่าจะให้สินค้าแต่ละชนิดเข้าประเทศเป็นปริมาณเท่าใด เป็นการควบคุมโดยตรง ไม่ต้องอาศัยการทำงานของกลไกตลาดและราคา การควบคุมปริมาณนี้อาจใช้กับทุกประเทศทั่วไปโดยไม่ได้ระบุประเทศผู้ส่งออกหรืออาจใช้เฉพาะกับบางประเทศ วิธีนี้จะได้ผลแน่นอนตามเป้าหมายมากกว่านโยบายภาษี เพราะนโยบายภาษีจะใช้ไม่ได้ผลหากผู้นำเข้าได้รับผลประโยชน์มากกว่าอัตราภาษีที่เสียไปทำให้ปริมาณการนำเข้ายังคงเพิ่มขึ้น มีผลต่อดุลการค้าและ ดุลการชำระเงินที่ยังคงต้องขาดดุล

10.12 สรุป (Conclusion)

การค้าและการเงินระหว่างประเทศเกิดขึ้นในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิดซึ่งเป็นธุรกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้และรายจ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (open economy) คือมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ความต้องการใช้จ่ายมวลรวมจะประกอบด้วย การบริโภค การลงทุน การใช้จ่ายของรัฐบาล และการส่งออกสุทธิซึ่งเป็นผลต่างระหว่างมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายทางด้านการค้าและการเงินระหว่างประเทศ โดยมีความเกี่ยวข้องกับระบบการเงินระหว่างประเทศ อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ ดุลการชำระเงิน การแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน การขาดดุลด้านการส่งออกและการนำเข้าสินค้า ซึ่งเป็นแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินตราต่างประเทศ กับระบบการเงินระหว่างประเทศในประเด็นอัตราและเปลี่ยนแปลงเงินตราต่างประเทศทั้งระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี หรือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การแทรกแซง ที่เชื่อมโยงกับอุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศ นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจถึงความเป็นมาของการเกิดการค้าระหว่างประเทศตามทฤษฎีเบื้องต้น ประเด็นที่สำคัญคือประเทศต่างๆ มีนโยบายการค้าระหว่างประเทศทั้งแบบการค้าเสรี และการค้าแบบคุ้มกัน เพื่อผลประโยชน์ของประเทศตนเองในการเปิดการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ดุลการชำระเงินเกินดุล หรือขาดดุลจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งดุลการชำระเงินขาดดุลส่งผลต่อค่าของเงินตราของประเทศนั้น และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ดังนั้น ทุกๆ ประเทศได้พยายามแก้ปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล โดยใช้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิตภายในประเทศเพื่อส่งออก การลดค่าของเงิน

ตลอดจนใช้นโยบายการเก็บภาษีและการกำหนดโควตา เพื่อแก้ปัญหา
ดุลการชำระเงินขาดดุลของประเทศ

10.13 คำถามเพื่อการทบทวน (Questions for Review)

1. จงอธิบายความหมายของการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนบทบาท
และความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศ
2. การค้าระหว่างและการค้าภายในประเทศมีความแตกต่างกัน
อย่างไร จงอธิบายให้เข้าใจ พร้อมยกตัวอย่างในการอธิบายด้วย
3. ระบบการเงินระหว่างประเทศ แบ่งเป็นกี่ระบบ แต่ละระบบ
แตกต่างกันอย่างไร และปัจจุบันประเทศไทยมีระบบการเงิน
ระหว่างประเทศเป็นระบบใด
4. อุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศมาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้น
ระหว่างประเทศอะไรบ้างจงอธิบาย และมีผลต่อการกำหนดอัตรา
แลกเปลี่ยนอย่างไร
5. ทำไมจึงต้องมีการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ความได้เปรียบเชิง
เปรียบเทียบ การได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และค่าเสียโอกาสทางการ
ผลิต
6. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างนโยบายการค้าเสรี และนโยบาย
การค้าคุ้มกัน
7. ทำไมประเทศต่างๆ จำเป็นต้องใช้นโยบายแบบคุ้มกัน จงอธิบาย
พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย
8. ทำไมประเทศต่างๆ ในโลกนี้จึงไม่ต้องการให้ประเทศของตนมี
ดุลการชำระเงินขาดดุล

9. ดุลการชำระเงินของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับปัญหาวิกฤติ
เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 จนทำให้ประเทศไทยต้องกู้เงินตรา
ต่างประเทศจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ
10. หากประเทศต่างๆ เกิดปัญหาดุลการชำระเงินขาดดุล แนว
ทางแก้ไขที่เป็นไปได้มีกี่วิธี และวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว มีการ
ดำเนินการอย่างไร ในการนำไปสู่การปฏิบัติ
11. จากการศึกษาเรื่องการค้าและการเงินระหว่างประเทศนั้น ท่านได้
เรียนรู้อะไรบ้าง และนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างไรในระดับประเทศ

บรรณานุกรม

- กรมสรรพากร. (2553). อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. [ออนไลน์]. ได้จาก: www.rd.go.th
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2549). เศรษฐศาสตร์จุลภาค. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2551). เศรษฐศาสตร์มหภาค. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชัยวัฒน์ คนจริง. (2535). ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2551). ดุลการชำระเงินของประเทศไทย. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.bot.or.th/thai/statistics>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2558). บทบาทหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.bot.or.th/>
- นันทพร พงศ์พัฒนานนท์ และชิตชนก อันโนนจารย์. (2555). การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย: อุปสรรคที่รอการแก้ไข. ธนาคารแห่งประเทศไทย. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.bot.or.th/Thai/EconomicConditions/Publication/FAQ_documents/FAQ_70.pdf
- ประเจิด สินทรัพย์. (2524). เศรษฐศาสตร์มหภาค: ทฤษฎีและนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มงคล ดอนขวา. (2540). การพัฒนาเศรษฐกิจ. เอกสารคำสอนวิชา 214714 เศรษฐกิจในชีวิตประจำวันสำหรับครู. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัตนา สายคณิต. (2545). เศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2556). หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2556). มูลค่าการส่งออก การนำเข้า และดุลการค้าของไทย (จำแนกประเทศ). [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.ops3.moc.go.th/infor/thtrade/country_trade/report.asp
- สำนักงานประมาณ. (2550). ความรู้ความเข้าใจเรื่องแผนงานและงบประมาณ. [ออนไลน์]. ได้จาก: www.bb.go.th
- สำนักงานประมาณ. (2555). งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ 2556. สำนักงานประมาณ, สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด. [ออนไลน์]. ได้จาก: www.nesdb.go.th
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-11. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.nesdb.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2555. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://social.nesdb.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2555). สถิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศรายเดือนสะสมปี 2554 (มกราคม-ธันวาคม). [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.boi.go.th/index>
- สำนักงานบริหารโครงการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณ สำนักงบประมาณ. (2545). การปรับปรุงระบบงบประมาณและมาตรฐานการจัดการทางการเงิน. [ออนไลน์]. ได้จาก: www.bb.go.th/faq2/fq/bud_7std.doc
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). นำเข้า-ส่งออกสินค้าที่สำคัญ. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.oae.go.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2555. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.oae.go.th>

สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า. 2555). ดัชนีราคาผู้บริโภค. สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.price.moc.go.th/price/cpi/handbook/book_cpi_base_45.html

Albert Ando and Franco Modigliani. (1963). "Life Cycle" Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests." *The American Economic Review*. 53(1): 55-84. Available from: <http://www.jstor.org/discover/>

David R, Richard B, and Clark N,. (1989). *Macroeconomics*. New Jersey: Houghton Mifflin Company.

Foley, D. 1975. On Two Specifications of Asset Equilibrium in Macroeconomic Models. *Journal of Political Economy*, vol. 83(2), p. 303-324.

Hicks, J. 1937. Mr.Keynes and the "Classics"; a Suggested Interpretation. *Econometrica*, vol. 5(2), p. 147-159.

_____. 1976. Some Questions of Time in Economics. *Evolution, Welfare, and Time in Economics: Essays in Honor of Nicolas Georgescu-Roegan*, edited by Anthony M. Tang, et. al.; Lexington Books, p.135-154.

_____. 1980. IS-LM: an Explanation. *Journal of Post Keynesian Economics*, vol.3(2), p.139-154.

Irvin B. Tucker and Douglas W. Copeland. (2001). *Survey to Economics*. Ohio : South-Western Brace Jovanovich, Inc.

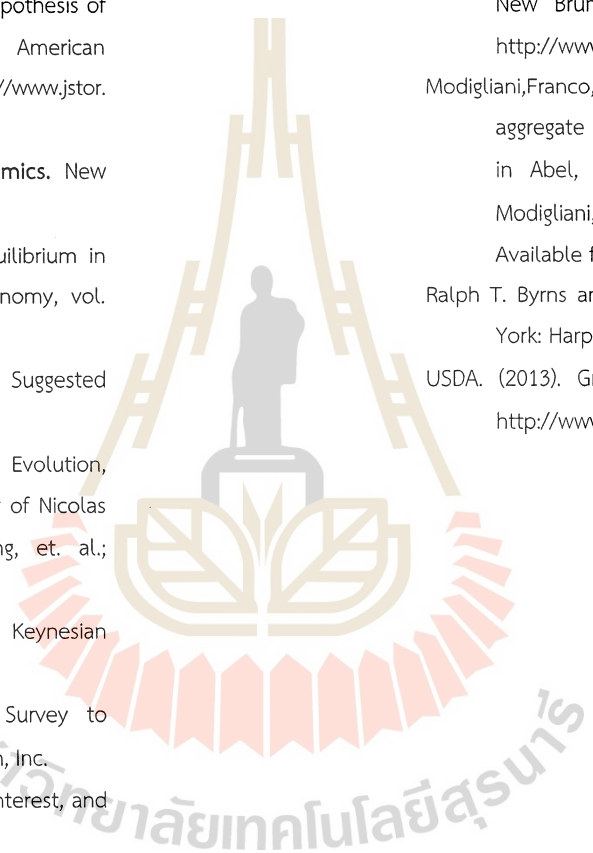
Keynes, J.M. 1991. *The General Theory of Employment, Interest, and Money*; Harcourt.

Modigliani, Franco, and Richard Brunberg. (1954). "Utility analysis and the consumption function: an interpretation of cross-section data", in Kurihara, Kenneth K., ed., *Post-Keynesian. Economics*, New Brunswick, Rutgers University Press. Available from: <http://www.nber.org/papers/w1910>

Modigliani, Franco, and Richard Bruinberg. (1979). "Utility analysis and aggregate consumption functions: an attempt at integration". in Abel, Andrew, ed., *The Collected Papers of Franco Modigliani*, Vol 2, Cambridge, Mass. MIT Press. 128-98. Available from: <http://www.nber.org/papers/w1910>

Ralph T. Byrns and Gerald .W. Stone. (1993). *Macroeconomics*. New York: HarperCollins College Publishers.

USDA. (2013). *Grain: World Markets and Trade*. Available from: <http://www.fas.usda.gov/psdonline/circulars/grain.pdf>

คำศัพท์ที่สำคัญ

(Glossary)

การกระจายรายได้ (Income Distribution) หมายถึง การลดช่องว่างหรือความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้ของประชาชน

การกินดีอยู่ดีในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การที่ประชากรมีสินค้าและบริการเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ เนื่องจากเมื่อมีการบริโภคเพิ่มขึ้นรายได้ประชาชาติจะเพิ่มขึ้นด้วย

การกำหนดโควตา หมายถึง การกำหนดไปให้แน่นอนว่าจะให้สินค้าแต่ละชนิดเข้าประเทศเป็นปริมาณเท่าใด เป็นการควบคุมโดยตรง ไม่ต้องอาศัยการทำงานของกลไกตลาดและราคา

การคลัง (Public Finance) หมายถึง การศึกษาการหารายได้ของรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของภาษีอากร และการใช้จ่ายของรัฐบาลในด้านต่างๆ การก่อหนี้สาธารณะ และการใช้นโยบายทางการคลัง

การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศและทำให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ

การคำนวณรายได้ประชาชาติ ณ ราคาตลาด (National Income at Market Prices) หมายถึง การคำนวณรายได้ประชาชาติที่คำนวณออกมาตามราคาตลาด จะเป็นการคำนวณรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่เราคำนวณมูลค่าตามราคาในแต่ละปี อาจเรียกเป็นอีกชื่อหนึ่งว่า รายได้ประชาชาติที่เป็นตัวเงิน (nominal GDP)

การคำนวณรายได้ประชาชาติที่คำนวณออกมาโดยใช้ราคาในปีฐาน (base year) ซึ่งต้องเลือกราคาในปีที่ไม่มีวิกฤตการณ์ทางการเมืองหรือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจภายในและต่างประเทศ อาจเรียกเป็นอีกชื่อหนึ่งว่า รายได้ประชาชาติที่แท้จริง (real GDP)

การจ้างงานเต็มที่ หมายถึง สภาวะที่ทุกคนที่อยู่ในวัยทำงานซึ่งต้องการทำงานสามารถที่จะหางานทำได้ทุกคน เป็นภาวะที่เศรษฐกิจไม่มีการว่างงานโดยไม่สมัครใจหรืออาจจะมีการว่างงานโดยความสมัครใจอยู่บ้างก็ได้

การใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยรัฐบาล ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นหัวหน้าครอบครัว ประเทศที่มีขนาดใหญ่ขึ้นก็มีแนวโน้มการใช้จ่ายของรัฐบาลมากขึ้น การใช้จ่ายของรัฐบาลจะอยู่ในรูปเงินงบประมาณประจำปีระหว่าง 1 ตุลาคม - 30 กันยายน ของทุกๆ ปี

การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) หมายถึง การแบ่งงานที่ทำให้เกิดการเลือกผลิตสินค้า

การเปลี่ยนแปลงระดับอุปทานรวม (Change in Aggregate Supply) หมายถึง เมื่อราคาของปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการผลิต อัตราภาษี และการสนับสนุนจากภาครัฐเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของอุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงระดับอุปสงค์รวม (Change in Aggregate Demand) หมายถึง เมื่อค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายของภาครัฐบาลตามนโยบาย และมูลค่าการส่งออกสุทธิเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้อุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของอุปสงค์รวมของระบบเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการที่ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

การลงทุนโดยจูงใจ (Induced Investment) หมายถึง การลงทุนที่มีความสัมพันธ์กับรายได้โดยตรง กล่าวคือ เมื่อรายได้ประชาชาติสูงขึ้น มีอุปสงค์รวมในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น ย่อมจูงใจให้มีการผลิตสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองอุปสงค์รวมที่เพิ่มสูงขึ้น

การลงทุนโดยอิสระ (Autonomous Investment) หมายถึง การลงทุนที่ไม่ขึ้นอยู่กับรายได้และปริมาณสินค้าและบริการ ที่ผู้ผลิตจะสามารถขายได้ ส่วนมากแล้วเป็นการลงทุนโดยไม่หวังผลตอบแทน

การลงทุนทางการเงิน (Financial Investment) หมายถึง การลงทุนทางอ้อม ซึ่งเป็นการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดกำไรในระยะเวลาหนึ่ง เช่น การลงทุนซื้อหุ้นหรือตราสารทางการเงิน เป็นต้น โดยการคิดต้นทุนและผลตอบแทนอยู่ในรูปแบบที่เป็นเงินสดเท่านั้น

การลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ (Economical Investment) หมายถึง การลงทุนในสินค้าประเภททุน (Capital Goods) ใหม่ ๆ หรือเป็นการลงทุนทางตรงที่ส่งผลต่อการจ้างงานและการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ งานก่อสร้างใหม่ ๆ เช่น โรงงาน อาคาร บ้านพักและสนามบิน หรือการลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์หรือการลงทุนในสินค้าคงคลัง หรือวัตถุดิบคงคลัง การลงทุนทางเศรษฐศาสตร์จะสนใจต้นทุนและผลตอบแทนทั้งเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

การว่างงาน (Unemployment) หมายถึง สภาวะการณ์ที่มีคนต้องการทำงานมากกว่าตำแหน่งงานว่างที่มี หรือความต้องการจ้างงานน้อยกว่าการเสนอจ้างงาน นอกจากนี้การว่างงานอาจหมายถึง การสูญเสียผลผลิตไปบางส่วนเนื่องจากมีคนงานต้องถูกบอกเลิกสัญญาจ้างงาน

การว่างงานในระหว่างการเปลี่ยนงาน (Transitional unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดขึ้นเมื่อคนงานต้องการเปลี่ยนงานจากงานหนึ่งไปอีกงานหนึ่ง เป็นการว่างงานเพียงช่วงหนึ่งซึ่งอาจจะเป็น 2-3 วัน หรือ 2-3 สัปดาห์เท่านั้น การว่างงานประเภทนี้ไม่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

การว่างงานแบบไม่สมัครใจ (Involuntary unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากคนงานต้องการทำงาน แต่นายจ้างไม่จ้าง เนื่องจากคุณสมบัติผู้สมัครงานไม่สอดคล้องกับตำแหน่งงานที่ว่าง การว่างงานประเภทนี้มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

การว่างงานแบบวัฏจักร (Cyclical unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากวัฏจักรทางธุรกิจ เช่น มีการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตของระบบเศรษฐกิจ หรืออาจจะลดจำนวนวันหรือจำนวนสัปดาห์ในการผลิต อันเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจ และมักเกิดในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การว่างงานประเภทนี้มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

การว่างงานแอบแฝง (Hidden unemployment) หมายถึง การว่างงานที่เกิดจากการไม่นับคนงานบางกลุ่มเป็นข้อมูลสถิติของกำลังแรงงาน เพราะเนื่องจากมีการทำงานต่ำกว่าระดับ ได้แก่ คนงานที่ทำงานเป็นแบบ part-time เป็นต้น การว่างงานแบบแอบแฝงนี้มักเกิดกับอาชีพทางด้านเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ที่มีการทำงานไม่เต็มที่นั่นเอง และการว่างงานประเภทนี้ไม่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมากนัก

การออม (Saving) หมายถึง มูลค่าของเงินที่เป็นผลต่างระหว่างรายได้สุทธิส่วนบุคคล กับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค

ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume) หมายถึง ค่าที่แสดงว่าเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนไป 1 หน่วยแล้ว จะทำให้การใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคเปลี่ยนไปเท่าไร

ค่าความโน้มเอียงในการลงทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Invest: MPI) หมายถึง เมื่อรายได้ของประเทศใดประเทศหนึ่งเพิ่มขึ้นหรือลดลง 1 หน่วยมาตรฐาน จะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนโดยจงใจเพิ่มขึ้นหรือลดลงในทิศทางเดียวกันเท่าไร

ค่าความโน้มเอียงในการอุปโภคบริโภคเฉลี่ย (Average Propensity to Consume) หมายถึง ค่าอัตราส่วนของการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลแล้วทั้งหมด

ค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (Average Propensity to Save) หมายถึง ค่าอัตราส่วนของการออมทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลแล้วทั้งหมด

ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save) หมายถึง ค่าที่แสดงว่าเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนไป 1 หน่วยแล้ว จะทำให้การออมเปลี่ยนไปเท่าไร

ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditures) หมายถึง ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล 2 ประเภท ได้แก่ รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ และ รายจ่ายประเภทเงินโอน

ค่าใช้จ่ายที่กินทุน (Capital Consumption Allowances) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคา (Depreciation) ค่าเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตที่ชำรุดสึกหรอหรือล้าสมัย และค่าทรัพย์สินสูญหาย (Accidental Damage) ได้แก่ ถูกไฟไหม้ ถูกน้ำท่วม ถูกโจรกรรม เป็นต้น

ค่าใช้จ่ายในการบริโภค (Consumption Expenditures) หมายถึง การกินหรือใช้สินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง ทุกคนในสังคมมีฐานะเป็นผู้บริโภคด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อเราทำงานมีรายได้ก็จะมีเงินใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมามากขึ้น และเมื่อนำเอารายจ่ายเพื่อการบริโภคของคนทุกคนมารวมกัน เราจะได้ระดับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของคนทั้งประเทศ

ค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน (Investment Expenditures) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อซื้อสินค้าประเภททุนค่าใช้จ่ายในการลงทุน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนทางการเงิน และ การลงทุนทางเศรษฐศาสตร์

ค่าเสื่อมราคา หมายถึง การเฉลี่ยค่าใช้จ่ายจากสินทรัพย์ถาวร เนื่องจากการใช้งาน การสึกหรอ หรือการล้าสมัยของสินทรัพย์ถาวร

ความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง การขยายตัวของผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ (Potential output) เป็นระยะเวลายาวนาน

งบประมาณเกินดุล หมายถึง งบประมาณที่รายได้มากกว่ารายจ่าย ใช้ในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรือง รัฐบาลจะลดค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของรัฐบาลลง และเพิ่มภาษี เพื่อช่วยดึงเงินออกจากระบบเศรษฐกิจ

งบประมาณขาดดุล หมายถึง งบประมาณที่รายจ่ายมากกว่ารายได้ ใช้ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลจะเพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของรัฐบาล และลดภาษี เพื่อเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ

งบประมาณแบบฐานศูนย์ (Zero Base) หมายถึง งบประมาณแบบลักษณะกว้างๆ เป็นระบบงบประมาณที่จะพิจารณางบประมาณทุกอย่างละเอียดทุกรายการ โดยไม่คำนึงถึงว่ารายการหรือแผนงานนั้นจะเป็นรายการหรือแผนงานเดิมหรือไม่ ถึงแม้รายการหรือแผนงานเดิมที่เคยถูกพิจารณาและได้รับงบประมาณในงบประมาณปีที่แล้วก็จะถูกพิจารณาอีกครั้ง และอาจเป็นไปได้ว่า ในปีนี้อาจจะถูกตัดงบประมาณลงก็ได้

งบประมาณแบบสะสม (Incremental Budget) หมายถึง การจัดทำงบประมาณที่มีการพิจารณางบประมาณเฉพาะส่วนเงินงบประมาณที่เพิ่มใหม่ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาจากปีที่ผ่านมา แต่เงินงบประมาณในปีที่แล้วก็ได้เคยพิจารณาไปครั้งหนึ่งแล้ว จะไม่มีการพิจารณาอีกครั้ง เพียงแต่ยกยอดเงินมาตั้งเป็นงบประมาณใหม่ได้เลย เพราะถือว่าได้มีการพิจารณาไปแล้วครั้งหนึ่ง คงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณาใหม่อีก

งบประมาณแบบแสดงการวางแผนการกำหนดโครงการ และระบบงบประมาณ (Planning, Programming and Budgeting System) หมายถึง การแสดงตัวเลขค่าใช้จ่ายระยะยาวของโครงการที่ได้มีการวางแผนไว้เรียบร้อยแล้ว บวกกับมีข้อมูลที่ต้องการสนับสนุนโครงการนั้น ส่วนประกอบของระบบงบประมาณนี้ไม่มีอะไรใหม่ เพราะเป็นการรวมเอาแนวความคิดของระบบงบประมาณแบบแสดงแผนงาน (Program Budgeting) แนวความคิดในการวิเคราะห์ค่าหน่วยสุดท้ายทางเศรษฐศาสตร์ (Marginal Analysis) และการวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับผลอันพึงจะได้รับค่าใช้จ่ายในการนั้นๆ (Cost-Benefit Analysis) หรือ (Cost-Effectiveness Analysis) นำมารวมกัน เข้ากับการวิเคราะห์อย่างมีระบบโดยคำนึงถึงเวลาหลายปีข้างหน้า

งบประมาณแบบแสดงผลงาน (Performance Budget) หมายถึง งบประมาณที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน ให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผลของโครงการต่างๆ อย่างใกล้ชิด และมีการวัดผลงานในลักษณะวัดประสิทธิภาพในการทำงาน ว่างานที่ได้แต่ละหน่วยนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไร

งบประมาณแบบแสดงแผนงาน (Planning or Programming Budget) หมายถึง งบประมาณที่มีลักษณะเล็กการควบคุมรายละเอียดทั้งหมด ให้กระทรวง และกรม กำหนดแผนงาน สำนักงบประมาณจะอนุมัติงบประมาณรายจ่ายให้แก่แผนงานโดยอิสระ สำนักงบประมาณจะควบคุมโดยการตรวจสอบ และประเมินผลของงานแต่ละแผนงานว่าได้บรรลุเป้าหมายตามแผนงานเพียงใด

งบประมาณแบบแสดงรายการ (Line Item Budget) หมายถึง งบประมาณที่มีวัตถุประสงค์จะใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม มีรายการต่างๆ มากมาย และกำหนดเอาไว้ตายตัวจะพลิกแปลงจ่ายเป็นรายการอย่างอื่นผิดจากที่กำหนดไว้ไม่ได้ และถึงแม้จะจ่ายตามรายการที่กำหนดไว้ก็ตาม แต่จะจ่ายเกินวงเงินที่กำหนดไว้ไม่ได้ ถ้าจะผันแปรหรือจ่ายเกินวงเงินอย่างใดอย่างหนึ่ง จะต้องทำความตกลงกับสำนักงบประมาณ หรือกระทรวงการคลัง และหาเงินรายจ่ายมาเพิ่มให้พอจะจ่ายเสียก่อน งบประมาณแบบนี้ไม่ได้พิจารณาถึงกิจการวางแผน วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานเท่าใดนัก ทำให้ขาดการยึดหยุ่นในการปฏิบัติงาน ทำงานไม่คล่องตัว

งบประมาณรูปแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Based Budgeting: SPBB) หมายถึง การปรับปรุงให้รัฐบาลสามารถใช้วิธีการและกระบวนการงบประมาณให้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบาย และ ให้เห็นผลที่ประชาชนได้รับจากรัฐบาล อีกทั้งเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณ โดยคำนึงถึงความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล นอกจากนี้ ยังเป็น

การมอบความคล่องตัวในการจัดทำและบริหารงบประมาณให้กับผู้ปฏิบัติ (Devolution) ในขณะเดียวกันหน่วยปฏิบัติจะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบ (Accountability) จากการนำงบประมาณไปใช้ให้เกิดผลงานตามยุทธศาสตร์ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยผ่านระบบตรวจสอบผลการปฏิบัติงานและผลทางการเงินที่รวดเร็ว ทันสมัย

งบประมาณสมดุล หมายถึง งบประมาณที่รายรับและรายจ่ายเท่ากัน ใช้เพื่อการจัดสรรทรัพยากรและเพื่อการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

เงิน (Money) หมายถึง สิ่ง que ทุกคนในสังคมเดียวกันยอมรับให้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน

เงินเป็นเครื่องรักษามูลค่า (Store of Value) หมายถึง เงินเป็นสิ่งซึ่งอำนวยความสะดวกในการเก็บมูลค่าของการสะสมทรัพย์ การเก็บสิ่งของบางอย่างนั้นไม่สะดวกและไม่อาจทำได้ เนื่องจากของบางอย่างไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน เพราะเป็นของเสียง่าย แต่เราก็สามารถเก็บมูลค่าของสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยการเปลี่ยนให้เป็นเงิน และเก็บเงินที่เกิดจากการขายสินค้าดังกล่าวไว้สำหรับใช้ในกิจการต่อไป

เงินเป็นมาตรฐานการชำระหนี้ (Standard of Transfer Payments) หมายถึง เงินช่วยให้มีการเลื่อนเวลาการจ่ายเงินจากปัจจุบันไปเป็นในอนาคตได้ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกในการชำระหนี้ เพราะสะดวกกว่าที่จะกำหนดให้ใช้เป็นสิ่งของ โดยมีข้อจำกัดว่าค่าของเงินจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงมากเกินไป ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง หากค่าของเงินเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากแล้ว ก็อาจไม่ใช่เงินเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้

เงินเป็นมาตรฐานที่ใช้วัดมูลค่า (Standard of Value) หมายถึง เงินเป็นมาตรฐานใช้วัดมูลค่าของสินค้าและบริการ ทำให้สามารถเปรียบเทียบมูลค่าของสินค้าและบริการทุกชนิดได้โดยสะดวก นอกจากนี้เงินยังเป็นหน่วยแสดงมูลค่าทางบัญชีได้ด้วย

เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) หมายถึง เงินจะทำหน้าที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการตามความพอใจ หรือถ้าหากมีสิ่งของบางอย่างเกินความต้องการ ก็จะนำไปขายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงิน และนำเงินที่ได้ซื้อสินค้าและบริการที่ต้องการ

เงินเพื่อระดับปานกลาง หมายถึง อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นเกินร้อยละ 5 แต่ไม่เกินร้อยละ 20 สินค้าโดยทั่วไปมีราคาสูง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนและการผลิต เพราะต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้น ทำให้ราคาสินค้าก็จะสูงตามขึ้นไป ประชาชนจะประสบปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้นโดยได้รับความเดือดร้อนเรื่องราคาสินค้าแพง ดังนั้น รัฐบาลจะยื่นมือเข้ามาช่วยแก้ไขโดยใช้มาตรการทางการเงินและการคลัง

เงินเพื่ออย่างรุนแรง หมายถึง การที่ระดับราคาสินค้าสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยระดับราคาจะเพิ่มสูงขึ้นมากกว่า 20% ต่อปี ทำให้อำนาจการซื้อของเงินลดลงอย่างรวดเร็วมาก ซึ่งมักเกิดขึ้นในขณะเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สงคราม หรือ รัฐบาลทำการพิมพ์ธนบัตรออกมามากเกินสมควรไป อย่างเช่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในเยอรมนี จีน และประเทศไทย ได้พิมพ์ธนบัตรออกใช้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด จึงเกิดเงินเฟ้ออย่างรุนแรงจนทำให้ธนบัตรแทบจะไม่สามารถทำหน้าที่

เงินเพื่ออย่างอ่อน หมายถึง อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นไม่เกินร้อยละ 5 ทำให้เกิดแรงจูงใจในการลงทุน มักจะเกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งถือว่าเป็นภาวะปกติและไม่มีผลเสียหายต่อภาวะเศรษฐกิจ แต่กลับส่งผลดี คือ ทำให้มีการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจทางด้านการลงทุน การผลิต การจ้างงาน และรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

ช่องว่างของผลผลิต หรือช่องว่างของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น หมายถึง ความแตกต่างระหว่างผลผลิตที่คาดว่าจะสามารถผลิตขึ้นมาได้กับผลผลิตที่แท้จริง

ดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index: CPI) หมายถึง ตัวชี้วัดการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ โดยเฉลี่ยที่ผู้บริโภคจ่ายไปสำหรับกลุ่มสินค้าและบริการที่กำหนด โดยกลุ่มสินค้าและบริการที่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายส่วนใหญ่ซื้อบริโภคเป็นประจำ เป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงในราคาซึ่งเป็นการเปรียบเทียบราคาสินค้าในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ กับราคาสินค้าอย่างเดียวกันในช่วงเวลาตั้งต้น ซึ่งมีค่าเฉพาะเรียกว่าปีฐาน (Base Year) ในทางปฏิบัติปีฐานหมายถึงปีที่กำหนดให้ตัวเลขดัชนีมีค่าเท่ากับ 100

ดุลการค้า (Balance of Trade: BOT) หมายถึง ผลต่างของมูลค่าการส่งออกและการนำเข้า

ดุลการชำระเงิน หมายถึง บัญชีบันทึกการแลกเปลี่ยนทางการเงินที่เกิดขึ้นระหว่างประชากรในประเทศกับประชากรของต่างประเทศในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยปกติมักจะเป็นระยะเวลา 1 ปี

ดุลการชำระเงินเกินดุล หมายถึง มูลค่าสุทธิของเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากรุกรรมระหว่างประเทศ ในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนเป็นบวก

ดุลการชำระเงินขาดดุล หมายถึง มูลค่าสุทธิของเงินตราต่างประเทศที่เกิดจากรุกรรมระหว่างประเทศในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนเป็นลบ

ดุลการชำระเงินในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ผลรวมของดุลบัญชีเดินสะพัดกับดุลบัญชีทุน ซึ่งผลรวมของทั้งสองบัญชีดังกล่าวอาจเป็นบวกหรือลบก็ได้

ตัวแปรคงเหลือ หมายถึง ตัวแปรที่ไม่จำเป็นต้องใช้มิติเวลา กล่าวคือเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วในปัจจุบัน แต่จะต้องกำหนดให้ ณ เวลาใดเวลาหนึ่งโดยเฉพาะ

ตัวแปรในเชิงเศรษฐกิจมหภาค หมายถึง จำนวนที่สามารถวัดได้ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งมีความสำคัญในเศรษฐศาสตร์มหภาค

ตัวแปรหมุนเวียน หมายถึง ตัวแปรที่จำเป็นต้องมีมิติเวลาที่ต้องเชื่อมโยงมวลรวมในเชิงเศรษฐกิจตัวหนึ่งกับอีกตัวหนึ่ง

นโยบายการคลัง (Fiscal Policy) หมายถึง มาตรการด้านรายรับรายจ่าย และหนี้สาธารณะที่รัฐบาลใช้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วยนโยบายภาษีอากร (Taxation Policy) นโยบายค่าใช้จ่ายของรัฐบาล

(Government Expenditure Policy) และนโยบายหนี้สาธารณะ (Public Debt Management Policy) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจ้างงานเต็มที่ (Full Employment) รักษาเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Stability) และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (Economic Development)

นโยบายการค้าเสรี หมายถึง การที่รัฐบาลทุกประเทศจะไม่เข้าไปแทรกแซงทางการค้า โดยปล่อยให้ดำเนินการอย่างเสรี โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนเองได้เปรียบ

นโยบายการค้าคุ้มกัน หมายถึง การที่รัฐเข้าแทรกแซงในกระบวนการส่งออกและนำเข้า เพื่อเน้นให้ประเทศตนเองเจริญ ถ้าเป็นเช่นนี้แต่ละประเทศจะได้รับประโยชน์สูงสุด

นโยบายการเงิน (Monetary Policy) หมายถึง มาตรการต่างๆ ที่รัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทย หรือธนาคารกลางใช้เป็นเครื่องมือควบคุมปริมาณเงินและการให้สินเชื่อเพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และช่วยให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ หมายถึง การเพิ่มหรือลดลงในเงินตราต่างประเทศ (foreign exchange) และทองคำ ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ที่อยู่ในรูปของเงินตรา (monetary gold) ซึ่งรัฐบาลเก็บไว้ที่ธนาคารกลางของประเทศ

แบบจำลองการวิเคราะห์ หมายถึง การสร้างข้อความเกี่ยวกับการวิเคราะห์ที่ประกอบด้วยรายได้มาซึ่งมีการแสดงนัยสำคัญ หรือความหมายจากความสัมพันธ์ และอาจใช้คำพูดหรือใช้คณิตศาสตร์

แบบจำลองเชิงพรรณนา หมายถึง การสร้างข้อความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงมวลรวมของระบบเศรษฐกิจประเภทต่างๆ ข้อความดังกล่าวเป็นแบบคำพูดเชิงบรรยาย หรือ เป็นแบบใช้คณิตศาสตร์ก็ได้

แบบจำลองเศรษฐศาสตร์มหภาค หมายถึง การสร้างข้อความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค

ประชากร หมายถึง ภาคเอกชนทั่วไป ภาคธุรกิจ และภาครัฐบาล รวมทั้งชาวต่างประเทศ บริษัท และร้านค้าของชาวต่างประเทศที่เข้ามาประกอบอาชีพหรือดำเนินธุรกิจอยู่ในประเทศนั้น

ผลผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หมายถึง ผลผลิตที่ควรเกิดขึ้นหรือควรจะได้รับเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ โดยทุนและแรงงานถูกนำมาใช้ในอัตราปกติ (ความน่าจะเป็น)

ผลผลิตที่แท้จริง หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้น เมื่อมีการนำทุนและแรงงานมาใช้ในระบบเศรษฐกิจซึ่งไม่อยู่ในภาวะที่เกิดการจ้างงานเต็มที่ (สิ่งที่เกิดขึ้นจริง)

ผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ หมายถึง ระดับผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงที่ประเทศสามารถผลิตขึ้นได้ในเวลาหนึ่ง โดยใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเต็มที่

ผลิตภัณฑ์ในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product: GDP) หมายถึง มูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตขึ้นในประเทศซึ่งคิดในรอบปีที่ผ่านมา โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของผู้ผลิต เพราะเนื่องจากใช้ขอบเขตของประเทศเป็นเกณฑ์

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (Gross National Product: GNP) หมายถึง มูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตโดยพลเมืองหรือประชากรและทรัพยากรของชาตินั้นๆ ทั้งที่ผลิตขึ้นภายในและภายนอกประเทศในรอบปีที่ผ่านมา นั่นคือ คำนึงถึงสัญชาติเป็นเกณฑ์

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (Net National Product: NNP) หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่เกิดจากประชาชนของประเทศนั้นผลิตขึ้นมาได้ในรอบปีที่ผ่านมาโดยหักค่าใช้จ่ายที่กินทุน (Capital Consumption Allowances) ออกแล้ว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง บันทึกเจตนาอันแน่วแน่ของรัฐบาลในอันที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่วางไว้ในระยะเวลาหนึ่ง และนโยบายที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ โดยคำนึงถึงหลักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

ภาวะเงินเฟ้อ (Inflation) หมายถึง สภาวะการณ์ที่ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นระยะเวลายาวนานโดยที่ระดับราคาสินค้าต่างๆ ไป จะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับอำนาจซื้อ หรือ สภาวะการณ์ที่ในระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินหมุนเวียนมากเกินไป และการหมุนเวียนของปริมาณเงินที่มากเกินไปในระบบเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดการลงทุน และการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ

ภาษีทางอ้อมของธุรกิจ (Indirect Business Taxes) หมายถึง ภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บจากผู้ผลิต เพื่อเป็นรายได้ของประเทศ แต่ผู้ผลิตสามารถผลักภาษีให้กับผู้บริโภคได้

ภาษีศุลกากร หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าที่ผ่านเข้าออกระหว่างประเทศ ปัจจุบันจัดเก็บโดยกรมศุลกากร สังกัดกระทรวงการคลัง แต่เดิมในสมัยโบราณเขาเรียกว่า “จังกอบ” และเรียก “ด่านศุลกากร” ว่า “ขนอน” ในสมัยปัจจุบันสถานที่จัดเก็บก็เรียกชื่อตามด่านศุลกากรที่จัดตั้ง

ภาษีสรรพสามิต หมายถึง ภาษีการขายเฉพาะที่เรียกเก็บจากสินค้าและบริการบางประเภท ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ เช่น สินค้าที่บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี สินค้าและบริการที่มีลักษณะเป็นการฟุ่มเฟือย หรือสินค้าที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ หรือสินค้าที่ก่อให้เกิดภาระต่อรัฐบาลในการที่จะต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้บริการผู้บริโภค หรือเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) หมายถึง การกินที่อยู่ดี

มูลค่าของเงิน (Value of Money) หมายถึง อำนาจซื้อสินค้าและบริการของเงินแต่ละหน่วย ถ้าเงิน 1 หน่วย ซื้อสินค้าได้มากขึ้นจากเดิม แสดงว่าเงินมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าเงิน 1 หน่วยซื้อสินค้าได้น้อยลง แสดงว่าเงินมีมูลค่าลดลง มูลค่าของเงินจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจโดยรวม

มูลค่าปัจจุบัน (Present value) หมายถึง กระแสของรายได้และรายจ่าย ที่เกิดขึ้นในอนาคตจากการลงทุนมีมูลค่าคิดเป็นตัวเงินไม่เท่ากันในแต่ละปี ทั้งนี้เนื่องจากมูลค่าของเงินมักเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่เปลี่ยนแปลง (Time value of money)

มูลค่าเพิ่ม (Value Added) หมายถึง การคิดเพียงมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากการผลิตแต่ละขั้นเพื่อขจัดปัญหาการนับซ้ำในผลิตภัณฑ์ที่ต้องผ่านการผลิตหลายขั้น มูลค่าเพิ่มในการผลิตแต่ละขั้นคือผลต่างระหว่างต้นทุนของสินค้าที่หน่วยผลิตในขั้นนั้นๆ ซึ่งนำมาจากหน่วยผลิตอื่นเพื่อใช้ในการผลิตขั้นนั้นๆ กับมูลค่าของผลิตภัณฑ์หน่วยผลิตนั้นๆ ขายให้กับหน่วยผลิตในขั้นต่อไป

ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) หมายถึง การเทียบค่าหน่วยเงินของประเทศตนเองกับทองคำและอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลต่างๆ จะสะท้อนถึงค่าทองคำที่อยู่เบื้องหลังเงินสกุลนั้น

ระบบเศรษฐกิจแบบปิด หมายถึง การที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศใดๆ ที่ไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบง่าย ๆ ที่ไม่มีภาคต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ (The Gold Exchange Standard) หมายถึง การกำหนดค่าเงินตราตนเอง 1 หน่วย เทียบกับทองคำหรือเงินตราสกุลหลักที่จะมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้

ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด หมายถึง การที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศใดๆ ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้จะมีภาคต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ การส่งออก การนำเข้าสินค้า การลงทุนระหว่างประเทศ เป็นต้น

รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ หมายถึง รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของภาครัฐบาล ถือเป็นรายจ่ายที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะเป็นรายจ่ายในการพัฒนาประเทศตามโครงการของรัฐบาลซึ่งจัดสรรผ่านไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามปีงบประมาณ

รายจ่ายประเภทเงินโอน หมายถึง รายจ่ายที่รัฐบาลจ่ายให้แก่ประชาชนโดยมิได้รับสิ่งตอบแทนโดยตรง ซึ่งเป็นการโอนอำนาจซื้อจากรัฐบาลไปให้แก่ผู้ที่ได้รับเงินโอนเท่านั้น แต่จะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคทางอ้อม กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับเงินโอนจากรัฐบาล จะนำเงินโอนดังกล่าวไปเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค และส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจ

รายได้ประชาชาติ (National Income: NI) หมายถึง เป็นมูลค่ารวมของสินค้าและบริการประชาชาติที่ผลิตขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา โดยหักด้วยค่าใช้จ่ายที่กินทุนและภาษีทางอ้อมออกแล้ว

รายได้ส่วนบุคคล (Personal Income: PI) หมายถึง รายได้ส่วนบุคคลทั้งหมด โดยรวมทั้งรายได้ที่เป็นผลตอบแทนจากปัจจัยการผลิตและมีได้เป็นผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นรายได้ที่จะตกมาถึงมือบุคคลจริงๆ

รายได้ส่วนบุคคลสุทธิ (Disposable Personal Income: DPI) หมายถึง รายได้ของบุคคลที่สามารถนำไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการได้จริงๆ หลังจากหักค่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จึงเป็นรายได้ของบุคคลที่เขาสามารถจะนำไปใช้จ่ายหรือเก็บออมได้ทันที

วัฏจักรเศรษฐกิจ หมายถึง การหมุนเวียนของภาวะเศรษฐกิจในระยะต่าง ๆ นั้น จะมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงสลับไปสลับมาเหมือนลูกคลื่น จากระยะที่เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตจนถึงขีดสุดแล้วค่อยๆ ชะลอตัวลงมาจนถึงจุดต่ำสุด และจะค่อยๆ พ้นตัวขึ้นไปใหม่ หมุนเวียนเป็นวงจรทางเศรษฐกิจอย่างนี้เรื่อยไป

วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านการผลิต (Product Approach) หมายถึง การคำนวณหาผลรวมของมูลค่าสินค้าและบริการเฉพาะที่เป็นผลิตผลขั้นสุดท้าย (Final Product) ที่ผลิตขึ้นในประเทศหรือที่ประเทศได้มาในระยะ 1 ปี

วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายจ่าย (Expenditure Approach) หมายถึง การนำเอามูลค่ารวมของสินค้าและบริการที่ได้ใช้จ่ายไปในระยะ 1 ปี โดยนำรายจ่ายที่ภาคเอกชนและภาครัฐบาลได้ใช้จ่ายไปมารวมกัน

วิธีการคำนวณรายได้ประชาชาติด้านรายได้ (Income Approach) หมายถึง การนำเอารายได้ของฝ่ายต่างๆ ทั้งของเอกชนและรัฐบาลอันเกิดจากการผลิตสินค้าและบริการทั้งหมดในประเทศมารวมกันในระยะเวลา 1 ปี

เศรษฐศาสตร์มหภาค หมายถึง การศึกษาระบบเศรษฐกิจในภาพรวมในระดับชาติและนานาชาติ หรือองค์ประกอบของระบบเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นการศึกษาที่มองในภาพรวมมากกว่าที่จะลงในรายละเอียดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับชาติ

สมการทางด้านเทคนิค หมายถึง การสร้างข้อความทางเศรษฐศาสตร์มหภาคเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรทางด้านเทคโนโลยีหรือทางสถาบัน

สมการแสดงเงื่อนไขดุลยภาพ หมายถึง การสร้างข้อความทางเศรษฐศาสตร์มหภาคเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่แสดงเงื่อนไขดุลยภาพที่ได้กำหนดขึ้นไว้

สมการแสดงพฤติกรรม หมายถึง การสร้างข้อความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ เชิงพฤติกรรมของกลุ่มต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจ

สมการแสดงเอกลักษณ์ หมายถึง การสร้างข้อความทางเศรษฐศาสตร์มหภาคเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรในเรื่องของความสมดุลกัน ซึ่งเป็นความจริงโดยคำจำกัดความ

สินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final Product) หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายของประชาชนในประเทศสำหรับรอบปีที่ผ่านมา

เส้นแสดงความเป็นไปได้ในการผลิต (Production Possibility Curve) หมายถึง เส้นที่แสดงความเป็นไปได้ในการผลิตสินค้าและบริการในปริมาณสูงสุดที่เป็นไปได้ ภายใต้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำกัดจำนวนหนึ่ง และทรัพยากรดังกล่าวยังไม่มีการปรับปรุงคุณภาพ

หนี้สาธารณะ (Public Debt Management Policy) หมายถึง หนี้ที่เกิดจากรัฐบาลดำเนินการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่างๆ มาเพื่อใช้ในกิจการต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ

อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ (Equilibrium of Interest Rate) หมายถึง ระดับอัตราดอกเบี้ยซึ่งอุปสงค์ของเงินหรือความต้องการถือเงินจะเท่ากับอุปทานของเงิน

อัตราผลตอบแทนของเงินลงทุนหน่วยที่เพิ่มขึ้น (Marginal Efficiency of Capital: MEC) หมายถึง ถ้ามีการลงทุนทางตรงมากขึ้น 1 หน่วยมาตรฐาน จะมีผลต่อผลตอบแทนเปลี่ยนไปอย่างไร

อุปทานของเงิน (Money Supply) หมายถึง ธนบัตร เหรียญกษาปณ์และเงินฝาก กระแสรายวันที่จ่ายโอนโดยเช็ค ที่ใช้หมุนเวียนอยู่ในมือของประชาชน หน่วยงาน ธุรกิจ ตลอดจนหน่วยราชการต่างๆ ในขณะที่ใดขณะหนึ่ง อุปทานของเงินแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ เงินสดซึ่งรัฐบาลผลิตขึ้นมา ประกอบด้วย ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ กับอีกส่วนเป็นผลของการที่เงินหมุนเวียนเปลี่ยนมืออยู่ในระบบ (Velocity Circulation)

อุปทานเงินตราต่างประเทศ หมายถึง การได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศจาก กิจกรรมการส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศ การเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศ การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ และกรณีอื่นๆ ที่เป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศ ได้แก่ การที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย การที่คนไทยไปทำงานในต่างประเทศและส่งเงินตราต่างประเทศกลับมาให้ญาติในประเทศไทย

อุปทานรวมของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Supply: AS) หมายถึง มูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงที่ประเทศใดๆ หรือระบบเศรษฐกิจใดๆ ผลิตขึ้นมา ณ ระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่

อุปสงค์ของเงินเพื่อเก็งกำไร (Speculative Demand for Money) หมายถึง ความต้องการถือเงินไว้เก็งกำไร ซึ่งจะต้องมีความเสี่ยง (Risk) และความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความต้องการถือเงินเพื่อการเก็งกำไร ได้แก่ การซื้อหุ้น หรือตราสารทางการเงิน เป็นต้น ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำรานั้น มีปัจจัยกำหนดคือ อัตราดอกเบี้ย และความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้กับอัตราดอกเบี้ย จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

อุปสงค์ของเงินเพื่อเหตุฉุกเฉิน (Precautionary Demand for Money) หมายถึง ความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้ยามเกิดเหตุฉุกเฉินหรือไม่ทราบมาก่อน ความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้อื่นๆ

อุปสงค์ของเงินไว้สำหรับใช้จ่าย (Transaction Demand for Money) หมายถึง ความต้องการถือเงินไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในปัจจุบันพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น ความต้องการถือเงินจากสาเหตุนี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้อื่นๆ

อุปสงค์ของระบบเศรษฐกิจ (Aggregate Demand: AD) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างระดับของมูลค่าของผลิตภัณฑ์ มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงที่เกิดจากการใช้จ่ายของภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาลและภาคต่างประเทศ กับระดับราคาต่างๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่

อุปสงค์เงินตราต่างประเทศ หมายถึง ความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศ เพื่อการชำระหนี้ในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ การนำเงินไปลงทุนในต่างประเทศ การนำเงินตราต่างประเทศไปชำระหนี้เงินกู้ต่างประเทศ การนำส่งคืนกำไรประเทศเจ้าของทุน และกรณีอื่นๆ ที่มีความต้องการใช้เงินตราต่างประเทศ ได้แก่ การไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ การส่งเงินไปให้ลูก หรือหลานที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศ